

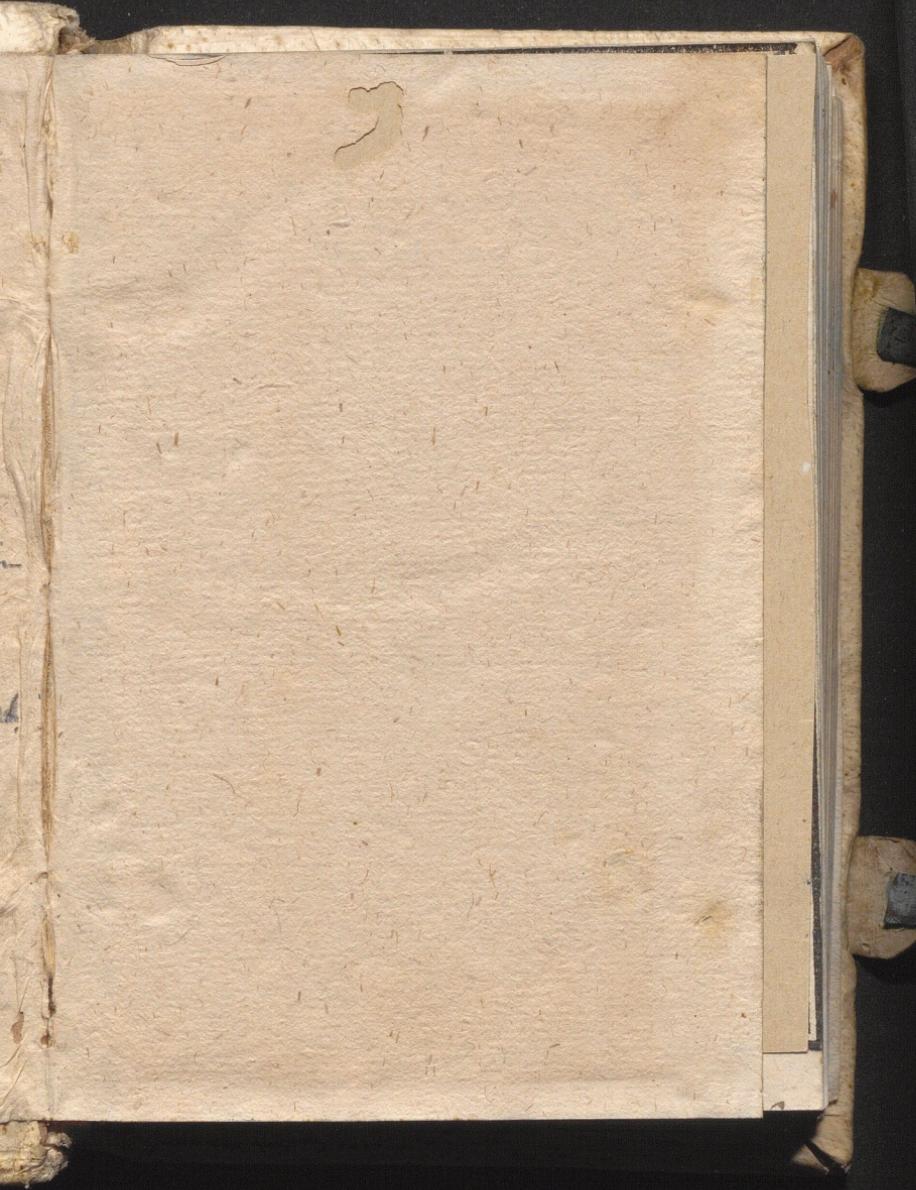
~~B. b. 275.~~

- 1) Lilius Vicent., Zahl.
- 2) Sardus, Alex.,
- 3) Sliperius, Jo.,
- 4) Fomes in sign. virorum

23) Mit 127 Holzbl. von van Leest
(Frankenbildern)

24) Mit 145 Porträts
von Männern des Altertums

Zaccaria Lelio
V
† ca 1520

2

ALEXANDRI SARDI

FERRARIENSIS,
DE MORIBVS AC RITIBVS
GENTIVM
LIBRI III.

Nunc primum in lucem editi.

*Quod opus quanta rerum uarietate refertum,
quamq; omnibus ingenii utile ac necessarium
sit, sequens elenches, & auctoris proœmium
indicabunt.*

Cum Priuilegiis.

VENETIIS,

Ex officina Stellæ Iordani Zilleti.

1557.

ALEXANDRI-SARDI

LIBRARY OF THE
BRITISH MUSEUM

BY THE BRITISH MUSEUM

PRINTED IN LONDON

BY THE BRITISH MUSEUM

PRINTED IN LONDON
BY THE BRITISH MUSEUM

BY THE BRITISH MUSEUM

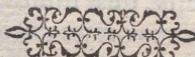

BY THE BRITISH MUSEUM

PRINTED IN LONDON BY THE BRITISH MUSEUM

577

I V L I O C A N A N O
A D R I A E P O N T I F I C I .

C R I P S I quinquennio
iam elapsō Optime, orna-
tissimeq; Pontifex, treis
hos libros, quos nunc ad
te mitto, de Moribus, ut
periculum mei facerem,
si quid diuturno literarum studio, conti-
nuaq; optimorum auctorum lectione di-
gnum hominum auribus efficere, atque
edere possem. Cumq; uidissim quod esset
doctorum aliquot hominum his meis de
libris iuditium, experiri etiam uolui, cæ-
terine sententiam eorum sequerentur,
an libros ipsos respuerent, atque asper-
narentur: ut hoc doctorum hominum
communi penè iuditio, quid in reliquis,
quaꝝ uel scripsi, uel scribere cogito, fa-
ciendum mihi foret intelligerem. Eos
uero tibi ipsi dicare constitui, quòd sci-
rem maximam te uoluptatem ex huius-
modi bonarum literarum studio percipe-
re: intelligerem præterea tuam auctori-

* 2 ratem

ratem magnum adiumentum mihi allatum:
ram: ut pote qui bonis omnibus carissi-
mus, gratissimusq; sis & tua præclara uir-
tute, & officiis, quæ multa, magnaq; in
hominum genus omne uiuo Iulio Montio
Tertio Pont. Max. cui merito quam
acceptissimus eras, contulisti: & quæ hoc
tempore in omnibus confers: ut hac ra-
tione amplissima hac tua Pôficia in an-
tiquissima urbe dignitate, ampliorem,
& tua uirtute, pietateq; dignissimam te
adepturum credamus, & optemus. Tu
uero poteris hoc ipsum munus meum
si exiguum fortasse tibi uidebitur, ea ob-
seruantia augere, qua te Pontificem Opti-
mum prosequor, & colo: eo etiam desi-
derio, quo tuas laudes, atque fortunam
aliorum laudibus, & fortunæ præstare uel-
lem: faciam uero ut tute postea etiam sic
me uoluisse intelligas. Bene, diuq; ualeas.

INDEX LIBRORVM DE
MOBIBVS.

LIBRO PRIMO HAEC CONTINENTVR.

- ENERIS promiscuus usus,
Uxores communes, pluresq;
plures itē mariti. cap. I. car. I
Matres, sorores, filiae, consobri-
nae, noueræ, fratriæ, quæ filijs,
fratribus, parentibus, consobri-
nis, priuignis, leuiris nubunt. cap. 2. car. 2
Virgines quæ faciunt ante nuptias. cap. 3. car. 4
Virgines uiro ut collocentur. cap. 4. car. 5
Sponsa cum uiro concumbens, & cum pluribus.
cap. 5. car. 6
Sponsa uiri domum petens. cap. 6. car. 7
Uxor repudiatur, alteriue datur. cap. 7. car. 10
Romanorum nuptiae. cap. 8. car. 10
Quæ in natali filiorum seruentur, qui exponan-
tur, nomen filijs quando imponitur, natalisq;
celebitas. cap. 9. car. 13
Nominum ratio. cap. 10. car. 16
Qui filiorum pudenda circuncidebant.
cap. 11. car. 21
Filios qui non uideant, Persarum, & Laconum
puerorum institutio, quibus locis pueri amen-
tur. cap. 12. car. 21
Grecorum puerorum institutio, comæ, barbaeq;

* 3 depo-

- depositio. cap. 13. car. 24
Indorum, Arcadum, aliorum, Romanorumq;
puerorum institutio. cap. 14. car. 25
Virginum, mulierumq; loca, opera, impudi-
cita, meretrices, mulieres facie obiecta.
cap. 15. cap. 26
Nobilitatis signum, Ephippia equorum.
cap. 16. car. 29
Serui, & quomodo libertate donentur.
cap. 17. car. 30
Seruorum nomina, comam qui alunt, tondentue.
cap. 18. car. 32
Artifices, quibus aliqui delestantur maxime, per
mutatio, pecunia antiquorū. cap. 19. car. 34
Nudi qui sunt, aliorum uestes, & Romanorum,
annulos qui ferrent. cap. 20. car. 37
Quae ederēt antiqui, biberentue. cap. 21. car. 43
Coniuia, pocula, & uasa, cœnæ ordo apud Gre-
cos, Ioci coniuiales, mulieres in coniuio, bal-
nearumq; usus. cap. 22. car. 49
Romanorum cœna, uindemia, ebrij, coronæ, fra-
tres Aruales, discubentes, ministri, & quæ
post coniuium agantur. cap. 23. car. 54
Aegri, medicina antiquorum, testamentum,
adoptatio, ordo testamenti, hæredes, sanitati
restituti: Qui se interficiunt, qui seniores,
Uxores quæ mortuo uiro se occidunt, cadaue-
ra qui edunt, feris exponunt, projiciunt, ser-
uant,

uant, sepeliant.	cap.24.	car.59
Funus Barbarorum.	cap.25.	car.64
Lacedæmoniorum funus, mortui extra patriam reuocantur.	cap.26.	car.66
Græcorum funus.	cap.27.	car.67
Romanorum funus, inferiæ.	cap.28.	car.69
Luctus, Turcarum exequie.	cap.29.	car.72

LIBRO SECONDO.

V IRBES ut condantur, deducantur ī Coloniæ, mœnia, domus qui non habent, domus, & lapides.	cap.1.	car.75
Romanorum Tribus, classes, & ordines.	cap.2.	car.77.
Senatores, clientes, patroni, salutatio.	cap.3.	car.78
Suffragiorum ratio, Magistratus maiores, minores, Ostracismus, Petalismus.	cap.4.	car.80
Leges ut ferebantur Athenis, Scribe, qua rescriberent antiqui.	cap.5.	car.83
Leges ut ferebantur Rome, Aerarium.	cap.6	car.85
Senatus consultum, Senatus auctoritas, Intercessio, Senatores Curules, pædarij.	cap.7.	car.86.
Atheniensium Resp. Tribus, Phylarchi, Cines.	cap.8.	car.89

* 4

Tribus

Tribus Iberum, Sicyoniorum, Persarum: Consilium, sententia&q; de Rep. Artyni, Amnones, Aeinautæ. cap.9. car.91.
Senatus Sparta, Ephori, patronomi Reges. cap.10. car.92
Persarum Rex, eius institutio: qui Reges tanquæ Deos uenerentur, Indorum Reges, & Prisci, quiq; abdicantur, Phylacus. cap.11. car.49
Reges Parthorum, Aegyptiorum, Regum insigne, Lucumones, Consulum ornatus, Romanorum Reges, Reginæ, Regum nomina. cap.12. car.99
Casares, Augusti, congiarium, anni principium, mensis, & dierum. cap.13. car.102.
Dictator, Aesymnetæ, Archi, Harmostæ, Magister Equitum, Tribuni, Celerum, Praefectus Prætorio, Palatini. cap.14. car.105
Magistratus quando designantur, incunt Magistratum, Interrex, Consules, locatio, fasces Consulum, Dictatorum, Decemviri, Magistratum ordo. cap.15. car.108
Proconsules, Prætores, eorum Legati, Quæstores, Fisci aduocatus, Principis Candidati, Quæstiores, Legati Imperatorum, ad Principes, ad exteras nationes, ciuitatum ad Romanos. cap.16. car.112
Prætores, Duumviri, & Decuriones. cap.17. car.117
Censo-

Censores, Principes Senatus, Equitum, & Iu-
uentutis, Nomophylaces. cap.18. car.118
Tribuni plebis, Tribuni militū. cap.19. car.120
Aediles plebis, Curules, Cereales, Agoranomi,
Telearchus. Epimelitæ, Logistæ, Aquarum cu-
rator, Quatuorviri, Triumviri, Praefectus
Vigilum. cap.20. car.121
Triumviri monetales, Quinqueviri, Praefectus
Urbis, & Tabularum. cap.21. car.123
Iudiciorū ordo, Iudices, eorū numerus, ordines,
Centumviri, Tribuni Aerarij, Recuperato-
res, subscriptores, Sportula, Prytanea Index,
Oratores, Obturbatores, Festes, Rei exilium,
sententia, ampliatio, comperendinatio, dam-
natio, sectores, absolutio. cap.22. car.125
Capitalia crimina, Triumviri capitales, populi
indicum, capitalia iudicia. cap.23. car.133
Iudices aliarum gentium, & quæ ijs, & legibus
careant. cap.24. car.134
Atheniensium Iudices, Tribunalia, Areopagi-
tae, Archontes, Prytanes, Demarchus, Quin-
quennalis, Anni quomodo notetur, Basileus,
Hegemon, Thesmophetae, Iudiciorum loca
Athenis, Arbitri, Iudicia Atheniensium.
cap. 25. car.135
Pœnarum genera, multa, talio. cap.26. car.139
Debitorum depositumq; abnegantium pœna, bo-
norum proscriptio, cessio, fœnus, fures, Syco-
phantæ,

- phantæ, furtæ permisæ. cap. 27. car. 141
 Homicidae, cædis, criminumq; expiatio, exiles,
 Parricideæ, qui impune interficiuntur, Aues
 interficientes puniuntur. cap. 28. car. 144.
 Adulterij pœna, Stuprum, productores, παιδό-
 φιλοι, & molles. cap. 29. car. 147
 Morte damnati, propinquæ nocentii interficium-
 tur. cap. 30. car. 150
 Capite quo luuntur, Iudices corrupti, testes falsi,
 pœnae aliorum criminum, honoresq; ut dese-
 rantur. cap. 31. car. 152

LIBRO TERTIO.

- F**OECIALES, Bellum indicitur, signa mi-
 litaria. cap. 1. car. 156
 Milites, eorum iusurandum, stipedium, deleitus.
 cap. 2. car. 157
 Exercitus educitur, Duces, cohors prætoria,
 Legati, Præfecti, Tribuni militares, Impe-
 ratoris insigne. cap. 3. car. 159
 Legiones, auxilia, castra, militum cibus.
 cap. 4. car. 161
 Militum arma, curru certantes. cap. 5. car. 162
 Pugna, eius signum, Symphoniaci in exercitu, or-
 dines, cunei, Deuouentes sese, Romanorum
 acies. cap. 6. car. 167
 Monomachia. cap. 7. car. 170
 Naualis pugna, Ducum, militumq; pœna.
 cap. 8.

cap.8.

car.171

Deditio[n]is, affectuumq[ue] aliorum militum signū,
Hostem interficere decus. cap.9. car.173

Quæ militibus præmia dantur, bello cæsi.

cap.10.

car.174

Quæ post uictoriam aguntur, Imperator, Ho-
stium arma, cæteraq[ue] Vrbis expugnatio, Per-
sarum uictoria, Agri ex hostibus accepti, com-
munesq[ue]. cap.11. car.176

Sacrificia post uictoriam, Tropæum, statuæ, co-
lumnae, fines ut notentur. cap.12. car.178

Triumphus, spolia opima, sacrificium, conui-
uiumq[ue]; post triumphum: ouatio, arma ubi
seruentur. cap.13. car.180

Pax, & fædera Romanorum, aliarumq[ue] gentiū,
i[n]surgendum, inducia. cap.14. car.183

Sacrificium, hostia, humana uictima, altaria,
arae, Scrobes, hostia maiores, minores, aliaq[ue];
sacrificij ordo, Sacrificia statuæ, interdicta,
Hecatombe. cap.15. car.186

Templa, simulachra, antra sacra, uaticinia, &
auguria. cap.16. car.195

Augures, Sacerdotes, Pontifices, Aedis conse-
cratio, Pontifex Maximus, Annales maxi-
mi, Vestalium pæna, Vestales, ignis sacer,
Flamines, Salij, Flames Dialis, Flaminica,
Rex sacrorum, initiati. cap.17. car.197

Ierophantæ, Galli Cybeles, Aegyptij, alijq[ue]; Sa-
cerdotes,

terdotes, Crithologus. cap.18. car.202
Domus, hominum, Urbisq; expiatio, uer sacrum.
cap.19. car.204
Romanorum ludi, collegia, Fabulæ quando dan-
tur. cap.20. car.207
Poetarum, & Symphoniae certamen, Mu-
sica, saltatioq; nō damnatur. cap.21. car.210
Olympia, Pancration, Panegyris, Hellanodice,
Cursus, Aesymnetæ, Olympionice, Forma-
certamen, Olympia alia. cap.22. car.212
Pythia, Amphictyones, Pylæa, Pylagore,
Hieromnemones, alia Pythia, Enneateris.
cap.23. car.216.
Nemeæa, Isthmia, Hieronicæ, Periodo uicto-
res. cap.24. car.
Iudi alij in Græcia, & Asia, Germanorum lu-
di, & Lydorum, famæ ut tolleretur, & pel-
latur. cap.25. car.221
Pompa, Leclisternia, Supplicatio, Hospites, Xe-
nia, Assyriorum, Persarum, Scytharum, Ro-
manorum supplicatio. cap.26. car.225
Christiani Prisci quomodo uixere. cap.27. c.227
Auctorum nomina unde hæc excepimus.
cap.28. car.
Gentium, & Urbium, quarum nomina in his li-
bris habentur explicatio. cap.29. car.240

F I N I S.

PRO O E M I V M

OMMODA, quæ ex gentiis
institutis hominum uite, &
ingenijs prouenirent, coegerūt
me quidē hoc tempore de Mo-
ribus libros scribere. Cū enim
nihil tam libenter, & serio ho-
mines agere uiderem, quam res omnes imitatione
consequi studere, siue ad uirtutem, & modestiam
spectauerint illa, siue ad bellum, & pacem, siue
literarum, & eloquentia sint, uitia etiam alieno
exemplo sequi, & aliquando probare: fore spha-
bam neminem tam corrupta, & difficili natura,
qui recusaret omne tritæ tempus honestè traduce-
re, si qua optimè antiqui egissent, & que male,
intellexisset. Quare crediderim Aristotelem ma-
ximum illum ingeniorum, & doctrina parentem
ducenum quinquaginta Rerum publicarum leges collegis
se, instituta, & mores, gentium etiam Lenceam
Argiū poetam, uel hac, qua utor, inscriptione.
Vnde præterea uel altissima augeretur pruden-
tia, cum Vlyssem, quem prudenti dixerat inter
Græcos uigere consilio, decem annis peregrinè mit-
tat Homerus urbes, & mores cognoscendem: &
laudet apud Ennium Seruilius illis carminibus,
quibus suum credebatur ingenium poeta ab Ae-
lio Stillone explicasse, amicum.

Et

Et mores ueteresq; nouosq; tenentem.
Ne dicam eruditam uoluptatem, quæ multa, &
uaria hac rerum cognitione captatur: & naturæ
maiestatem, quæ dedit ingenium homini, quo quæ
decessent ad uitam ducendam necessaria pararet,
ne iustè de illa ullus conqueri posset. Scripsi igit
tur de Moribus, nec separatim semper pro genti
bus, & nationibus, ne eadem sapientia, uel similia re
ferrem, cum nihil quandoque aut parum differ
rent, sed coniunctim singulas actiones comprehen
sus à nuptijs, usque ad funus ipsum, inde ea, quæ
prætermissa uidebantur, de Rep. bello, sacrificijs,
& huiuscemodi alijs. Nec semper ambitiosius un
de hac sumpserim, nominauit auctores, celeberrimi
mos illos quidem, & eruditissimos, quod satis feli
citer mecum agi putarem, si rerum uarietate ex tot
gentium nominibus, minus quam delicate lectori
non afferrem fastidium, non modo non adiectis ijs,
quorum auctoritate nixus, hac scripserim: quos
tamē simul omnes uno loco explicauit, ut qui mul
tiplici, & uaria doctrina delectantur, scirent unde
hac peterent: & qui in huiuscemodi literato
otio diu esse nequeunt, crederent nihil à me di
ctum, quod non prius aliunde exceperim. Pote
runt nāque aliqui fortasse de me noui non nihil in
eis libris, quos post σωταγματα huiuscemodi ex
electis commentarijs sumpta, scribā, expectare,
in his nequaquam, quod antiqua magis, quam
recen-

recentia, quæ ex historia requiruntur, sequar, ut
antiquitatis multa cognitione, quantum uel mo-
ribus profecerimus, uel de illis deceßerimus in-
telligentes, honeste uitam uiuere possemus.

ALEXANDRI SARDI
FERRARIENSIS,
DE MORIBVS,

Liber primus.

VENERIS PROMISCUVS VSUS,
VXORES COMMVNES, PLVRESQUE,
plures item mariti. Cap. 1.

VLLA FVISSE APVD AN-
tiquos nuptiaru^m solennia cer-
tum est, quod ferarum mo-
re pa^{ri} vagarentur, &
cum mulieribus concumbe-
rent, donec instituta sunt
vel ab Ione, & Iunone, qui iura matrimonij
celebrare primum, uel a Cecrope Aegyptio A-
theniensium Rege: quem promiscuum Veneris
usum & Hyrcani securi, Antropophagi, Scoti,
Tyrrheni, ponti accola, Machlyes, & Auses,
apud quos, cuius puer formam haberet, eius cre-
debatur filius, ut & apud Limyrinos, & Gara-
mantes, Agathyrfos etiam, ut fratres omnes
essent, & Massagetas, qui habebant quidem
uxores, sed communes illas, quibus palam com-
misce-

L I B E R

miscebantur suspensa è currupharetra, ut & Mo-
synœci faciebant in Ponto, & in Cauçaso, in
Ibernia quoq; & Indi: communes etiam Troglo-
dytae, prater quam Regum, uel plures ducebant
ut Barbari omnes ferè, Numidae, Mauri, Aegy-
ptij, Indi, Iudei, Persæ, Parthi, Taxili, Na-
samones, Thraces, Germani, Nomades, qui
Tartari sunt, duas Siculi, & post corruptos bel-
lo, & lue ciues, Athenienses, siue, quod tradi-
dit Hieronymus Rhodius, uxorem & pellicem:
contra Britanni deni, duodeniq; unam, fratres
cum fratribus, parentes cum liberis, filii eius
sunt, à quo primum uirgo ducta est: & unam
Arabes consanguinitate iuncti, apud quos ex
alieno genere adulter est; quinq; uiris nubit fœ-
mina apud Medos, qui montes incolunt.

MATRES, SORORES, FILIAE, CONSO-
brinx, nouercæ, fratriz, quæ filii, fratribus,
parentibus consobrinis, priu-
gnis, leuiris hubunt,
Cap. 11,

HAEBBANT Persæ, Aredi, Indi, Aethiopes
& Magusai, qui ex Perside in Medianam,
Parthiam, Aegyptum, Galatiam, & Thry-
giam uenere in matrimonio matres, & sorores,
id quod permisit etiam Chrysippus, filias quoq;
& consobrinas nouis Zoroastri legibus, qui Ori-
masdei filius, quem Magi, qui & cum matribus
concum-

concubunt, oromastin vocant, Idassis temporibus scelera docuit, & Magiam Persas, cum Ni-nus matrē Semiramim interfecisset filij congres-sus appetentem, expulissetque Artaxerxes re-gia ea causa Parisa tidem. Docuit postea Persas Alexander à maternis nuptijs abstinere, cum tamen Macedones inire crederentur matres, quod insanum appellassent ædipum, ubi illum primū excēdantem sese ob materna connubia in theatro uidissent. Parthi & ipsi habebant in ma-trimonio matres, filias, & sorores, has Assirij, & Ptolemaeo permittente Aegyptij, cum Arsi-noen sororem insano amore amaret: Athenien-ses, etiam, quod tamen criminis datum Cimoni scribit grauis auctor Plutarchus, & Cares, ut de Artemisia dicitur, & Mausoleo: nouercas, & fratri uxores patre, fratreq; mortuo Noma-des, & Sarmatae Igilliones, qui Samagithiani in Lituania (sic Sarmatia ea pars vocatur) ho-die incolunt: qui Nauriam in Asia filias, Romā-ni ex plebiscito neptes, Athenienses Solonis le-ge genere proximiores uirgines orbas, uel illis dotem dabant, unde & apud nos est Terentij fa-bula, qua dicitur Thormio: nefas uero iam apud Grecos uel duas sorores duobus fratribus nubere.

NEC poterant Attice uirgines tradi prius
connubio, quam consecratæ fuissent Diane
crocota induitæ ἔπειται dicebantur, quod infestam
Attica placarent Deam, propter ursam, quam
immiserat, à fratribus puellæ a fera occisa inter-
fectam, unde famæ, luesq; secuta, nec ante de-
pressa, quam filiam sacrificasset Embulus. Sa-
crificio quoque alie in Græcia Iunonem pla-
cabant, Dianam, & Parcas. In Bœotia ad Cni-
foessam fontem sacra Euclie faciunt, quam alij
Dianam credunt, alij Herculis, Myrthæq; fi-
liam esse uirginem mortuam: sacra item Veneri
Limonia apud Hermionios sponsæ. Argivæ con-
sacrant coma primitias Mineruæ, Delia Heca-
ergæ, Sicyoniac, Hygeæ, Megarenses Iphinoe
Alcathoi filia, quam uirginem mortuam dicunt
ad eiusq; tumulum inferias mittunt, Troezeniac
Zonam in Sphæriam Insulam ad Apaturiam Mi-
neruam Aethrae instituto Thesei matris, & co-
mam ad Hippolyti templum. Ante nuptias so-
lebant Heliopolitæ in Veneris templo prostare,
more sublato à Constantino Principe, Amor-
rhæ septem diebus in Syria, Armenia in templo
Tanaidis Deæ in Acilesina: Illyrica uero puellæ
& Thracie uirgines passim nubebant postea, sed
plerique Thracæ cælibes erant. Cypriæ quæstū
corporis

PRIMVS.

corporis dotem sibi parant, & Lydie, que tam
men & hominibus munera dant, nuptæ pudicae
sunt.

VIRGINES VIRO VT COL-
locentur. Cap. IIII.

SIGINNORVM fæminaæ nubunt cum primi
norint arte currus agere, Sarmatæ, & Iaxa-
mathæ ubi hostiæ interficiunt: contra nō uxores
prius ducunt Carmani, quād hostiæ attulerint
Regi caput, qui linguam frustatim conscißam
dat pane mistam amicis edendam. Tapryijs for-
tioribus uirtutis præmium collocantur fæminaæ:
Cathei Indi, qui Sophitis Regnum incolunt mu-
tuos se diligunt, pulchriores etiam simul mares,
fæminasq; iungunt nobilitatis nulla, aut opum
habita ratione. Samnites decem præstantes uir-
gines singulis annis dant totidem optimis iue-
nibus, plures non nubunt. Indi alijs sponsas e-
munt bubus: Taxili inopes in foro præduetas fi-
lias uolentibus nudas ostendunt, dantq; cui pla-
cuerint. Apud assyrios tribuum magistri singu-
lis annis semel nubiles uirgines congregant uno
loco, pulchriores præconis uoce uendunt, & ea
pecunia collocant turpiores maritis, quod & in
terra Illyrica olim fecisse Venetos auctor est He-
rodotus, & Thraces Pomponius. Apud Sacas
procus cum uirgine decertat, uictor uxorem ha-

A 3 bet,

6 LIBER

bet; uictus illi seruit. In Bosphoro Proci coniunctae petunt puellas, quo genere, quaque ipsi uirute sint proferentes sparguntq; simul in mensa uinum: in coniunctio quoque Tachlees Libyci se uicissim cauillantur, cui arriserit puella, illi nubit, ut apud Segoregios Ligures cui praeuisset aquam. In Thessalia uxorem ducendi sacrificio facto habenis tradunt illis ducendum equum armis munitum. Macedones pane gladio diuisi libant, in chæronæ sponsos iungebat coniugio Cœriris Sacerdos, Greci ante aras Deorum celeabant nuptias, genero sacer in coniunctio auream phialam tradebat, ut arctiori coniungerentur uinculo, sponsus coronabatur thyrso, sic dicebant nuptiale coronam, ex folijs, quæ cœrîmœ appellaat Aristophanes. Atheniensis balanis consueuerant prope focum caput sponsi perfundere, nimis, leguminibus, cariis, nucibus, id genus alijs, ad significandam fecunditatem, quomodo & non uittios accipiebant seruos, & haec dicebantur xeraxuata.

S P O N S A C U M V I R O C O N C U M B E N S ,
& c u m p l u r i b u s . C a p . I I I I .

VIR cum uxore primum concubit in domo saceri, in India unguento perunctus, quod arboribus fluit, que in ripa Hypasidis, Hyphatisdisne, ut dicunt Graci, sunt, in Perside degustato malo,

to malo, uel camelli medulla uerno & quinocchio,
 Athenis cotoneo, Sparte nocte quadam religio-
 ne, lecto a pronuba collocata sponsa capillis ad cu-
 tim usque rasis, & virili amictu tecta, quam nec
 interdiu uidet maritus antequam sit mater, an-
 te thalamum alligato pistillo, adest sponsi amicus
 feminas sponsae clamanti opem laturas, repri-
 mens, adjuntque uirgines, que ne sponsae uox au-
 diretur, canebant epithalamium ad tibias dupli-
 ces alteru uespere, mane alteru, quod diegyptikoy
 dicebatur, et ὁρδιον, illud καταχοιμητικόν. Virginib-
 us recentibus claudebatur hostium, hinc mit-
 tebat uxor dono marito uestem, quam ἀπολιση-
 πλαν dieunt. Baleares uero nuptiali cœna amicos
 suscipiunt, qui sponsam omnes ineunt, extremo lo-
 co uir. Sic apud Nasamones, & Augilas prima
 nocte noua nupta singulos admittit coniuas, &
 ab eis accipit donum: in Insulis Fortunatis ma-
 riti Regi uirgines uxores corrupendas præbent,
 & Adyrmachide Aphri, Tebethei Indi hospiti-
 bus, Volfinienses seruis.

SPONSA VIRI DOMVM PETENS. Cap. v.

SED apud Grecos ubi ἀπολισηπλαν sponsa mi-
 sisset marito, eius inde domū capite obtetto
 rheda petebat iunctis mulis, uel bubus, in medio
 erat ipsa, hinc maritus, hinc πάροχος affinitate
 coniunctus, sponsa mater ferebat facem, nouzen-

ρόπος genere proximior, uel fæmina, quod polluci placet, aquam ex flumine, Athenis uero primū ex Callirrhoë fonte, mox ex Enneacruno, propter Nymphas, quo nomine Græci uocant sponsas, quod intelligerent antiqui Nymphis animos qui ut prelem susciperent, mittebantur in corpora. Sponsa Solonis lege phrygetum ferebat, quo siccabant hordeum, aderat ancilla cum cribro industria signo, & puer spini fuljis, & querneis glandibus opertus coronatusq; panes afferrens, & repetens sapius ἐρυγον καμὸν, & πον ἀκενον canebaturque ὑπὸν ἢ ὑμέναι, ἢ ὑμὸν. Is enim Clius, & Magnetis filius cantus inuenisse dicitur in nuptijs. Dicebatur etiam ex κορὶ κορὶ, quæ perdicum uox est, quæ tūta religione matronij iura seruant, ut altera mortua, superstes uitam omnem uiduam degat, quod etiam faciunt cornices, quare & ipse inuocabantur in nuptijs concordia, ut ait Aelianus, omen, hinc Iuuenalis mordax poeta.

Quæque salutato, inquit, crepitat concordia nido. Iuuenes saltabant tibicine, & citharædis carentibus atque precibus a Dijs petebant sponsam ita maritus amaret, ut fecerat phrygius pieriam, cuius causa conciliata pax inter Iones, qui Miletum, & Myuntem colebant. Bæotij currus axem pro foribus comburebant, ut permanere intro sponsam debere significant. Ad generum postri-

postridie mittit sacer puerum candida ueste indu-
tum cum canistro, in quo aurum erat, alios, qui
pelues ferunt, sagma, lecticas, pectines, alabasios
scrinia unguentaq; qua omnia ἐπαύλια δῶρα dice-
bantur. Tertio die agebantur ἀνακαλυπτήρια repo-
tia uocant Romani, quo quidem die retecta se ut-
dendam amicis prebet sponsa, quo etiam nomine
Ἐρεγέμια dicebantur Proserpina festa cū Plu-
toni nupsisset, in Sicilia uero διεσφόρια, quibus
rapta est, & celebrantur prope Syracusas ad la-
cum, quem repente eo loco extitisse dicebāt, quo
Pluto abrepta Proserpina penetravit sub terra
qui festi dies anniuersarij significantur a Cicero-
ne in Verrem. In Haliarto Bœotia sponsa cum
uiri domum accederet primitias offerebat ad fon-
tem Hederaceum, quo loco Stratonis, & Calli-
sthenis amantium manibus miserè discerpta fue-
rat Ariosto clia insigni forma puella: ipsæq; Bœo-
tia sponsa asparago coronatae ducebantur ad ui-
rum, quod asparagus spina quidem sit, sed fructu
suam, cuiuscemodi, & matrimonium. Rhodij pre-
conem mittebant, quem ad uiri domum sequere-
tur sponsa. Hanc excipiebant Coi mulieri ueste
induti, quod in ea insula Hercules Meropū uim
fugisset mulieris ueste tectis, qua postmodum
ornatus Meropibus uictis; Alciopi filiam uxore
duxit. In Lepta Libya postridie nuptias ollam
mittebat sponsa ad sacerum petitum, quam se
negaret

negare habere, ut statim disceret a quo animo
sorcurus difficultatem perferre.

VXOR REPUDIATVR, ALTE-
rius datur. Cap. vi.

NON poterant Germani repudiare uxores,
repudiabant Inde, repudiabant & Romani
dote tribus pensionibus reddita. Tapyri uero,
qui inter Derbicas, & Hyrcanos sunt, ubi treis,
quatuorue liberos suscepissent, prolis gratia per-
mittebatur fœcundas uxores alijs tradere, idem
& Romanis Numa lege, quomodo multum po-
stea & M. Cato dedit Martiam Oratori Horten-
sio. Senex maritus Sparte uxorem iubebat ad-
mittere iuuenem alium ex quo illa filios suscep-
ret, qui senioris essent.

ROMANORVM NYPTIAE. Cap. vii.

HINC nobis de Romanis dicendum est. Puel-
lae nubiles, duodecim scilicet annorum, ut
probam earum indolem præstare mariti pos-
sent, cum lacones grandiores collocarent ob sobo-
lem firmam procreandam, in templis Deorum
excubabant, omen futuri mariti accepturæ. Vxo-
rem ducturi iugum subibant, unde & in Iugario
nico colebatur Iuno Iuga, que a Dionysio dici-
tur Zvylæ, ut recte credidit M. Antonius Anti-
nachus eruditissimus homo. Latinus sponsi quoru-
genere

genere fuere Romani, uersicolori paludamento
utebantur, quod fecere Curiatij, qui pro Alba-
no Imperio pugnarunt cum Horatijs. Ipsi etiam,
Graci, & Aethrusci nubentes immolabant por-
cum: Latinae nanque mulieres naturam uirginū:
appellant porcum, & Graci χοῦρον. Romuli insi-
tuto panis, & aquæ communicatione contrahē-
bantur nuptiæ, quod sic raptas Sabinas uiris ipse
collocasset, aqua etiam, & igne, quibus uita con-
stat, & exules propterea interdicuntur. Nam ui-
te causa uir est, & fæmina, aqua hac, ille demon-
stratur igne. Sedebat sponsa profecto die (festa
enim nubebant uidue) in pelle lanata, uel ob la-
nificij curam nobile matronarum opus, uel quod
in pellibus cubarent antiqui, illisq; induerentur.
Data dote sponsa uiri domum petebat, calibari
hasta, cuspide scilicet lignea, & quæ in corpore
gladiatoriis stetisset, comebat caput, quod Sabinae
iunctæ fuerint Romanis ui, bellumq; propterea
gestum: cingulo item cingebatur laneo Herculis
nodo ob fecunditatem, hunc nanque septuagin-
ta dicunt fuisse liberorum patrem. cingulum uir
in lecto soluebat. Flammeo Flaminicæ, cum qua
uir diuortium facere non poterat, induta lutei
scilicet coloris ueste, rapiebatur, ut olim Sabinae
ex matris, uel propinquioris fæmina gremio
quinque præferebantur faces ex Aedilium faci-
bus accensæ, quod id noctu fieret, ex alba spina,
quomodo

quomodo, et apud Sex Pompeium legendum est.
quibus usi sunt pastores in Sabinarum rapu-
mox ad faces & carpinus recepta, & corilus.
Quinq; erant propter Deos, qui inuocabantur in
nuptijs Iouem adulturn, Iunonem adultam, Ve-
nerem, Suadam, & Dianam inuocabatur etiam
Hymeneus, & omnis gratia Thalassius, qui fue-
rat praeclarissimus Dux Romuli tempore, pul-
chramq; uirginem recepit. Mercurius quoq; ex
disciplina Aegyptiorum propter caduceum, in
quo dracones duo erant, mas, & fœmina iuncti.
Sponsam tenebant pueri duo patrimi, matrimiq;
alius facem preferebat, quam raperent amici, ne
extincta nubentium mortem portenderet. Habe-
bat sub amiculo sponsa coronam ex herbis, uerbe-
nis, & floribus a se lectis; ferebatur, & cumera,
fue, ut uocant, aliij cum erum, uimineu uas oper-
tum cum sponsa utensilibus, colus item, compta,
& fusus cum stamine, quod Tanaquilis lanam,
colum, & fusum uideri dicerent in Virilis Fortu-
ne templo ab Anco Rege condito. Farreum etiā
libi genus ex farre factum, quo tantum populus
Romanus trecentis annis uixit. Postes mariti uit-
tis laneis ornatas ungebatur sponsa oleo, uel adipe
suillo, aut lupino ad propulsanda mala medica-
menta, limen transcendebat, dicebatq; Vbi tu
Caius, ego Caia, ut uxor, & uiri omnia commu-
nia esse ostenderet, a pronubis, qua nupsissent se-
mel,

mel, excepta fescennini uersus canebantur obsec-
nitate tleni, & maritus pueris spargebat nuces,
uel omnibus gratia, quod in Iouis tutella sint, uel
quod earum fatus puluinato calice, & ligneo pu-
tamine munitus, uel quod contemneret omnia
aucta puerilia, nam & concubini pueri ubi a tur-
pi Venere liberabantur, spargebant nuces. Treis
asses Romuli lege sponsa ferebat, alterum, quem ma-
nu tenens dabant marito, atque si eum emeret,
qua per coemptionem dicebantur nuptie, & uir
ipse pater familias; uxor mater: alterum in pede,
quem locabat in foco larium; tertio in sacciperio
maiori scilicet crumena, resonabat in compito,
hoc est quadriuio uicinali. Sternabatur lectus to-
ga, sponsa adibat genium uiri, a pronubisque; col-
locabatur in lecto, papaueris succo, lacle, & mel-
le mixto ad prouocandum somnum sumpto, quo
usa dicitur Venus, & in tenebris cum sponso iun-
gebatur.

Q VAE I N N A T A L I F I L I O R V M S E R V E N-
tur, qui exponantur, nomine filiis quando impo-
nitur, natalisque; celebritas. Cap. VIII.

N ATOS postea infantes obstetrics in terra po-
nunt Opim implorantes, non enim credunt
uocem ante habere puerum, quam communem
omnium parentem terram tetigisset, Herculisque;
mensura sternebant lectum, quem quidem Her-
culem

culum quatuor cubitos, & pedem excessisse scri-
psit heraclides ponticus. Celi & quo nomine Græ-
ci & Germanos, & Gallos intelligebant, scutis
impositos in Rheno collocabant nuper natos fi-
lios, qui si undarum uim cuitaissent, habebantur
legitimi, oppressi, ex adulterio concepti, facti in-
de prouerbio κελτικὴ πίνε δικασικώτεροι Barbari
gelido amne abluunt filios, oleo ungunt Romani,
mero lauant Lacones afferuntq; Leschen, loci no-
men, & inspiciunt Tribules. Iudices seniores,
qui si & pulchros, & fortes futuros dixerint in-
fantes, aluntur, si deformes, & segnes in Apo-
theis exponuntur secus Taygetum precipiti lo-
co: hoc modo & Indi, qui Cardei dicuntur, sophi-
tisq; Regnum incolunt indicatos filios, uel alunt,
uel perdunt. Athenienses spurios exponunt loco,
qui Cynos arges dicitur, Herculi ex adulterio ge-
nito consecrato. Exponunt uero nusquam Theba-
ni, sed qui alere aut nolunt, aut nequeunt fascijs
deuinctos deferunt ad magistratum, qui pueros
paruo uendunt, ut alantur, & seruant. Genas
Hunni candenti ferro secant, quare imberbes
sunt ferè omnes. Trausij in Thracia, Cæsia, uel
Heniochi, & Barbari aliqui circa Caucasum mō-
rem natos filios lugent, calamitates, que uitam
consequantur, recensentes, gaudio uita funetos
prosequuntur incommoda referentes, que cum
uita simul effugerint. Tibareni post uxorum par-
tum,

tum, tanquam puerpera essent, in lecto cubant, quibus uxores ministrant quod & Catabri faciebat in Hispania. Aegyptia fæmina statim a partu è lecto surgunt ad domestica munia obeunda. Scritifini gens in Insula Thule infantes editos pelle inuolutos arbori suspendunt, & alunt ferarum cerebro. Greci in uannos deponebant frugalitatis omne: quintoq; die post partum abluebant nutrices manus, cursimq; ferebant ad focū infantes, qui dies uocabatur ἀμφιδρόμια & munera mittebant propinqui polypos, atq; sepias pisces. Septimo die imponebant illis nomen, quod scripsit Aristoteles, Athenis uero decimo facto sacrificio, & acceptis conuiuio amicis, propinquisq;. Quare & postea natales celebrantes Iunonem colebant; adolebant Diis thus, ardentē in domo igne, conuiuio excipiebant amicos (ut & persæ) ad tibiam ducebant choreas, & tales ludebant, que & fecere Romani, qui tamen fæminis octauo die, qui lustricus uocatur, nono maribus nomen dabant, & laete nutriendos deferebant in forum olitorium ad columnam lacteiam; in Germania uero marres filios nutriunt. Athenis nutrices pueros afferebant ad Dianam Corythalliam, cui & infantium uestes, quorum Dea habere curam putabatur, suspendebant, & Zonas, quas primum puerpera soluebant, quædragesimo die terapakasq; celebrant, cum mater pri-

ter primum sacra addit, à quibus quadraginta
ante partum diebus, totidemq; post, abstinet,
quod & illi, & filio pericula immineant quam-
plurima.

NOMINVM RATIO.

Cap. IX.

SVPERVACVVM uero non crediderim, si que
ex eruditissimorum auctorum lectione de no-
minum ratione obseruauit, paucis recenseret. Olim
Romani uno tantum nomine uocabantur, duo-
bus deinde latinorum exemplo, nec multo post as-
sumpsere tertium Graecorum, & Barbarorum
more, quod scripsit Claudius Aruntius. Apud
eos enim, & Romanos liberi tria nomina habe-
bant, serui unum. Primum, quod dicitur pra-
nomen, proprium erat singulis hominibus, & pa-
tris pranomen sumebat natu maior filius, mares
tamen non antequam uirilem togam acciperent,
feminae cum nupsissent, ut & Probus tradit, &
Valerius Maximus in decimo, quo libro, licet ab
Iulo paride in breuiarium redacto, agit de Ro-
manorum nominibus. Alterum erat nomen gen-
tis, & ducebatur à generis auctore, ut ab Iulo
gens Iulia, à Dardano Dardania, ab Aeaco
Aeacia: quandoq; ab oppidi nomine, quod sa-
pius postea factum est: quomodo scripsit Diony-
sius

sius Lucumonem Romanum profectum prænomine
uūm Lucij, Tarquinij nomine à Tarquinis
Aethnorum oppido, ubi fuerat educatus. Om-
nes ex eadem gente uocabantur hoc nomine, fæ-
mina etiam, que, si due, aut plures fuissent, ha-
buisse prænomen ex ordine nascendi creditur. Lau-
lus Manutius uir doctissimus Venetus, quare
apud Tranquillum, & Octauiam maiorem, &
Octauiam minorem, apud Ciceronem Tertiam
Aemyliam, Quartam, & Quintam Claudiam
esse dicit. Legimus tamen C. Cæcilium Tarquinij
uxorem, & apud Valerium ipsum fæminarum
prænomina Rutiliam, Ceseliam, Radacillam,
Murculam, Burrum a colore, Luciam, Tu-
bliam, Numeriam, quorum aliqua sunt nomi-
na. Tertium erat cognomen à rebus gestis So-
teri Callinicus. Alexander, opem enim attulit
patria Achille perempto, Torquanus: à forma
Gryphus, Physcon, Sylla, Cicero, nisi à cice-
ribus inuentis sit: à fortuna Eudemon, Polior-
cetes, Priamus, nam à sorore emptus fuerat ca-
pto Ilio ab Hercule, Uopiscus, posthumus: à uir-
tute Euergetes, Philadelphus, cognomina enim
habuisse Aegyptios testatur Pausanias, Dioge-
nes, Magnus, Sophus, quo nomine dictus est P.
Séproni: quandoq; et iam mordacitatis causa,
ut Antigonus dictus est Doso, quod multa pro-
mitteret, prestaret pauca, Ptolemeus Lamyrus,

B quod

quod is esset: Metelus Vittatus, fortasse is est, qui
a Latinis L. Metellus Diadema dicitur, quod ultus
in fronte habuisset uitta colligatum: hoc tamen
mibi uidetur fuisse agnomen. Tertium hoc no-
men, sunt qui credant esse singulorum proprium.
Ego uero, cum omnes ex eadem familia eodem
nomine appellari uideam, putarim additum ut di-
scernerentur familie, qua eadem origine sunt,
cum tanquam in colonias deducuntur: qua ra-
tione saepius legimus Iulies Tullos, Iulios Cas-
ares, Tullios Cicerones, Tullios Decolas: Cornel-
lios Syllas, Cornelios Scipiones, Cornelios Cethe-
gas, Papyrios Mugilanios, Papyrios Crassos, Pa-
pyrios Cursores, Papyrios Massones, Carbones
Turdos, Calpurnios Pisones, Bestias Bibulos,
& ni fallor, Calpurnios etiam Marios: nam C.
Mari filiam, quam ipse in bello Cimbrico Mani-
bus immolauerit, Dorotheus in quarto rerum
italicarum appellat Calpurnium. Sic legimus
multos alios eodem nomine, diuerso cognomine,
ut & Sparta, cum Aristodemus Herculis gene-
re proclam, & Eurythenem genuisset, Hera-
clida quidem omnes, sed illius posteri Eurypon-
tia ab Euriponte proclis nepote dicti sunt, huius
Agida ab Eurythenis filio Agide. Agnomen,
quod etiam cognomen a Cicerone, Sallustio, &
Linio dicitur accessit homini uni tantum ex re-
bus gestis, alioine casu, ut Africenus, qui pri-
mus

mus Imperator nomine abs se uictae gentis nobilitatus est; Creticus, Caligula. Cum apud auctores nomen tantum legimus, putant Grammatici cognomen esse: cum duo, prænomen, & cognomen. Ciues enim Romani ostendebatur tribus illis nominibus, tribu etiam, sed cognomen postponitur tribui: Sic apud Ciceronem est Ser. Sulpicius Q. F. Limonia Rufus. Et qui ciuitate Romana donabantur; prænomen, nomenq; alicuius familie Romanae accipiebant, cognominis loco utebantur nomine, quo antea appellabantur: sic apud Ciceronem legimus C. Clodium Archagathum, C. Clodium Philonem, P. Cornelium Demetrium, P. Cornelium Megam Siculos homines, A. Licinium, Aristotelem Melitensem, A. Licinium Archiam Antiochenum. Horum libiri, si Romani ciues esse uoluissent, lege cogebantur patres ex bonorum parte haeredes facere alios, uel principem: quam legem antiquauit Antoninus Pius. Hoc nominu ordine usos Graecos, & Barbaros, præter Aruntium, quem diximus, tradunt Plutarchus, Appianus, Ibitus Greci, & alij. Nam Achilles Podarces, Alexander, Ulysses prænomen est, nomen Pelides, Dardanius, quare, & Maro Aeneam appellauit Dardanum, uel Homerum secutus, uel tanquam Dardanium, ut interpretatur Nonius, Arcisiades ab Arcisio patre Laertis: cogno-

B 2 men

men Achillis uidetur apud Homerum Ἀχιλλεύς, uel
τάχις, sed sic etiam Aiacem Oilicum uocat: co-
gnomen Podarcis est Priamus, Alexandri Pa-
ris, Ulyssis divus et uicus, & eius agnomen πολυορνίθης,
uel πολυπόδος, quanquam hac perperam legan-
tur apud Diomedem, qui ex Ibico sumpsit, Aga-
mestor tamē Pharsalius in Epitalamio Thetidis
Achillis nomen fuisse significat Pyrisum, uel
Pyrisoon, cognomen Achillem propter labrum,
χεῖνος scilicet, quod cum filium igne reddere
immortalem mater uoluisset, cineri inhaeserit.
Crederem igitur generis auctores, & nonos ho-
mines uno nomine appellari Herculem, peleum,
Dardanum, Iulum: posteros duobus, altero pro-
prio, altero patris, quod nomen familiae esset He-
raclidas, Pelides, Dardanios, Iulios, dignoscitur
ratio familias, quartum dominis unius esse. Sed
apud Homerum, qui digniores alloquuntur, eos
patris nomine: generisq; uocat. Achillem enim,
Aiacem, Nestorem dicunt pelidem, Telamoniam-
dem, Neleidem. Duobus item, tribusq; nomi-
nibus usos Iudeos scribit Origines. Nam & Salo-
monem dilectum ait Didoa, & Sedeciam Iocim,
sic Oziam Azariam etiam, Tarthauum quoque
appellari a Marco, Lebbauum a Matthæo, Iu-
dam a Luca, Saulum item Paulum, & Simo-
nem Petrum. Lycij, Xanthios uocat Nymphis
in quarto de Heraclea, nomen, & familiam a
matribus

matribus habebant, quod faminae Lycijs placas-
set Bellerophontem infestum, Troglodytae ute-
bantur bestiarum nominibus, quibus soli ex om-
nibus nationibus Atlantes in Apbrica carent.

QVI FILIORVM PVDENDA
circuncidebant. Cap. x.

PUDENDA puerorū circuncidunt Iudei octa-
no die, circuncidunt etiam Phœnices, Sarra-
ceni, Aethiopes, Troglodytae, Macrones, qui hoc
didicerunt à Colchis, & qui Thermodoontem in-
colunt, & parthenium, Creophagi etiam fœmi-
narum, Aegyptijs quartodecimo anno, tertio de-
cimo Arabes Ismabelem gentis auctore imitati.

FILIOS QVI NON VIDEANT: PERSA-
rum, & Laconum puerorum institutio, qui-
busq; locis pueri amentur. Cap. xi.

GALLI liberos, antequam adoleuerint, ad fe-
uenire non permittunt, Persæ patres nō eos
ante quadriennium uident, qui nec in conspectu
matris sedent, nisi illa permittente. Docentur
usque ad XVII. atatis annum mores optimos, iu-
stitiam, temperantiam, mittereq; sagittas: in-
de septem, uel octo annis, nam à Strabone dif-
fert Xenophon, sese in armis, atque uenatione
exercent, mox milites sunt usque ad quinquage-
simum annum, quo redacti inter seniores domi-

manent Remp. administrantes: palam spuere, ungi, meire, aut huiuscemodi alia facere dedecus est. Lacademonij septennes diuidunt in classes, quibus fortior, prudentiorq; praest, qui dicitur eis. is pueros in furto deprehēsos (sparthæ enim pueris licet furto obsonia parare) castigat, cane re iubet alios laudes eorum, qui fortiter pro Spar ta occubuerint, alios eorum uituperationes, qui id recusassent, propositas alios questiones solvere in gymnasijq; exerceri, ludicra curabant quinq; Bidiæ. Literas discebant pro necessitate, sed eorum disciplina tolerantia laborum erat & arma. Natu maioribus cedunt deuia, & assur gunt, more sumpto ab Aegyptijs: Omnibus, qui ius ferint, obtemperant, audiunt omnes, qui reprehenderint, amantes maxime. Post duodecimum annum nudis pedibus incedunt, unico tantum pallio singulis annis contenti, in thoris harundinaceis cubant, decimo quoq; die ostendunt se Ephoris, qui cedi iubebant, qui molliores pinguioresq; essent. Post pubertatem dicuntur Spharei, & suo arbitratu uiuunt: non disendunt in forum ante uigesimum annum, sed peragebant necessaria propinquorum opera, & amantium. Puerorum nanque amores laudabantur Sparte, Athénis, Minois legibus in Creta, ubi amantes pueros raticabant, triduum antea rapina prediab: muneribus scilicet puerum allectum conuiuio accipiebant.

xipiebant cum socijs, & donis cinctum remittebant: is ueste induebatur accepta ab amante, qui quidem $\varphi\lambda\pi\tau\omega\pi$ dicebatur, & puer ipse $\chi\lambda\pi\tau\omega\pi$, ac si amantem diceremus nos, & inclitum, præclarumq; Apud Elenses, & Bæotios, Thebanis maximè permittebantur concubitus cū pueris, & apud Troianos, & Persas, qui hoc didicere à Græcis: in Gallia pueri olim uiris publice nubebant. Itali quoque seftabantur puerorum amores, sed lege prohibiti, licebat pueros, qui apud mangones erant, soluto precio, quod moderatus est, Domitianos inire, seruos etiam forma insigne, qua causa creditum ingenuos pueros bullas habuisse, ut dignoscerentur à seruis. In Apricæ Tunete solenni die extra urbē quodam loco conuenit omnis ferè multitudo ad Venerem cum pueris exercendam, puerorum amantes Graci postes floribus ornabant, & corollis, fidemq; inter se dabant ad Iolai sepulchrum, quod Thebis erat, quoniam Iolaus ab Hercule amatus, secum fuerit in certaminibus auriculisq; apprehensis eos osculabantur: quod osculum dicitur ab Aenico $\chi\lambda\pi\tau\omega\pi$ de quo & Tibullus.

Oscula compressis auribus eripiet.

Apud Arginos uero honesti adolescentes cum Clypeo pompa ducebant magno castitatis honore.

GRAECORVM PVERORVM INSTITVTIO²
Comx, Barbegi depositio. Cap. XII.

ALII Graci iuuenes, qui Spartani non es-
sent, nobilitate, & dignitate illustres libe-
ralibus disciplinis omnibus instruebantur, &
Macedones, qui Philippi instituto Regis mini-
sterio tradebantur omnesq; in singulis Gracia ur-
bibus ab uno preceptore, qui & comes erat, quod
& in Italia fecere Falisci. Athenis ubi puberes
facti essent, publicè illis ostendebantur artium
omnium instrumenta, quæ quis apprehendisset,
illam artem, tanquam inuitante natura, exer-
cebant. Mox primam barbam, comamq; depone-
bant, id faciebant Romani altero & uigesimo
anno coniuio acceptis amicis, uim mensura qua-
dam in templum Herculis, illatam, propinantes
conuenientibus, quæ dicebatur *oī visū pia*. plures
tondebant primam comā prope fluminibus, alijs
adducebantur in Delum, primitia enim ista flu-
minibus, uel Apollini consecrabantur, quod cor-
poreā constent incrementa ex humore, & cali-
ditate: capillus ipso Deo dicatus appellatur ab
Aeschylo *Spēnīp̄os* Cutti uero nō ante barbam,
crinem, & serreum annulum deponebant, quam
hostem interfecissent.

IN

INDORVM, ARCADVM, ALIORVM, ROMA-
norumq; puerorum institutio. Cap. XIIII.

INDI pueri cibum sumpturi adibant Gymno-
sophistas, & referebant eo die, que bene faci-
sent: qui nihil haberet, quod diceret, impransus
ad opus mittebatur. Arcades ad trigesimum
usque annum Musicae operam dabant, cane-
bant pueri hymnos Deorum laudes, & Heroum con-
tinentes, grandiores Philoxeni, & Timothei di-
sciplinis instituti annuos ludos libero celebra-
bant cum cantu, & choreis, iuuenes ludos uiri-
les, omnino apud illos turpe ignorare musicam.
Parthi uero in primis docebantur arcus tēdere,
Germani bastam uibrare, Lucani uenari: uiue-
bant enim uenatu in syluis citra seruorum ope-
ram: Romani equitare, & pugnare cominus:
ij olim probatae anus cura demandabantur, quæ
eorum uerba, & lusus obseruaret, ne preter ho-
nestatem aliquid agerent. Postea uero ancillæ
Græce, et Seruo Pedagogo filiorum cura deman-
data, quare mores corrupti putantur: doceban-
tur in ludis litterarijs, qui quondam in foro erant,
& simul uirgines: nam Appius Virginus amo-
re captus dicitur, cum legentem uidisset in ludo.
Minernal dabatur preceptor i Quinquatrijs, Sa-
turnalibus, & Calendis. Massiliamq; mitteban-
tur in Galliam, Græcam urbem Phocensem ad
sapientiae præcepta perdiscenda. Adulti bullis
penatibus

penatibus consecratis, reposita praetexta **xvi**
 etatis anno in templo Iouis Capitolini liberali-
 bus, die libero patri sacro **xvi**. Kal. Aprilis to-
 gam sumebant, & petebant cum amicis Deorū
 templā. Qui futuri Oratores erant, a patre, vel
 propinquis, ducebantur ad eum Oratorem, qui
 princeps in foro esset, quem iuuenes obserua-
 rent, ab eoq; discerent eloquentiam. Primum
 dicti, in foro producebantur a consulari iuro,
 ut ab Augusto legimus C. et L. filios eorum Ty-
 rocinio in forum produc̄tos. Principum liberi, &
 alij eiusdem etatis nobiles sedentes ueste-
 bantur in propinquorum conspectu propria, & partio-
 re mensa. Ex publico trigemini usque ad puber-
 tatem alebantur, propter Horatios, qui cum Cu-
 ricitiis pugnarunt pro Imperio Romano. inde ius
 trium liberorum institutum.

VIRGINVM, MULIERVM Q'VE LOCA, OPE-
 RA, IMPUDICITIA, MERETRICES, MULIERES
 facie obiecta. Cap. **xiii.**

VIRGINES uero in aedium secessu uersabani-
 tur apud Gr̄cos, unde non egredierentur
 nisi matres, aut custodis iussu. Romanæ matronæ
 operas in atrijs agebant, in Iberia Iudicibus
 quotannis quicquid texuerint, ostendunt, quæ
 plus texuisset, maximo officiebātur honore. Per
 sis mulieribus turpe lanæ manū admouere, quod
 Romanis

Romanis decus, haec uero nec coquunt, nec no-
liunt. Apud Iaxamathas easdem arces fœni-
ng, quas uiri, exercent, adeo ut ne militia qui-
dem uacent, laqueis hostes interceptos trahen-
do conficiunt. Gretulæ, Grelonias uidetur ap-
pellasse Clemens, colunt agros, id & Thressæ fa-
ciunt, ouesq; custodiunt, ut Troglodytarum fœ-
mine, adificant, uagantur, homines, adueni-
maxime cum illis coeunt, uersantur in negotijs
Aegyptie, domus curam gerunt uiri. Roma-
nae uero, absente uiro, nec de rebus necessarijs lo-
quebantur. Sarmatae equos tractant, & armas
in Bastris, atque Susis equitant, unguentis un-
guntur, & uenient in seruorum: hospitum, alio
rumq; complexus: Prostam Reginæ die Veneri
sacro ex Leophrenis Tyranni uoto in bello aduer-
sus Locrenses, semei in uita in Veneris fano Ba-
byloniae, Corintho ultra mille uirgines. Ginda-
norum fœmina tot fimbrias ex pelle ferunt, cum
quot hominibus habuerint consuetudinem, decus
est plures habere, ut apud Sthymphalos cū plu-
ribus uiris commisceri, & apud Indos, elephan-
to accepto, Syracusis etiam. Non enim uir, aut
mulier in ea urbe preciosius exornantur, qui nō
faterentur se stuprum passos. Romæ uero turpe
corpore quaestum facere, licentiam stupri apud
Aediles meretrices uulgabant, togatae erant, suc-
cinctaq; ueste, quod ex Aphranio Togatarum
scriptore

scriptore patet, mutatum nomen inscribebant
cellæ in lupanari, ubi prostabant, ut in Attica in Sciro: concubitus precium quadrans erat,
quare, & Quadrantaria fortasse à Cicerone di-
cta est Clodia, & a Cæcilio, ut est apud Fabium,
Chytemnestra. Olim non dabant fæminis pecu-
niam, sed oves, equos, bouesq; quos petiissent,
quoniam antiquorum opes in armentis erant.
Athenis meretrices templis arcebantur, nullas
in urbem admittebant Cij, nec tibicines, in qua
Insula nunquam adulterium, aut uetitos concu-
bitus commissos dicunt, nec apud Seras, ubi non
meretrices sunt, non fures. sic in Aethiopia, non
homicidæ. Contra Indi adulterijs operam dant,
& cædibus, abstinent à mendacio, ut & Persæ,
qui pellices, & uxores, quas peruices adeunt,
domi occlusas tenent, in itinere operis uehicu-
lis ferunt. Byzantia noctu tantum domo egre-
diuntur, equo uectæ, facie obtecta, ut & sunt
Carthaginenses, & in Arabia uno excepto
oculo, facie item uelata nuptæ fæmina Sparta,
aperta uirgines, quod ipsæ uirum quærant: uela-
ta etiam Chalcedonia, quam tamen denudabant
dimidia parte Magistratibus, aut externis oc-
currentes, quod Chalcedonijs à Bithynis uictis ex
ternis nuplissent. Thraces stigmate notant mu-
lieres, quod uatem olim Orpheus interfecisset,
qui eis spretis puerorum seclabatur amores.

N O-

NOBILITATIS SIGNVM EPHIPPIA
equorum. Cap. xv.

PVNCTIS etiam notabant ipsi pueros, hoc
enim apud eos nobilitatis signum est, ut apud
Romanos imaginum ius, quod non habebant no
ni homines nisi in Aedilitate, & damnati amit
tebant: nigros etiam calceos cum luna nobiles
ipsi, sive ut creditit Caſtor Deiotari Regis ne
pos, quod in globo Luna eſſent Elysij campi, bea
torum loca, sive quod antiquissimo genere ipsi eſ
ſent, quando Euander ex Arcadia uenerit, ubi
fuiſſe dicuntur homines ante Lunam, & apote
ſtovi Athenienses ea cauſa aureas geſtabant ci
cadas capite, tanquam primi hominum fuiffent
terra geniti, quos tamen uocat Theopomphus
Aegyptiorum colonos: sic Garamantes, & ipsi
capite ferebant pennas, quod uolasset fermè
extreta in Aphrica Acacalis Minois filia, Am
phithoontis mater, qui dicitur Garamas, Nasau
monis pater ex Tritonide Nymphæ, unde & Ga
ramantes, & Nasamones fuere. Apud Persas
Cyri lege nobiles equo uehebantur, pedibus enim
ingredi ſeruorum erat, prohibitumq; nobiliori
bus, & turpe apud Halanos: equis ephippia ea
apponebant, quibus iam utuntur equorum do
mitores, absq; annulis ferreis, quibus ipsi impo
nimus pedes. Apud Aegyptios, qui nubilis eſt
annulo, torque, & purpura à Rege donatus,

curru

curru circunducitur per urbem clamante precone nobilem illum esse, quod scriptum est apud Iosephum, sic enim dicitur ab Eusebio iωνιος scilicet, iωνιος uero a Lycophronis interprete Isacio. Apud alios aurum auriculis gestare nobilitatis signum erat, seruitutis stigmata, punctisq; notari.

S E R V I Q U O M O D O L I B E R T A T E
donentur. Cap. XVI.

At Scythæ seruis exculpunt oculos, ne lac equinum, quod pro uino habent, biberent. Lacedemonijs certas plagas uel inueneritis quotannis infigebant Elotis, ne deteriores fierem, quorum opera liberi ormes, ut et equorum utebantur. Nam Spartani, Indi; omnes ingenui erant, serui externi, et apud Iudeos ex Chananais, quo nomine uocabantur gētes Palestine omnes. Phryges filios etiam uendunt, ut seruant. Nulla olim erant seruitia, agros liberi colebant, et apud Nabateos consanguinei inuicem sibi ministrabant, quare et auctoritate celebrantur Athenis eo mense, qui auctoritate dicitur, quibus cum dominis ab opere liberi sedebant ad mensam serui, qui in Creta Hermeis festis liberi erant apud Babylonios in Sacis imperabant quinque diebus liberis. Apud Thessalos Peloriis ministrabant illis domini, more a Pelasgo Rege sumpto, qui cum

rum a Pelore seruo accepisset terræmotu Teneū
stiuium erupisse, parata mensa ministravit ser
uo, Roma. Id Augusti liberi erant, & in Satur
nalibus, quibus ante, quā m̄ domini, cœnabant
pileos sumebant tanquam liberti. Qui enim do
nabantur libertate capite raso in templo Fero
nicæ Libertorum Deo sumebant pileum, specta
te uirtutis insigne, unde & serui aliqui propter
uirtutē pileati uendebantur, siue propter Diосcu
ros, qui primum Soteres a Meneslbeo dicti sunt,
cui, Thesei filiis expulsis, Regnum dederant, &
pileati sunt, quando etiam uocantur a docto Ca
tullo Libertis, festucas tenues iniiciebant domi
ni, dextraq; comprehensos circumagebant, quo
eos sui esse iuris ostenderent, Athenis ingrati in
seruitutem reuocabantur, Massiliq; etiam, sed
tertio tantum, quod & D. Claudius Romanis li
cere uoluit. In Lybia Δελτώπολις scribit Heca
thœus urbem esse, in qua seruus, qui intulisset la
pidem, liber erat, aliam ιρυδανην in qua omnes
serui erant, ingenuus unus tantum. Qui se ali
cuius seruum fateretur, terram illi, & aquam
præbebat, rerum scilicet omnium potestatem,
illis enim omnia sunt: propterea misit in Gre
ciam Xerxes legatos terram, & aquam peti
tum. Romę trans mare adductis seruis, eorum
pedes creta notabant, scriptis etiam monstrabat
qua arte præstarent: nam plerunque uendeban
tur

tur bello capti, & hi sub hasta, & coronati. Dominorum indignationem placabant ad monumenta parentum, & statuas fugientes, qua causa simulachra coli cæpta scripsit Diophantes.

S E R V O R V M N O M I N A C O M A M Q V I
alunt, tondantūe. Cap. xvii.

A THENIS serui vocabantur nomine gentis, ex qua essent, Syrus, Geta, Dauis à Dais in Margiana populis, uel nominibus, quæ in pruincijs, unde essent, magis in usu fuissent, sic phryges dicebantur Manes, & Mide Paphlagones Tibici, Harmodij uero, aut Aristogitonis nomine nemo uocabatur, qui Hipparchum Hippiae fratrem interfecere. Nemo etiam apud Græcos comam alebat, libertatis enim signum apud eos hoc est, & apud Hispanos, Germanos etiam, & Francorum Reges, qui sunt in Germania, Ansiburijs, Angriuarijq; dicebantur, nunquam absindebant comam. Persæ quoque alunt, & Parthi, qui capillos spargunt, quod & alijs fecere, uel mulierum more componentes: ha nanque apud Homerum eos ungunt, ut, & corpus, reticulq; candido tegunt, postea alieno crine, προπομπον dicunt Græci, in capitis uertice turrim fecere: uirgines cogebant nodo, Hispanæ aliquæ circumponunt stilo pedali, quos atro pileo tegunt.

gunt. Spargunt, & Scythæ capillos flavo colore tintos. Thraces in frontem, Euboici homines in terga demittunt, qua coma dicitur à Lycophrōne Hectorea: Germani, Suevi maximè, nodo colligunt, nodo etiam a tergo Aegyptii pueri ingenui, quod & in Gracia seruos fecisse legi apud unum Lucianum. Pallene pago in Attica decus, uel senioribus nutrire comam, redimereq; reticulo, Mauris cincinnis exornare: olim Argiūi capillati erant, tuisi Spartani, qui ubi eos prælio uicissent, aluere comam, deposituere Argiūi: alijs tam primus apud Spartanos dicitur Leonidas Rex, quod sic aspectu terribilis uideretur hostibus, amicis uero mitis, simulque aluere Thurii, Tarentini, Milesii, & alii, quibus Laconica instituta placebant. Britanni corpus omne radunt, præter caput, & Labrum superius, Indi mentum intonsum, ut Græci, barba tincta, intonsum etiam caput, sic Assyrii, hirtis comis Mardi in Perside, Machlyes anteriorem capitis partem radunt, & Nomades, qui Tartari sunt, barbam etiam, præter labrum superius, ut Turcae: posteriorem capitis partem radunt Longobardi, Anses, & Hispanæ mulieres quadam, sinistram Maxyes, Macæ uerticem, & utrinque partes inferiores, in medio capillos habent: Abantes pugnaces homines, & ipsi anteriorem, ne scilicet capillis in bello ab ho-

C stibus

stibus cuperentur, que tonsura dicitur *Thesēis* à *Theseo*, hoc modo in *Delo* detonjō. Postea breuibus capillis usi sunt uiri, quos, & barbam nutritabant in mærore, aſſerioris enim uite ſignum eſt, quare bene capillati erant philosophi, & uates, barbati etiam: capillati, & *Bæotum Magistratus*, cum corona, & armis inſtructi: in *Cre- ta* uero deponebant *Magistratus* comam.

ARTIFICES, QVI BVS ALI QVI DELE-
ctentur maximè, permutatio, pecunia
antiquorum. Cap. XVIII.

CAVTVM eſt præterea perpetuo edicto, ut seruitia picturam docerentur, aut torentem. Apud *Thebanos* uero cogebantur pictores, & plāſta pulchrius effingere imagines, meliusq; quam exemplaria eſſent, more poetarum. In *Aegypto* nil noui pingere poterant, apud perſas à *Regibus* tantum imperfectas feras, Scribebantq; in suis operibus pictores χεὶς πολύνωτε, eius ſcilicet, qui pinxit, ſtatuarii eius, qui feciſet, hoc modo ποιεῖ πολύνωτος οὐδα, uel alius. Apud *Aegyptios*, *Persas*, *Scithas*, *Lydos*, *Gre- cos*, *Corinthios* maximi artifices habebantur ignobiles, generoſi, qui in nullis arcibus uerſarentur militiae cauſa, quod & *Aegiptiorum* exemplo credunt *Lacedemonij*, apud quos mili- tiam tantum colunt liberi *Lycurgi* legibus, ar- tes

tes alias omnes serui, præter quam unguetariam,
quam urbe expulserunt, quod oleum disperderet:
turpe Romanis popinam, & artem manibus fa-
cere, in Ibernia rapto pulchrum uiuere, pulchrū
et in Thracia, otiali etiam, deformis agricultu-
ra: apud Indos duas artes exerceat nemo, nemo
apud Uxios agriculturam, pastores enim sunt.
Arachosii docti ab Alexandro colunt agros,
agros, & Græci, sed mulis arant. Arabes easdem
artes sequuntur; quas parentes: qui artem omit-
tebat; Deo artis presidi instrumenta suspende-
bant. Germani in otio, uenatione, & bello uer-
santur, Cretenses in uenatione, quo omittitur, si
fera in fluuii se deiecerit: quod cepissent antiqui
omnibus impartiebant, dentes, ferarumq; cor-
nua, & pelles in templis suspendebant. Sybarite
in luxu uiuunt, & Lydi supra etiam inferentes,
patientesq; ac si omnibus separatim inessent, non
permixta, parentum securinis vires, qua causa
credidit Parmenides fieri μαλαξες. Iones cho-
reis gaudent, Partiq; ad tibiam, fistulam, tym-
panum tripudia ducentes Antiocheni Syri spe-
ctaculis, Babylonii, & Leontini Siculi ebrieta-
tem Byzantij, qui ea causa hospitibus domos re-
linquunt, & uxores, ut in popinis, ipsi uersen-
tur: his omnibus Vandili, bibacitate Perse, glo-
rieq; ducunt non ineibriari, Tibareni iocis, Phœ-
stii etiam, & scemmatibus, ad quæ proferenda

C 2 sea

se a pueritia exercent; Cilices ieiunijs, Nervijs
 Belgæ frugalitate, nullus ad eos aditus, nihil pa-
 tiuntur uini, reliquarumq; rerum ad luxum per-
 tinentium inferiri: frugalissimi etiam senes in
 Asia, alios fugiunt homines rerum præcia oculis
 estimant: fila enim, quæ ex arboribus, uermi-
 culisq; colligunt, uendunt alijs rebus permutan-
 tes, ut solebant antiqui ante pecuniarum usum,
 nam & Homerus Gracos accepisse uinum tra-
 dit ære, ferro, & hominibus datis, qua rerum
 permutatione Pausanias, qui Graciam descripsit
 temporibus, Indi utebantur, numos enim non
 habebant, & si auro, & ære abundet maximè
 regio: Numorum inde loco fuere obelisci ferrei,
 aneiq; quare, & oboli nomen est: primumq; pe-
 cuniam signarunt in Gracia Aeginete, Satur-
 nus in Italia: Britanni numo æreo, & annulo
 ferreo utuntur, Syracusani stanneo numo, La-
 cedemonij coriaceo, inde ferreo à Licurgo insi-
 tuto pondere minæ Aeginæ: Indi aliqui trans-
 Gangem iam mori cortice, alii glebis aureis, co-
 rallo quidam, nonnulli sale, antea aurichalco,
 & ære, ære Aethiopes, quod apud eos preciosissi-
 sum est, cum auro propterea fontes uinciant:
 aurum uero Soli defodiunt homines Babytaces
 oppidi ad Tigrim.

NYDI QUI SINT, ALIORVM VESTES,

& Romanorum annulos qui fer-

rent. Cap. xix.

ILLIS uero, quæ Seres legunt, filis, Sericæ
uestes sunt delicatorum olim hominum, qui-
bus, & Vandili utebantur, & Seres ipsi: has ex
floribus propterea appellauit Dionysius Aphæt
qui scripsit *τερπινύντις*, non enim habent onus Me-
roite ad Nilum nudi ferè sunt, & Ismæhelitæ,
qui Arabes sunt, pallium tantum ferunt, &
caligas, caput uittis circundant, cetera nudi, nu-
di et Gamphasantes in Aphrica, & Ethiopes ali-
qui, et Britanni qui ferro uentrè; ceruicēq; cingunt
& corpus insciunt glasto cæruleo colore aialium
formis, cæruleo etiā Agathyrni, nimio Maxyes,
et Zigantes Aphri, Sesamo Assyrii, anthemidis
flore pectora, & terga Mosynæci, Libycæ gen-
tes decocto nardi celtici. Apud Lydos uero, &
barbaros omnes ferè alios nudum confisci pro-
brum erat. Britanni interiores pellibus uestiun-
tur, & Aphri pauperes, ditiones enim sagis
utuntur: pellibus Fenni, Sarmatæ, Suevi, Ger-
mani alijs, & Sibæsi Indi, magna corporis par-
ra nuda: Getuli, & Sardi caprarum pellibus
ueterum Grecorum more, unde Hercules cum
pelle est, & Poetæ senes uocant ab hac ueste
διόδεπλα, iuuenes etiam Cæcilius, & Graci
Grammaticos hac ueste indutos, quæ iordan
dicitur alio nomine. Scythes tergis uulpium, &
murium,

C 3

murium, que tactu mollia sent, Sabellorum, &
madriorum pelles putarim. Scythe ipsi, & Thra-
ces uestes mero perfundunt, quod generosum ad
modum putant, & beatum. Pelles induunt pre-
terea Locri ozole, qui in Thocide sunt, Sobij
Indi, & Indi, qui ad Oceanum, Gotthi, & Hun-
ni, hediniq; pellibus circundant crura: Mauri
leonus, Pardorum, ursurumq; pelles, quas Gre-
ci gestasse uidentur apud Homerum usque ad pe-
des supra alias uestes, hecq; erat $\chi\lambda\iota\iota\alpha$, quo-
modo caprinas pelles Aphre mulieres fimbria-
tas, ut postea fecere Greki agida Pallados. Ali
qui ex Pharisijs serpentum, & piscium coria ue-
stium loco habent, piscium Arbi in Carmania,
Ichthiophagi, qui Stoheram urbem incolunt, &
Indi in Oceani Insulis: uituli piscis ij, qui sunt
ad paludes Araxis in Armenia: Massagete in
dumenta ex phocarum pellibus faciunt, & arbo-
rum corticibus, corticibus Indi aliqui, Geloni ar-
tibus hostium intersectorum, Indi palustres, &
nautae antiqui e tegete, olim pleriq; auctore
Theophrasto, ex lana, que in bulbis est intra-
summum corticem, & eam partem, qua uesti-
muri. Mauriij tritam, & uilem uestem gerunt,
ut Philosophi, qui prolixa barba, dextra bacu-
lum, librum habebant sinistra: Parthi tenuissi-
mam, perlucidamq; usque ad pedes, & Sarmat-
arum more, fluitatem, perlucidam Tarentini,
Iapiges,

Tapiges, qui etiam fucata facie erant, floribus
pictam, ut meretrices, & ditiores fæmine: pi-
ctam Nisi Indi, purpuream Lacones, ne pu-
gnantes ex vulneribus sanguinem uiderent, pur-
puream uero non ferebant serui. Pullam habent
Melanchlani, & qui circa Padum sunt propter
Thaetontem fulmine ictum, pullam etiam Dau-
nij in Apulia, quod incensis a captiuis Troianis
nauibus, uel inuitus illic permanere coactis sit
Diomedes: albam Rhetores, unde ἀλοφόρον
Ammianus Rhetorem appellat. Gotulæ fæmi-
ne uestem habent nullo colore infectam, nec cal-
ceos, nec unguenta. Contra uiri ornantur auro,
& unguentis, cum pugnaces tamen sint: cæru-
leis non utuntur Agrigentini, quod eo colore
uestes fuissent satellitum Phalaridis. Galli ueste
exornantur tincta, auroque picta, torque, &
armillis: auro & Agathyrsi, Perse optimates à Rege donati torque, acinace, monili-
bus, armillisque aureis, cum gemmis, anaxy-
rim (uestis nomen) triplam babent, du-
plam tunicam manicatam ad genua usque uer-
sicolorem, tiaram, ut Medi, & Armenij, am-
plumq; calceamentum duplum, plebs olim è cor-
rio uestes, mox duplas tunicas ad medium crus,
et Tyriam sindonem circa caput, ut Indi linteos,
qui auro brachia, & lacertos, lapillis aures or-
nant, & ebore, corpus tegunt usq; ad pedes car-

C 4 basis,

basis, soleasq; induunt, & calceos altiores: Ab sy-
ri lineam tunicam gestant talarem, exteriorem
laneam albam, mitras, non magnos calceos, &
Scipionem: Armenij demissas tunicas, ad pectus
xinctas, demissas sed solutas Sarmatae, Turcae eti-
am, & olim pœnæ, hinc poeta discinctos Aphros
uocat: auribus perforatis annulos ferunt, ut Ro-
mani, plantino ioco digitos non eos habere in ma-
nibus: Aegyptij lineas uestes recens ablutas, li-
neas Brachmanes, qui circa indum sunt, calceos
ex arborum corticibus, ut & Pythagorei: lineas
longobardi, laxas, finbris ornatas, & uario co-
lore, calceam in aequali: lineas Athenienses
fœminæ cum fibulis, quas detraxere, ubi furore
percitæ rediunt ex Aegina quendam uestiu-
fibulis interfecissent. Mulieres apud Homerum
palla induitæ sunt fibula alligata super pectus,
balteum habent, crepidas, & inaures: fibulas fe-
cere postea aureas, & argenteas, quibus apta-
bant manicas, & coronam auream capite gesta-
bant. Lacedamonioe uirgines tunicas inferius a-
pertas ferebant, quare in inceſu uel Sophocle te-
ste nudabant femur: Romanae uirgines zonas, &
uittas castitatis signum, Hispanæ aliquæ in capi-
te ferreos cornos, ad quos contrahebant uelum
tanquam umbraculum. Adyrmachidarum uxo-
res crura cingunt armillis aeneis, Aegyptij ali-
qui in

qui in honorem Saturni sese uinciebant ferro, perforato naso, ut Aphri aliqui ad oceanum nam sum, auriculas, & labra perforata aureis annulis exornant: fœmine in Pœonia cubitos armillis ferreis, æneis, crystallinis, & oſſeis, nates balteis latis ex panno fimbriatis. Amazones uestem nondo colligunt, leua ad pectus nuda, integrum enim hanc papillam fernant, aduerta dextera, ut tela uibreat facilius. Germanæ etiam fœmine nudæ brachijs, lacertis, proximâq; pectoris parte erût, reliquo corpore lineo amictu tecto. Germani ipsi qui pellibus non utuntur, sagulo argento uarie-gato cooperati fibula conserto, cætera nudi: locupletissimi uestem striclam ferunt artus exprimè tem, arctam & Ansibarij, qui tamen Germani sunt: frontem Mardi Persæ funda cingunt, ueste supra genua, palliati Graci erant, purpureas uestes ferebât. Atheniæs, tunicas uariegatas, capillis appèdebât corymbos, & aureas cicadas. pone sequebâtur serui cù sellis cōpactilibus ut heri sedere possent cù libuiſſet. Aetoli sinistro pede, ut ait Arist. uel dextro, quod est apud Euripidem, calceati erât, nudi sinistro, ut Hernici in Italia pelasgorum coloni Getulæ fœmine nudæ pedibus. Robsq; tunicis fuere olim sola toga rotunda, quæ ad calceos usq; demittebât, ut Greci pallium. Credidit tñ Plin. togæ ad pedis demisise primū Curio. ut uarices uelaret, post Cicc. tēpora medijs cruribus termi-

terminauit. ἐξωρίδας, etiā habuere breues, stri-
clasq; tunicas citra humerum desinentes, mox
paululum infra genua, breuiores militum eran-
tiores præconum, prolixæ, & manicata fasci-
narum, ut uirginum apud Iudeos, apud Greacos
liberorum: uestes enim seruorum unam tantum
manicā habebant fascijs cingebant Romani cru-
ra, quas habuisse dicitur Pompeius cretatas, pur-
pureas Clodius, prætexta utebantur mulieres il-
lustres, & nobiles adolescentes, & purpuream
togam eorum filij, qui curulem Magistratū ges-
sissent, collo uero suspensas habebant bullas inge-
nui aureas, scorteas libertini, cum bello punico se-
cundo libertinorum filij carmen ceciniſſent, pu-
beres, & puellæ nubentes prætextā deponebant,
quam induebantur Magistratus, uiri etiam præ-
torij festis diebus, nobilium tancum erat, eam
enim nec externi, nec libertini gestabat, tunica,
& latus clavis Senatorum, equitum annulus ut
à plebe discernerentur, sic patrum uxores stola-
tae erant, equitum pedibus aurum induebant, sed
auratos etiam calceos cum margaritis habuit
Caſar, & Domitianus, Annulos uero non habe-
bant Equites, niſi donati à Prætoribus, tauquam
uiri fortes, uel Rome, uel in prouincijs, et ab Im-
peratoribus, qui ut Prætores etiam, ſcribas, &
alios, qui foriter aliquid gessiſſent aureo an-
nuo donabant: dabantur quoq; legatis ad exterias
gentes,

gentes, quibus tantū uti apud Romanos, uel post legationem mos fuit in publico aureis, domi ferreis, unde & ferreus mittitur sponsa absq; gemma, nec annulos habent, nisi quæ nupsiſſent: eos imponebant ſinistra digitis minimo proximis, quod neruum ex corde progredi ad hunc digitum crederet, uel quod hic digitus minus ageret. Scribit enim At eius capito liberos homines, quibus fides adhiberetur, annulū habuiſſe signandi cauſa, & quocunq; digito ferri ſolitum, ſed ubi additæ ſunt gemma eo digito impositum, poſtea inde mox minimo Græcorum more, Galli uero, & Britanni medio.

QVÆ EDERENT ANTIQVI,
biberentue. CAP. XX.

SED poſt indumenta enumeranda uidentur quæ ederent antiquiores. Vixere primum frumentibus, quos ultro terra tulifſet. mox pastores late, et carne, frugibus deinde colentes agros. Græcos quidem pastores primum fuiſſe teſtatur Diæearchus, & poeta, qui homines alios dicunt ab agnis πολυμέτες, alios à bubus πολυβύτας ab ouibus alios πολυμέτες ouesq; ipſas aureas habuiſſe pelles, quod priscorū opes gregibus coſtarēt, ſic Argis aries aureo uellere dicitur fuiſſe Atrei, quem conqueritur ipſe uxor is fraude ſubduclum à Thyeste: nam conuenerant poſt Pelopem illū regna-

regnaturum, qui quod magis admirandum eſet,
ostendisſet, propterea arietem seruabat illum, et
Regni stabilimen appellat apud Tragicum, cuius
carmina referit Cicero, declaratis iam et eius uer-
bis, & Seneca in Thyestē, quae adhuc fuerant ob-
ſcura. Romanorum etiā nomina ab animantibus
hac cauſa eſe multa uidentur Porcilius, Ouilius,
Caprilius, Equitius, imo Romulus, et Remus fue-
re pastores, unde antiquissimum a pecore nota-
rum, & populus Ro. luſtratus in Solitaurilibus
uerre, Ariete, & Tauro. Eſtarunt uero Scythæ
Tauri rapum, Aethiopes Orindij ſemen ſeſamo
perſimile, Sarmatæ, & Mæotici homines miliū,
hoc, & bordeum, glandes etiam Meroite: borde-
um, & frumentum oſtum Maurusij, quorum
creditur Rex fuſſe Antæus, Germani auenam;
pannicum Aquitani, Persæ naſturtium, & ter-
rebinthum; Arcades herbarum radices, ut Rhi-
zophagi, & Massasylī, arborum folia recentia;
& ut ſcribit Archæus, glandes, ut alii, ſub cine-
re coctas, et bacculas ex ramis agrestibus, et A-
rimphai: glandibus conſiciebant panes Lusitani,
qui montes incolunt Aegyptij farre, uel loto,
non enim bordeum, nec triticum, nec fabas ede-
bant, & cibos extra ſua teſta palam capiunt, ut
Mosynæci: Lotophagi loto tantum, ut eſt apud
Homerum: Argiui comedunt pyra ſilueſtria,
unde eorum pueri quodam feſto per iocum ba-
la-

Ae XI. 2

annis uiuere dicuntur, lac bibunt, & rorem, lac
Maßagetæ, & equorum sanguinem. Butyru cer-
te barbararum gentium uel nunc laudatissimus
cibus est, qui diuites à plebe discernat. Sarmatæ
pulte aluntur, & cruda farina equino lacte, uel
sanguine è cruribus mixto: ipsi, Vandili, Quadi,
alieg; gentes equis, & uulpibus, equis etiam syl-
uestribus Persæ, Scytha pecoribus, simijs zigan-
tes, Troglodytæ lacertis, & serpentibus, lacertis
uiridibus Aphri, serpentibus Ophiophagi in A-
rabia; lacertis; testudinibus, idq; genus alijs. Ama-
zones, quare & creduntur habuisse nomen, rore
etiam Syriaco, mannam uocat. Syri terrenis cro-
codilis, in Arabia, & Syriæ desertis locustis alijs,
& sale uiuunt, uespertilionibus Assyrijs, qui Bor-
stippæ degunt: Phryges, & pontici homines uer-
niculis albis, & obesis è cariosa materia natis,
δύζες dicuntur à Græcis Indis postea cōdedit ur-
bes, dedit leges, fruges, & uinum Dionysius: at il-
li uino non utuntur, nisi in sacris, ut Aegyptij
usq; ad Psammetichum Regem: nam sanguine
Gigantum dicebant exortas uites, ideoq; uinum
inebriare. Vino etiam abstinent Romane fœmi-
næ, iuuenes quoq; usq; ad trigesimum annum, uel
trigesimum quintum, ut est apud Aelianum, nisi
certis diebus sacrorum causa: Egnatiusq; absolu-
tus à Romulo intersecta uxore, quæ uinu bibisset
qua causa osculari à propinquis credidit M. Cato
ne scirent

ne scirent an temetum olerent, alijs uero, quod
si fecissent Troiana in latio redeuntibus uiris,
cum naues ipse incendiissent. Itale quoq; alie ab
stinebant a uino, quod Herculi apud Crotonem si-
tienti persuasus ab uxore uir aquam, ut tradit.
Alcimus Siculus, perrexiisset: abstinent & Car-
thaginienses milites in castris, Massilienses fœmi-
nae, & Milesiae, quod scribit Theophrastus, Sama-
nei etiam, cernisia quoq; & carnibus: polentam
enim, orizam, & poma tantum edunt, ut Gym-
nosophista. Nam Brachmanum alios Gymnoso-
phistas, alios Samaneos uocari scribit Barde sa-
nes. Carnibus etiā abstinet Ionis προφῆται in Cre-
ta, & rebus omnibus, quæ coquuntur, abstinere
antiqui quoq; Cræci, & omnes atate, qua Pyg-
malion in Oriente regnabat, quod scripsit Ascle-
piades Cyprius: Seres etiam, Eβæ, Getae Zamol-
xidis instituto, qui discipulus fuit Pythagoræ;
persæ aqua, Aegyptijs ouiu lacte, ipsi, Phœnices,
& palestini bubus feminis propter raritatem,
maribus Lindij, quod et in Oriente inßit Valens
Cæsar, Britanni lepore, gallina, et anseræ. Galate
peſinuntij suibus, hoc enim animal interfecit
Atym Cybele gratissimum puerū. Syri non edunt
pisces, quod Derceto dea Semiramis mater cum
in stagnum se proiecisset, a piscibus seruata sit:
nec pisces edunt homines apud Eleusinam, nec
uolucres, nec poma quedam. Cōtra Ichthyopha-
gi, quos

gi, quos maritimos Indos uocat Curtius ipsi, per-
coraq; (ut etiam in Carnina Insula) pisibus ui-
uunt. Sole nanq; illis assatis panes conficiunt, tri-
ticeo pane pro obsonio utuntur: pisibus etiam li-
benter Rhodij, qui dannant, qui carnes edunt: pi-
sibus, & auium ouis homines, qui in Rheni Insu-
lis sunt: pisibus crudis Indi palustres, uel Ichthy-
ophagi ipsi. Homines edere Scythicum est, ede-
runt tamē Scotti, Iberes, Melanchlene ambo Scy-
thae, ut Anthropophagi, ederunt etiam Aethio-
pes, & paſſim omnes ante Iouis tempora, qui id
prohibuit, in obſidionum quoq; necessitatibus
Hispani, & Galli. Romani trecentis annis uixere
farre, & pulte, quam non cognouere Græci, sed
edebant ipsi polentam, succumq; ex malua, &
asphodelo. Atheniensēs caseum, phistēn (mazæ
genus) oliuam, et porrum, cerebrum aſternaban-
tur, quod caput ſacrum eſſet: legi tamen eſtiaſſe
coctum intra ſici folia, uinumq; bibebat unguen-
to mixtu aliquando: rufiſi yīyæpta cōterrentes
acinos ſcilicet uua, uel mali punici cum caricis
deuorabant, Itali quicquid daretur, & bis ſingu-
lis diebus Græci ter, aut quater, Persæ ſemel, Sar-
matæ tertio die, ut & Lydi in fame, ciborumq;
penuria, Ichthyophagi uel quinq; diebus ſuſti-
nent ſitim.

CON-

CONVIVIA, POCULA, ET VASA, COENAR
ordo apud GRÆCOS, roci conuiuales, mulieres in
conuiuio, balnearumq; usus. Cap. xxi.

AT Sarmatae ipsi postea uersabantur in con-
uiujs tribus diebus, Germani, Nomades,
Alanis, & Sarmatae, qui Asiam incolunt, quos
dicimus Moscos die, & nocte: Germani ipsi arma-
ti, ut & Persæ, Lacedæmonij uero nec baculum
in conuiuio ferebant, quod eo Aleander oculū
effodisset Lycurgo, uel percussisset, ut scripsit
Dioscorides (quomodo & apud Plutarchum le-
gendum) qui literis mā dauit Lacedæmoniorum
Remp. & mores. Lacedæmonij ipsi in publico cœ-
nabant, quindenit simul conuenientes, singuli me-
dimnum farinæ, uini choas octo, casei quinq; mi-
nas sicuum totidem ferè, & obsonij gratia min-
nulos aliquot, quasi Symbolum dantes: obsonium
erat suilla caro, & ius, in secunda mensa daban-
tur oliua, caseus, ficus, & placenta farina, et oleo
confecta in lauri folijs: compotore deliguntur,
atque in parte media interiore panis nō co-
pressa, & in cadum demissa. Tyrtaei carmina ca-
nunt. quod eo Duce superaſſent Messenios, care-
bant et in ludis, qui uicisset huic carnem dabat,
πολέμαρχος. Ad conuiuia hæc conueniebant pueri
tanquam ad discipline, morumq; Scholam, dice-
banturq; φειδίτια Cretenses ἡρῷα uocant, &
σύστητα à Minoe instituta. Decimā enim dāt ci-

D ues

ues omnes ad conuiuia sodalitatis: nam urbes singula pluribus sodalitatibus diuiduntur: in principio, & fine cœnæ dilutum unum fundunt, adolescentes dimidiatas partes habent, minusq; bibut, stantes uero omnes edunt: à cœna illustrium uirorum laudes celebrant: aurea uasa inania, & argentea exponunt, ut tantum uiderentur. Regibus recepto more. Argui uero fictilia pocula ad bibent publicis conuiuijs, et Lacedæmonijs festis, epinicijs, & nuptijs; Greci alij uasa quoq; fictilia habent in conuiuijs. Sed olim, ut & apud Homerum, canistris afferebant cœnam, panem quidem mulieres, alij carnem: aurea, et argentea uasa. Per se, Rhodij myrrha, schenantho, amom, croco, balsamo, & cinamomo facta, quæ caloris ui arceret ebrietatem, antiqui uero cornibus bibebat, Thraces etiam et Paphlagones, uororum cornibus Germani, quare liber pater uidetur cum cornibus esse: pocula mox are facta, quæ & uibicibus imponebant, ut ea refrigerarent. Garamantibus struicamelorum ona pro uasibus sunt, Aphris lignum, aut cortex. Chij uero, Thasij, & Thessali in conuiuijs calices capaciores siccabant, Athenienses minores, Lacedæmonijs singulis singulos calices infundebant pueri, Greci alij coniuiis omnibus mensa spongijs prius terfa, partem apponebant, πρωτοστοιχια, scilicet, deinde επιφορμata uarios cibos una patina plures continentem patellas.

secunda

secunda mensa, quæ in honorem Deorum erat, habebat ἐπιδορπίους oua bina sorbilia, turdos leporinas carnes, et aprugnas, mellitaq; quæ uel edere, uel secum aſportare poterant. Apud Arcades dabatur offa, quam manibus primum illa abſterſis, secum ferrent, ob terrores nocturnos in compitis. Apud Homerum primitias ciborum Dijs offerunt in ignem coniætas, libantq; uinum Vesta in conuiuij fine, ut & principio Meracum in Græcis ipsis conuiuijs miscetur primo, qui calix dicitur Iouis olympij, uel Iouis, & Iunonis: secundus diluti Telluris, & Heroum, diluti, & tertius Iouis Soterij: sublata mensa lotis manib. ſumebant iterū meracum in honorem Mercurij, qui ſomnū mittit, calicem uocat ἀγαθὸς δαιμονος, cum cyathis ſaltabant, et ut uel Deos, uel amicos nominaffent, bibebant, iactu etiam talorum, libatam potionem alijs eorum pronuntiato nomine addito ſalutis uerbo χαιρε, tradebat, caneabantq;. οὐ πέντε πίνειν, οὐ τρία, οὐ μὴ τέλεα.

Quomodo et apud Plautum fortaffe legendū. Qui bibere uolet, abire cogebatur, ne sobrius in uinolentos incideret. Canebant etiam optimum primum eſſe bene ualere, mox forma inſignem, demum dinitias nulla fraude habere quaſitas. Proponebant ſibi anigmata, & grifhos, iocum illa ſolertia mibi habebant: qui ſoluiffet, uel oſculum huic, uel ferulum dabatur: qui ſecus, uel me

D 2 racum,

racum, uel mitricā, quā biberet: oēs inde Deū ca-
nebant: mox ἄστρας cantus institutus singuli-
enī lauri, uel myrti r̄imo manu accepto, canebat
hoc ordine, primus primi lecti, inde secundi pri-
mus, sic deinceps; mox secundus primi lecti, se-
cundi secundus, & alij eo modo. Deinde circum-
ferri cepta lyra, ad quam canebat docti tātum
carmen, στρωτόν propterea diētum, quōd non esset
omnibus facile: qua modulatione leuebant men-
tēm, ut etiam Pythagorai faciebant somnum ca-
pturi, & cum euigilassent. Iuuenes uero singuli
singulos choas uino repletas siccabant, qui suam
non bibissem, cum cauillabantur alij, ionis dicitur
à Suetonio in libro de ludiis Græcorū ἐωλοκράσια.
ut κόπαθος, cum supra peluum κύνα, aneas scili-
cet statuas ore patenti collocarent, quarum os ui-
nō replebant compotores, quod si in peluum cum
sonitu ex ore statuæ decidisset, qui imposuerat
laudabatur, si clam deridebatur. In Græcorum
etiam coniuuijs non erant fæmina, nisi propin-
qui hæ agerent, ut & apud siculos, qui Græci ta-
men creduntur: nec in Persarum coniuuijs uxo-
res, pellices uero aderant, astante eunucho cum
arcu, & sagitta, qui si quem uidisset intueri au-
diens illas, illico hominem interficiebat. Apud Il-
lyricos sunt fæmina, niunq; largiter potat uel
ab hospitibus missum: Sybaritarum etiam mulie-
res, quæ ante annum inuitantur ut ornatores
accede-

accederent adhibebant equos ad tibiam saltantes, quare & cōsilio Imperatorio, spartī yn μὲν di-
cūt Graci, nicti sunt à Crotoniatis, cum inter or-
dines tibicines collocassent modulos canentes, ad
quos saltarunt equi discub̄sis sessoribus. Duceban-
tur etiam in conuiuio Babylonica fœminæ, quæ
in fine corpus denudabant. Romani uxores, ha-
dent, uiri lectis discumbunt puluillo innixi, depo-
sitis soleis, cruribus distentis, uel dextro poplite
leuum præmentes genu, siue cruribus, aut cōsis
complicatis, ut nunc faciunt Turcæ. Ante cœnā
abluebant sese, & ungabant, olim uero brachia,
& crura quotidie, nundinis corpus lauabant.
Græci sudorem aqua abluebant, deinde corpus in
labris domeſticis, quas ἀστράφεται, uocat, oleoq; un-
eti, mox cœnabant: & post labores uel militiæ,
ut Agamennon à Troia reuersus, uel itineris,
quomodo apud Homerum Telemachus, & in le-
titia, gaudioq; ut rusticus in fabula Aristophan-
is, que πλούτος, inscribitur: delicati calida, for-
tiores frigida, calida Germani, & in fluminibus,
ut etiam Graci, & Nausicaa Alcinoi filia, in
Odyſſea: at persæ nūnquam lauantur in fluminib-
us. Dardani, qui in Mæſia sunt, ter tantum, na-
ti, in nuptijs, & mortui. Babylonij, & Arabes
post coitum, ut post menstrua Iudeæ mulieres.

ROMANORVM CORNA, EBRIT CORONAE, frates Ariales, Discumbentes, ministri, & quæ post conuiuium agantur. Cap. xxi.

IN triclinijs croco consper sis, sternebantur lecti, quas spondas uideatur Maro dixisse: erant antiquitus ex cespite, & stramine scorpeæ forma, stragulis ex tergore boum, ut apud Homerum: cum tori, in quibus dormientes iacebant, pellib. hædorum, ouiuq; esent iniecta chæna. Deinde apud Romanos fuere in triclinijs lecti Arcadici humiles, & breues mox arati, ut triclinia, abaci, & monopodia, uel testudinū seto putamine tecta: mensas fecere quadratas ex acere, & fraxino, orbiculatas etiam Lacedemoniorū exemplo, sed citreas elephantinis pedibus tribus, unde τρίποδα, dixere mensam, quāuis quatuor haberet quandoq; pedes, ut tradit Epicharminus: & credebatur sacra, quod Deorum apponentur simulachra, & salinum. Tres erant mensæ, cylibantum orbiculata, quæ pocula cōtineret, cartibulum lapidea oblonga columella suffulta uimum habens, & Urnarium quadrata cum uassis. Prisci cœnabant pane tantū. prandebant carne affa, aut frixa; nec enim elixa Heroicis temporibus cognita creditur, licet Herodoto, aliquibusq; alijs secus uideatur: prandebant diluculo, nam et apud Homerū Eumeus ἀπίσον parat prima aurora, et δεῖπνον Menelaus, δεῖπνος enī etiā pran-

prandium est, postea meridiabant, quam cœnam
uocauere Romani, quasi ~~co~~rovixay, soli nanq; pran-
debant, & cincti, cœnabant discincti cum amicis:
hinc nullo apparatu mox fuere prandia, cœnae co-
piosiores: cœnabant apertis ualuis nona hora, uel
serius, Athenienses uespere, ita Persæ, uel ubi li-
buisset. Mensas ferebant onustas duo ferni, appo-
nebantq; coniuuiis, & cum ferculis mutabantur
mensæ, ut apud aliquos uersatilia cœnationum
laquearia, coniuuiu&q; lauabant manus: mensa nō
tollebatur uacua antiquæ frugalitatis inditum,
reuocabaturq; si quis in coniuuio sternutasset,
postea si non gustaretur aliquid, inter dira habe-
batur. Dabantur olim tantum carnis aridæ, uel
lardi pondo tria, sal sementorum libra, uel galli-
na, nec quidem saginata, cautumq; s. c. ne in cō-
uiuio impenderentur plus, quam centeni uicenī
æris, lege Fannia centum æris, alijs diebus triceni
in nuptijs lege Licinia ducenti. Sed & Fannia il-
la lex Licinia dicta est à P. Licinio Crasso confir-
mata, qua & Itali tenebantur lege Didia, dice-
banturq; propterea populi fundi. Nam si quod
iussisset pretor aut legem aliquam, quam Romæ
ni haberent, socij aliqui reciperent, tunc lege ea-
dem is populus tenebatur, & dicebatur fundus,
quod ea lex in illo populo tanquam in fundo rese
disset. Sylla postea permisit in summi festis die-
bus H-S. tricenos, alijs ternos, profestis ducentos,

D 4 in nuptijs,

in nuptijs, et repotij mille, quas leges sumptuarias
(cibarius appellat M. Cato) tulit Romanorū pri-
mus C. orchius Fr. P. Licurgi exemplo. In princi-
pio dabantur oua bina, sorbilia, in fine poma; in
principio, et fine mel, lactuca, oline, et saccharū,
quod inferebant ministri coronati, ut etiam ac-
cipenserā tibia preminente, uinum Græcum se-
mel fundebant, laribus primitias ciborum mitte-
bant, nam inter pocula, & epulas libare Dijs da-
pes, & bene præcari mos erat. At conuiuia non
pauciores tribus erant, nec plures nouē, totidēq;
leēti. L. Verus Cæsar duodecim uocauit nouo
exemplo: coronati edebant ad arcendam uinolen-
tiam, nam & ebrijs dantur corona apud Plau-
tum Greci uero eos oleo sale mixto perungunt,
uel coronati erant, quod prisci canarent in litto
re maris floribus consperso, qua causa littorum
amœnitatem maxime laudari crediderim à Val.
Martiale. Capiebant coronas à conuiuij domino,
qua fuerunt primum ex lana, mox floribus om-
nibus excepto apio mortuis dicato, quare nec
pullati sedebant in conuiuio, quod Cicero obiecit
Uatino, saéte frequētissime rosis, hyemali tem-
pore ramento è cornibus tincto, laminæ area
inaurata, aut marginata cum lemniscis aureis,
quos calare instituit primum Claudius pulcher,
& bracteas etiam M. Crassus aureas fecit, & ar-
genteas folia imitantes, sed Domitiano principe
exco-

excogitatum ut hyeme etiam seruarentur roseæ
fiebant ex anetho quoq; recentiæ et roscida ad co-
ciliandum somnum, ut uidetur Galeno Medico.
Rome in usu non erant nisi in conuiuijs, et fune-
ribus, propte rea L. Fulvius Argentarius bello
punico secundo in Carcerem duciis, quod cum
corona roseacea interdiu è pergula in forum pro-
spexit, Ciuica tamè, quæ iligna primo fuit, pos-
tea ex asculo, mox ex querco, licet uti perpetuo
qui habuerit, & huic Ludos inueni assurgunt
omnes itacatioq; munerum datur, patri, & auro.
Olim coronæ dabantur tantum Dijs, quæ fiebant
ex amaraco. Primaq; corona apud Romanos fu-
it spicea, uitta alba colligata, quam gestabant fra-
tres Aruales aruorum Sacerdotes a Romulo in-
stituti, qui & frondea coronauit Hostilium Ho-
stiliij Regis auum, qui Fidenam primus irrupe-
rat. In conuiuio nero digniores primo discumbe-
bant, assurgebantq; honoratior locus summus e-
rat, in prandio Heroico apud Virgilium medius,
ut & apud Persas, conuiuij dominus in imo se-
debat: ad fulcra lectorum erant filij, serui etiam,
qui spongijs spuma è paumento uerrerent, reli-
quiasq; colligerent, quæ mensa decidissent, quas
apud Græcos non licebat tollere ueluti Dijs con-
secratas, succincti alij serui alia munia perage-
bant: erat qui puerili ueste, muliebri ornatu po-
cula daret, unde melius uidetur quare dixerit do-
ctus

Etus Catullus.

Minister uetuli puer Falerni.

Erat qui mira arte aues discinderet, qui uirga murmur seruorum compesceret, his enim hiscere, nec loqui, nec sanguine licebat, ut & in Persarum Macedonum, et Chaldeorum conuiuijs, cū nec ipsi conuiua loquerentur. Seruis cœna perfecta reliquias diuidebant: anagnostes legebat Philosophorum liberos, uel amatorios sermones, comedì Poemata, adhibebat scurræ, qui risum monerent, & post cœnam fides, & aequales tibi, ad quas canebat de Clarorum hominum uirtutibus, ut scribit M. Cato in Originibus: pueri eti. qui canerent, & saltarent; duo quādoq; aut tria paria gladiatorum qui quidem Rhauennæ exercabantur, educabanturq;. In Tyrrhenorum conuiuijs uirgines nudæ ministrabant: in fine addabantur mulieres, & elegantes pueri ad conuiuarum petulantia m, mox iuuenes bene mutonianti, qui cō potores ipsos turpes subigerent. Caunij pueri, & fæminæ amoris gratia uersantur in conuiuio. Apud Abydenos nutrices circumferunt infantes, quibus suauium dāt, qui simul canarent: Aegyptii cadaueris imaginem, admonentes bellese uoluptatibus oblectarent, eiuscemodi tandem futuros. Carmani percussa in facie uena sanguinem cum uino bibunt. Odrysæ Thraces sibi ipsis uulnera infligunt, apud Thraces alios sorte aliquis

quis laqueo collum immittit, ensem manu tenes, quo si non illico laqueum inciderit, suspenditur, ab alijs saxo, cui innititur, remoto, cædis, ad modum auida gens. At Scythæ ubi se nimium potu indulisse cernunt, arcuū chordas pulsant, ut dissolutum voluptate animum ad pristinam continentiam reuocent. Apud Hispanos uero nullus mensarum apparatus, nisi festis diebus.

AEGRI, MEDICINA ANTIQVORVM, TESTAMETUM, adoptatio, ordo testamenti, hæredes sanitati restituti, qui se interficiunt, qui seniores, uxores quæ mortuo viro se occidunt, cadavera qui edunt, feris exponunt, proiiciunt, seruant, sepelunt.
Cap. XXXI.

INTER hos Bastitani erant, qui ex morbo aliquo infirmos solent in plateis deponere, ut remedia ab alijs discant antiquorum more, Babyloniorum maxime, Aegyptiorumq; apud quos nulli fuere medici, recepti uero non parabant ægris medicinam ante triduum. Iberes etiam circumferunt ea causa ægrorum. Sed antiqui medebantur magia, & carminibus, quomodo didicisse à Chirone Aesculapium testatur Pindarus, et Antolyci filij apud Homerum, Ulysse ab apro uulnere rato, carminibus claudunt sanguinem: Indi medebantur cibo, unctione, & cataplasmate. Aegroti ple-

ti plerūq; testamentū componunt, quorū genera
apud Romanos fuere tria, alterum calatis comi-
tijs in conspectu populi, alterum in procinētū cū
ad arma uocabatur, tertium per familię coem-
ptionem, cum scilicet hæres testamento adopta-
tur in familiā, & adoptantis nomen sumit, ut
etiam apud Barbaros, qui tamen consuenerant
conscenso lecto, quos pro filijs adoptarent, per ue-
stes inferius demittere, sic enim fecisse dicitū Iu-
nonem, ubi Herculē sibi in Iouis gratia, adopta-
set, quare crediderim ipsum ab Iunone habuisse
nomen, ut iparāns, diceretur, ut Heraclida eius
filij Sardus, ceteriq; Roma uero qui filium ado-
ptaret, ad Pontifices profectus dicebat causam,
quod procreare scilicet liberos non posset, & cū
potuerit sit expertus, dicebat etiam generum, &
dignitatis rationem. Solebatq; quod ex antiquo
testamento, quod adhuc extat L. Cuspidij patet,
Romani legata primum scribere, mox funeris cu-
ram certis hominibus demandare, seruos uel ma-
numittere, uel in seruitutem, et pœnam relinque-
re, et hæredes instituere, & secūdos, qui adirent
hereditatem si primi recusassent, aut moreren-
tur, testamenti constituere curatores, & testes,
qui nomen in testamenti fine scribebant, ut etiā
ipse, qui faciebat testamentum. Qui in bona suc-
cederet, sacra gētilicia celebrat, nō exiguo qua-
doq; sumptu, idcirco hereditatem obtigisse sine
sacris

sacris de ijs dixisse uidetur Plautus, qui solidam
hæreditatem sine detrimēto assequuntur. Si mul-
ti cohæredes essent, uno ex hæredibus lecto, qui
preium rebus faceret, quis dicebatur auctiōnis
magister, uendebantur bona, diuidebaturq; pecu-
nia. Graci cognatos scribebat hæredes, sed Solon
licere uoluit cuiq; bona relinquere, quibus libuis-
set, lycij fæminis filijs. Qui ex morbo conualuis-
set gallum sacrificabat Aesculapius: Coi remedia
deferebant in templo, unde Hippocrates nobilis-
fimos libros de medicina collegisse creditur: Ro-
mani in templo Febris Deæ. Bachitij uero, si mor-
bo leuarentur, obiiciunt se canibus deuorandos:
Brachmanes morbo capti se comburunt, Hy-
percōrei uita plerunq; satiati è rupe se projiciunt in
mare, quod & qui Casiterides Insulas incolunt
aliquando faciunt, felicioris uitæ spe. In ceo sexā
genarij ubi non utiles ad Rempub. administran-
dam se uiderint, lege conuocatis necessarijs
post sacrificium, & conuinium coronati cicutam
bibunt: Theophilus Insulam uocat Chium, Me-
nander Iulidem Cei urbem. Tibareni præcipitāt
senes, uel, ut ait Hieronymus, suspendunt in pati-
bulo, Sogdiani interficiunt parentes, more ab
Alexandro sublato, interficiunt & Triballi, fu-
stibus Sardi, tanquam eos, qui otiose degant: In
Sardinia enim pleictuntur ignaui, & qui in otio
uiuunt, coguntur rationē reddere unde alantur.

Caspij

Caspis collocant in solitudine septuagenarios, felicesq; credunt qui uiui deuorantur. Eruli ad Istrum pyre, qui grauiter agrotant, impositos interficiunt, sepulchro condunt ossa, ad quod se laqueo uxori suspendit, recusante infamia notata. Sic apud Catheos Indos uxores cum uiris defunctis comburuntur, & apud Venedos in Saxonia, Aphros etiam quosdam ad Oceanū. Apud Thraces, qui supra Crestoneos sunt, uxor charior plures enim ducunt, cum uiro occisa sepelitur. Derbices septuagenarios uiros iugulant, eduntq; feminas suffocant: qui ante è uita abierint, dāt hos sepulture: edunt etiā agrotos, et senes Padai Indi uiri uiros, feminas fæmine: parètes cū pecorū carne ponti accolæ Scythæ, homines, qui in Ibernia sunt, & Callatæ Indi, sic Essedones, capite tantu seruato, quo auro, argento, gemmisq; exornato utuntur pro poculo. Deuorant Massagetae senio confertos, qui morbo obierint feris exponunt, uulturibus Taxili Indi, & qui in bello interfecti fuerint Barcae honoris causa, nam uultures sacros putant. Parthi, & Persæ auibus, canibusq; infelices exilitantes, qui non illuc lacerantur: idem fecere Iberes Curgene Rege, Hycani auibus, uel canibus, quos hac causa alunt, canibus semiuios Medi & Baætriani, uel auibus, more ab Alexandro damnato, eiusq; prefecto Nicanore, qui ea causa penè amisit prouinciam, feris Assyri, &

rij, et Magi, sepeliunt ossa demum, ut Persæ: Ich-
thyophagi cadaueræ in mare deuiciunt, Peones in
stagnis, Sabæi in sterquilinijs, Aethiopes alij in
flumine, alij uita circumfuso domi seruant, alij in
fætilibus defodiunt. Macrobius & ipsi Aetiope
gypso illitis induunt colorem, & post annum ef-
ferunt, Babylonij in melle cera circunducta, ut
Persæ, Indi adipe suillo Aegyptij extractis inte-
stinis bitumine, sale, & myrra, & Iudæi ut diu
perdurent, Aegyptijs; in hominis lignea figura
inclusos seruant, quibus aliquando datis fænore
accipiunt. Nysæi Indi in cedro condunt Arabes
eorum Reges fratres, uxores, filios in harundine
internodio euulso, quod tradidit Uranus, Balea-
res frustis incisa cadaueræ in vase saxis accumu-
latis, Colchi suspèdant arbore loris colligata: an-
tiquitus terra mandabantur, sed èt mortuos cō-
stituebant in sepulchris Nomades, Athenienses
ad Orientem conuersos, ad occidentē Phœnices,
& Megarenses, quod & Athenienses fecisse te-
statur Hereas, sed Megarenses uel quatuor uno
intulisse sepulchro, Athenienses singulis singu-
los. Troglodyta uero ceruicem cum pedibus ligat
postea apud Græcos Hercules primus rogū ascē-
dēs uoluit cremari, uel Argiū Lycininij filiū pri-
mus pyre imposuit: cremati & Romani post quā
in exteris nationes pugnantes cadaueræ eruerē-
tur, sed non cremabantur nisi dente genito.

F v-

FVNVS BARBARORVM.

Cap. XXIIII.

HVNNI quoque reddunt terre corpus, & in
illustrium virorum funere capillis detonsis
uulnera in faciem sibi faciunt, ut sanguine plo-
rent: in campo cadauere posito circuncurrunt
milites, celebrantq; res ab illis praclare gestas,
epulantes mox humo tegunt cum auro, argento,
frenis, armis hostium, ceterisq; eiusmodi, ut fa-
ctum est in Attilae seuissimi Regis funere, Alba-
ni etiam cum mortuis pecunias condunt, quare
misere uitam in paupertate degunt. Scythe &
ipso humant cadauera, ubi calculos, quos in pha-
retra singulo die uel albos, uel atros, ut letum,
seu uerpassi die essent, uiui coicerat, quod et
Cretenses faciunt, enumerassent, hominemq; aut
bene, aut misere uixisse pronuntiassent, quadra-
gintaq; diebus plaustro ad amicos detulissent,
qui coenam parant omnibus cadauer comitanti-
bus. Reges mortuos sepielunt apud Gerrhos ad
Borysphenem scrobe quadrata cum pellice, uini
ministro, coquo, agasone, alijsq; qui chari defun-
cto fuissent, equis etiam phaleris, & suppellesti-
le, per prouincias cadauere delato, alijs auricu-
la n, alijs crines prae mero re sibi tondentibus, &
brachia ferientibus, frontem etiam circumacto
anno ad Sepulchrum quinquaginta interficiunt
familios ingenuos, quos totidem occisis equis im-
ponunt.

ponunt. Solent & Tauri Scythæ cum Regibus sepelire, qui grati maximè uiuentibus fuerint: Galli in igne inferre, quæ uiuo putant cordi fuisse, animalia, seruos, clientes, Germani arma, & equos, sepulchrum cespes tegit: equos, & uestes Alani, qui Samagithiam incolunt in ea Sarmatiae parte, quæ iam Lithuania dicitur, rogo extrueto in Sylva, parataq; cana, quæ ali dicunt defunetum. Indi aliqui seruorum imagines, equorumq; incendunt: inferunt Cares sepulchro ἀπιδιστιν, & cristas, quas instituere ipsi in re bellica. Sind tot pisces, quot obtrūcasset defunctus hostes. Nō mades Scythæ ubi Regem efferunt qui occurrerint omnes interficiunt comites apud inferos Regi futuros. Persæ ubi uiri clarissimi obierint, solent se, uxores, liberos, equos, iumenta tōdere, in Regum funere extinguere sacrum ignem: induitum armis Regis cadauer in suggestu locant inter decem lectos, mortuorum sustinentes simulachra: septem dies in contubernia diuisi milites epulantur, canuntq; nanias, fæminæ plorant, cōburunt deinde cadauer rogo exuuijs factō, & os̄a terra tegunt in argentea urna. Postea Medorum Reges, Persarum, & Parthorum in Ecbatania condi soliti sepulchro ab Iudeo Daniele eo artificio factō, ut recens semper fabrica uideretur. Aegyptij alunt comam (ueteri id more alijs, quæ et supercilia radunt) mulieres luto fædato uultu

E per

per urbem discurrunt manu pectora plangēntes,
quod & uiri faciunt. Troiani apud Homerum
nouem diebus plorant Hectorem lecto impositū
canentibus Symphoniacis flebile carmen, decimo
die cadavere combusto ossa in auream urnam po-
nunt, quam purpureis mollibusq; opertam ue-
laminibus poslridie terra condunt, imponuntq;
ingentes lapides: qui interfuerint funeri, eos du-
cit Priamus in conuiuum.

LACEDAE MONIORVM FVNVS, MORTVI
extra patriam reuocantur. Cap. xxv.

REGES Lacedæmonios mas, & famina ex
singulis domibus plorare coguntur, mulieres
frontem sibi pungunt crebris, insanisq; ululati-
bus (sic & Barbari pleriq; in funere Regū) Ex-
tra patriam mortui Regis tantum cadavera refer-
tur, aliorum minime: mortuos, qui fortiter ali-
quid fecissent in re militari, puniceo amictu te-
gunt, oliuæ folijs circumpositis: sepulchro eorum
solum nomen inscribunt, qui in bello obierint, de-
ponunt luctum duodecimo die, uel ut est apud
Herodotum, decimo. Graci alijs extra patriam
mortuos uel referebant, uel abeuntes ter nomine
uocabant, sicut Vlysses socios apud Cicones in-
terfectos ter uocat: quandoque etiam sacris qui-
busdam reuocabantur mares, qua causa creditur
Pelias

Pelias in Colchos misisse Iasonem, ut Phryxi animam in Græciam reduceret. Sed qui dicebatur extra patriam obiisse si domum rediret, non ingrediebatur per ianuam, sed per impluuium sese demittebat, quoniam prælio in Sicilia gesto, qui mortui renuntiati domum rediissent, obiere omnes, excepto meo, qui nocte imagine uisa per tectum sese immittente, sic & ipse fecit, uixitq;. Memoria proditum est Aristimum cum sic rediisset, iussu Pythie se, cœu modo in lucem editum, lauandum obligandum fascijs, laetandumq; dedisse, quod expiationis genus cœteri obseruauunt, quos Græci ἑσερόποτμους uocant.

GRAECORVM FVNVS. Cap. xxvi.

GRAECI statim mortuo Διαβάντω ὥρι impo-
nunt Charontis nauum, quod non faciebat
Hermionenses, cum apud ipsos compendiosum
descensum ad inferos esse fama fuisset: imponunt
Ἐμελίπταν placentam, quam obiiceret latran-
ti Cerbero: lauant deinde, ungunt oleo, coronant
floribus, & candida ueste indutum, quod Messen-
i maxime faciunt, proponunt loco sublimi spe-
ctandum: fæmina lugent, dilaniant comas, ra-
dunt genas, pectus, & membra dilacerant: scin-
dunt uiri uestes (ut in mœrore consuevere Indei)
easq; puluere, caput etiam spargunt, so'o quan-

E 2 de que

doque caput ipsum allidunt, & uolutatur humo
capillos uellentes: parentes, uel filij accersito
cantore, qui antiquorum calamitates referet, cir
ca cadauer mæstli commoda recensent, quæ mo
riens amisserit defunctus: socij cadauer efferunt,
sequuntur necessarij, qui capillos detonsos (tonde
bant etiam fœmina) ut carmen indicat. L. Actij
antiquissimi poetæ in *Amphytryone*.

Quæ nam hæc est mulier funesta ueste, tonso
lugubri, uel cadaueri imponunt, ut Patroclo
Achilles, Achilli Neoptolemus, & Myrmido
nes, uel in rogum injiciunt, & uestes: in pyra me
dio collocant cadauer, extrema parte apud Ho
merum bunes corio exutos equos, duos canes, duo
decimq; Troianos ex ijs, qui capti fuissent: pyram
extingunt uino nigro, eoq; ossa lauant, condunt
in urna, & includunt sepulchro, aggesta terra,
imposito saxo, & coronis ex apio, amarantho e
tiam à Thessalî in Achillis funere instituto mo
re: potho candidi generis, alijs floribus, & lana,
cælibis sepulchro λεπτοφόρῳ. Athenienses, post
quam sumptuosa fieri funera cæptum est, Solo
nis lege prohibiti sunt, ne sepulchrum facerent
operiosius, quam quod decem homines efficerent
triduo, nec opere textorio, hermis ut impositis
ornarent. Qui cæde perempti fuissent in horum
funere preferebatur hasta: qui phthisi, aut aqua
intercuti, dum efferuntur, domi eorum filij sede
bant,

bant aqua pedibus immersis, quo modo parētum morbum declinare credebantur. Ante Socratis tempora prius, quām mortui efferentur, hostias iugulabant, ^{in tropa}, quæ gignere, & procreare non possent. Parentant demum Graci occidente Sole, & ad sepulchrum uel laudantur mortui, et Solonis lege publice, uel interficiuntur captiui, ab Achille seruato more, unde Roma bustuarij gladiatores instituti creduntur, qui ad sepulchru dimicarent, uel gymnicos ludos celebrant hominum, & equorum (ut Thraces etiam, & Romani) exhibito choro, & musica, tubis maxime, quod declarat poeta Theophanus: parentant Odrysij equestrī certamine multo epoto uino. Triduo post Graci ipsi apparant cænam necessarijs, qui coronati lugentes adhortantur ut cibum capiant, quod cunctanter ipsi quidem faciunt, ne post charissimorum mortem uitam exoptare uideantur, quare & sepius cibum recusat Achilles apud Homerum interfecto Patroclo.

ROMANORVM FVNVS, INFERIAE.

Cap. XXVII.

ROMAN morientibus erigunt caput concutiuntque; comas, uel euellunt, tāquam sensum illorum reuocent, quare uideri posset illud à Mārone dictum de Didone.

E 3 Nondum

Nondum illi flauum Proserpina uertice crine
Abstulerat, stygioq; damnauerat Orco.
Spiritum propinquitate coniunctior ore excipit,
clauditq; oculos: calida cadauer lauant, albis ue-
sibus induunt, per interualla nomine compellat:
custos adest cum fistula ne somno capiatur. Cu-
pressus ante nobilis domum ponitur: est enim
Diti arbor sacra propter Cyparissum, qui ceruo,
quem acceperat ab Apolline imperfecto, dolore
abit, quare excisa hanc iterum pullulat. Octauo
die, nisi sint feria publice, quibus hominem sepe-
lire non licet, efferunt feretro cupresso facto, ar-
borumq; infelicium ramis, que fructum non fe-
runt, tibia canente exequiale carmen, & praeficis
mulieribus nenia, nimisq; gestus omnes defun-
eti reddentibus, Sequuntur parentes, uel capite
obtecto filij inter amicos penulatos; matres filie,
uel uxores sparsis crinibus cum feminis lugenti-
bus, repetentibusq; mortui nomen. Effertur ab
ijs, qui mulsum antea bibissent in funesta domo,
per forum extra urbem, ubi comburitur, pyra li-
gatis, lege duodecim tabularum, non dolatis extru-
cta, ad funerum sumptus coercendos, quos lege
prefinitos qui exceperit, tantundem populo dare
cogebatur. Pyra exornatur stramine, coronis
gramineis, floribus, thure, odoribus, & pars supe-
rior auro, purpura, gemmis: cadauer, ante quam
rogo imponant, ungunt, osculatur, & eius oculos
in

in pyra aperiunt, uocantq; nomine Quiritum ritu, digito seruato, cui dantur inferia, & osse ad purgandam familiam, quod postea terra obtegitur. In pyram coniijunt uinum, lac, sanguinem, equos etiam: qui funus sequuntur eam lustrant a sinistra in dexteram, puluerem alij, alij arma, frenos, cingula, cetera huiuscemodi immittentes, & pollinetum cœnam, in qua erat apium, lens, et sal lugubria. Rogum aqua extingunt, affinitate coniunctus legit cineres, quæ uino lauantur, & reduntur nono die sepulchro. Nquendiales propterea pulueres dicti Horatio. Sepeliebantur olim domi, & penates culti, sed Duillio Cos. S.C. prohibitum ne quis intra urbem sepulchro condenteretur (quod nec apud Sicyonios licebat, ex oraculo tamen locus, sepultura datus Arato, nec licebat in Delo, quare deferebatur cadasuera in Rhenam insulam propinquam) hinc sepulchra fure in exquilijs, mox priuatis agris loco consecrato, in familiam quandoque pariete diuisa, ut cocci, medici, pistoris, aliorumq; loculi essent: uel in urna defuncti nomine inscripto, & imagine hiri ex marmore, pueri ex gypso, artis etiam, quam mortuus exercuisset, instrumenta, Græcorum more, ut in Archimedis sepulchro fuit Sphæra, in Elpenoris remigis apud Homerum remus. Triumphantium tamen cineres. & Vestalium, quod legibus non tenerentur, in urbem referuntur in fo-

ro, Valerijs etiam, & Fabritijs concessum in foro cadauera incendere. Ter uale dicto redeunt à funere, expianturq; aqua confersi ignem supergredientes, quæ dicitur Suffitio. Greci funesta domo exeunteſ lustrantur aqua ante aedes posita ex alia domo uase ſtigli. Sacrificia poſtea fiunt, danturq; in ſerie mortuo, lemuribus, & Laruis ſparsa faba, allatis maiorum imaginibus, quæ & circa feretrum diſponebantur, & efferuntur, in funere tantum nobilium, quod ius habebant noui homines, ubi Aediles creati fuiffent. Filij, uel propinqui, aut ſi etate impedirentur orator laudationem finebrem in foro dicebat, laudabantur & matroneſ grandiores natu, Caſar primus inuiorem etiam mortua uxore, dabanturq; ludi.

LVCTVS, TYRCARVM EXEQVIAE.
Cap. XXVII.

NVMAE legibus puer trimus non lugetur, maior tot mensibus quot uixerit annos usque ad decem: decem nanque mensibus ſemper luctus finitur: ſi uidua arte nupſerit infamis bouē immolat pregnantem. Diebus luctuſ lugentes in pellibus ſunt, & fœmina Romanae albis uestibus indute (ut Argiuæ) ſed hiſ aqua ablutis, Graece ceruleis in eorum funere, quos dicunt cælo recepiſ Sаuro, purpura, annulisq; depositis, uiri atra uefle,

ueste, Lycij muliebri, Syri, Lydi, Aegyptij, Sacæ
in Scrobe ne Solem uideant, quæ nec mortuus in-
tueatur, Aegyptij etiam simo oblii, Triamus
apud Homerum tecto capite, puluere fædatus.
Populi deponitur luctus, propter publicas, et ma-
gnas calamitates ueste mutata sumptus, in ædis
dedicatione, lustro, uoto publico: priuatus si libe-
ri nascuntur, honos accedat in familia, pater, uir
liberi, frater postliminio redeant, & in nuptijs.
Non lugentur hostes publici, non perduellionis
damnati, nec suspendio mortui, qui nec in mortuo
rum cœnis nominantur, aut qui sibi mala consciæ
tia, non tædio uitæ, manus intulerit. Nemo lu-
getur apud Thracæ aliquos, qui mortem putant
miseriarum finem esse, in Thera insula nec Se-
ptemnes pueri, nec quinquagenarij homines,
quod bi diu uixerint, illi iguorentur qui futuri
essent. Iudei septem tantum diebus lugent, scin-
dunt uestes, capitis ornatum deponunt, quod &
in Arabia fecit Iob, uel Idumæa, dantq; populo
epulas ferales: nec Argiui diu lugent, trigesimo
die Mercurio sacrificant, luctu posito Apollini,
carne à Dei sacerdote accepta hordeo dato, quæ
carnem igne coquunt aliunde petito, dicuntq;
εγκυῖσμα: nec diu Turcæ, apud quos cadasuer hue
mi depositum lauant Sacerdotes, quos ipsi lin-
gua, & moribus barbari, Talismanlar appellant,
& efferuntur sequentibus propinquis, sepeliuntq;
extra

extra urbem, stragulis sepulchro impositis.
Quod tamen scio secus alios tradidisse, ut & alia
quandoque quam ego fecerim. Apud me uero
semper antiquior extitit doctissimorum hominu
auctoritas, qui multis ante annis scripsere; quam
eorum sit, qui aut uiuunt, aut fuere nuper, quos
tamen non reprehendam, cum doctrinæ nomen
ex maledicentia aucupari (quanquam id aliqui
auidius hercle nimis faciant) indignum
literis prorsus existimem, nec satis
probati auctoris exēplo, quos
hac re saltem, si non po-
tuero alijs, mihi
proposui imi-
tandos.

P R I M I L I B R I D E
M O R I B V S F I N I S.

ALEXAN-

ALEXANDRI SARDI
FERRARIENSIS,
DE MORIBVS,

Liber secundus.

VRBES V T CONDANTVR, D E D V C A N -
turue Coloniæ, Mœnia, domus qui non ha-
beant, domus, & lapides. Cap. 1.

XPLICATIS quæ ad ho-
minem spectant, iam de urbe
magistratibus, & iudicis dicen-
dum est. Qui condunt urbes, de-
ducuntque Colonias, erekto ue-
xillo, æneo uomere, Thusco, ut
ait Carminius, more, sulco, qui dicitur primigeni-
us, mæniorum loca designant, Tauro dextra, uac-
ca sinistra iunctis, flua incurua, ut intra caderet
glebae, in circuitu ipsi Sabino, togæ scilicet parte ca-
put uelati, parte succincta: ubi portæ futurae sus-
pendunt aratum, & intus aris constructis sacri-
ficia faciunt Dijs immortalibus quare aratro etiæ
euertuntur urbes, execratis quandoq; qui restitu-
issent, quod in Ilij excidio fecisse creditur Aga-
memnon: alij tellure alba signabant mœnia, Ma-
cedones

cedones polenta, in portis depingitur Minerua, in
suburbijs Mars, quod intus prudētia, foris armis
Imperia conseruentur: & in Colonia, quā esset
aūspicio deducta, dum esset incolumis, Colonia
noua deduci non poterat, noui Coloni adscribi po-
terant. Moenia ex lapide erant, terra quandoq;. Galli
trabibus faciunt directis pari interuallo,
intra saxis positis. Aetoli uicos habitant nul-
lis māenibus cinctos, inter se distantes, & Cy-
clopes in Sicilia domos longē ab alijs, cum uxori-
bus, liberisq; tantum. Magi sub dio degunt, sic
Arymphāi, Hamaxobij, Nomades in planis
sub tentorijs pilo contextis, ut Hunni, nūi necesse
tate maxima coguntur ipsi tecta subire: in planis
etiam Sarmatae, & Ponti accolae, Maurusij
Aphri in paruis tugurijs, qui & nuda humo cu-
bant, Troglodytæ excavat̄ specus, hæ illis domus,
domus & Sarmatis quibusdam, Sardis, & in mœ-
tu Mardis Persis: Aethiopes Nysam incolentes
subterraneas domus habitant, ut Iberni, ligneas
etiam, sicut Brudini, et Mosynæci, Illirice quoq;
gentes culmo contextas, Pānonij, & Geloni. Hā-
manientes Cyrenaicæ gens domos construunt sa-
le montibus exciso, massis salis aqua ferrumina-
tis qui Carrhis sunt in Arabia, Gerrham uocat
oppidum hoc An̄isthenes. Ichthyophagi cetorū
osibis, que xxv. cubitorum mensuram implent,
costæ trabes sunt, maxillæ portæ: Gedrosij cōchis
marinis,

marinis, piscium prægrandium spinis coniectas: in
Taprobanie integumentis testudinum quindecim
cubitorum teguntur domus, & apud Chælono:
Phagos, qui etiam illis nauigant. Græci publica
opera Pentadoro, priuata tetradoro lapide stru-
unt, Romani diodoro, sed his non licet in Tybe-
ris ripa edificare: est diodoron lapis sesquipedale
gus, latus pede, tetradoron palmorum quatuor,
quinque pentadoron.

ROMANORVM TRIBVS CLASSES,

& ordines. Cap. II.

ROMANOS ipsos diuiserat in tres Tribus
Romulus Luceres, Ramnenses, Tatiros, sin-
gulas in decem Curias, has in Decurias, unde
Tribuni, Curiones, et Decuriones: ipsas Curias no-
mine Sabinarum, locorumque vocauit, qua et Tri-
bus dictæ sunt: haec Tullo Rege XXVI. fuisse uiden-
tur, uel, ut alij credunt, XXXI. quando Coriola-
nus damnatus est xxi. pulsis Gallis additæ à Ca-
millo quatuor, duæ à Fabio Maxi. quatuor item
Urbana, in quas Sempronius Gracchorum pater
Censor Libertinos transtulit, Liuio scribente,
XXXV. fuisse. Seruius uero Tullus populum diui-
sit in sex classes pro censu, prima erat possiden-
tium centum millium aris, plusue, secunda quin-
que et septuaginta millium, tertia quinquaginta
quarta quinq; & uiginti, quinta duodecim mil-
lium, qui minus possiderent, uocabantur capite
cen:;

censi: mille æris nunc fortasse permutarentur de-
 cem aureis. Clæsses diuisit in Centurias iuniorum
 & seniorum, ij ut urbis custodiam haberent, illi
 bella gererent. In prima clæsse erant Centuriae
 LXXX, in secunda xx, totidem in tert a, & quar-
 ta, in quinta xxx, capite censi complebant Centu-
 riam, sed non arma sequebantur, scripti tamen à
 C. Mario in bello Cimbrico, uel, ut tradidit Sallu-
 stius, Iugurthino. Erant præterea in secunda clæ-
 se (primum scribit Liuius) Centuriae due fabro-
 rum, in quarta due (tres Liuius) accessorum, cor-
 nicinum, & tubicinum. Equitum Centuriae duo-
 decim ex populi primariibus, tres ex alijs Tribu-
 bus eo nomine, quo fuerat à Romulo uocatae, has
 Centurias alebant uidue, quæ bina millia æris in
 annos singulos penderent. Græcorum exemplo,
 apud quos ditiones equos nutriebant, olimq; pa-
 ne, & uino. Qui uirtute præstarent, diuitesq; es-
 sent, hos uocauit Romulus patres, alias plebem,
 ex patribus fuere Patricij, qui Remp. regerent.

S E N A T O R E S, C L I E N T E S, E T P A T R O N I,
 salutatio. Cap. III.

CENTVM enim de legit Senatores, qui eo
 absente urbis curam gereret, & minores cau-
 sas cognoscerent. Sed expulsis Reginis Senatus
 rerum omnium potestatem habuit, præter quam
 creandorum Magistratum, sanciendarum legū,
 belli

belli inferendi, aut dissoluendi, qua tria inbebatur
populus Patribus auctoribus. Receptis in urbe
Sabinis, addidit centum alios Senatores Romulus,
Tarquinius Rex centum, totidem Brutus, & Pu-
blicola coſſ. Vbi Cicero ab exilio reuersus est qua-
dringenti fuere, & decem, plusue, numerum au-
xit Cæſar, Augustus pristinum morem reduxit
aucto Senatorum censu, ut esset duodecies L L S.
cum antea fuisset Octingentorum legebantur Se-
natores a Dictatore. & Censoribus ex Patribus,
mox & ex equestri ordine. Multi tamen non qua-
rebant Senatoriam dignitatem ut molestiam iu-
dicatorum effugerent. Tulit enim Sempronius
Gracchus legem, quam & Sylla confirmavit, unde
& Cornelia lex dicta est a Suetonio, ut de eorum
Senotorum capite quereretur, qui falsum testi-
monium dixissent, coierint, conuenerint, consen-
serint, uenenum malum fecerint, qua lege non te-
nebantur Equites, nec plebs. Hac uero colebat
agros, exercebatq; artes manibus, & ex Patribus
singuli aliquos deligebant, quos parentum loco
obseruarent, dicebanturq; patroni, & ipsi Clien-
tes, qui patronis ut filij essent, quos tuerentur,
Theſſalorum, & Atheniensium exemplo, apud
quos tamen Clientes seruorum loco habentur, un-
de & Athenienses uocant eos φύτες, Theſſali,
πεντάς. Coloniae, Socij, prouincia bello uicta pa-
tronos etiam Roma habebant, ut Lacedæmonij

Claudius

Claudios, Allobroges Fabios, Campani Cicerone
 Siculi Marcellos: nam in Romani Duces, qui ciuitates aut nationes deuictas bello in fidem receperis-
 sent, eorum patroni erant more maiorum. Mane
 patronos adibant Clientes salutatum, Aue dicto
 osculabantur. Si patroni non prodirent pro uestiis
 statuam ceneam appositam Clientes uenerabantur: Gracchus, & Liuius Drusus salutantes se-
 garunt alios recipientes, alios foris sinentes: et cum
 aliquem die Romani ipsis semel salutassent, etiam
 si uiderent, non iterum salutabant, quod significat
 apud Varronem Q. Lucienus. Antiquorum uero
 salutatio fuerat iungere dextram, addito saluta-
 tioni iuramento, ut illud Terentij, Salve mi ca-
 stor Parmene.

Plebi mox Magistratus demandati, sic Athe-
 nis & πατρίδαι, Remp. capescabant, qui illustriores
 erat, mox etiam ἀρπάγαι. Nonis conueniebat
 populus in Urbe, & ferebat suffragia de illis re-
 bus, quarum cognitionem diximus ipsum habere.

SUFFRAGIORVM RATIO, MAGISTRATVS
 maiores, minores, ostracismus, Petalif-
 mus. Cap. IIII.

SUFFRAGIA ferebant Romuli instituto
 uiritim, quomodo damnatus est Martius Co-
 riolanus. Nam nec ciuis Romanus capite dama-
 ri poterat, quo nomine exilium continebatur, nisi
 populo

populo iubente, & lege duodecim tabularum co-
mitijs Centuriatis. Seruji uero Tulli instituto tu-
lere suffragia per Centurias, quæ c x c. erant uel
cixc. primum prime classis centurie uocabantur
lxxx, toti dem suffragia dabantur, quibus si res
non decerneretur, uocabatur secunda classis, &
hoc modo alia, hæc dicebantur Comitia centuria
ta, illa curiata, & edicebantur per licetorem, Cen-
turiata per cornicinem, habebanturq; in campo
Martio extra urbem, quod in Ianiculo adhibere
tur præsidii causa exercitus antiquo seruato mo-
re, ne propinqui hostes, dum populus in Campo
esset, urbem inuaderent, qui quidem exercitus in
urbe imperari non poterat. Centuriatis istis comi-
tiis creabantur Magistratus maiores, quos esse di-
xit M. Messalla in primo de Auspiciis Consules,
Pretores, Censores: alios minores, qui dabantur
Tributis Comitiis, cum ex Tribubus suffragia fe-
runt. Cicero Censores quidem Centuriatis Comi-
tiis eligi solitos scribit, patriciis uero Magistra-
tus dari Curiatis, nouis hominibus Tributis per
tabellam. Nam Casius Longinus C. Mario, &
Cn. Flacco Coss. legem tulit, ut Tribus puncto in
tabella facta eligeret Magistratus, tunc siebat for-
titio, & præco renunciabat quem tribus elegi-
sent, & iterum de omnibus iudicabatur, ut esset
reprehendendi potestas si populum beneficij sui
peniteret, adeo ut populus R. de omnibus Magi-

F. stratibus

stratibus bis suffragia ferret. Postea uero Curia-
ta Comitia abolita, Centuriata tantum, & Tribu-
ta relicta. Centuriatorum, & Curiatorum aucto-
res esse necesse erat ex patriciis. Candidati de-
prehensa dextera cives orabant, absq; tunica in
campo, at cicatrices uulnerum, quae bello accepis-
sent, ostenderent. Calpurnius deinde legem tulit
de ambitu, et S.C. factum est referente Cicerone,
si mercede corrupti obuiam candidatis essent, si
conducti sectarentur, si gladiatoriibus uulgo locus
tributim, & item prandia si uulgo essent data,
contra legem Calpurniam factum uideri. Curiae
uero scribenthal uomen candidatorum, quibus suf-
fragarentur, et quod pluribus esset uisum Curiis,
ad Senatum referebatur. Dabant etiam suffra-
gia uoce, et acclamatione Lacedæmonioru exemplo, item pedibus transeundo in dextram partem,
qua Discessio dicitur, & manuum elatione, hanc
Cicero uocat porrectionem, Greci χειροτονias, qua
maxime utuntur in Magistratibus creandis. Can-
didatorum enim nomine præco renuntiabat in Con-
eione, si placuisset, tollebant manus: si alii protu-
liissent, alii nequaquam, de illo rursus referebatur.
Sorte quandoq; ductis, qui Comitiis præerant, da-
bant Magistratus, qui λαχόν uero dicuntur ἐπιλογ-
χανότες, substituebant, qui prioribus mortuis, uel
impeditis gererent Magistratus: in Concionibus
utuntur discessione, si Oratoris orationem proba-
rent

rent, prope suggestum ibant, primo foliis suffragabantur, mox nigra, & alba faba, hac probabant, illa aspernabantur, quod & Aetoli consueverunt inde. Fabis, hoc est à Reip. administratione abstinendum Pythagoram præcepisse videatur Plutarcho: Lapillos deinceps, quos dicunt ~~lucos~~ unde ~~lucos~~ quod populi scitū est apud Ciceronem: chærinis etiam Athenienses, h.e sunt conchæ marinae, ad quarum exemplum fecerunt calculos aeneos. Ostracismus fiebat testis inscriptis, ut Syracusis Petalismus olearum frondibus, hoc quinquennale, illud decennij exilium nō criminis causa, sed nimia uel potentia, uel uirtutis,

LEGES V T FERE BANTVR ATHENIS,
Scribæ, qua re scriberent antiqui.

Cap. v.

VBI uero rogatio Athenis ferenda fuisset, primo, in fū Solonis, legebatur à legislatore proponebatur deinde loco celebri in foro usque ad tertiam concionem, inde scribæ dabatur palæ legenda in concione, quæ habetur loco, qui dicitur Pycne, ut Sparta scias, quem fecit Theodorus Samius. Scribe ipsi apud Romanos erant, & habebantur mercenarij, apud Græcos nemo ad id officium admittebatur, nisi honesto loco natus, fide, & industria cognita, quod necesse esset eū omnium consiliorum esse participem. Si populo

F 2 placuerit

placuissest lex à Scriba lecta, dabatur exploranda Nomothetis, iudices Fabius vocat hāc dē reagens, quod ex iudicibus eligerentur. Scripta vero proponebantur ante carthæ usum, in tabulis, quæ ἔξωτες, & κύρρεις dicuntur: sed ἔξωτες fure re auctore Theopompo in libro περὶ ἀρχῶν, ex ligno quadratæ pæcta continentes, κύρρεις ex are trianguli forma, in quibus scribebantur leges de rebus publicis, Sacris, Magistratibus, bellis, alijsq; à Corybantibus inuenta, unde & habuere nomen. Apud Demosthenem tamen ἔξωτες legum sunt, quibus pœna criminibus decernuntur, apud Plutarchum legum omnium, qui & κύρρεις vocantur, quod etiam scripsit Aristoteles. Quidam crediderunt κύρρεις sacrarum rerum esse, ἔξωτες aliarum. Antiqui ante cartham pulmarum folijs primum scripsere, maluarum etiam, ut indicat C. Helius Cinna, & tilia, deinde quarundam arborum libris, aceris maxime cera illitis, postea plumbeis noxiominibus publica monumenta, priuata linteis, & ceris. Cartham ex papyro post Alexandri nictoriā repertā in Aegypto auctor est Varro, quam supprimente Ptolemaeī membranā Pergami inuenīte sunt. Caius tamen Hemina prodit Cn. Terentium scribam (L. Patilium vocat Linius) agrum in Ianiculo repastinarem offendisse arcā, in qua erat Numæ cadauer, eiusq; libri è cartha: & Munitianus

tianus refert cum ipse præsideret Lycia, in templo quodam legisse Sarpedonis epistole cartham à Troia scriptam. Scribebantur epistole plerunque à Romanis in tabellis ceratis graphio ferreo, ut ostendit T. Quintius Atta poeta, deinde stillo osse, linoq; obligatae cera apposita signabantur. Iones papyri penuria in pellibus bubulis, & ouinis scribebant, ut barbari plerique.

LEGES V T FERE BANT V R ROMAE,

Aerarium. Cap. vi.

ROMANI suffragijs Curiatis rogationem uel approbabant, uel aspernabantur. Nam post quam trino nundino pronuntiata fuisset rogatio, Auguribus de cælo seruantibus, obnuntiantibusq; & intercedentibus si malum portendi uidissent, conueniebat populus in Campo Martio in coccione confusus (quanquam in Aede Vulcani in foro conciones aliae sepius haberentur) & qui ferret recitabat legem: postea in suam quisque Tribum descendebat: singulis Tribubus apponebantur pontes, mensæ scilicet angustissime altioribus pedibus cistam sustinentes cum suffragiorum tabellis singulis hominibus binæ dabantur, altera inscripta litera A, qua rogatio aspernabatur, altera uti rogas, & hac probabatur, singuli alteram in cista ponebant, si à populo re-

F 3 ciperetur,

riperetur, erat Lex, & tabulis aeneis scripta his
verbis additis. Si quid ius non esset rogari, ea le-
ge nihilum rogatum, condebatur in Aerarium,
quod erat in Aede Saturni, in quo etiam serua-
bantur libri elephatini Tribuum nominibus scri-
pti, præda ex hostibus relata, diplomata, &
S.C. Athenis uero ararium erat post aedes Mi-
neruæ, quare & omnia quos dicitur, leges uero
Solonis conseruabantur in Trytaneo.

SENATVS CONSVLTVM, SENATVS AV-
ÆTORITAS, INTERCELSIO, SENATORES CURULES,
PEDARI. Cap. VII.

SENATVS autem nihil decernere poterat
nisi referentibus iis, quibus Senatum cogere
lincebat: qui erant Diclator, Coß. Pratores, Tribu-
ni plebis, quod tamen negat Dionysius, Inter rex,
& urbis prefectus. Qui referrent ad Senatū pro-
ponebant primum res diuinas, mox humanas, &
referebant aut infinitè de Rep. aut finitè de rebus
singulis: si approbassent omnes erat S.C. per di-
scussionem. Si non approbassent Consul sentētias
rogabat, & primum à Coß. designatis, & ex iis
ab eo, qui priori loco renuntiatus esset, uel pluri-
um liberorum pater, mox rogabat Aediles, &
Cōsulares niros, deinde alios, & quo ordine in in-
terrogandis sentētias usus fuisse Cal. Ianuariis,
eundem seruabat toto anno, quod neglectum fuit.

à C. &are

¶ Casare in Consulatu, cum post affinitatem contractum cum Pompeio, illum primo rogaret. Rogatus dicebat quicquid uellet ante, quam alius interrogaretur, quare qui nollet res decerni dicendo ducebat diem, quod nec ante ex ortum Solis, nec post occasum fieret S. C. nec post decimam horam relatio noua. Interdum sententiam rogatus iurare solet per Iouem, Deosq; penates se, & ardere studio ueri reperiendi, & ea sentire, quae diceret. Si Senator in dicenda sententia duas res, aut plures complectetur, nec probarentur omnes, postulabatur ut diuideret sententiam, & de singulis rebus referet ad Senatum. Quod major pars Senatorum decreuisset scribebatur a patribus, aut scribis, & deferebant ad Tribunos plebeios, qui sedebant ad fores Senatus: si literam t, ipsi subscrississent, erat S. C. & deferebatur in ararium, si ad principem spectaret, scribebatur libris elephantinis. Si Tribuni intercessissent (intercedere enim ipsi poterant, & Magistratus, qui maior esset, quam is, qui Senatum conuocasset) aut si quid statutum esset uel die nefasto, uel loco non sacro, uel non legitimo Senatu, Senatorum numero, non dicebatur S. C. sed Senatus auctoritas. Loco quippe ab Angubus consecrato necesse erat Senatus haberi, & habebatur tribus maxime locis, quae Senacula dicuntur a Nicostrato, & Val. Max. altero in aede cōcor-

dia inter Capitolium, & forum, altero ad portam Capenam, tertio extra urbem in aede Bellone, quo loco dabatur Senatus Imperatoribus ante triumphum, & legatis exterarum nationum, quos in urbem non admittebant. In Capitolio vero consulebatur de bello. legitimus Senatus erat olim Nonis, deinde bis singulis mensibus Cal. & Id. Si quid noui incidisset, quod differri non posset, habebatur Senatus indictus, qui non erat legitimus. Eodem modo Athenis iουis ennia erat ter in mense, σύγκλιτος ubi quid incidisset. Legitimus Senatorum munerus ad S. C. erat centum si plures fuissent; dicebatur Senatus frequens. In fine S. C. recitabatur eius nomen, in cuius sententia factum esset, Graci praeponabant Consul uero, uel qui conuocasset Senatum, dimitebat his uerbis. Nihil iam uos moramur P. C. Senator, qui sexagesimum quintum annum excessisset, non cogebatur uenire in Senatum, quinquagenarius nacat a bello, septuagenarius a munib; omnibus. Cæcus Senatorum ordinem retinet, iudicandi munus, & Magistratum, alium petere non potest, nec in iudicio postulare, quare a Bruto aspernatus est, ut refert Labeo, P. Cæcus. Qui curulem Magistratnm gessissent, curulis sella ueniebant in Senatum, & iij, quod notat C. Bassus, dicuntur curules Senatores: qui exercitum duxissent, cum sceptris, quod postea tantum datum

datum est Consularibus: aliij, qui pedibus ueniebant in Senatum, dicebantur pedarii. pedarii etiam Equites, qui ius dicendi sententiam in Senatu habebant, sed nondum lecti erant, quos significasse opinor Ciceronem oratione prima in Catilinam: erantq; ij, qui opibus penè pares Senatoribus essent, qui nō uocabantur cum aliquid santiendum esset, quod Senatores sciri nollent adhibito uel iuramento, & maioribus tantum, id non à satis bene latinis hominibus dicitur S.C. tacitum cum aliqua uis ab hoste immineret, quæ cogeretur Senatus non eo ordine dignum caput re consilium, uel ea decernere, quæ perfici ante, quam renuntiari opus esset, aut quæ nollent amicos, & socios resire.

ATHENIENSIVM RESP. TRIBVS,
Phylarchi, Ciues. Cap. VIII.

HAC quidem apud Romanos. Athenis uero quingentorum curia erat, quinquaginta ē singulis Tribubus, quæ decem fuere, lebdis. Quin quagintaque, id est Tribus una, quæ dicebatur apud dñeis, singulis mensibus præerat, & hæc curia dicebatur Resp. absque quorum consilio, re scripta ante Senatum, & concionem, nihil ad populum referri poterat, qui in concione sedens omnia inbebatur. Instituta primum curia hæc à Solone ex

ne ex quadringentis tatu, centenis ex singulis Tribubus, que quatuor erant, & dicebantur Cecropis, Antochthon, Aetaea, Paralia: post Cranaum Cranais, Atthis, Mesogaea, & Diacris: post Erichthonium Dias, Palladia, Neptunia, Vulcania: ab Ionis filiis, uel exercitio Hoplita, Aegicores, Argades, sive Hergades, & Peleontes, sive Georgi, que tamen nomina apud Pollucem corrupta leguntur. Tribus. queque diuidebatur in tres partes, pars ~~tertia~~ dicebatur, ~~tertia~~, & ~~tertia~~. Ab Alcmaone tandem post Pisistratidaram tyrannidem Apollinis oraculo Athenienses in decem Tribus redacti nominibus nouem Heroum ex Attica, & Aiakis seu finitimi, & socij, qui omnes ἐπώρυποι vocantur. Dicta igitur sunt Erechthis, Cecropis, Aegis, Pandionis, Acamanthis, Antiochis, Leontis, Oenis, Hippoionis, & Aeantis, totidemque Phylarchi instituti, Tribuni scilicet: additæ inde due Antigonis, & Demetria, que mutato nomine Attalis, & Ptolemais dictæ sunt. In Tribu erant triginta familiae, in familia triginta uiri ijsdem sacris iniciati: cum in Tribum reciperentur sivebat ~~erant~~ sivebat, & sacrificium, quod ~~erant~~ dicunt. Hi erant cines, qui & singulis diebus habebant obolū ex arario, inquilini perebant tributa, drachmas duodecim arario tres obolos scribæ: Sed ubi septem annis fuisse Athenis, cines habebantur:

Remp.

Remp. uero administrabant tantum iij Periclis leges, qui Atheniensibus utrisque parentibus natii essent.

TRIBVS IBERVM, SICYONIORVM,

Periarum, confilium, sententiaq;

de Repub. Artyni, Amne-

mones Aeinantæ.

Cap. ix.

VATVOR quoque eram. Tribus Iberum Q in Asia, ex prima duo Reges deliguntur, junior exercitus Dux, senior Iudex: secunda Sacerdotum est, militum tertia, & agricolarum, quarta uulgi, qui Regibus seruunt: Sicyonum quatuor, quas Clysthenes uocauit Archelaos, Hyatas, Oneatas, & Chæreatas, sexaginta uero annis post eas dixere Sicyonij Hylleas, Pamphylos, Dyamanatas, & Aegiales ab Aegialo Adrasti filio: Periarum tres Patiscores, Achemenida, ex qua siebant Reges, & Magi: apud eos consiliorum particeps nemo est, nisi optimates silentio spectari, res maximas inter pocula in coniuio decernunt. Apud Epidaurios centum & octoginta Remp. administrant, ex eis aptuores deliguntur, qui Principes erant. Cnidij sexaginta optimates deligunt, qui uocantur αὐγύνοντες ad quos referunt de maximis rebus, qui sententias rogat dicitur ἀρεστὴ. Apud Gallos non nisi per concilium loqui de Rep. conceditur: ex mereato-

mercatoribus, viatoribusq; querunt quid de re
quaque audierint, hisq; rumoribus plerunque de
summis rebus consilia ineunt. Germani Princi-
pes res minores consilio decernunt, maiores popu-
lus: conueniunt enim nascente Luna, aut plena
armati, audiunt Principes, si sententia placue-
rit concutiuunt frameas, si displicuerit fremitu
aspernantur. Aethrisci nono quoque die saluta-
bant Regem, & de rebus propriis consulebant.
Cal. Ian. Nomades Scythæ de rebus omnibus,
qua anno acturi sunt: Achæi de Rep. apud Ce-
rauniam luco Ioui consecrato, Indæi in urbium
portis, Milesi in naui, unde æivætau dicuntur
Miletii Magistratus. Syracusis si qua de re ad Se-
natum refertur, dicit sententiam qui uelit, non i-
natinrogatur nemo: tamen ut quisque in bono
re, & aetate antecedit, ita primus solet sua spon-
te dicere: si tacent omnes, sortiebatur literis
qui primo loco, qui secundo, qui deinceps lo-
queretur.

SENATVS SPARTÆ, EPHORI, PATRO-
nomi, Reges. Cap. x.

S PARTAE uero sententiam nemo dicit ante,
quam Reges, & Senatus rem statuissent. Se-
natus dicebatur Gerusia ex uigintiocto senibus
(sic eorum consilium publicum uocat Cicero) à
Lycurgo

Ilycurgo instituta: in demortui locum eligebatur
populi clamore sexaginta annis maior senex vir-
tute insignis, quare Gerusia vocatur ab Aristotele
virtutis præmium. Qui deligitur coronatus
circumibat templo Deorum, iuuenibus eius lau-
des celebrantibus, mox in conuilio portionem ser-
uabat, quam ex phiditio exiens probatae fœminæ
daret, hanc reliqua propterea uenerabantur.
Theopomplus postea Rex ad audatiam populi,
& senium, Regumq; tyrannidem prohibendam
instituit quinque Ephoros, qui grauioribus nego-
tius praesent, & Remp. absente Rege administra-
rent, eligerenturq; à Regibus. Horum potentia,
& auctoritatem auxit Asteropeius, ipsiq; con-
stituere eophila Magistratum, causas cognosce-
bant, Regibus etiam denuntiabant mortem, qua-
re à Cleomene ueneno sublati sunt, & eorum lo-
co instituti patronomi. Solebant ubi primum
Magistratus inuissent Ephori seruis indicere bel-
lum, qui cū Messenijs fuere aduersus Spartanos,
& singulis edicere ut barbam raderent, quo uel
leuiori re discerent Magistratibus parere. Re-
ges duo erant ex Proclis, & Eurysthenis Aristo-
demi. Hercule geniti filiorum familijs, qui duo
ex Heraclidis primi regnarunt Sparta. Decer-
nebant cum senibus res, duo dabant suffragia,
ducebant exercitus, sed à militia uocabant post
quinquagesimum quartū annum, partem habebant

ex

ex sacrificijs omnibus, & in cena duas, ut altera alium honorare possent, mortui Heroum honore coluntur, filij in Regnum succedunt patre Regenati, & si alij ante fuerint, sic apud Persas Xerxes Darei filius. De Rege iudicabant Senos, Ephori, & alterius familia Rex. Cleomene uero mortuo in Aegypto Lacedaemonij Regio principatu liberati sunt.

PERSARVM REX, BIVS INSTITVTO,
qui Reges tanquam duos uenerentur, Indorum Reges, & prisci, quiue abdicantur,
phylacus. Cap. XI.

At quo die Persarum ille Rex nascitur, hæc quasi Deorum Immortalium festū, & solen nem celebrat omnis Asia. In fantis curam habet Eunuchi, ut recto, & pulchro corpore augeat, septimo docetur anno agitare equos, quartodecimo quatuor traditur Regijs magistris, ex Persis omnibus sapientia, iustitia, temperantia, fortitudine præstantibus deleatis, ut Regem docent Magiam institutam a Zoroastre Deorum religionē continentem, & instituta regia, ueritatem cole re, affectus comprimere, nihil extimescere. Regnum capescens remittit tributa (ut Lacedaemonij Reges regium debitum) & Pasagordæ in Deo templo Cyri, cuius sepulchrum in eo oppido est, nesciem indutus edit caricas, & terebinthum, oxygala

oxygala bibit, reliquo tempore aquā ex Eubeo,
& Choaspe Media fluijs, que omnibus alijs mi-
nus crassa est, unum Chalybonium ex Syria, tri-
tico utitur ex Asso Troadis, capite myrrha un-
guento pallido, cydari solus erecta: in eius folio,
quod aureum erat, quatuor columellis cinctum
gemmae ornatis, sedisse capitale: mensa discum-
bebant mater tantum, & uxor, fratres admisit
Artaxerxes: hyeme degit Susis, & estate in Echa-
tanæ montibus, autumno Perspoli, uere Babylo-
niæ, uere ait Plutarchus Susis, hyeme Babylo-
niæ. Ad Regiæ ianuam optimates stant, ut eo-
rum opera, ad qua uoluerit Rex, uti posset: tri-
pus etiam ferrea, quam qui in se Regem iratum
sentiunt, adeunt, sententiam expectantes, quo-
niam ei, cui irascitur, non parcit ante, quam ip-
sum in potestatem habuerit. Dormientem custo-
diunt trecena fœminæ ad lucernam saltantes, ad
caput lecti sunt quinque millia auri talenta, ad
pedes tria millia, supra uitis aurea racemis ex la-
pillis, matutinis horis excitatur his uerbis Sur-
ge, cogita qua te cogitare uoluit Mesoromasdes:
hic fuit Zoroaster Orimas dei filius. pro Persis
sacra facit, eosq; adiēs singulis munera dat, quod
sic fecisset Cyrus ex Media rediens: ipseq; à Per-
sis munera recipit, ab agricolis boues, pecudes, ui-
num, triticum, ab ijs, qui pauperiores sunt lac, ca-
seum poma. Conseruat in Thesauris ex Nilo, &
Istro

Istro aquam, tanquam, quod resert. Dinon, qui
reptus scripsit, terrarum omnium dominus: signis
prefertur, obuij manus implicant tunica positer
gum, ne quid agere possint, ueneranturq; Re-
gem, quem allocuturi proni accedunt ^{prosternere} id dicunt, nec enim audiunt, qui non adorauerit,
quare dixit Aeschylus Persas, & Assirios Deo-
rum loco habere Reges. Sed horum etiam Regis
statua Babylonia aurea erat, quam qui urbem
ingredierentur, nisi Romanorum Legati essent,
uenerari cogeabantur. Sic & Deorum loco Reges
habent Aethiopes, Meroit. & Indi, quorum
Rex non permittitur interdiu dormire: ubi ca-
pillos peccit, ornatue (qui dies maxima celebri-
tate colitur ab Indis) audit legatos in Regia:
ubi auratae columnae sunt uite aurea circumdatae,
anibus argenteis: in publicum progressurus, pre-
ferunt ministri thuribula argentea, iter spar-
gunt odoribus, ipse lectica fertur aurea margar-
ritis circumpendentibus, carbasis indutus auro,
& purpura distinctis: breuiori itinere elephan-
to, equo ne, longiori curru uehitur elephantis
auro opertis traecto, sequuntur corporis custodes,
& pellices. Cœnans incubat lecto stramentis fa-
cto, propter eum quinque alij ipsi cognatione iun-
eti: quinque & uiginti (nam triginta homines
Rex mensa communicat) sedent mensa, que se-
micirculi forma est, in medio ponitur, lauro
strata,

strata, & ramis quibusdam myrto simillimis,
quibus unguenta stillant: ministri pisces impo-
nunt, aues, leones integros, capreas, apros, & ti-
grium clunes: Coniuiae relicti sellis mensam pe-
tunt, et parte ab animantibus aulfa, redeunt ad
sellas, atque carnem cum pane edunt. Iam uero
cibo pleni crateribus maximis aureis, & argen-
teis incumbentes bibunt. A cena pueri fundis
in alium puerum iaculantur lapides, quibus pue-
ri capillos contingunt tantum, unus etiam sagita-
ta. Pellices Regem somno sopitum in cubiculum
ferunt noctis Deos inuocantes, adiuntque homines
canentes ad tibiam, qui praecantur ut incundissi-
mis somniis utatur, & benignus exurgat ijs, qui
eius Imperium perforunt. Si quae pellicum ebrium
Regem uiderit, interficeritque successori nubit, fi-
lio scilicet Regis: si non adiunt, illi, qui uirtute
alios praecesserit, hunc enim Indi decernunt Re-
gem, ut & in Sicilia factum est Aeoli genere
mortalitate intercepto, antiquorum ritu, qui non
ad Principum progeniem deferebant Regna, sed
ad homines meliores, & qui plurimum de genere
humano meriti essent. Gordij Regem constituunt,
qui maximo est corpore, sic Macrobius Aethio-
pes, qui & his mandant Magistratus, et pulchris.
Cathei pulchriorem Regem decernunt, Medi mo-
tes incolentes fortissimum, Alatemnij in Aphri-
ca pedibus uelocem, Sitones farninas, quae & Se-

G miramis

miramis lege in Asia imperant: ptoemphane
Aethiopes canem Regem habent, cuius nutus
ueluti Imperia obseruant: Chatramotita in Ara
bia eum, qui nobili genere Rege aliquo constitu
to, primus natus est: Aethiopes Regum sororis
filios; si desint, eum qui alios uel forma, uel pasto
rali scientia, uel robore, uel opibus superet: Si
Regi abscissum aliquod membrum fuerit, idem
patiuntur domeſtici, & cum ipso etiam mortem;
Arabes omnes ferè fascijs fædissima adulatione
in suo corpore ligant partes, quæ in Rege male
affecta sunt. In insula Taprobanè populus decer
nit Regnum seniori clementia illuſtri, absque li
beris, quos si suscepit Regno abdicant recto
res illi dantur triginta eum obseruantes, si deli
querit, ipsum cæteris fugientibus, tanquam im
purum, morte multatur. Id retulit Rachias prin
ceps legationis à Taprobanes Rege Claudio Prin
cipi missa. Abdicantur & apud Burgundiones
Reges, qui Hendini dicuntur, ubi male pugnatum
est, aut frugum copiam tellus negauerit: mali
plectuntur apud Cumæos, præmio afficiuntur bo
ni, quod iudicium cum Senatus noctu faceret,
Reges ipsos Magistratus, qui φύλακος dicitur,
manibus tenebat. Argiui Deiphonte à filijs in
terfecto, Regiam potestatem usque eo in ordinem
coegerunt, ut Regibus Regni tantum nomen reli
querint, Meltan etiam capitis damnatum Impe
ri

rio spoliarint. Moymæci Regem, quem suffragijs
deligunt, ubi culpam prævè imperando merue-
rit, inedia diei afficiunt.

REGES PARTHORVM, AEGYPTIORVM,
Regum insigne, Lucumones, Consulum orna-
tus, Romanorum Reges, Reginæ, Regum
nomina. Cap. xii.

IN Arsacidarum genere apud Parthos non le-
gitime regnare creditur, qui natus ex turpi,
nefarioq; matris, & filij concubitu non sit: huic
tantum licet in aureo lecto cubare. Aegyptiorū
Reges sunt ex Sacerdotibus, si forte aliquando
ex militibus fuerint, primum discunt à Sacerdo-
tibus rerum diuinarum scientiam, quod turpe pu-
tent Regem, qui Dei simulachrum sit, ignorare
Deos: in mensa præter anserem, & unum appo-
nitur nihil præterea, Diadema aspidis imagine
habent, uel Leonis, aut tauri, inde institutum ani-
malia diuinis honoribus Aegyptios colere. Græci
Reges olim galeas, & Regni insigne ferebant ha-
stam, quod σκῆπτρον dicunt, in summo ciconia, in
imo Hippopotamus erat, ut continuo admonerē-
tur violentiam cobibendam, scitādam pietatem,
cum ciconia parentes alat, Hippopotamus occi-
dat. Regum Aethiopum sceptrum aratro persi-
mile erat, Lydi securim gestabant, quam Hippo-
lyte ablatam dederat Omphali Hercules. postea
Regis ornatus fuit sceptrum, diadema, aurea

corona, myrtea quandoque mitra lapillis distin-
cta, uestis aurea, longaq; Chlamys purpurea cū
fimbrijs, & gemmis, rubri calcei. Antigonus
pro diademate hederā, pro sceptro tenebat thy-
rum Liberi patris exemplo: aliij Macedones Chla-
myde, crepidis, caustia, & diademate, fascia scili-
cet circa frontem, ornati erant. Aethrusci sin-
gulis Regibus, quos Lucumones dicebant, singuli
lictores precedebat cum fascibus, si communiter
omnes conspirassent, duodecim lictores uno, tot
enim erant urbes: corona is utebatur aurea, sce-
ptro eburneo aquilam in summitate tenente, tu-
nica purpurea auro intecto, purpureo etiam ami-
ctu uario (ut erat Lydorum, & Persarum Re-
gum) sed iij quadratum, ut Græci stolas fere-
bant, Aethrusci rotundum, quas dixerat Ro-
mani togas: has cum fascibus, sella curuli, cate-
risq; accepit ab Aethrusci Tarquinius, quibus
& usi sunt Coss. corona excepta, sceptro, & to-
ga picta, qua tamēn triumphatiū erant, ut pur-
pura omnium Magistratum, præter quam Tri-
bunorum. Romanorum Regibus cura sacrarum
ædium erat, sacrificiorum, legum, ius dicundi, Se-
natum cogendi, res cum patribus decernendi, &
conuocato populo in uulgs proponendi (ut an-
tiqui Reges consuevere more uel ab Homero de-
monstrato) quod pluribus uisum esset agendi,
exercitusq; ducendi. Mortuo Rege Senatus a po-
pulo

pulo potestate accepta crebat Interreges ex patribus, qui singuli quinque diebus imperarent. Hi optimum uirum ciuem, uel externum designabant Regem, quem si S. P. Q. R. probassent, Rex erat, si dissiplicisset, alios proponebant. Seruus Tullus iussu populi regnauit absque Senatus auctoritate. Possidebant olim solam Romanam, ut singulas Graecie urbes singuli Reges a legibus haud quicquam liberi, tanta paupertate ut uxores etiam cibum coquerent: Reginis mox data colus aurea, & Persarum, Assyriorumque; Regum uxoribus ad quosque corporis ornatus urbes, et prouincie. Autem potentia, & opibus Reges ipsis dicti Ioues a Belo fortasse Iouis filio Assyriorum Rege, uel ab Iouis planeta, qui in quinta Leonis parte in descendens, genitis Regnum, uel coronam saltem portendit. Lydorum uero Reges omnes dicebantur Palmes, Birthynie Nicomedes, Latinorum Murrhani, Albanorum Syluij, Parthi Arsacidæ Aegyptij Pharaones, Pharaon enim eorum lingua Regem significat, mox Ptolemei: Atheniensium Reges uno nomine cognominabantur Cecropide, Corinthiorum Cypselide a Cypselo, qui puluis Bacchidis Corinthiorum regno potitus est Damasci in Syria Adadi ab Adado fortissimo uiro, qui bellum gessit cum Danide Iudeo: Palestinorum Abimelechi, Hunnorum Cacanni, Longobardorum Flauij, a Flauio Anthari

tertio Rege, Nomadum Scytharum Canes à
Cangio, cui paruere primum, Solis radijs genito.

CAESARES, AVGUSTI, CONGIARIVX
anni principium, mensis, & dierum.
Cap. XII.

ROMANI principes, in quos omne ius, om-
nemq; potestatem populi detulerant, dixerat
Cæsares, Augustos deinde quando consoliarunt
cum alijs Imperium, qui uocati sunt Cæsares. Au-
gustum scuto peditis subleuatum salutabant mili-
tes imposito diademeate, ipse, si uoluisset, collegam
dextra tenens in conspicu militum pronuntiabat
Cesarem: Sed M. Antoninus philosophus L.
Aurelium Verum fratrem Augustum dixit, tunc
primum Romani duos Augustos babuere: Qui
ab exercitu extra urbem Princeps salutaretur,
Romam mittebat imaginem ut se facilius popu-
lo Ro. insinuaret: publice honorabatur imaginib-
us, thure, & hostijs in templis: his imaginibus
adiungebant alijs ciuitates illustriores dona feren-
tes, alijs uictorias, quæ coronas Principis capiti im-
ponerent, nonnulli Imperatores, & Duces Prin-
cipem uenerantes, uel ferarum confectiones, in-
structas acies, hostes bello uictos, cæsos, aut suppli-
ces, Iulianus dicitur apposuisse Lares (sic uocat
Cicero Damones) antiquæ Theologiae sectator
maximus. Princeps ipse oratione habita ad mi-
lites,

lites, uel in Senatu, Iouis, Deorumq; templis con-
salutatis, sacrificio de more facto, præcedente igne
& uirgis laureatis, purpura induitus conferebat
se in aulam palatinam faustis acclamationibus
prætorianis sequentibus, & populo, militibus pe-
cunia diuisa, congiario populo, missis scilicet in
populum tesseris, quæ plerunque siebant ex geni-
sta, & ut quisque arripuerat, quæ in his erat im-
pressa, à diribitoribus accipiebat, oleum, uinum,
triticum, altilia, uestes, argentum, uasa, equos,
pecora, seruos. Igne etiam præcedente ueniebat
in publicum amictu purpureo, sequente milite, et
Romanis iuuenibus, quos Nero, qui uocales ma-
xime essent, per classes diuiserat, ut ei applande-
rent. Hominum etiam humeris Princeps fereba-
tur, ex osculandas manus porrigebat, & pedes,
quod primus fecit Caligula, non fecisse laudatur
Traianus. Fasces uero, nec Scipionem habebant
ipsi, nisi à Senatu accepissent Consules facti. In-
gredientes Senatum sacra fasiebat, ut & Cæsar,
quo die imperfectus est. Peregre profecturi, &
redeuntes Senatores osculo excipiebant. Fortu-
na aureum habebant simulachrum in cubiculo,
quod morientes ad eum trasmittebant, quem in
Imperio successorem uoluissent. Romani post
Cal. Ian. die tertio uota suscipiebant pro salute
Principis. Cal. ipsis Magistratus solennem pur-
puram induunt, populus sacra, uotaq; faciunt,

G 4 thus

thus apponunt Laribus, Iano caricas, caryotidas,
& mella, postes lauro ab amicis missò coronant,
hinc Propertius.

Mirabar quid nam misissent mane Camæne
Ante meum stantes. Sole rubente thorum.
Mittunt & numismata, Magistratibus laurum
etiam, quid Apollini Medicinae Deo sacra salu-
tem afferre credatur: se salutant, profanis uer-
bis abstinent, irrogant nulli pœnam, quod anni,
& mensis principium sit. Indi uero inchoant
menses ubi cornua crescunt Lunæ. Galli nocte
menses, annos, diesq; quod se Dite patre prognos-
tos dicunt: annum Aithenienses à Solsticio, Aegypti etiam, tunc enim Nilus Aegyptum irri-
gat: qui in Asia sunt, & iam Graci ab aquino-
ctio autumni, à uerno Arabes, Damasceni, &
Aethiuchi, Romani olim post brumam, Iudai
mense octobri, quo tempore mundum ipsum fa-
ctum dicunt. Diem ipsum Babylonij incipiunt à
Solis exortu, ab occasu Athenienses, multi in
Umbria à meridie, Romani à media nocte: qui
& decimum quenque annum Imperij solennem
celebrant, unde fortasse uicenalia, & tricenalia
Principum apud eos auctores leguntur, quos non
satis bene Latinos hoc libro diximus, cuiusmodi
fuere Capitolinus, Vopiscus, Ammianus, Cas-
siodorus, alijs huiuscemodi. Principes enim Im-
perium administrabant toto uite spatio, alijs Ma-
gistratus

gistratus Romani plerunque anni erant, ut & Athenienses, & duo Reges Carthaginensium, Dictator sex mensum.

DICTATOR, AESYMNETAE, ARCHI, HABIT
moſta, Magiſter Equitum, Tribuni Cxe-
lerum, praefectus prætorio, Palatini.
Cap. X I I I .

ANNO enim urbis C C L V I (triennio ante tradit Luius) bello Latino S.C. iussum ut abdicatis Magistratibus, Senatus uirum eligeret, qui legibus non teneretur, & a Consule diceretur, omniumq; rerum ius summum, & liberum Imperium haberet sex mensibus tyrranica potestate Regia maiore, quæ populus confirmaret. Dictus est Dictator a Q. Clælio Siculo Cos. T. Largius Flavius, qui & anno C C L I I I fuerat Cos. quo anno defecere a Romanis Latini, sed non nisi triennio post suscepere bellum. Dictatorem creasse Romanos Albanorum exemplo credidit Licinius. Post enim Amulij, & Numitoris mortem Albani Regio genere delecto, annum Magistratum Regia potestate hoc nomine legerunt, ut fuit Metius Suffetius. Tamen post Amulum, & Numitorem Albanum Regem Ciuilium nominat Luius, Albanus propter ea Rex dictus, quod suspicatur Franciscus Robortellus Utinensis homo ingenio præstanti, & eru-

Et eruditione, humanitatemq; perfecta, quod Cilius & genere Albanus esset, & Albanorum Rex. Dionysius vero ex. Halicarnasso, Grecorum exemplo Dictatorem institutum putat a Romanis. Solent namque Greci, ut scripsit Theophrastus in libris de Regno, cum uis aliqua maior reperente oborta sit, aut nimia licentia corrumperetur populus, αὐτοὺν τας, constituere, re uera tyrannos, ut Pittacum Mitylenai aduersus exules, qui cum Alceo poeta, & Antimeneide uenerant. Tyrannos hos vocant Thessali ἀρχεῖς, Lacedemonij, ἀρχοῦσας, sed et ἀρχοῦσιν uiri erat, qui arcibus resciendis, & urbibus praerant, quos Lacedemonij ad ciuitates, quae parerent mitabant cum potestate, ut imperarent, dissidia, & controvexas tollerent a Lysandro instituti: mitabant & Graci alijs, hos Herodotus, ni fallor, ταταρπῆς, appellauit. Largius ipse Dictator Sp. Cassium Viscellinum, sive Biscellinum (ut legendum est apud Ciceronem in Lælio, uel certe Vicelinum ex Liuio) Magistrum Equitum prouintianit, qui in exercitu Dictatoris locum obtineret eo absente; & sumمام potestatem in equites babebat, ut Regibus imperantibus Tribuni Celerum, quem Magistratum gessit Iunius Brutus, & poterant populi concessionem aduocare, pri munq; locum dignitatis obtinebant post Reges: cuiuscemodi etiam Principibus iam obtinentibus

bus Remp. fuit præfector prætorio: sed huic data infinita licentia ad disciplina publica emendationem, à quo nec prouocatio dabatur, esse tamē non poterat is, qui Senator esset, quoniam & de Senatoribus iudicabat, & Iudicibus: id postea se cere Palatini, qui tamen Iudices nec ordine mouere, nec punire poterant. Iustiniano Principe præfector prætorio tres fuere, alter in Oriente, alter in Illyrico, tertius Carthagine in Africā, qui in Prouincias alios mittebant præfectoris, hi quinquaginta uiros in familia habebant, illi cccxcvii. postea semper cum Dictatore fuit Magister Equitum. Dictatori præferebantur xxiiij fasces cum securibus etiam in urbe, quas remouerat à fascibus Publicola Cos. In equo uehi non poterat, ut hac una re summa potestas populo inferior esset. Nocte dicebatur, quomodo apud Liuium à Fabio L. Papyrius. Bis tantum duo Dictatores eodem tempore fuere, Minutius, cum conferere pugnam cum Hannibale recusaret Fa-
bius Max. Dict. & Fabius Buteo in urbe ad ex plendum Senatum in castris existente M. Iunio Dict. post calamitatem Cannensem. Hoc Magistratu primus abusus est L. Sylla, qui inter alia scutia exempla xl. M. Ciuium Romanorum Dictator interfecit. Interfecto Cæsare in Senatu M. Antonius Cos. lege antiquauit Dictaturam, quod laudat Cicero in Philippicis plurimam.

M A G I-

M A G I S T R A T U S Q V A N D O D E S I G N A N-
t u r , & Magistratum ineunt, Interrex, Consu-
les, Locatio, fasces Consulum, Dictato-
rum, Decemviri, Magistratum
ordo. Cap. x v.

ALIOS Magistratus nec Senatus, nec Coss.
declarabant, sed populus augurio, exemplo
Romuli, qui auspicio inierat Regnum. Comitiis
nero sublatis à Cæsare imago augurij tantum ser-
uata Magistratum accepturus præcabatur Iouē
præsente augure, obseruanteq; qui ex fulgure,
quamvis nullum esset, illi augurabatur. Credunt
designatos aliqui alio mense inire Magistratum.
Ego nero hac de re nihil certi afferri posse puto.
Nam & apud Liuum uideo tribus mensibus an-
te Coss. Tribunos plebis inijisse Magistratum.
Id. scilicet Dec. & Coss. Id. Mar. Tribuni pl.
etiam Non. Dec. Coss. Prætores, Magistratusq;
alij Id. Dec. Cal. & Id. Mar. Cal. Ian. & Mar.
qui dies legitimi uidebantur ineundis Magistra-
tibus. Quo anno secessit plebs à patribus Coss.
inire Cal. Sept. inire quandoque Id. Mai, Cal.
Quint. Sept. Oct. designati Cal. Sext. & Mar.
Illud constat comitia Consularia proponi solita à
Coss. quod si futuri Coss. non designarentur ad
III Cal. Febr. prodibat Interrex, qui ex patri-
tis erat, & à Patritio probebatur, qui comitia
haberet de Coss. Desig. Interregni dies erant
quinque

quinque quoniam non iurabant in leges; nec ab eo, qui primus Interrex erat, habebantur comitia. Renuntiatis Coss. qui edixisset comitia certis uerbis precabatur a Dijs Imm. ut ea res sibi, Magistratui, & populo Ro. bene, atque feliciter eueniaret. Designari poterant in ius uocari, damnati abdicabantur, & collega comitia edicebat in alio sufficiendo: ubi Magistratum iniussent non accusabantur. Magistratum plus quinque dies, nisi qui iurasset in leges, non licebat gere. C. Valerius Aedilis creatus, cum flamen Dialis esset, qui iurare in legem non poterat, Senatus decreto L. Valerium Pr. Des. dedit, qui pro se iuraret. Lictores à Magistratum consuetu submouebant meretrices, Consuli, aut pratori occurrentes equo desiliunt, caput aperiunt, minores Magistratus fasces deponunt, & insignia: lictores uirgis domus, quam ingressurus est Magistratus, foras pulsant, quod fieri uoluit Pompeius cum Rhodi conueniret. Possidonium. Consules Desig. Praconis noce in singulis centurijs denuntiabantur, populo gratias agebant, dicebant quae essent obseruaturi in iure dicendo, profitebanturque in iudicijs, in Senatu officium, equitatem, dignitatem, fidem rectam, digna Imperio, digna Reip. omnia pericula, mori pro patria, multa de se, ac sua nobilitate loquentes: nam non imagines familie sue consequebantur,

tur, nisi Coss. facti. Obtinentibus uero Principi-
bus Remp. S.C. gratias agebant panegyrico Prin-
cipi, ut Consulis uoce boni Principes, quid face-
rent, intelligerent, mali quid facere deberent.
Consulim Desig. patris imago laureata in domo
erat. ipsi Iunoni Soffitæ Lanuui faciebat, quod
oppidum cum eius sacrificijs gratia peteret Milo
interfecit Clodium: faciebant etiam Penatibus,
et Veste, ut Dictatores. Cal. Ian. in Capitolio con-
cipiebant uota. solenniaq; perficiebat, si abessent
Prætor Urbanus. Coss. ipsi ius dicebant, locabat
uædigalia Romæ in conspectu populi publicanis
lustro, sic & agri locabantur: publicaq; locatio,
& auctio per præconem fiebat, indicantem que
res uendenda, locandæ esset, & diem: qui con-
ducerent, uel emerent tollebant digitum. Coss.
etiam Senatum cogebant, consulebant de rebus
dubijs, curam collum, & syluarum habebant,
quas publicauit Ancus Martius ne materia dees-
set ad naues construendas, unde & Syluas potuit
Maro appellasfe Consule digna s: exercitum du-
cebant, summum denum habebant Imperium,
& eis reliqui Magistratus omnes parebant, exce-
pto Tribuno. In maximo periculo, & despera-
tione omnium salutis S.C. mandabatur, Darent
operam ne quid Resp. detrimenti caperet: tunc
potestas data intelligebatur conscribendi exerci-
tus, & eius interficiendi, cuius causa S.C. factu-
erat,

erat, quare & Cicero indemnatos Ciues Romanos interfecit, qui coniurauerant contra Remp. cum Catilina. Si ambo Coss. in castris essent, imperabant alternis diebus: in urbe habebant petuices singulis mensibus fasces duodecim, & apud quem essent, is maior dicebatur Consul, quem insigne appellauit poeta: uel certe maior, qui priori loco renuntiabatur, cui & primo mense præferabantur fasces, sed lege Iulia plurimum liberorum parenti, nobiliori tamen collega fasces cedebat, & seniori exemplo Publicola, qui cessit fasces Lucretio, Olim alter Consulum singulis mensibus habebat duodecim secures cum fascibus, sed Publicola cum in suspicionem affectati Regni uenisset, remonit secures, inde Consuli in urbe antece lebant duodecim lictores cum fascibus, extra urbem cum fascibus, & securibus: & cum securibus in urbe ijs, à quibus damnati prouocare ad populum non poterant, & Diclator erat, & Decemviri sanciendarum legum causa creati anno ccc. quo condita Roma erat. Coss. uero Magistratu abeuntes Prid. Id. Ian. Populum alloquuntur in concione, et iurant se Remp. bene administrasse. Cicero à L. Metello concione priuatus est, sed illi tantum iurare permisit, iurauit Cicero se Remp. conseruasse, & populus cum magna uoce uere iurasse iurauit. Sylla prohibuit ne eundem Magistratum iterū quis acciperet ante annos x,

ne Tribunatum peteret, qui semel Trib. pl. fuissest, nec Consulatum, qui antea non gefisset Praeturam, nec deccrneretur Prætor, nisi uir Quæstorius.

PRO CONSULES, P R A E T O R E S, E O R V M
legati, Quæstores, Fisci aduocatus, Principis
Candidati, Quæstores, Legati Impera-
torum, ad Præcipes, ad exterias na-
tiones, Ciuitatum ad Roma-
nos. Cap. xvi.

POST Consulatum, & Præturam obtinebant
Prouincias Coss. & Prætores Consulares, et
Prætorias, illi Proconsules, isti dicebantur Pro-
prætores, & frequentius Prætores: poterantq;
recusare Prouincias si uoluissent. Si Prætores
ad numerum Prouinciarum non essent, proximi
Prætorio collegio, ut Censores, qui Prætores fuis-
sent, nec in Prouincias profecti essent (nam qui
præfuerit, iterum præesse nolebat Senatus) in
fortem coniiciebantur, quoad is numerus effectus
esset, quem ad numerū in Prouincias mitti opor-
teret. Proconsulibus istis, & Prætoribus daban-
tur muli, tabernacula, argentum, uestem, & alia
instrumenta omnia ex publico, ne quid tale impe-
raret socijs, qui tantum Legatis, qui repente ali-
quo mitterentur, parabant equos. Verum L.
Posthumius Cos. primus cum in Campaniam ad
agrum

agrum publicum à priuato terminandum iret ,
Præfelinis iratus , quod cum eò priuatus sacrificij in templo Fortuna faciundi causa uenisset , nihil in se honorifice fecissent aut publicè , aut priuatum , imperauit ut diuersorium publice pararent , & iumenta , inde licitum Magistratibus , qui in Provincias mitterentur , in usus suos à Provinciis frumentū accipere , aut precium , que in Verrrem à Cicerone dicitur estimatio : Cicero ipse neutrum uoluit cum Proconsul esset in Cilicia . Vrbem egressi Proconsulum insignia , uel Prætorum sumebant , sex lictores sagulis induitos cum fascibus : ingrediebantur Provincias aduentu edi eto pronuntiato , celebri loco occurrentibus Proconsulibus , aut Prætoribus , qui recederent lege Cornelia intra triginta dies . Lege Cæsaris prætorie prouincia plusquam annum , Consulares nō plusquam trienium obtinebantur . Munia mandabant Proconsules , & Prætores Legatis , quos secum duxissent , ministros muneris prouincialis . Proconsules nanque ipsi , & Prætores ducebant potissimum exercitum , Legati ius dicebant , qui damnandi erant , hos mittebant ad Proconsules . Sed si quis in Provincia cum Senatore Romano ltem haberet Romanum mitti poterat , si præses ipse Provincia uoluisset , aut iussisset Consul . Legati pedibus ibant , uehiculo posle , ubi Leptitanus homo quidam ad Seueri Legati Proconsulis

H Aphricæ

Aphrica complexum uenisset. Questores etiam
cū Proconsulibus, & Prætoribus erant, castrorū
curam gerebant, cogebant publicam pecuniam,
& in usus diuersos erogabant, quæ erat prima Se-
natoris administratio, reuersi sententiam dicebāt
in Senatum, redditā tamen prius ratione admini-
strata Prouinciae, quam & Proconsules, & Ma-
giſtratus alij reddere olim tenebantur Romæ: po-
stea lege Iulia cautum, ut relinquerent confectas
& consolidatas in Prouincia apud duas Ciuita-
tes, easdemq; totidem uerbis in urbem referrent
ad ararium, et inter triginta dies deferrent illos,
quibus rationes retulissent. Erant & Quaſtores
urbani, quos ærarios uocat Tacitus, qui ærarij pe-
cunias expensas, & acceptas in tabulis refere-
bant. Hos Romulum, & Numam habuisse scri-
bit Iunius Gratianus in septimo de Poteſtatisbus,
in ſtitutis alij ab Hostilio, deinde à Coſ. donec et
eorum honorem populus mandaret, creatiq; pri-
mi à populo Val. Poſthumiſ, & Aemyliuſ Ma-
mercuſ anno lxij post exactos Reges, qui in exer-
itu eſſent, & præda curam haberent, glſcen-
tibus negotijs duo additi P. Vetruriſ, & M. Minu-
tius, qui ærarij curam haberent in urbe, & pecu-
niæ, quæ Lugduni signabatur in Gallia, & Apol-
lonia in Epiro: duplicatus numerus ſtipendiaria
iam Italia, & accendentibus Prouinciarum uetti-
gialibus lege Sylla x x creati: Fisci uero aduo-
catum

catum instituit Adrianus. Sed ex Quæstoribus
uocantur aliqui Principis candidati, qui eius epi-
stolas in Senatum legerent. Erant & Quæstores
Parricidij, quos Quæstiores uocat Cicero, et Vir-
gilius, qui quæstioni præerant, & tormentis in ca-
pitalibus iudicij, quorum officium erat, ut scribit
Cornificius (eius enim esse puto libros ad Heren-
nium, Ciceronis certe non sunt) accusatorem,
defensorem, & testes in officio suo continere, ut
scilicet accusator crimina inferret, dilueret defen-
sor, dicerent testes quæ scirent, aut audissent.
Nec legatos tantum Proconsules, & Prætores
habebant, uerum etiam decernebantur Impera-
toribus ad bellum proficiscentibus, qui omnia in
bello ad præscriptum Imperatoris agerent, quan-
doque Consulari potestate ducebant exercitus,
& hi dicuntur Legati Consulares. Re prospere
gesta decem alij Legati Imperatori decerneban-
tur, inter quos non erant eius necessarij, cohone-
stante uictoriae gratia. Decernebantur & ad
Cæsares ex Senatoribus sorte nominibus urna
eductis, & ad exteris nationes, Regesq; iussu Se-
natus: Uatinius tamen legauit abique Senatus-
consulto: & Legati isti antiqua lege prohibe-
bantur aliquid accipere ab eis, ad quos m^{itte}ban-
tur, Sacrosancti erant, ut & qui Romam uenie-
bant, uel ab hostibus, sed ij extra urbem consiste-
bant donec introduceretur in Senatum: primoq;

H 2 ueniebant

ueniebant in ædem Saturni, ut eorū nomina scriberentur à Præfectis ærarij, olimq; munera, quæ dicebantur lautia, accipiebant à Questoribus, Persarum fortasse Regum imitatione, qui Legatis ad se uenientibus talentum donabant. Babylo nicum, quod duabus, & septuaginta minis Atticis permutabatur, armillas etiam, acinacem, & torquem, omnia precij mille Dareicorum, Mediæ quoque uestem, quæ δορυφοριαν dicitur. Questores etiam ipsi Legatos ægros curabant, defunctos sumptu publico sepeliebant. Præcepit Vespasianus ne ciuitates Legatos plures, quam tres mitterent Romam. Menje Febr. frequens Senatus postulatis Prouincialium legationibus dabatur. Athenis legationibus reddita ratione, publico excipiebatur conuiuio Legati olea coronati, quæ dignos indicauit Demosthenes Aeschinem, & nouem Legatos, qui adierant Philippum primo. Liberam etiam legationem in prouincijs Senatores aliquando impetrabant, ut maiori auctoritate res suas agere possent: quam Cicero Cos. sustulisset, nisi intercessisset Tribunus, minuit tam tempus, & quod erat infinitum, annum fecit. Dabant uero Prouinciales Proconsulibus, & Trætoribus recentibus ex Prouincia hastas, uexilla, phaleras, coronas ciuicas, annulos aureos uirtutis ergo, & deponebant ipsi Imperium urbem ingressi.

P R A E-

IN qua præter Consules, Prætores ius dicebāt. Nam cum Coſ. auocarentur bellis finitimis, creatus Prætor, Urbanus, & Maximus cognomine, qui ius in Urbe diceret, penes quem omnis publici, & priuati iuris potestas erat, nouum ius condere, uetera interpretari, abrogare, dare Iudices ex ijs ordinibus, qui iudicabant, patronos illicis, qui aduersariorum potentia non defenderentur, & externis hominibus, dare tutores (quos etiam Coſ. dabant, & Antonino philosopho Principe Prætor tutelaris) curatores, bonorum possessionem restituere. Sed cum peregrini plures in Urbe essent, alius Prætor creatus, qui peregrinorum iura exerceret, dictus propterea Prætor peregrinus, & Minor, quo nomine & alij, præter Urbanum, appellati sunt, nam duo additi fuere, quatuor à Sylla, ab Angusto duo, ut est apud Velleium, totidem à D. Claudio: uerū cum Principe Nerva fuerint XV: II. PRR. legerem libenter apud Velleium ostō ab Augusto additos, quod & totidem referat Pöponius I.C. & ex ipso Floccus Florentinus, qui Fenestella nomine circunfertur: Alexander etiam Neapolitanus, qui ambo diligenter de Magistratibus Ro. scripsere, et Pomponius Latus, quare non multa, que diceremus, nobis relicta sunt. Valentinianus

tres tantum Praetores in Urbe esse uoluit, qui singularis amnis iudicio Senatus ex eis hominibus diligenter, qui ades in urbe haberent. In Colonijs uero Romanorum erant Duumiri, qui ius dicerent ut Romæ Praetores: quare cum Capuae Colonia deducta fuisset, Duumiri se appellarent Praetores superbia, inquit Cicero, Campana. Duumiris præferebant duo lictores bacilos: Senatores. ipsi in Colonijs dicebantur Decuriones, quod in initio Colonia cum deducerentur, decima pars eorum, qui deducebantur, consilij publici gratia scribi solita sit.

CENSORES, PRINCIPES SENATVS;
Equitum, & Iuuentutis Nomophylaces.
Cap. XVII.

ERANT & Romæ Censores morum Iudices, ut uocauit Varro, discutiunt etenim Senatus, & populi mores, de nuptijs inquirunt, liberorum procreatione, uiuendi ratione, & coniuuijs: lustrum quinto quoque anno condunt, census agut, quod Consulum munus fuerat, & augent, uectigalia locant publicanis in conspectu populi Roboueq; imolato scriba Deos Imm. precatur, ut populi Ro. res meliores, amplioresq; facerent: Senatores ex ordine remouent, & equites, plebeios inter ararios redigunt. Nam Equites ipsi ubi

ubi militaria munera legitimo tempore obiissent, ad Censores ducebant equum in forum, & enumeratis stipendijs, & Imperatoribus, sub quibus militassent, meritas laudes, uel uituperationes referebant. Quos Senatu, uel alio ordine remouissent, poterant iij ordinem recuperare populi iuditio, uel Praetorum, aut aliorum Censorum, quare eorum non dicebatur iuditium, sed animaduersio, uel auctoritas: leges etiam scribunt, de ordinibus militum indicant, eorum arma inspiciunt, iudicant & de iudicibus, & prefectis, exceptis Coss. Sacrorum Rege, & Virgine Vestali maxima. Incuntes Magistratum anserum alimenta locant, que alitur in Capitolio, ob eius conseruati clangore memoriam occupantibus nocte Gallis: locant etiam statuam Iouis minio illiniendam: Senatum legunt, & Senatus Principem eum, qui uirtute, & rebus gestis maximam gloriam, & insigne non en adeptus sit: sic Aphri canus letus Senatus Princeps, & Q. Fabius Max. duobus lustris: qui Senatus Princeps Rem pub. defendebat, tuebatur salutem, libertatemque communem, & Senatus auctoritatem, quo more Cæsares Equitum etiam Principes fecere, & inventutis, qui dicebantur illi, qui in Imperio successuri essent. Censores ipsi erant duo patricius, & plebeius, altero mortuo alter abdicabat se Magistratu: quod cum non faceret Scaurus Aet-

H 4 mylius

mylius Linio Druso Collega uita functo , Tribu-
norum iussu ductus est in carcerem . Erat pote-
stas quinque annorum , Aemilius Mamercus
annuam , & semestrem lege fecit , quam legē ab-
rogauit P. Clodius Tr.p. nec iterum agebatur ,
quòd ex usū Reip. non esse dixisset Q. Fabius
cum iterum Censor crearetur . Sic ρωμοφύλακες à
Græcis dicuntur , qui duodecim Athenis erant
forte lecti , legum custodes , quorum officium erat
eos , qui legibus parerent , laudibus prosequi , &
honoribus : qui non parerent , pœna multare erat
& ρωμοφύλακες legum custodes Spartæ . Siculi
uero in singulis ciuitatibus duos Censores faciūt ,
qui imperatis tributis populo ex censu , quotan-
nis tributum populo Rq. soluunt .

TRIBVN NI PLEBIS , TRIBVN NI
militum . Cap. xix.

TRIBVN NI à plebe creati sunt cum à patri-
bus secessisset , ut plebem tuerentur aduersus
Senatum , creati quinque L. Iunius , C. Sicinius ,
C. & P. Licinij , & C. Iusilius IIII Id. Dec. quo
die tempore omni ferè alio iniere Magistratum :
quinque additi sunt S. C. Virginio Tribuno pe-
tentie C. (M. uocat Linius) Horatio Puluillo ,
& Q. Minutio Angurino Coss. Aduocabant
concionem , intercedebat nemo , nisi Tribuni ipsi ,
quare

quare Senatus s̄epe petiit auxilium à Tribunis
contrā uim Tribunorum. Non cogebant Senatū
(secus tamen sentit Varro) quem uellent arri-
piabant in concionem, ut quibus de rebus interro-
garetur, responderet. Eorum uero potestas nul-
la erat extra urbem, propterea intus commora-
ri necesse, nisi cum sacrificium pro Latinis Ma-
gistratus omnes facerent in monte Albano. Eo-
rum domus semper patebat, ut adiri possent: Sa-
cro sancti erant, non cogi, non uerberari, non cæ-
di poterant, qui fecisset, sacer impune interficie-
batur, & publicabantur eius bona ad sacra Cere-
ris. Inde iusta causa belli faciundi aduersus Pom-
peium, & Senatum uisa Cæsari, quod de M. An-
tonio, & Q. Cassio Tr.p. grauissime, acerbissi-
meq; decretum fuisse. purpura non utebantur,
quod Magistratus non essent, quare nec lietores
habebant, nec in sella curuli ius dicebant, nec fa-
cto Dictatore abrogabant potestatem. Tribuni
uero militum ex patribus, & plebe multis annis
consulare habuere Imperium.

A E D I L E S P L E B I S , C V R V L E S , C E R E A-
les , Agoranomi , Telearchus , Epimelitæ , Lo-
gistæ , Aquarum Curator , Quatuoruri ,
Triumuiri , Præfector Vigilum .
Cap. xx.

C V M Tribunis lecti duo Aediles plebis, tan-
quam Tribunorum ministri, duo additi ex
Patribus ,

Patribus, cum plebi concessissent alterum Consit-
lem, hi dicti Curules: omnibus tamen eisdem comi-
tis dabatur Magistratus; duo à Cæsare Cere-
ales, qui frumento præsenterent. Illi ades sacras, &
priuatas procurabant, ut parietes starent, facie-
bant ludos Cereri, Libero, Liberae, & Ludos
Romanos Ioui, Iunoni, & Minerue: Floram ma-
trem ludorum celebritate placabant: dabant
uenationes in theatro attributas Saturno, que
uocantur munera, quæ etiam dedisse Coss. signi-
cauit Cicero. Curatores erant prodigiorum, an-
nonæ, ne improbae merces essent, quas projicie-
bant, totius urbis, uiarum, ut confisterentur,
pontesq; fierent; purpura utebantur, & sella
eburnea. Apud Græcos huiusmodi fuere Ago-
ranomi, & Thebis Telearchus, illi annone, hic
uiarum curam habebat: qui Magistratus inter
maiores habitus est postquam illū gessisset Epa-
minondas. Athenis ἐπικελται decem erant, qui
emporij presidebant, curabantq; in usum ciuita-
tis frumentum deferri, & quatuor ex his myste-
ria, erantq; in theatris, & choris, ut iniuriam
arcerent. Apud Persas hoc nomine dicuntur,
qui uulneratis in bello mederentur. Agorano-
mi quoque Athenis dicebantur ἀγοραῖαι decem et
ipsi sorte lecti, qui etiam indicarent quid quisque
in Magistratu gessisset. Vendebant item Aediles
quam, quæ tubis ducebatur in urbem ad bal-
nearum.

nearum, & fallorum usum: publicabant agros, qui contra legē aqua publica irrigarentur, quod deinde fecere Censores. Sed Q. Aelio Tubero-ne, & P. Fabio Max. Coss. S. C. institutus aquarum Curator, qui extra urbem binos lectores haberet, treis seruos publicos, architectum, scribā, Librarios, accensos, praetones: Augustus duos addidit, Tiberius procuratorem. Roma etiam Quatuoriri erant viarum curatores, Triumuiri incendiorum, ad quæ compescenda ueniebant Aediles, & Tribuni plebis, familia publica circa muros disposita hac causa: Augustus septem cohortes constituit, quæ singulæ binas regiones tuerentur, preposito Praefecto Vigilum, cui & dederat cognitionem eorum, qui incendium fecis- sent, effregissent aedes, vel nocte furati essent. & capitalia crimina referebat ad Praefectum Praetorio.

TRIUMVIRI MONETALES, QVINQUE-
uiri, Praefectus Urbis, & tabularum.
Cap. xxi.

ERANT & Triumuiri monetales, qui æs con-
flarent, argentum, & aurum. Quinqueuiri
Magistratum loco, ut Praefectus Urbis. Nam
abeuntibus Regibus, aut Magistratibus ne Urbs
sine Imperio foret, deligebatur qui ius redderet,
feruntq;

feruntq; à Romulo Dentrem Romulum, à Tullo Hostilio Numam Martium à Superbo Sp. Lucretium impositos, ab Augusto Italiae C. Cilinium Mæcenatem, primusq; uidetur Augustus ipse hoc nomen Praefecti Urbis excogitasse, quo ante alios uocatus est Messalla Corvinus, qui sexta die se potestate abdicauit, quam immodicam esse diceret. Exercebat enim teste Aurelio I.C. Praefectus Urbis iudicium omnium criminū, que in Urbe admitterentur, & extra usque ad centesimum lapidem: eorum, qui pupillos, qui in tutellam peruenissent, fraudauerint: audiebat seruos conquerentes de dominis, patronos de libertis: præerat annonæ, mensarijs, lanijs, ciuibus omnibus, spectaculis etiam, ut populus quiete se deat, qui placuerint relegabat, & omnibus Magistratibus, qui intra Urbem essent, dignitate antecellebat. Praefectos quoque deligebat Senatus, quod permiseraut Augustus, qui publicarum tabularum curam haberent: deinde ambitu suffragiorum suspecto, sorte ducti ex numero Prætorum, Claudius Questores imposuit, Nero prefectura perfundtos.

IVDI-

IUDICIORVM ORDO, IUDICES, FORVM
 numerus, ordines, Centuiri, Tribuni Aerarii,
 Recuperatores, subscriptores, sportulae,
 Prytanea, Iudex, oratores, obturba-
 tores, testes, rei exiliu, senten-
 tia, ampliatio, comperen-
 dinatio, dānatio, se-
 tores, absolutio.
 Cap. XXII.

IN iudicij uero, qui reum criminis deferret, ta-
 bella scribebat diem, annum, quo accusaret, no-
 men Praetoris, rei, suumq; locum, tempus quando
 crimen diceret admissum: tabellam publicè pro-
 ponebat pendulam, inde reos pendere dictum à
 Suetonio, quan & Ardenis consuetudinem fuisse
 indicat Demosthenes. Praetor decimo die audie-
 bat accusationem, quo die si non adfuisse in iudi-
 cio accusator, delati nomen eximebat de reis. Si
 adfuisse, vocabatur per praconem reus definito
 loco in iudicium, si declinaret, per lictorem trade-
 batur, uel ab actore collo obtorto, alicuius, qui ad
 esset, non recusanti tacta auricula, quod ante sta-
 ri dicitur, ut testis esset id à se non iniuria fieri,
 sed ut reum in iudicio sisteret. Solebatq; iuuenes
 Ro. quo insigni iudicio cognoscerentur, claros ui-
 ros in iudicio postulare, ut Carbonem L. Crassus
 (perperam legitur apud Apuleium M. Antoni
 us, quod ex Cicerone, Tacitoq; uidetur) Mutius
 A. Albutium, Sulpitius Norbanum, Cæsar Dolo-
 bellam

bellam, Aſſinius Catonem, Caluus Vatinium, cuius accusationis & Fabius meminit. Dicebatq; accusator apud Prætorem reo crimen hoc modo, Aio te id feciffe: si taceret, lis aſtimabatur, ut ui Eto: si negaſſet, petebantur dies inquirendorū eius criminum, & obſignabatur accusator domum, & omnia, que clauſa eſſent rei, ne quid remoueret criminis indicium. Si de agro lis eſſet, ſimul profeſti in agrum, terra aliquid ad Prætorem deferebant, in quam uindicarent, dicerent ſcilicet ad ſe pertinere, id uocabatur manu conſertum. Qui agrum ſibi uindicaret, dicebat eum ego agrū ex iure meum eſſe aio, ibi ego te ex iure manu conſertum uoco: qui uero poſideret, reſpōdebat unde tu me ex iure manu conſertum uocasti, inde ibi ego te reuoco: Tunc Prætor, qui in re preſenti erat dicebat In te uiam, mox Redite uia, ut unde abiſſent, eodem ſtatiſ redirent. Si creditum pete retur, abeſſetq; qui deberet, prius, quam ex edito prætoris bonorum poſſeſſio caperetur, cum te ſtibus obſignabatur domus. Inſtituta accusatione prætor cum tunica exercebat iudicium, Cato ſine tunica ſub toga cinctus fuit in iudicio M. Scauri antiquo more, ut in Capitolio Romuli, in Roſtris Camilli ſtatue erant: & deſcripta nomina Iudicū extrahebat ex urna legitimo numero, que dicitur à Cicerone Sortitio: nomen cuiusq; Iudicis re citabat præco L. Octauius Balbus (uel qui fuif- fet)

set) Index esto, addito rei nomine, accusatoris, & defensoris. Reus, & accusator rejiciebant Iudices quos noluerint, Prator alios subsortitione extra hebat: iurabant se nihil gratiae condonaturos (ut Aegyptij se nec Regis ius contra fas iudicaturos) eorumq; nomina continebantur libellis, ne pro selectis corrupti iudicarent. In iudiciis publicis, & reis capitalibus legitimum Iudicium numerum creditum esse LXXV. Dari tamen arbitrio Pratoris putarim, cum in causa Milonis LI. iudicari lege Domitij, in iudicio Claudiano LV I, in Gabiniano LXX. totidem in iudicio M. Scauri. XXII. scilicet Senatores xxiiij. Equites, xxx. Tribuni Aerarii. In reis etiam capitalibus suffragio populi creabatur Quæstor, qui pro tribunali sedere ret, Iudices in subsellis. Plinius Cæcilius tempore Senatus dabat Iudices, et crimina cognoscebat, quæ maiora uiderentur, quam quæ legibus constituta pœna compescerentur. Iudices, ex quibus sortitio fiebat, olim fuere ceteri ex singulis Tribubus Centumuiri dicti, qui etiam auctioni præerant, et de priuatis hereditatibus iudicabant. Nā in causis Centumuiralibus usucaptionum, tutelarum, agnationum, alluvionum, circunluvianum, nexorum, mancipientum, parietum, luminū, stillicidiorum, testamentorum ruptorum, aut ratorum, ceterarumq; rerum innumerabilium iura ueraban- tur. Postea trecentis Senatoribus permisā iudi- cia,

cia, quibus addidit totidem Equites C. Gracchus. Tib. uero Gracchus in secundo Tribunatu iudicia à Senatoribus transtulit ad Equites, cum Cornelius Cotta Salinator, & Atilius Pulcher peculatus rei, publicè muneribus datis, quam infamiam iudiciorum uocat Cicero, pœnas euafisſet. Tribus ipſæ M. Plautij Syllani Tri. p. lege Cn. Pompeio Strabone, & L. Portio Catone Coss. lata, ex Equitum numero quinos denos singula suffragijs creabant, qui eo anno iudicarent, quare omnes erant DXXV, & dicebantur selecti. Sylla solis Senatoribus iterum mandauit iudicia. L. Aurelius Cotta Prætor, quibus temporibus accusatus est Verres, legem tulit ut Senatores, Equites, & Tribuni ærarij (sic uocatur plebei iudices) simul iudicarent: & Pompei lege in secundo Consulatu lata, quo tempore causa acta est à Cicerone in Pisонem, legerentur & quæ ex tribus ordinibus illis, ex quoq; fuere trecenti, omnes igitur DCCC. Discretas tamen singuli ordines habebant urnas, in quibus conicerent tabellas: & Iudices ij cū Magistratum aliquem iniſſent, iudicādi munere nō fungebantur. Dabantur etiam à Prætore tres Reſuperatores ad ea, quæ incerta eſſent, nec manifeſta, in causis publicis, qui litem & ſtimarent. Accuſationis dies legitimi erant uiginti, totidem defenſionis, huius quandoq; decem tantum. Addebat custodem accusatori reus, qui obſeruaret ne ſe clāliquid,

aliquid, aut absente palam in iudicio ageret: dabantur & subscriptores, causidici, qui accusatore adiunquarent, nec precio sinerent corrumpi, quos nomen *Verris* deferens recusauit *Cicero*. Qui litigarent quingentos aëris deponebāt, uel alium certum numerum assūm, uictor suas auferebat, uicti referebantur in orarium, aut dabantur Iudicibus, quas sfortulas dixisse Romanos testatur *Aristophanis* Interpres homo Græcus, id equidem haud quaquam affirmarim, Graci certè, & orator *Isocrates* appellant *μυτανεῖα*. Qui sacramēto contendenter, poscebant Indicem, quo crimina probarent. Erat Index, qui impunitate proposita facinoris, cuius conscius est, latebras indicat. Senatori nō licebat Indicem esse saluis legibus. Dabatur Index post trigesimum diem: mox in iudicium uenientes antequām causa ageretur, quasi per Indicem rem exponebant, quæ dicitur causæ coniectio. Reus, & qui illi fuerent, quam eleganter pullatam turbam uocauit *Quintilianus*, atra ueste, sparsis comis in foro sedebant: & pullati, qui uenerant ex Provincijs Proconsules, aut alios Magistratus accusati. Oratores in Rostris sedebant dum accusator loqueretur: raro quatuor plures erant, olim unus tātum, Miloni sex adfuerē, totidem *Scauro*, qui & pro se dixit: post bella ciuilia ante legem *Iuliam* usq; ad duodenos processum, inde dati quot placuisse Senatori, qui

I nec

nec preciū, nec donū pro causa oranda lege Cincia, uel Titia à C. Titio lata, accipere poterant: hac uero obsoleta, Claudius prohibuit ne ultra decem LLS. acciperent: qui plus, respectundarum teneretur. Primus Antiphon Rhamansius apud Græcos ob causam defendendam mercede conditū est. Orationes ab inuocatione incipiebant, ut est apud Liuium, & indicat Maro.

Præfatus Diuos solio Rex in sit ab alto.

*Vel à reprehensione superioris temporis, ut idem
Ante equidem summa de re statuisse Latini,
Et uellem, & fuerat melius.*

Erat et obturbatores sordidi causidici ad moram faciendam dum patroni ad dicendum se confirmarent. Dici ad clepsydrā more Græcorum institutum à Pompeio in tertio Consulatu lege, quae eo die accusator, & reus perorabant, ille duabus, hic tribus horis. Nam Prætor, præco est apud Taceitum, diem, et horas designabat orationibus. Lex postea antiquata: in causa enim Iulij Bassi sex horæ accusatori, nouem reo datae. Oratores cū sati fluxisse orationem uiderent, pronuntiabant. *Dixi, & Prætor causa perorata dixerunt, sic prece ubi testimonium testes dixissent. Testimonium dicti surgabant è subsellis, suspecti sedebant in subsellis aduersarij, qui non interrogabantur. Reus testes producebat causa acta, accusatur triduū ante quam ageretur, quos interrogabant patro- ni rei,*

ni rei, & accusator ipse iurabant non solum se fal-
sa non dicturos, sed nec uera tacituros, & semper
se arbitrari dicebant quæ comperta haberet, nec
fecisse, sed fecisse uideri: qui testes in aliqua re no-
cabantur, ob signabant tabellas. Athenis qui testi-
monium dicere recusasset, iurabat se nec uidi se,
nec interfuisse, uel mille drachmas persoluebat.
Qui seruum ad testimonium dicendum postula-
ret, preci serui fiduciissores dabat Atheniensium
lege: & cum maleficium aliquod Romæ factum
eisset, ut caedes, uel uenenū datum, quod scire cre-
derentur serui, acceris iri aduocatis hos illi, ad
quos pertinebat, questione, et tormentis interrog-
abant, et si rem confessi eissent, instituebatur ac-
cusatio in eum, quem isti detulissent. In dominum
uero de seruo ne tormentis quidem quæri licet, nisi
de incestu, & de coniuratione etiam, quæ facta
Cicerone Cos. fuerat. Apud Rhodios uero, id
quod acerbissimum esse ait Cicero ipse, liberi, &
ciues in questionibus torquentur. Reo licebat nul-
lo prohibente, & hoc etiam Atheniæ more
quod apud Demosthenem est, post primam actio-
nem, ut fecit Verres, in exilium pergere, quare
exilium dicitur à Cicerone non supplicium, sed
profugium, & portus supplicij. In consilium iudi-
ces mittebant. Prætor duabus tabellis datis, in qui-
bus notarent absolutionis, uel damnationis literæ
illa erat A, hac C, K, etiæ propter καταγινωσκειν,

I 2 siue

sue θ , ac fiduciariorum afferrent, erat enim mortuorum signum sepulchris impositum atro colore: tabellas coniiebant in cistas eo ordine, quo extraeti fuerant. Si de capite ageretur, tertia dabatur tabella ampliatiois, quae N. L. signabatur, si non liqueret, nec causa idonea esset ad damnationem: sed ampliatio dicitur, qua in una:comperendinatio, qua in utraq; parte pronuntiatur non liqueare. Ante legem Glauciam de comperendinazione, damnaturi Iudices hanc tertiam tabellam dabant, & ampliatio tunc erat tarda damnatio. In causis leuioribus si aetor, uel reus postulasset singuli sententiam de tabula dicebant, quae erant cerata colore, qui placuisse reo, & Iudices quae cognouissent, non esse facta, sed facta uideri pronuntiabant. Accusati damnatio simpli est, uel dupli, uel quadrupli, uel exiliij: qui repetundarum tenebatur lite estimata, redactis scilicet in premium omnibus furtis, pecuniam, eius bonis proscriptis, curabant sectores, qui pro lucri bona damnatorum semel auctionabatur, & pro his pecuniam penderbant aetario, aut sociis. Damnati patrio sepulchro carebant, domum exornatam non habebant, nec ipsi ornabantur uestibus, amittebant ius imaginum, & Senator senatoriam dignitatem: condemnari uero non poterant nisi a maiori parte Iudicium: quod si pars media absoluisset reum, absolitus erat, & absoluto dicebat Prator, quod apud Linium

Liuium est, Nihil te moror.

CAPITALIA CRIMINA, TRIVM VIRE

Capitales, populi iudicium Capitalia
iudicia. Cap. XXII.

CAPITALIA crimina deferebantur ad Triumviros Capitales, ipsi ad Praetorem, qui dabant Iudices, horum sententiam exequabantur Triumviri, fures etiam, & seruos nequam puniebant ad columnam Meniam. Capite damnati, quo nomine & exilium continetur, populum appellare poterant lege Publicola. populus tertius mundinis in iudicio per praeconem uocatum reu, & pronuntiata die, qua die iudicium sit futurum, suffragijs curiatis quandoque Centuriatis plerunque damnant, uel absoluunt, nec damnant nisi consenserint Tribus omnes: quare cum sola Metia absoluisset Linium Salinatorem, damnassent reliqui, absolutus est. Si die, qua iudicium Populus facit, auspicijs, aut alia re agi non posset, totum iudicium sublatum erat. Lege Gracchi de Capite Ciuis Ro. iniussu populi non iudicatur, uirgis cadi non poterat, nec a lictore Lege Portia. Macedonum uero Reges de rebus capitalibus uulgum consulunt: in Taprobane triginta Regis Rectores de capite cognoscunt: plurium sententijs damnatus prouocat ad populum, qui dat septuaginta Iudices, iij si damnatum absoluuerint,

I 3 triginta

triginta Rectoribus nulla est inde dignatio granis-
simo probro. Tanta uel apud barbaras gentes,
quasiq; ab orbe remotas adhibita in homine con-
seruando diligentia, ut h.ec tempora dispudeat,
et mores, quando in homines tam facili sauiant
Magistratus, & iij, à quibus colli maxime debe-
retur Christiana religio, quæ uel leuem ultiōnē,
non modo cades aspernatur.

I V D I C E S A L I A R V M G E N T I V M , E T
quæ iis, & legibus careant.

Cap. XXIIII.

I N Perside Magi præmio, suppliciaq; decer-
nunt, nec aliquid rectum uidetur, quod non
fuerit eorum sententia firmatum, post quam
Alexandro Mammæ Principe Artaxerxes
Persa Magus Artabano Parthorum Rege inter-
fecto, retulisset ad Persas Regnum, qui antea
Magos contemnerant, Principesq; laudauerant,
qui Semerdem, & fratrem Magos Cambysis Im-
perium obtainentes, interfecissent. Carthagine
iudicabant Magistratus omnes, in Aegypto Sa-
cerdotes, iudicij Princeps senior erat iustus maxi-
mè, & seuerus, collo imaguncula ex sapphiro
pendente, quam ueritatem dicunt. Apud Gal-
los Druides de controuersiis iudicant certo anni
tempore in finibus Carnutum: qui eorum decre-
tis non steterint, sacrificijs interdicti impiorum
numero

numero habentur. Germani tempore belli Magi-
stratum constituant, qui uitæ, et necis potestatem
habeat, tempore pacis Principes Pagorum ius-
dicunt. Iudæorum Iudices, legisq; interpretes
septuaginta seneſ erant, quos abdicauit Antipa-
ter Herodis Idumæi filius: ij in urbium portis
caſam dicere solebant, Bithyni contra Solem,
Helueti in uinculis. Rhadamanthus litigatori-
bus iurare coactis Statim dirimebat litem. Seres
Iudices nulos habent, omnes, ut ius imperat,
Iudices sibi ſunt. Soli Androphagi iudicijſ ca-
rent, & legibus, legibus etiam, & alicuius im-
perio Thraces, qui à Græcis Autonomi dicuntur.

ATHENIENSIVM IUDICES, TRIBVNA-
lia, Areopagitæ, Archontes Prytanes, Demar-
chus, Quinquennalis, Anni quomodo
notentur, Basileus, Hegemon, Thes-
motheræ, Iudiciorum loca Athe-
nis, Arbitri, iudicia Athe-
nienſum. Cap. xxxv.

ATHENIIS singule Tribus quinque uiros
eligebant ex plebe probatos, trigesimum an-
num egressos, qui inter ſuos tribules iudicarent:
omnes in Ardeto foro (ab Heroe nomine impo-
ſito, qui populi ſeditionem ſedauerat) Apolli-
nem patrem, Cererem, Iouem Regem curabat,
ſe de rebus, de quibus leges eſſent, ſecundum le-

I 4 ges

ges iudicaturos: de quibus sancitum legibus non
esset, aequissimam latuorum sententiam. Tribunalia, δικαστήρια vocat Graci, decē erat, totidē enim
Tribus, inscripta elemētis rubro colore, alterū A,
alterū B, & deinceps usque ad K. Indices omnes
pugillaria habebant, & uirgam eadem litera no-
tata, qua δικαστήριον. Ubi iudicandi tempus
appeteret, omnes conueniebant in forum funibus
cinctum, ne quis accederet, & sorte eorum nomi-
na urna extrahebantur, inde dicti sunt Indices
ipſi κληροτοι διατυται, & ad eius literam, quam
illis contigisset, δικαστήριον procedebant, iudicab-
antq; Sedebant & alijs locis Indices, in Areo-
pago, ubi absolutus est Mars, quod interemisset
Halirrhothium, & Orestes matrem: iudicaban-
tur enim cades uoluntate facte: uti procmio non
licebat, nec epilogo, non affectus mouere, cum et
nocte ferrent sententias Areopagitæ. In Areo-
pago scabella duo argentea erant Contumelie,
& Impudentiae, quibus accusatores, & rei inside-
ba nt, erant & Plutonis, Mercurij, Tellurisq; si-
m ulachra, quibus rem diuinam faciebant capitis
periculo liberati. Areopagita quinquaginta
erant perpetui, incerto tamen numero institue-
rat Solon ex Nouemuiris, ut ait Androton,
qui nobiles, diuitesq; præfuerint Reip. Magistra-
tus bene gesti ratione reddit. Nam post Codrū
Melanthi F. Regem, qui se Lacedæmonijs occidē-
dum

um dederat, ut suo sanguine patriæ uictoriā pararet, Athenis fuere Archontes, & primus Medon Codri ipsius filius: fuereq; usque ad Alcmaeonem Archontes perpetui, mox in denos annos creati, ex his primus fuit Cherops, extremus Erix, post lxx annis institutum ut singulis annis eligerentur, primusq; fuit Creon. Archon ipse erat summus Magistratus, ut Rhodo Πρύτανες, Neapoli urbe à Phalaride, Hercule ue condita Δήμαρκος, Quinquennalis Adria. Ab Archontis nomine notabantur populi scita, & anni, ut Olympiades à uictoribus, Sparte anni ab Ephorum uno, Argis à Sacerdotibus, unde Thucydidis illud est ἐπὶ Χρυσίδος, erat enim Chrysis Sacerdos, Syracusis a Magistratu, quem Louis Olympij famulum appellant, à Timoleonte instituto, Rome à Coss. & clavo, quem Crætor, Consul, uel Dictator singulis annis in Parie tibus Louis Opt. Max. dextro latere, ea parte, qua Mineruæ templum erat, fīgebant, qui claus dicebatur annalis, Volsinijs quoque clausos indi- cēs numeri annorum fixos in tēplo Nertie Aethrūscæ Dea Cincius affirmat. Post Archontem uero erat βασιλεὺς Regia, ferē potestate, qui in Cerantico tribunal habebat, tertius Ηγεμον, qui rei bellicæ præfesset, Diana, Veneri, Martijsq; sacri ficaret: ludos faceret in eorum honorem, qui pro patria in bello cecidissent, et parentalia Harmo-

dij*

dij, & Aristogitonis, qui Hipparchum Hippie
Tyranni fratrem interfecere. Sex alij dicebātur
Θερμοθέται, qui indicis praeerant, & coronabantur
myrto, quod præterita uita probata ad hoc
munus deligerentur. Optimi igitur ex his No-
nemuiris post Magistratum siebāt Areopagite,
qui quandoque in summo discrimine Remp. ad-
ministrabant: eorum uero potentiam sustulit
Ephialtes Orator Periclis amicus. Ubi uero au-
diren tæcæs casu, uel errore factas, sedebant in
palladio, primusq; ibi causam dixit Demophoon,
qui imprudens Atheniem interfecit, primusq;
apud Græcos pœnas luit. In Delphinio iudicabā-
tur, qui iure, & legibus alium interemissent, &
eo loco absolutus est Theseus Pallante cum filiis
trucidato. In Prytanæ enses, cæteraq; quæ ani-
ma carerent, quibus cædes patrata esset, iudicium
subibant Draconis lege, uel Erechthei, cum Bu-
phonus Sacerdos securi bouem occidisset, aufu-
gissetq; & damnata extra fines projiciebantur,
ut statua Theagnidis, quæ hominem colliserat.
Apud Phreatim maritimum uicum ex nauis se
defendebant exules, si crimen dissoluere uellent,
ut si primus Telamoni purgauit Teucer mortuo
Aiace, aut si in eis nouum crimen conflatum es-
set. Res maiores in Heliæa, minores in Paraby-
sto cognoscebantur. Sedebant etiam in Batra-
chio phœnicio à colore, & in Trigonio à forma
locis

locis dictis. Poterat & qui litigarent arbitros dicere, qui dicuntur tuocatur κατ' επιτροπὴν. De publicis rebus contendentes à centū ad mille drachmas, tres deponebant, à mille ad decem millia, triginta, de priuatis decimam rei. Primi sententijs statuebant Iudices damnarent ne, an absoluerent: damnatus, si fraus capitalis non esset, interrogabatur quam quasi estimationem commeruisse maxime fateretur: interrogatus tamen Socrates nouæ religionis, & corruptionis iuuenum reus: inde alias sententias ferebant, quibus pœnam significabant. Patroni non defendebant reos, sed scriptas illis orationes dabat, quibus ute rentur, sic attulit Lysias Socrati, quam ille recusavit. Iudices duos habebant calculos perforatū, & obtusum, duas urnas argenteam, & ligneam, hæc damnationis, absolutionis illa. Accusator nisi quintam suffragiorum partem retulisset, mil le drachmas multæ nomine soluebat, interficiebatur uero, qui impietatis reum factum non conuinceret.

POENARVM GENERA, MVLTA;

talio. Cap. XXVI.

APVD Romanos genera pœnarū erant octo, damnum, uincula, uerbera, talio, ignominia, seruitus, exiliū, mors. Qui enim leue damnum,

aut

aut non atrocem iniuriam intulisset, soluebat, le-
ge duodecim tabularum xxv asses, denarios sci-
licet duos, & semis, ut qui palma alicuius faciem
contudisset, quod facere solebat L. Neratius mo-
lestus homo, post se existente cum crumena seruo,
qui percusso illico enumeraret asses. Si iniuria
insignis fuisset, & graue damnum, tunc talio
erat, id est vindicta par. Irrrogabant etiam mul-
tam Magistratus ijs, qui contumaciter secum ali-
quid gessissent, lege a Sp. Tarpeio, & A. Terme-
nio (Thermum uocat Plinius, Aterniū Liuius)
Coss. lata, cum id antea Coss. tantum licuisset,
qui multā dicebant Publicola instituto quinque
boum, & duarum ouium, postea minor indiceba-
tur ouis, maior triginta boum & duarum ouium
(perperam legi uidetur apud Dionysium trin-
ta ouium, & duorum boum) Constituti deinde
lege Aterina (Aternia fortasse apud Gellium
legendum, ut ab A. Aternio sit) in oves singu-
las æris deni, hoc est denarius, in boves centum
æris: olim fuerat multa duum millium assuum,
nisi et hic numerus male legatur in Dionysio pro
tribus millibus, & uicenis. Apud Athenienses
erat multa magna decem talenta, quadraginta
tamen multatus Demosthenes, cum uiginti acce-
pisset ab Harpalu ut sileret. Germani parua de-
licta, & homicidia coercent equorum, & peco-
rum numero, Indi parua delicta, tonsura, que
tamen

tamen apud eos grauissima pœna, maximè si quis
tonderi iubeatur à Rege.

DEBITORVM, DEPOSITVM QVE AB NE-
gantum pœna, bonorum proscriptio, cœsio,
fœnus, fures, sycophantæ, furta per-
misla. Cap. XXVII.

QVI debitum negasset, aut depositum, abscis-
sa manu, effuso oculo interficiebatur, ab
Indis. Olim Roma debitori xx. dies ad æs alienum
dissoluendum dabatur, elapsis, Prator addicebat
hominem, vel filios creditoris, qui diebus lx. tene-
bat compeditum, mox uenundabat trans Tybe-
rim, aut capite damnabat: si plures creditores fu-
issent, in partes secabatur, sed inhumana crudeli-
tas omnium consensu desita, & adhibita bonorū
proscriptio, cœsioq; quam qui solnendo non esset,
faciebat nudus lege Iulia, concione aduocata, su-
per lapidem. Apud Bæotios ei, qui quod deberet
non dissoluiisset, sedeti in foro injiciebatur corbis
non leui infamia, quæ illata Euripidis patri credi-
tur genere Bæoto. Graci quoq; obligabant fæno-
ri filios, quod Athenis prohibuit Solon, & Roma-
ni fæneratorem quadrupli cōdemnabant, usuras
soluebant Idibus, Graci noua luna, nisi soluissent,
amitterebant pignus, siue ager, siue uestes, siue ali-
ud id fuisset, locum ære alieno obstrictum aut la-
pide, aut columella signabant. Qui fænori darent
& mer-

et mercatores Romæ pecunias deponebant in æde
Caſtoris, quæ in foro eſt, ut taberne mercatorum.
Galli pecunias dabant apud inferos reddendas:
Indi uero neq; fœnori dāt, neq; accipiunt: nec ipſi
tantum, ut dicebam, depositum abnegantes, inter
ſiciebant, uerum etiam Pisidæ, & Athenienses
Draconis legibus fures, uel ſicuum, quæ fuerant
adeo in maximo preцio in Attica, ut iepa ovu
diceretur locus, quo primum inueniuntur ſunt: hinc
Sycophanta, quo nomine dicti delatores, qui decē
Athenis erant, in foro uersantes circa ſtatua: *Lyci* eorū præſidis lupina forma Dei. At qui for
tē reperiſſet ſicum, Mercurio ſacram ſuſpende
bat, quam qui uellet, tollere poterat, quod furi
bus fauere crederetur Deus ille. Atrij lapidibus
fures obruunt, in Scandia ſuffocant, Iudei laqueo
interimunt, & Herodis lege uendunt, antea qua
druplum dabant. Myſi, qui ad Euxinum ſunt cru
ra hominibus furacibus infringunt, Scythæ eos uir
gis cœidunt: ſed ſi res maior ablata ſit, aut nouies
redit, qui abſtulerit, aut occiditur. Lycij ingenu
os furantes in ſeruitutem redigunt: apud Phry
ges capite luit, qui ruficum instrumentum aſpor
tauerit, bouem aratorem interfecerit. Lege duo
decim tabularum fur deprehensus ſi ſe telo defen
derit, impune necatur, ſi non ſe defendere, & li
ber eſt, ſit Seruus, ſeruus datur præcepſ ex rupe
Tarpeia, impuberes Prætoris arbitrio anguillarii
exuuijs

exuuijs uerberantur, etiam si alia crimina subie-
rint, non modo furtum. Constituta postea est in
manifestum furtum actio quadrupli, in conceptu
& oblatum tripli, in occultum dupli: dupli &
apud Graecos in eum, qui ex domo aliquid furatus
sit: ex foro uero, balneis, aut loco publico furari
capitale erat, Bactriani fures sputis deturpant.
Sed Bocchoris Aegyptius Rex cum uideret nec
impositis grauissimis paenis furtu compesci, per-
misit furari uolentibus, nomine dato apud Sacer-
dotem, cui & afferrent ablata, a quo domini reci-
perent quarta parte data furi. Persis etiam, &
Spartae pueris permittitur furtum, & Germanis
extra fines furtu Tauri Scytha sibi parant uictu,
Greci honestum existimabant predari, quod pri-
mi neglexere Athenienses. Liparensum mos e-
rat, uelut publico latrocinio, partam predam a
piratis diuidere. In Samo licet rapere, ubi Mercu-
rio Charidote faciunt, quod Sami Insula relicta
decem annis preda uixerint, deinde reuersi hos-
tes superarent. Apud eos, qui ab Euphrate
ad Oceanum Indicum sunt, qui sunt
Medi, Parthi, Arabes, Arij,
Gedrosij, aliq; Indorum
gētes furtum, aut cæ-
des non magnum
adeo crimen
putant.

H O M I -

HOMICIDAE, COEDIS, CRIMINVM QV
expiatio, exiles, parricidæ, Qui impunè inter-
ficiuntur, aues interficientes puni-
untur. Cap. XXVIII.

In Græcia qui forte homicidium fecisset, per anum exulabat, quod ab Apollonio dicitur à πεντατευ donec crimine expiaretur, & ij à sacris arcebantur, impuris etiam creditis, qui cū eis consuetudinem haberebant. Draconis legibus, ut est apud Demosthenem, aqua lustrali abstinebant, libationibus, crateribus sacris, & foco, lege inde latâ apud Romanos, qua exulibus aqua, et ignis interdicebatur, qui etiam usū togæ carent. Exules isti Græci ad ædes Principis profecti sedebant in limine operti, cum ense, quo interficerant homicinem, eius capiti absterrso, & si cognatus fuisset, cū summis quibusq; partibus sub alis, id dicitur à Sophocle μαχηταῖς νο̄ enim manes postea ledere poterant. Expiantur ab illis, ad quos confugient, qui carminibus manes placant, culpam remouent, septies pollutos abluit aqua uiua (totidem polluti uestes) porcum cœdunt, Iouem Hospitalē inuocant, præcantur ne pollutos furiae agitent, sed iram deponant, famuli ramenta per ædes ferunt. Sapientis qui se criminibus expiabant, in littore sacrificio facta erat, quod uidetur ex Homero, inde Catulli illud est.

Nec

Nec genitor Nymphae abluat Oceanus.

Nam & apud Hesiodum Oceanus filie sunt Nymphae. Hoc modo cæde pollutū expiauit Adrastus Thebis Tydeum, Teleus Patroclū, qui puer puerum Clifonymum iratus interfecerat, qua causa & dicitur Paris, ubi rapuit Helenam, ad Menelaum profectus Spartam, cum imprudens Antheum, quem amabat, occidisset Antenoris filium, Memphis qui hominem interfecisset, exul in montibus errat, donec rediens sacra ad perempti tumulum fecerit, expieturq; à Gymnosophiis. Affecti exilio apud Athenienses in Lemnum fugiebant, aut Scyrum ueteri adagio ὀκυπία δικῆ de acri, rigidoq; iudicio. Artemidorus à Theseo dictum tradit, qui capite postulatus aufugit in Scyrum, ubi sacris initiatus est. Apud Romanos extremis olim exiliū locuserat Tybur, nec nisi post. xlvi. diem damnabantur, extorres uel urbe tantum erant, uel certis locis, aut deportabantur in Insulam. Cicero L. Laniam, qui Clodianis temporibus Equestris ordinis Princeps erat, cū pro Ciceronis ipsius salute acerrimè propugnaret, à Gabinio Cos. relegatum scribit, quod ante id tempus ciui Ro. Roma contigit nemini: deportabantur quandoq; ad opus publicum, quod instituit Se miramis aliqua tunc capitatis parte derasa, quorū & publicabantur bona. Redeuntes aqua aspersi supergrediebantur ignem, quæ suffitio dicitur, ut

K etiam

etiam expiatio funeris causa. Qui uero consulto
 hominem interfecisset, hunc occidebat Graci, nisi
 iusfa mortis inferenda causa probaretur: Iudei
 hos gladio conficiunt, uel laqueo, ut et eos, qui pa-
 rentibus manus intulerint: quos qui non obserua-
 uerit, arcetur aquid Græcos à Magistratibus, tan-
 quam qui agere nihil iusfa posset, nec libare. At
 parricidam Romani uerberatu culeo insuunt cū
 cane, gallo, uipera, & simia, & in mare projectant
 uel si lögè à mari sint, bestijs, iussu Adriani Prin-
 cipis: Aegypti articulatum præacutis calamis ca-
 sos supra spinarum aceruum comburunt: qui filiū
 interfecisset, triduū cogebatur circa cadauer mo-
 rari, nulla alia pœna. Parthi, & Armeni, nō ple-
 elunt, qui liberos calibes, sororem innuptam, aut
 uxorem peremerint: qui alios, is ab Iudicibus, uel
 casi cognatis morte multatur, & ab Aegyptijs
 qui uel sponte, uel forte ibim, aut felicem confe-
 rit: qui sponte alijs animantibus, que ipsi colunt,
 intulerit mortem, si à Sacerdote impositam pœ-
 nam aspernatur, capite luit. In Thessalia capita-
 le erat, ciconias occidisse, quoniam perimunt ser-
 pentes: in Galatia cepisse aues, que nocent locu-
 stas perdunt: qui eas cœperit si effugisset pœnam,
 alio anno nec accersitæ accedunt. Athenienses
 Atarbem interfecere, qui sacrum Aesculapio
 passerem interemerat. Alexander paonum spe-
 cie delectatus in India, pœnam constituit eorum
 inter-

intersectoribus, ut antiqui eis, qui delphinum le-
sissent, qui milium in Britaniam, qui uultures in
Italia. Apud Theffalos, qui occasionem fecerit,
is casus, eius cadauer circa defuneti tumulū tra-
bitur, quo more & Achilles Hectora traxit cir-
ca Patrocli sepulchrum.

AD V L T E R I I P O E N A , S T V P R V M , P R O-
ductores πατέρων, molles. Cap. x x i x .

IN Germania adulteram crinibus recisis, ad
stantibus necessarijs, uir domo expellit & uer-
beribus per uicum agit: Piside circunducunt
cum adultero asino imposito, adulteram asino
Cumixi, ubi pœnādam prebuissent in foro de sa-
xo, ignominia inde affectam, quam &
appellant. Leprei undecim diebus in foro stare
cogunt pellucida ueste, adulteros triduum cir-
cunducunt per urbem, circunducunt & lana co-
ronatos tanquam molles ijs, qui Gortynam inco-
lunt in creta, uenduntq; sub hasta quinquaginta
stateribus, ducenis scilicet drachmis, inde ad Rēp.
non accedunt. Placiades in Attica podici ra-
phanos, aut ligonem inferunt, quod
dicunt, & adurunt pilos, pro raphanis Athenien-
ses mugilibus utuntur: alij Greci pudenda uelli-
cant, donec multam persoluerint. Solonis lege im-
pune interimitur adulter deprehensus, quam legē
ostracum.

K 2 primus

primus tulisse creditur Hyettus Argiūs cum
Molurum Arisbantis interficiet uxorem adul-
terantem: Adultera nec ornare se uestibus, nec
sacra adire poterat, si fecisset, uerberibus cniq;
eam cädere licebat, & ornamenta detrahere.
Romani adulterum aut occidunt, aut ultra ducē
tesimum lapidem ab Urbe remouent, aut repu-
diant: togata sunt, quod sic præstarent meretri-
ces: mox & in lupanari concubitus hora, que no-
na erat (Nonaria propterea dicta Persio mere-
trices) constituebantur, admissis ad tintinnabulū
stupratoribus more à Theodosio Principe subla-
to. Macrinus Casar, qui fecissent adulteriū con-
iunctiois comburebat viuos. Adulteras Iudai lapi-
dibus petunt, Arabes interimunt, interimunt &
adulteros Armenij, & Tenedij unde erat in eo-
rum numismatibus securis, altera parte ex eadē
ceruice dno uultus, interimunt & Romani modo
se telo defenderint. Milo flagellis cedit Sallustiū
in adulterio Fausta Sylle filia inuentum. Ma-
methi lege adulter accipit plaga cētū, in Aegy-
pto mille, mulieribus truncantur nares, nates
apud Armenios, & Iberum Sacerdotes, adulter
castratur, & quicunque crimen admiserit non
morte luendum, ne huiuscmodi filios gigneret.
Salathi lege Crotoniate combureant moechos,
hac & ipse damnatus, cum non caſie in comple-
xus fratris uxoris uenisset. Saxones matronam
adulterio

adulterio pollutam, aut uirginem stuprata stran-
gulant, supra cremata sepulchrum violator cin-
gulo tenus uestibus recisis, flagellis ceditur, ca-
stis matronis oppidatim pungentibus, donec in-
terimatur. Athenis que uim passa fuerat eius,
qui uim intulisset, uel nuptias, uel mortem opta-
bat lege, quam significat Terentius, ubi repetit
Philumenam inuentam esse ciuem Atticam. So-
lon ei, qui ui, aut metu mulierem compressisset,
qua meretrix non esset, imposuit multam decem
drachmarum: qui rogando, aut suadendo uirgin-
ti: productores capite plecti iussit, inuitarum
personarum erant, unde ἐπορωταί, dixit
Aristoteles, lenocinium uertit homo doctissimus
Leonardus, cum productio id apud Latinos nus-
quam significet. Roma qui stuprum intulisset,
decem millia soluebat. Comburebant Iudei qui
cum matre, filia, primigna, nepte, Socru rem ha-
buerent: qui cum nouerca, nucru, aut bestiis,
hunc lapidibus appetebant, ut et qui simulachra
colerent, & parricidas. Lege Pauli 1.c. depor-
tabatur in Insulam qui tentasset stuprum, qui
dilecta uxori intulisset, aut pueru capite luebat,
Iai lege cocrenatur qui subigeret puerū, subegis-
se tamen primus ipse creditur, & hac causa ra-
puisse Chrysippum Pelopis filium. Apud eos,
quos ab Euphrate ad Indicum Oceanum esse di-
ximus, qui id facerent, cum perferre ignomi-

K 3 niam,

niā, qua appetebantur, non possent, sibi munus inferebant, parentes pathicos imperfectos non se pulchro mandabant. Athenis muliebria passus non Magistratum gerit, non sacerdotium, non legationem, concionem non habet, nec ius dīcendae sententiae, publica non addit sacra, nec cancellos fori penetrat, nec in publica concione coronatur: si horum aliquid fecerit, capite luit, ut & qui uim illi intulisset, nisi multam solueret, hi Sparta semper infames erant: qui puerum in potestatem haberent, & prostituisserent, pena tenebantur.

MORTE DAMNATI, PROPINQVI NO-
centium interficiuntur. Cap. xxx.

QVOS morte damnarent Romani, hos nec odisse, nec amare iurabant: non damnabat in conuiuio, quare Senatu remouit Censor Cato L. Quintium Flaminium, quod Placentiae nobilem Boium transfugam, uel hominem damnatum in conuiuio interfici mandasset, ut Philip-
pus Pænus charum, ac nobile scortum, uel, ut tradit Valerius Antias, mulier, cuius amore Flaminius deperibat, morientem hominem uide-
ret. Hos pendentes furca uirgis cædebant, uel unco trahebant ad scalas gemonias, siue præci-
pites dabant è rupe Tarpeia, comburebant etiā, sed

sed institutum ut extra portam Exquelinam son-
tes capite multarentur. Athenie^{nes} nocte hoc
faciunt, causam refert Olympiodorus ad uim
Solis, sic Lacones, qui maximis criminibus
damnati sunt, precipites mittunt in foveam,
qua Ceada dicitur, I^hbraces sagittis noxios con-
ficiunt, Basletani Hispana gens lapidibus, sic
Macedones proditores, quos Germani arboribus
suspendunt, nec eos tumulo contegunt, sed nec in
Gracia suppicio affecti condebantur patrio se-
pulcro, quod miserum credebatur, hos uoca-
uit Dinarchus ἀπόταλος. In Aethiopia mortis
signum illi mittitur, quem occidi uolunt, & sibi
ipse manus insert, in Perside zona trahuntur a
cognatis, sed nemo unius tantum delicti causa
plectitur. Apud hos plerunque uestes eorum,
qui plectendi essent, flagris cedebantur, homi-
nibus ipsis pœna deprecantibus. In Aegypto qui
in custodia sunt, interficiuntur ubi è mensa illis
panem miserit Rex. Impunes erant damnatorum
filii. L. tamen Sylla primus eorum, quos pro-
scripsérat, filios, Magistratu abdicato, Senatu
eiecit, & Tyrannorum liberos interfecere Gre-
ci. Macedones propinquos eorum, qui Regi insi-
dias parassent. Apud Persas ob noxam unius
propinquitate omnes coniuncti puniuntur.

CAPITE QVAE LVVNTVR, IUDICES

corrupti, testes falsi, pœnæ aliorum cri-
minum, Honoresq; ut deferuntur.

Cap. XXXI.

ATHENIS capitale erat furtum, sacrile-
gium, rapina, proditio, in alienas ædes ir-
rupisse, redigisse homines in seruitutem, bellum,
aut seditionem in urbe concitasse, corrupisse nu-
mos, ex sepulchro uel ilicem incidisse, Ephesi
mulieribus Diana templum subisse, omnibus Io-
ui Lycei in Arcadia, in Palma Insula, quo est
in Atlantico Oceano, ante nuptias cum fœminis
coisse, Romæ occentasse, carmen scilicet condi-
sse, quod alteri infamiam faceret, Athenis
hic quingentis drachmis multabatur, Carcetæ
sacris interdicunt, qui iniuriam intulerit. Capi-
tale & Athenis corrupisse iudicium. Massilia
Index numarius bonis exutus infamis fit. in Te-
nendo Tenis lege, qui Neptuni nepos fuit Cycni
filius, falsi testes illicò securi caedebantur, unde
& illud Ciceronis est Tenediarum libertas secu-
ri Tenedia præcisa, quod & antea uidit Des.
Erasmus pietate, & doctrina Magnus. Lege
duodecim tabularum testis mendax è saxo Tar-
peio deicitur, corruptus Index capite luit. In
Perside ueneficiis saxo confringunt uultum, alios
scapha includunt, facie, manibus, pedibusq; ex-
tantibus, melle oblitis, ut excrementis, uefis,
& uer-

¶ uermibus miserè pereant. Proditores saxis
petunt Athenienses: Hostilius Metium hac cau-
sa equis duobus alligatum discerpit, Herculem
imitatus, qui eò modo apud Heraclium amnem
in Bœotia interfecerat Pyrachmen Eubœæ Re-
gem, qui bellum intulerat Bœotis. Germani
transfugas, & ignavos palude mergunt, transfu-
gas alij comburunt, & Armenij, Iberesq; Sacer-
dotum mortuorū uxores, quæ iterum nupserint.
Sacrilegi aut comburuntur, aut suffocantur, aut
aguntur præcipites, quam pœnam diuina prouin-
denta subiisse dicuntur Philomelus, Onomar-
chus, & Phaylus, qui Hierosolymis fanum ex-
pilarunt. Eorum, qui impij fuissent, bona publi-
cabantur in columnis Atticis, quæ in Eleusina
sunt, scriptæ. Serni ob leue delictum per uici-
niam furcam ferebant collo, deinceps illis nihil
credebatur. Solonis lege qui in seditione cū neu-
tra parte fuisset, non utebatur honore, nec ter-
tio orij connictus, sed Draco otiosos capite dam-
nauerat, punitur Corintho pauper, qui sumptuo-
sus uiueret, in Perside, in Macedonia, Athenis
ingrati: apud Aeginetas qui causam dedisset le-
gis ferende, quod bona leges ex malis moribus
sint: Athenis etiam, qui iniquam legem tulis-
set aut phœnix contra Reip. commodum: qui
tulisset accusari poterat intra annum, post annū
actio dabatur in legem, aut populi scitum, hinc
Cephalus

Cephalus Atheniensis gloriatus dicitur, quod
cum plura sciisset, quam ceteri, nunquam accu-
satus sit. Aristophon contra, quod quinque &
septuagies in iudicium vocatus ob decreta facta,
nunquam damnatus, quare non Catonis proprium
erit quater & quadragies causam dixisse, nec
quenquam sepius postuatum, & semper absolutum,
nisi de Romanis hominibus tantum, omnium
quicunque fuere doctissimum virum C. Plinium
loquentem intelligamus. A scripta apud Locros
illis pena, qui peregrine redeuntes rogassent Num
quid nouis & qui non capta calamitate patrimo-
nium confecissent (ut & apud Nabatæos) que
lex apud Leucadem antiquata est. Galli pin-
guiori multam dicebant, & illi, qui uentre su-
pra præscriptam zona mensuram prominenti es-
set. Multatur in Lucania, qui uestibulum ho-
spitem non accepisset. Sparte ebris, qui uxori
rem serius duxisset, durus maritus, qui diuitum
affinitates sectaretur, quomodo & multam irro-
garunt Lysandri generis, qui eo mortuo filias,
quas in matrimonium acceperant, repudiasse
quod secus, quam credidissent, Lysander pau-
per fuisse. Cælebs arcetur à ludis gymnicis, bye-
me nudus forum circumibat, nec iuuenes habebat
illi honorem, ut ceteris solent Aegyptiorum
more, quod & Romani fecere senioribus assur-
gentes, decedentesq; uia. At Persæ quos hono-
ravit,

rant, osculantur, Aegyptij manibus tangunt
genua, Alexandrini in Aegypto cum aduen-
tantem publicè honore excipiunt, huic per gene-
ra, atates, & artificia diuisi occurrunt. Scythæ
demum, qui inierit certamen cum alio, ui-
ctusq; huic dextram amputant, qui
libero homini incusserit plagas,
è uia detruserit, aut uestem
disciderit, hunc eo-
rū antiquo more
puniunt.

S E C V N D I L I B R I D E
M O R I B Y S F I N I S.

ALB

ALEXANDRI SARDI
FERRARIENSIS,
DE MORIBVS,

Liber tertius.

FOECIALES, BELLVM INDICITVR,
signa militaria Cap. I.

BELLVM indicituri Romani
res mittebant per fœciales qua
tuor repetitum, quos dicebant
Oratores, ab Anco Aequico-
lorum exēplo x x numero insi-
tutos: res si nō reddidissent post
dies treis, & triginta eductum in eorum finibus
arietem emittebant, significantes eas urbes, &
agros compascuos fore, uel hastam ferratam, aut
sanguineam præustam uerbis solēnibus, quæ sunt
apud Linium. Autō nero Imperio cum nimium
hostes distarent, iaculabantur hastam supra co-
lumellam, quam bellicam uocant, ante ædem
Bellone, & qui primo loco Cos. renuntiatus es-
set, toga cinctus, quod sic Romani dum sacrifica-
rent, Gabios hostes inuadentes fugassent, Iani
postes aperiebat, quod Romulo Rege aqua cali-
da inde

da inde erumpente in pugna Romanorum aduersus Sabinos, Sabini ipsi uicti sunt: et sacrarium Martis ingressus ancilia mouebat, hastamq; Dei dicens Mars uigila. At turi cum Rege amico bellum, quem scilicet solum uocassent, et Regem, Scipione eburneo, et toga piæta donassent, amicitia per legatos renuntiabant, sic ad Persen in Macedoniam misere Cn. Seruilium, App. Claudiu[m], et T. Annium Luscum. Quæstores Vrbani prolatæ ex arario signa dabant Consuli, aut ei, qui duceret exercitum, in signis erat aquila (hanc et Persarum Reges habent in exercitu auream) lupi, minotauri, apri, equi. Sed Marius in secundo Cōsulatu alijs abdicatis solam retinuit aquilam longo conto præfixam, quod in Iouis tutela sit uel augurio illi facto aduersus Titianas proficisci ent, uel quod aerem altius, quam Cæteræ uolucres penetret. Germani ferarū imagines in bella ferunt, Indi Herculis simulachrū. Signa conseruantur in castris intra aediculæ aris positis, et signo adorant milites. Ducis effigiem gestat prima cohors in uexillis, etiam si ille abfasset, modo eius auspicijs gereretur bellum.

M I L I T E S , E O R V M I V S I V R A N D V M ,
stipendium, delectus. Cap. II.

L E G I B V S decem annis cogebantur Roma
in militiæ munera exercere, mox quindenisi,
pluribus

pluribus deinde, Tiberius veteranos dimitti xx.
anno militia statuit. Nomen non dabant senes,
nec sacerdotes, nisi tumultu Gallico, quo populus
& Senatus, ut & in bello ciuili, sagum induebat.
Iurantes in uerba Imperatoris gladios admovent
ceruici, se diris execrationibus deuouent, in uerba
principis iurant Cal. Ian. Qui sacramento non te-
neretur, nisi Imperator iussisset, hosti ferire non
poterat, quod scripsit ad filium, uel ad Paulum
Aemylium Imperatorem M. Cato. Romani ipsi
ducenis annis absq; stipendio militarunt, postea
Anxure capto Cornelio Cosso, C. Fabio, L. Vale-
rio Tribunis Mil. decreuerunt Patres ut stipen-
dium milites acciperent, capiebantq; singulis die-
bus denos asses, Tiberio Principe datus est dena-
rius, bini cohorti Praetorie, totidem Centuriomi-
bus, duplex stipendium, quod dicebatur as-para-
rium, equiti, quod duos haberet equos, ut altero
desudate in alterum desiliret: dabatur equiti ipsi
equus, militibus frumentum etiam, et uestes. Athe-
nienses in bello Peloponnesiaco clasiarijs pende-
bant drachmas binas, peditibus treis obolos Aeg-
ineos, Aeginam drachmam equiti: Pericles
octo minas ipsi dari uoluit, qui in triremi eſſent.
Habebantq; delectum Athenienses ipsi prima die
mensis, nec ante septimam educebant exercitum,
Spartani non ante plenilunium Lycurgi legibus,
semper enim obſeruant dies lunares, nec eandem
existi-

existimant Reip. administrationem esse nascente luna, quæ plena. Romani delectum nō habebant, nec bellum inferebant (propulsabant tamen) Latinis ferijs, nec in Satalnibus, nec cum mundus patet, qui dies ab eis colitur Diti, & Proserpinæ dicatus. Parthi mercenarium militem nullum habent: acti bellum imperat Rex Satrapis ut scribant copias, quæ finito bello dimituntur, secum afferentes bello parta, sic & Persæ faciunt, sed hi ad bellum prosectori ante Regem singuli in cophino sagittā mittunt, redeuntes extrahunt, quot remanserint, tot in bello perisse certum est. Suevi altero anno pugnant, altero colunt agros. Galli nobiles bella gerunt clientum manu stipati, initium belli est apud eos concilium, quo puberes armati conueniunt, eo, qui nouissime uenerit, in cōspectu omnium trucidato.

E X E R C I T V S E D V C I T V R , D V C E S ,
cohors prætoria, Legati, præfecti, Tribuni
militares, Imperatoris insigne. Cap. III.

C O N S V L E S exercitum in expeditionem
educentes sacra faciunt, ut & Principes, qui
extra urbem à Senatu, & populo Rō. deducuntur,
datis gladiatoriibus ante, ut Nemesin sanguine
placarent, uel milites assuercent vulneratos ho-
mines uidere. Cōs. olim exercitus ducebant, mox

alij

alij Duceſ, qui dicuntur Praetoreſ, in prouincij, quibus in exercitu ſemper aderat cohors Praetoria altera euocatorum militum, altera nobilium adolescentum, qui ſponte cum Proconsulibus, & Praetoribus in prouincias exibant, ut uſu rerum peritiores domum redirent. Praeuerant Legati legionibus, auxiliis prefetti, Tribuni militares omnibus, & alij Rome comitijs deſignabantur, alij in exercitu, hi Rufuli, illi comitiai dicuntur, quibus pendebantur L L S. quinquaginta. Horum officium eſt curare ut miles uelle indutus ſit, armis bene meritus, exercitationis uſu, & disciplina eruditus, ne uis, aut ſeditio in caſtris oriatur, & coercere milites, qui deliquiſſent, uite, quam Tribunis preferebant liſtores. Nam L. Drufus, & C. Gracchus T. R. P. rogatione ad populuſ la- ta fauſxere ne liceret quempiam Latini nominis uirgis caedere, ſed uite, quare et Centurionum inſigne uitis erat, Imperatoris uero chlamys purpurea, cæruleam induxit Sex. Pompeius Magni F. bis claſſe uicto Octauiuſ, cum ſe Neptuni filiuſ di- ceret, penula uero non utebantur Imperatores. Bataui Duces, quem eligunt, ſcuto imposituſ circumferunt humeris. Syracuſani non alio ſtatuere in bello Imperatore uiti, quam Corinthio, Dionyſy tyramide liberati a Corinthio Timoleonte.

LEGIO-

LEGIONES, AVXILIA, CASTRA,
militum cibus. Cap. IIII.

IN exercitu Romanorum erant quatuor legiones, que diuidebantur inter Co³. si ambo in castris fuissent. Arce Neapolitana ab Hannibale occupata, octo fuere. In legione scripsit Romulus tria millia peditum, equites trecenos, quem numerum duplasse eundem credidit Plutarchus receptis in urbe Sabinis. Tamē quo anno secessit plebs in montem sacrum fuere in legione militum quatuor millia, totidē primo bello Punico, unde & legio appellabatur Quadrata: duceni pedites additi Camillo, et Claudio Co³. tunc equites erāt treceni. Sub T. Manlio in bello cōtra Gallos qui-
num millium fuit legio, Polybius quinum milliū tradit, & ducenorum, equitum trecenum, quod fieri asserit in summo periculo. Secūdo bello Pu-
nico addieicti in legione pedites treceni, quo anno Scipio in Africam traiecit adscripti sex mille duceni pedites (Festus existimat Marium id pri-
mum fecisse) equites treceni, totidem bello Mace-
donico, sed peditum tantum scena millia: nec auxi-
lia numerantur in legione, in qua ex socijs toti-
dem pedites adduntur, equites ferē triplicati. In
bellum ituri tridui secum uictum ferebant, Roma-
ni milites ferē plus dimidiati mensis cibaria, ar-
ma, & uallum: nam, nisi edito loco castrametati

L eſſent

essent, ea fossa cubitorum quatuor cingebat, agere, nallo, truribus, telis, & cratibus: locis quatuor castra ipsa angulosa, totidemq; portis: intus Romani milites nec cibum capiunt, nec se dant somno, nisi ante buccina signo dato: edebant uero laridum, & caseum, portio posca erat: apud Homerum dormiunt supra bonis corium, capite stragulis deposito, aut clypeo, prope equi erant, arma circum. Sed Romani mane Centurionem aderant, ille Legatum, legati, & Centuriones Ducebant, qui tesseras daret. Britanni uero castra sudibus cingebant decempedalibus, Nerui incisis arboribus earum ramis complicatis, cateri Galli, & Thraces curribus. Nearchus Alexandri Prefectus quandoq; muro.

M I L I T V M A R M A , C V R R V
certantes. Cap. v.

R O M A N O R V M peditum arma ea erat, quibus utebantur Sabini, galea, sica dextra latere, gladius sinistro, hasta, securis, serra, falx, & catena, scuta Argolica praelonga ut hominis ferè corpus, cuiusmodi Graecorum sunt apud Homerum taurorum tergore ferrea lamina superimposita. tyronibus dabatur alba Parma, et pura hasta sine ferro, inde illud à Marone dictu uidetur.

Parmaq; inglorius alba.

Quoniam in clypeis apud Romanos, Toenos etiam,

etiam, eorum imagines erant, qui illos tulissent. Pectus lorica cingebant, spe fugae ablata, quas dixere thoraces: caligas clavis conspicuas habebat crebris, & praecutis, quos caligares, & caligarios vocavit Plinius. Equites thoracati manu sustinebant hastam ingentem absq; ferro, contum dixere, cingebant gladium, casidem habebant, & ad equi latus clypeum, pharetram, iacula tria latata cuspide. Lacedemonij uero in scutis littera habuere, Megarenses M. Clypeos. Aethiopes e pelibus gruum faciunt, Maii elephantum, ut Antai parma erat, quæ Tingi ostendebatur in Mauritania. Paphlagones, Teucri, Cilices, Mosynoeci breues e corio, breues et Britanni, longos. Achæi, hastas uero breues, longas dedit Philopæmen, thoraces, & ocreas, clypeos habent Cimbri albos, Germani coloribus distinctos; apud quos qui scutum in bello amiserit infamis, non sacra adire potest, nec concilium: infames & ij Athenis, ubi pia fides dicuntur, ut ab Aeschine Demosthenes & ab Aristophane Cleonymus. Qui hoc faceret Spartanus interficiebatur, quare matres admonebant liberos, in patriam aut cum scuto, aut supra scutum redirent. Scuta etiam e crudo bonis corio habebant Indi, & Rboxolani Scythæ, galeas ite, & thoraces, quos Sarmatæ faciunt ex unguis equinis instar squamarum politis, & equinis, bulbulisq; neruis, conjutis: thoraces Aegyptij, &

L 2 Phœnices

Phœnices ex lino, antiqui etiam, cuiusmodi erat
in Grynæi Apollinis templo: Heroes uero æneos,
ut arma, habebant: duæ erant æris laminae fibulis
iunctæ, altera pectori, & uentri, altera dorso mu-
niendo apta, gyalon illam, banc prosequon dicunt:
quare & sine scuto quandoq; pugnabat, ut Thor
cys apud Homerum. Galeas fecere antiqui ex pel
le caniculae pisces, quæ dicitur, ^{xxviⁱⁱ}, quo nomi
ne propterea dicta etiam cassis, Milyæ, & Mosy
næci è pelle animalium, Thracæ uulpium, bonis,
aliorumue animalium. Graci, utrinq; posuere uel
apri, uel fera alterius setas, in medio pileum eius
pilis sutum: Moschi, & Phœnices habuere lineas,
ligneas Mares, Teucri æreas cum cornibus boum,
auribusq; Assyri ferreas, pectore tamen nudi,
ut barbari aliij pleriq; . Galeis etiam lupi pellel
imponebant milites, et cristas equina cauda, Cim
bri animantium formas: hinc, & hinc pendebant
catene, quæ collum tuerentur. Nudo capite pu
gnam incunt Persæ, tiara quædoq; tegunt ut Me
di, & Carmani, miris Cisij, Bactri, Arij, Chora
smij, Sogdij, Gandarij, et Dardice: Struthiocame
lorum pellibus muniuntur Macæ Aphri, Pardo
rum, et leonum. Aethiopes, corporis parte gypso,
parte minio illita: lycij caprearū, & Caspij, quas
uestes Sisyras uocant, Panicorio, Indi ligno, ar
borum cortice Aebatarnæ Scythæ, Persæ tunicis
(thoracem uocat Strabo) ferreis squammis, &
femora-

femoralibus, sic Medi, Carmani, & Cisjij: Heruli
campestribus, Mosynæci ueste alba, uestis colori
Sarangæ, caligis usq; ad genua, Paphlagones ad
medium crus, has ex hinnulorum pellibus Thra-
ces habent. Arma non habent Galli præter cly-
peos, quos dicunt Thyreos. Thebani in pugna cla-
nas tenent, quod eorum cuius fuerit Hercules: cla-
nas & Sobij Indi, afferunt enim se ab Hercule ge-
nus ducere, clanas item Aegyptij, sed ferræ muni-
tas: Persæ, Cisjij Assyrij pugiones, & hastas bre-
ues, ut Babri, & Sarangæ, & Paphlagones, qui-
bus Aethiopes præfigunt capreæ cornua, Persæ
etiam, Parthi, & Triballi, Sarmatæ uimineas cu-
spides: Arabes arcus maiores, et sagittas ex arun-
dine, ut Aethiopes lapide præfixo loco ferri, osji-
bus asperant sagittas Fenni, ueneno Scythæ, arun-
dineas habent Indi duorum, trium uimineas cu-
spides: Caspjj: Aethio-
pes palmarum Spatulis cubitorum quatuor, Ly-
cij, & Sarmatæ è cornu, arcus laxos Ismabelitæ,
pharetras, & hastas prælongas: sagittis tantu[m] pu-
gnant Basilidæ, qui ab Hercule se dicunt esse. Sar-
matæ gladios longos utraq; manu tenebant; iam
oblongum alterum, & quadratum, quo punctum
feriunt, breue alterum, & latum, quo cesim: Bri-
tanni lanceam, & gladii, sed in prælio nudi sunt,
ut Germani, uel certe hi breu sagulo induti: Cu-
retes lanceam latam, gladium Indi, & iaculum,

L 3 iacula

iacula et Græci, quibus quandoq; uel manu reten-
tis hostem petunt: iacula montani Arcades, bina
Cilices, totidem Cimbri, et macheras: iacula Pæ-
ni, quibus post primum punicum bellum non per-
missum habere gladios: Caspij gestant acinaces,
Sace dolabra, Teucri bina ueruta, fustes Aestyi,
tres fundas Baleares, lapides etiam, ut & Caſti-
teridum incola, restim. Sagarij, qua comprehen-
dant hostes, sed hi insident equis, ut Mauri, & Sa-
ce fæmina, Indiq; loris bubulis equos cohercen-
tes, camelis Arabes, asinis Carmani & Sarrace-
ni, Indi etiam curru iungunt onagros, uel equos
Aphri, & Britanni, qui de curru pugnant more
antiquo, Hercumq; Biga hi utebantur, quadriga
Hector primus, octo equos iunxit Abradatus Su-
orum Rex: inuehabantur curru auriga et pugna-
tor, qui descendebat bellum initurus, condescen-
bat recessurus, ex curru quandoq; iacula mitte-
batur in hostes. Apud Indos curru uehabantur au-
rigæ duo, totidem clypeati, duo sagittarij à lateri
bus. Hyrcani, et Magnesij, qui prope Meandrum
sunt, equites habent in pugna, uenaticos canes, et
seruos: cumq; aduersus Ephesios pugnarent, solu-
tos canes misere in hoste, inde serui iaculati sunt
mox ipsi irruptione facta hostes fugarunt. Gal-
li uero equites in prælio duos habebant seruos e-
quites, alter dominum uulneratum, inter secluue
asportabat, alter eius loco pugnabat, quam eque-
stris

stris pugna in institutionem patria lingua Trimar-
cian dicunt, quoniam Marcam equū appellant.
Caspij etiam in prælio canes ducunt, qui agmine,
& latratu ruunt in hostes.

PUGNA, RIVS SIGNVM, SYMPHONIA-
ci in exercitu ordines, cunei, deuouen-
tes sese, Romanorum acies.

Cap. VI.

IMPERATORES antequam pugna de-
cernerent, milites se in armis exercere iube-
bant, & P. Rutilius Cos. ex ludo C. Aurelij do-
ctoribus gladiatorum vocatis, uoluit milites do-
cerentur iectus inferre, & declinare. Pugna si-
gnum uestis purpurea erat super Imperatoris ta-
bernaculum (quam etiam manu tenet apud Ho-
merum milites ad pugnam adhortaturus) uexil-
lum, & tuba sonus apud Romanos, qui antea,
quam clypeos caperent, tribus, aut quatuor au-
dientibus absque tabulis nuncupabant heredes,
mox Deis adoratis, leui clamore, quem barritū
uocant, imibant prælium cornuum, & lituum co-
uentu, cursuq; quem militibus in pugna capescen-
da interdictum à Pompeio damnauit Cæsar, ac
si militum uires, impetumq; compressisset. Cla-
mantibus etiam concurrebant Barbari, ut apud
Homerum Troiani: Hunni, Gotthi, maiorum
laudes concinnetes, Germani Herculem, Car-

L. 4 minaq;

minaq; obieclis ad os scutis: gentis iterant nomine
Ambrones, armaq; pulsant, Samnites vibrant
bastas, quibus in pugna non utuntur: at Greci
silentes, cum ante Marti cecinissent Poeana:
Canunt & Nomades Scythæ ante pugnam: La-
cedemoniorum Rex Musis sacra facit, ut precla-
ra facinora preclara orationes sequeretur, quod
olim dixerat Eudemonidas, milites capillis pexis
coronati ad tibiae, lyrae, & anapæsti modulos,
quod Castorium dicunt, progredivuntur, ut seruēt
ordinem, disposito propterea inter ordines tibici
ne, quos in exercitu habuit Haliattes Lydiæ
Rex, fistulatores etiam, & fidicines. Ad tibiam
quoque Tyrrheni pugnant, tympanis corio ligno
concauo affixo utuntur Parthi, Indi Nysai etiā
cymbalis, cythara Cretenses. Antea uero, quām
hac reperta essent, facibus excussis uates, qui
πυρφόρος dicebatur, aciem præcedens pugna si-
gnum dabat. Macedones quando conserendum
certamen est purpura ornantur, Arabes capil-
lis cornua effingunt, Solem uenerantur Parthi,
& impetu in hoste facto, nisi eum fugarint, fu-
giunt ipsi, in fuga sagittas mittunt, nunquam ue-
ro nocte pugnant, contra Arij Lygij decertant
tenebris, nigris scutis, corporibusq; Acrius di-
micant Lacones donec hostis terga dederit, fu-
gientem haud multum sequuntur, Rex in medio
duarum tribuum est, ante se homine constituto
coronato,

coronato, qui quandoque uictor fuisset. Persarū Rex Regni successore declarato, in acie medium locum tenet, inter duo cornua: pedites post equites sunt ueluti calones, & ultimo agmine fœminæ, quæ cum uiri fugerint, conuictijs eos inseſtentur, qua causa retulit Cyrus de Medis uictoriam, cum uicti essent Persæ, eo modo Triballi extremam aciem ex mulieribus instruunt, primam ex imbellibus uiris, alteram ex fortibus, equitibus uero tertiam. Thebani sacram cohortem in prælium inducunt, quæ ex eis est, qui se mutuo amat, & amantur, ut disfudeat timidè aliquid, uel nō omnia fortiter in eorum conspectu gerere, à quibus maxime laudari uelint. Germani hac causa ex propinquis faciunt cuneos, sed equites, peditesq; miscentur, pugnantibus cibum ferunt fœminæ, quæ sortibus quibusdam declarant, quando prælium ex usu committere sit: turpe ex pugna redire Principi superstitem, & Hispanicum eo Duce moriuntur, cui se deuouissent. Qui deuouerent sese in genua procumbentes truci murmure tarmine enuntiato, cana manu collectum terra puluerem in terga spargunt, iurantes non nisi uictores domum reddituri. Scythæ, & Thraæcæ cuneis pugnant, sed Thraæcæ non nisi temulenti, cuneis etiam Macedones Philippo auctore, quam dixeru phalangem, Thessali acie quadrata, Romani triplici agmine: primo loco Hastatos ponunt,

ponunt, levitumq; turbam, qui hastam tantum, & gesam gerunt, iuuenes omnes: robustior inde aetas, quibus Principibus est nomen: sub signis col locantur quindenii ordines, ordo unusquisq; tres partes habet, Triarios veteranos milites spectatæ uirtutis, Rorarios minus roboris, aetate, factisq;. Accensos minime fiducia. Hastati omnium primi pugnam incurrunt, si profligare hostem non possent, eis recedentibus in interualla ordinum receptis, principum pugna est, sequuntur Hastati: si apud Principes hand satis prospere esset pugnatum, a prima acie ad Triarios sensim referebantur, qui in interualla ordinum Principibus, & Hastatis receptis, compressis ordinibus uno agmine in hostem incedunt. Dispersi milites tuba congregantur osse, et are facta. Existente terramoto pralium Graci, obsidionem, aliaq; que in re militari facerent, omittabant.

MONOMACHIA. Cap. VII.

Appud Homerū ubi solus cū alio in certamen descensurus quis esset, sorte signata in galea posita educitur, qui primus ferire deberet, is gladio collo suspenso, galea loro, fibulaq; sub mento stricta in hostem iaculum, deinde saxa intorquet. Iam uero non hoc modo duo simul certat, sed alio quidem, ut leges iubent, et consuetudo manet, que tamen omnia quampleniſſime scripsit Ioan. Baptista

ptista pigna noster homo omni doctrina, & uirtute ornatus.

NAVALIS PUGNA, DUCVM, MILITUMq; poena. Cap. VIII.

In bello uero nauali naues aeneum rostrum, & in summitate ^{xvii}, habent, ut actuaria nauigia petasum, in letitia corymbos, quare & coronis, nittisq; ornata nauim misit Dionysius Platonii aduentu in Siciliam. Naves ipsæ rubrica de libuta erant, & in India ex arundinum internodis, nisi fabulatur Ctesias. Atheniensis classis ante quam e portu solueret, classiarij argenteis, aureisq; poculis propinabant uectoribus, Duces libabant: qui in littore erant pro nauigantibus cipiebant uota, et nauigantes ipsi, ut apud Apollonium Iason Apollini, ^{eu}Caria, & ^{et}Antiochia: milites arma puppibus religat, supra foros (^{κατασεπέ} para, Græci dicunt) manus conserunt Symphoniacis classicum canentibus, & militibus celeusma, per assam etiam uocem, hoc est ore prolatam quædoq; cithara, ut in Argonaui. Carthaginenses Rectores duos singulis in nauibus præficiunt, ut altero mortuo supereisset alter, & bi re male gesta pœnam irrogabant, & mortem Imperatoribus, Romani ijs, qui temeritate, aut inscitia exercitum amississent: quo fuso sorte decimus quisq; ad supplicium legebatur: morte luebat, qui in bello locum,

lo locum, ubi cōstitutus fuerat, deliqueret, alioūe
modo castra, qui signa non retulissent, quare in
summo discrimine Imperatores quādoq; inter ho-
stes signa mittunt, ut pāne timore ea recuperan-
tes fortiter se se milites, & honestē gererent: capi-
te, qui arma abiecisset, aliquid à Duce prohibitū
fecisset, ei manus intulisset, terga primus in pu-
gna dedisset, aut seditionem concitasset, Seditionis
milites cum puniuntur, stabant pro cōcione legio-
nes districtis gladijs, reum in suggestu ostendebat
Tribunus, si nocentem adclamasset, praeceps da-
tus trucidabatur. Quandoq; qui terga in pugna
dedissent, interioribus tunicis solutis in conspectu
exercitus x 11. P. foueam fodebant. Huic apud
Lacedemonios non dabantur Magistratus, nec
uxor, cædi ab omnibus poterat, & quo dignoscē-
retur, amictum ferebat uersicolorē cinctum, bar-
bam radebat partim, partim alebat. Solonis lege
qui miles esse recusasset, aut miles timeret, uel a-
ciem desereret, foro arcetur, templis, nec corona
donari potest. Militibus quādoq; Romani uenam
incidebant ignominia causa. Eorum, qui stipendi-
um facerent, pāne enumerantur à Modestino ca-
stigatio, multa munerum interdictio, militia muta-
tio, gradus deiectio, ignominiosaq; missio: meta-
licus non sit, nec torquetur, nisi transfuga, qui &
bestiarij erant, uel in crucem agebantur; punie-
bantur & qui furarentur singulis diebus supra
numi

numi præcium, tantū enim rapere militibus per-
missum scripsit Cincius in tertio de re militari.
Daci cum Olera Rege aduersus Bastarnas infeli-
citer pugnassent, ob ultiōnem segnitia iusſi sunt
capita loco pedum ponere in lecto, & ministeria
uxoribus facere, donec ignominiam bello acce-
ptam uirtute sarcirent.

D E D I T I O N I S , A F F E C T U V M Q V E A L I O-
rum militum signum, Hostem interfici-
cere decus. Cap. IX.

In pugna qui dextras leuassent, non interficie-
bantur, quod eo modo deditiōnem facerent.
Apud Romanos deditiōnis signū erat caput cly-
peo subijcere, defectionis pila concutere, & gla-
dios, cum uexillis scuta uersa gestare: proditionis
apud Herodotum ostendere scutum hosti; militū
ire, & doloris hastis clypeos ferire: gaudij, & pro-
speritatis genibus. Macedones displicere aliquid
sibi significant, ubi scuta quatiant, et obstrepunt;
pœnitentiam cum ante regiæ ianuam arma depo-
nunt, quod efflagitata missione fecere cū sibi ira-
tum Alexandrum crederent. Galli milites cuius
orationem comprobassent in eum conclamant,
armaq; concrepant: equites in pugna dextris hu-
meris exertis pacati iudicātur, jij cernicibus equo-
rum hostium capita suspensa referunt, qua posti-
bus affigunt, Illustrum uirorum condunt oleo ce-
drino,

drino, que ostendisse magna gloria: Scythæ eius sanguinem bibut, quem primum cepere, hostium capita Regi adserunt, qui attulerit præda particeps est: cranium bonis pelle, auroq; operiunt, atq; in celebri coniuiio eo circuulato bibut, nec ei datur, qui hostem non occidisset, hunc Macedones capistro cingunt: Iberes uero totide obeliscos circa sepulchrum erigunt, quot inimicos trucidauerit defunctus, & tot annulis donant Carthaginenses, quot bellis interficerit, quo more uideatur Seuerus Cæsar, qui leptitanus fuit ex Africâ, annulos aureos dedisse militibus, qui antea gestabat ferreos, et aureos Tribuni tantum permisisse etiam milites domi mulierem habere, qua re primus rem militarem corrupisse dicitur.

QVAE MILITIBVS PRAEMIA DENTVR,
bello cæsi. Cap. x.

VICTORIA relata, tribunal consenso, auctis Diis Imm. gratijs, Dux milites laudabat, dabatq; premia ijs, qui in pugna uictores primum fuissent, hastam puram. externis, & auxiliariibus, qui acriter pugnassent, torques aureos, & talentum, ut in bello Aegyptiaco Antipatro Herodis filio dedisse Cæsare inscribunt: Romanis ciubus torques argenteos, armillas, et coronas ex auro, quam primus donauit A. Posthumius Dictator apud Lacum Regillum, castris latinorum expu-

expugnatis, ei, cuius maximè opera capta eßent, & hac honorum insignia in Capitolio scribebantur. Iis Macedonum Rex purpureum opicem, & chlamydem donat, Nomadum Scytharum uasa anea, & argentea, & militibus præponunt, ut & Persæ. Vt etiæ folijs, & herbis decorabant, qui uicissent, quod uirtus uireret, dabantq; placentas ex tritico, melle, & sesamo, que τυρανοῦ, dicitur ονταροῦ, & ab Artemidoro κατατιθεται. Apud Homerum à Gracis post pugnam uiri fortes donantur ceruicibus, & tergore bouis immolati, bello casos ipsi comburunt, & ad propinquos referunt cineres in patriam, pyre loco cōmuni omnibus tumulo erecto. Athenienses Tribulum, qui imperfecti fuissent, cadavera, tot arcis componebant, quot erant Tribus, & referebant in urbem uehiculis, arca una inani eorum, qui reperti nō fuissent, fœminis paßim eulantibus, & publico cōdebantur sepulchro, quod est prope monumentum Callisticum quorum fuerat maxima uirtus, eo loco sepulchra cōstituebant, eorum imagine picta in peplo, quod fertur Minerua: singulis annis omnes oratioe laudant, inferias afferunt, Magistratus eorum parentes tuentur liberos publicis sumptibus usq; ad pubertatem alunt, docentq; alunt etiam qui in bello amissent oculos pisistrati lege, quam tamen à Solone latam credit Heraclides. Apud Romanos, qui pugnando pro patria occubuerint, publica pecunia,

ca pecunia sepulchro condebatur ad tibiae sonum.
Coß, sequentibus, Tribunis, Senatoribus, Magistratibusq; oratione in foro habita, more à Publio
cola instituto, qui Brutum hoc modo sepeliuit. La
cedemonia matres si filios vulneribus confectos
pectore acceptis uidiſſent, eos sepulchro patrio
condunt: at si tergo plagas haberet, eos aut clam
domi sepeliunt, aut in communi sepulchro, quod
πολυάνδριον dicunt. Hostium cadauera insepulta
relinquebantur, propinquis primus reddidit Her
cules.

QVAB POST VICTORIAM AGVNTVR,
Imperator, hostium atma, cæteraque; urbis ex
pugnatio, Persarum uictoria, agri ex ho
stibus accepti, communesq;.

Cap. IX.

SED uictoria ipsa, ut dicebam, relata, post
quam præmia Duces militibus dedissent, isti
discurrebant circa tentoria, quæ pellibus olim te
gebantur, pœana canentes, largiusq; bibeant,
& alter cum altero canillabatur: atque quo loco
uictoriam retulissent, eo Duce salutabant Imperatorem, cui & osculabantur manus. Qui Imperatores appellati essent a militibus, & S.C. a
patribus conscriptis, omne iudicium, & potesta
tem habebant rerum omnium, & prouinciarum,
quas ab hoste recepissent, quare militibus agros
dona-

donabant. Flaminius etiam uicto Philippo liber-
ram pronuntiauit Graciam: cinitatibus item,
socijs, publicanis, qui in Prouincia erant, pote-
rant imperare pecunias ad usumbelli, & mili-
tes, in exercitu libere omnia agere: fasces de-
corabant lauro, literis, quas scribebant, insignia
laurea proferebant: Romani etiam, si in prouin-
cia uicissent, nauim mittebant lauro ornatam, &
laurus deponebatur in gremio Iouis Opt. Max. in
Capitolio: ad Senatum scribentes utebantur hoc
principio. Si uos, & filij uestri ualeatis, bene est,
ego, & exercitus ualemus. Ad Imperatorem
mittebat Senatus decem legatos, & stipendio
afficiebat exercitum, ut prædam seruatam posset
Imperator in triumphum afferre. Hostium ar-
ma, machinas, corruptas naues Imperatores ipsi
discincti comburebant Marti, & Bellona, quod
capta Carthagine fecisse dicitur Scipio. Sed an-
tequam urbem expugnarent, carmine quodam,
quod est apud Serenum Samonicum euocabant
Deos, qui tuerentur Urbem, & hos partim pri-
uatum per familias Romæ spargebant, partim pu-
blicè consecrabant. Urbem ubi cepissent, sede-
bant pro tribunali, basta, quæ cruenta dicitur,
apposita, quod militibus prædam concederent:
sic Rhodi sedit Cassius, quamvis prodigie rece-
pisset urbem: manubias domesticis ædibus fige-
bant. Coguntur legibus Persæ, ubi in bello supe-
riorum

riores fuissent, uti modestia, quare populos, in quos pugnando Imperium consecuti sunt, interfectis Principibus, ne rebus nouis studerent, seruatos agros colere, pendereq; tributa iubent. Romani, quos hostibus ademissem agros partim uen debant, partim publicabant, egenisq; ciuibus exi gno uectigali colendos dabant, quod cum diuites auerent, leges agrariae latæ, ne ultra quingenta agri ingera ciuis Ro. possideret. At apud Germanos ne ditiores, pauperesue essent, Magistratus quotannis cognitionibus diuidunt agros, sic Arabes quæ possident omnia consanguinitate propinquis communia sunt, natu grandior dominus.

S A C R I F I C I A P O S T V I C T O R I A M , T R O-
pæum, statuæ, columnæ, fines ut no-
tentur. Cap. xii.

Co i post uictoriæ Herculi sacrificant florida uæste, quod deuictis in Insula Meropibus, ea Hercules induitus Alciopi filiam uxorem duxisset. Lacedæmonijs si dolo uicissent Marti bo uem, si aperta ui immolabant gallum, apud Messenios qui in pugna centu hostes occidisset ~~ex iu~~ ^{ex iu} ~~pro~~ Ioui sacrum faciebat. Qui per praconem apud Græcos eorum, qui intersecti erant, corpora petiissent, se uicti fatebantur, nec statuebant trophaum. Nam postea quam uicissent pœna canebant, & hostium cadaveribus spoliatis, oleæ trun-

eo figebant arma, quod dicebatur tropæum, Ioui, ut ait Chryseus, & Aristides Milesius, dicatum, Iunoni etiam, qua propterea à Lycophrone *reptum* appellatur. Macedones non erigebant tropæa, quod à Carano uicto Cisseo positum leo diecisset, nec Romani: uictis tamen Allobrogibus Domitius, Aenobarbus, & Fabius Max. ipsis, quibus dimicauerant, locis saxeas exere turre, & desuper exornata armis hostilibus tropæa fixere. Romani tropæa inde posuere Duxibus, qui triumphassent, & statuas: quas primo eorum, qui Olympia ter uicissent, dicari mos fuit, ex membris ipsorum similitudine expressa, quas *σικόνες* uocant. Athenienses creduntur primi publicè posuisse Harmodio, & Aristogitoni, Romani Clælia, & Horatio Cælius postea in basi cæptum inscribi honores, nominaq; togata effigie dicabantur, placuere & nuda Græcis tenentes bastam, quas *ἀχλαῖοι* uocant, thoraces addidere Romani, & dicarunt equestris orto à Græcis exemplo, qui *κέλητας* tantum dicabant, in sarcis certaminibus equis uictores, Athenienses eorum filiis statuam non dabant, quorum parentibus dedissent, Timotheo tamen posuere in foro, & si Cononis eius patris statuam erexissent. Eas religione quadam Græci ipsi colebant, nec deuiciebant. Nam Rhodij Mithridatis statuam in foro positam conseruarunt, cum ipse aduersus eos acre

M 2 bellum

bellum gereret. Romani et eorum qui iniuria casi
legati fuissent posuere: columnas quandoque cum
fornice pro statuis, quando alios excellere quen-
quam ostenderent; Principem maximè, inscul-
ptis oppidis, fluijs, nauibusq; eorum, quos uicis-
sent: Graci etiam columnas pro tropæis erige-
bant, fines quoque columnis notabant, ut Iones
in Isthmo Corinthiaco posuere, sic Regini ad fre-
tum, Gadibus Hercules, quas tamen esse scribit
Posidoni us in Herculis templo æneas otto cubi-
torum: sic & Philænorum aræ in media Syrtium
tellure sunt, & in India Alexandri. In agrorum
uero finibus ponebantur lapides diuersa figura,
cineres, carbones, testæ, ossa, ferrum, æs, calx,
gypsum, aut fculnus uas ut dignoscerentur.
Termini etiam ex Augurum disciplina alter ad
Orientem in Occasum, alter à Septentrione in
Meridiem, ille, ut scribit M. Iunius Nypsus, De-
cumanus, Cardo hic dicebatur, quæ nomina etiā
apud Plinium sunt.

TRIVMPHVS, SPOLIA ORIMA, SACRI-
ficium, & conuiuium post triumphum, ouatio,
arma ubi seruentur. Cap. xiiii.

TRIVMPHAT Romæis, cuius auspicijs
bello gesto populi, regnâue uicta essent, au-
diunt Imperium populi Ro. recuperata quæ bello
amisserant, Provincia pacata. In æde Bellone
extra

extra urbem (nec enim licet Imperatori exercitum habenti urbem ingredi) dabatur Senatus, & decernebatur Triumphus, quem qui à Senatu non impetrasset, populi auctoritate triumphabat in monte Albano, quod fecit P. Servilius Priscus è Volscis, postea L. Valerius, & M. Horatius ex Sabinis, Aequis, & Volscis, & c. Cicereius è Corsica rediens uictor. Ante Triumphum Imperator prandio excipiebat milites, populus in theatro, & foro sedilibus locis pluribus dispositis pompam spectabat, templis reclusis omnibus, seruis ornatis, ardente igne. Precedebant lictores purpурati, oleaginis coronis, quod Minerua post pacem cum Neptuno olea coronata scribat Claudius Saturinus in libro de coronis, turbam remouentes: sequuntur uictima, boves scilicet auratis cornibus, assertur inde preda parta, & à seruis lignea turrens urbium, quas cepissent, simulachra, præliorumq; ubi pugnantes uidebantur, occisi, fugientes & qui insequerentur: mox captiui, & aurea corona, quibus socij donassent Imperatorem uirtutis gratia: citharædorum turba, tibicinumq; omnes succincti, aureis coronis, dicebanturq; Lydi, caneabant, & saltabant: in eorum medio quispiam erat ueste talari, fimbrijs, & armillis aureis hostibus deuictis insultans, & gestibus ciens risum. Post Herculis signum uehitur currus Imperator corpore minio tincto, pal-

mata tunica, purpura auro contexta, lauro coro-
natus, & de xtra lauri ramum tenens: est enim
arbor spectatissima in Parnaso, qua Delphis ni-
ctores coronantur, & cedes purgantur in bello
faæta: ferreum annulum induit triumphum bul-
lam præsert inclusis remedijs aduersus inuidiam,
à tergo aurea corona sustinetur, ante currū sunt
hostium Duce catenati, qui ubi triumphans de-
flectit se in Capitolium, in carcerem abducuntur
interficiendi: in equis triumphantium sedere so-
lent eorum filii, prætextati potissimum: currum
sequebantur milites per legiones, cohortes, mani-
pulos diuisi laureati, uel corona myrtea, quod ar-
bos Veneris sit Aeneæ matris, Imperatorem lau-
dantes, & carmina canentes salibus plena. Si
Opima spolia hostium Duci Imperator detraxis-
set, quercus trunko affixa, Ioui Feretrio conse-
crabat. Et triumphans, ubi hostium Ducum,
quos in triumpho duxisset, mors nuntiata esset,
Ioui Opt. Max. in Capitolio mactabat uictimas,
ducto per forum in Capitolium sene prætexta in-
ducto cum bulla, pronuntiante præcone Sardos
uenales, quod Romulus Veientum, qui Sardorū
coloni sunt, Ducem senem in triumpho duxerit.
Post triumphum epulum in publico dabant Impe-
rator, cui non aderant Consules, mox ab omni-
bus deducebatur donum, et postridie concione ad
populum referebat quæcunque in prouincia ges-
sisset.

fis et. Bello absque cede confecto, Dux in Capitolum ouans ascendebat pedibus, modularibus tibijs, sequente non exercitu, sed Senatu, coronatus ipse olea, uel myrto. Milites si pax esset arma in templis suspendunt, Iani maxime, & potissimum clypeos, Appium Claudium imitari, qui posuit in aede Bellone, suspendunt & domi Dijs Penatibus, collocant etiam in Armilistro, & arce Tarpeia, Suijones Germani serui custodite mandant.

P A X, E T F O E D E R A R O M A N O R V M, A L T A-
rumq; gentium, iuslurandum, in-
ducie. Cap. x i i i.

P A C E M iungunt, fæderaq; Romani per fæ-
ciales ex arce graminis herba allata, ex tem-
plo Iouis Feretriji sceptro, per quod iurarent, &
lapide silice, quo pater patratus porcum feriret.
Iurabant nanque Romani per Iouem lapide hoc
modo. Si sciens fallor me Diespiter salua urbe,
atque bovis ejciat, ut ego hunc lapidem. Iur-
abant & per genium Principis, sapius educto ense
per bonam iurantis fidem, & ex sui animi senten-
tia, deierabant uero se aliquid facturos, aut in-
terituros, Vestales per Vestam tantum: per
Deum iurantes tenebant aram, & eum tangebant
cui aliquid affirmarent, ut olim Prisci homines:
Rhadamantus uero inuocatis Dijs nihil confir-

M 4 mari

mari uoluit, quare Græci per caput alterius ad-
 iurabant, Socrates per canem, Platanum, & an-
 serem, per anserem etiam Lampon uates, tanquam
 per auem, quæ augurium potissimum det, zeno
 per capparim, Pythagorei per tergantum, Io-
 nes per brassicam, Aegyptij per allium, et cepas:
 Scythæ iurabant per uentum, & acinacem, Ger-
 mani per nomina equorum, per Druides, per fæ-
 minas, per libertatem; Ceneus dabit iusurandum
 per hastas, apud Gallos grauissimum iusurandum est conferre militaria signa, apud Persas, &
 Parthos dextras iungere, apud Sammites castis ut
 clavis diro sanguine astringi. Orpheus iure iuran-
 do Argonautas constricturus Colchos simul pete-
 re, pyram erigit in littore quernis ramis, taurum
 maciat, placentias, imponit, agnæ sanguinem, &
 oleum: Argonautæ coronati inserunt ensem bo-
 ui, eiusq; sanguinem bibunt maris aqua, adipe,
 & farina mistum: Iason pyram accedit, Or-
 pheus maritimis Deis inuocatis precatur, qui
 ante alios rediisset in patriam: hunc furia agita-
 rent, & nunquam consistere paterentur. Aga-
 mennon apud Homerum per uerris setas aduer-
 fas dicit gladium, iurat Deos inuocans, se deuo-
 net si mentiatur, & iugulat uerrem, quem in ma-
 re proiecit preco. Phryges nec fidem curantes
 dant, nec ab alijs iusurandum extorquent, nec à
 peregrinis Tyrii. Romani utebantur in fieriendis
 fœderibus

federibus lapide: Arabes eorum, qui in fædus con-
rent, sanguine lapides septem tingentes Diony-
sium, & Vraniam, quos ipsi Vrotalt, & Alilat
uocant, inuocantes. Scythæ sanguine proprio tin-
gunt sagittas, acinacem, iacula, securim, & libat,
eiusdem fortunæ, mortisq; socij, ut apud Indos,
qui è Phiala, quam Tantali statua sustinet, hu-
more nunquam deficiente repleta, bibunt. Per-
sæ hastas illinunt sanguine tauri, lupi, arietis, &
apri: Lydi, & Medi humeris eductum cruentum
lambunt, pollice alij, qui & lapidem obruunt, ut
Græci ferrium candens, qui μύδος, dicitur, oran-
tes tandem odia abessent, donec lapis, aut μύδος,
lateret. Fædus etiam, & amicitiam contrahunt
Persæ, & antiqui dextras ingentes, Nasamo-
nes poculum recipientes, aut cinerem ab alio,
Macrones hastam, Macedones panem gladio di-
scindentes, libantesq;. Nam olim pane concilia-
ri solitos amicos, mensa, & sale apud Theocri-
tum, & Euripidem uidere est, de Hercule illum,
& Telamone loquentem, de Hecuba hunc, &
Polymnestore. Apud Barbaros pacis, & amici-
tiae signum est coronatum occurrere, ut & Ar-
giui præcones mittunt indutias petituros: floren-
tes etiam ramos ferre ob memoriam reducendam
cultus agrorum, apud Grecos caduceum ges-
tare: eorum, qui ad Euphratem sunt, bouem præ se
ferre corollis ornatum, bonem discindunt Homo-
letti.

letti. Socij apud Graecos scuta tangunt, mouent
bastas, fæderis leges columnis scriptas in templis,
urbibusq; statuunt, ut in Capitolio Romani aeneis
tabulis, qui fædus non feriunt post meridiæ, quo-
niā dies decrescit. Apud Homerum inducias
pacturus cum Priamo Agamemnon fundit unū
in patera: agni albi, & agna nigrae, Solis illa,
hac Telluris hostia, lanam dissectam partitur in-
ter proceres Graecos, & Troianos, mox Iouem,
Solem, Terram, & Inferos fæderis testes inno-
cans, leges resert, hostias iugulat, alij unum illud
libant, & effundunt a Diis precibus petentes sic
perire, qui fæderibus non steterit.

SACRIFICIUM, HOSTIAE, HUMANAE VI.
Etyma, altaria, areæ, Scrobes, hostiae maiores,
mimores, aliæq; sacrificii ordo, sacrificia
stata, interdicta, Hecatombe.

Cap.

xv.

APVD ipsum etiam sacra facturus Sacer-
dos, Deum precatur manibus erectis, iuncti-
me ad aram sunt, ministri lotis manibus οὐλοχύ-
tas tenent, hordeum scilicet sale conperfum,
quod in omiibus sacrificijs adhibebant Graeci, ut
molam Romani farre, sale, & aqua, primas enim
fruges hordeum Graeci, far Romani fuisse credunt.
Οὐλοχύtas fusis precibus hostiae iniicit Sacer-
dos, maciatq; detracto corio, femora amputata
ministri

ministri componunt, quibus sparso uino ignem
adhibet Sacerdos, Dijsq; adurit: uiscera supre-
prunas pro ientaculo asa parantur, reliqua mem-
bra concissa torrentur uerubus, & edunt seden-
tes qui sacrificio interfuerint, poculis coronatis
bibunt Dei laudes canentes. Lindij in Rhodo
ad aram, quam Boūζιον dicunt, duos boves Her-
culi immolant, eumq; maledictis, & execratione
celebrant, quod ipse Theodamantis agricola bo-
uem edens, eius contumelij letatus est. Prisci
homines Soli, & Syderibus, quos existimabant
Deos, herbam cum folijs, & radice comburebat,
mittebant etiam ἀπάρχας frugum primitias:
nam animalia occidere nefas arbitrabantur; &
dicebat Pythagoras se aliquando concilio Deorum
interfuisse, eosq; didicisse Aegyptiorum sacri-
ficia probare, quæ libationibus constant, thure, &
laudibus, non placere animantium cædes: quæ ta-
men postea immolarunt Aegyptij, ut Soli gal-
lum, cycnum, taurum, Veneri columbam, & Sy-
deribus ea, quæ cum Syderibus similitudinem ha-
berent. Verum animalia occidere institutum cre-
ditur à Iudeis, & suis primum immolati, quare
& docti, sacresq; à Plauto, qui decimo à
parta die ad sacrificium apti sunt, Cereri, Mar-
tiq; immolantur, & in Aspendo Pamphyliae Ve-
neri more à Mopso instituto eò Argis ueniente,
uouenteq; quod prius occurrisset, et occurrit sus-
sis

suis etiam sanguine litant Phryges tibiarum cō-
 centu, sic & Galli Cybeles Sacerdotes faciunt:
 suis etiam ij, qui numinis ira in insaniam redige-
 bantur, Caper ceditur Baccho, Fauno, Minerue,
 quod oliuam lambendo sterilem faciat, qua ta-
 men causa Palladi immolari negat Varro: cedi-
 tur & a Lacedæmoniis Iunoni, quod primum fe-
 verat Hercules aduersus Hippoconta pugnatu-
 rus, cum alias hostias non haberet. Bos Iouis ui-
 tima est, Solis, Lunæ, Apollinis, Plutonis, Mar-
 tis, Neptuni, & Fluviorum, sic Alpheo taurum
 immolat Nestor: in Aegypto bos rufus ceditur
 Typhoni, candidus gallus uictima est Anubis, cro-
 ceus Hermanubis, illum rationem, quæ caelestes
 ambitus, & superiora ostendit, intelligunt, bunc,
 quæ inferiora: gallus etiam Noctis Deæ, & Ae-
 sculapij: anseris iecur datur Inacho Deo Argi-
 no. Hyperborei asinos Apollini immolant, Scy-
 the Marti, Priapo Lampsaceni, quod asinus uo-
 ce excitasset Vestâ, quam comprimere Priapus
 nitebatur, quare apud Romanos Vestales asinum
 pane coronant in honorem pudicitia conseruatae.
 Canes Greki mactant Proserpine, Colophonij
 Enodie, quæ Hecate est, Argiui Elionie propter
 partus felicitatem, Romani Gynecie, Pani, Ca-
 nicula: Cares, & Thraces Marti, ut ephæbi etiâ
 Lacones: Marti aliij equum quæ & Solis uictima
 est apud Persas, & Lacedæmonios in Taygeto,
 aliorum

aliorum Deorum apud Sarmatas. Phaselite in
Pamphylia Cabro pisces sacrificant, Syri, & Ly-
di, Bæoti anguillas ut tradidit Agatharchides.
Neptuno pescatores thunnos, Magi festo quodam
ferarum, serpentumq; multitudinem in Hormis
datis honorem, quem bonorum auctorem credut,
ut Arimanem malorum: Galli in grauioribus pe-
riculis hominem Heso, & Teutati, sic Germani,
hominem in luco sacro Semnones, Diana Phor-
censes, Patriani in Achaia Diana puerum, &
uirginem ex oraculo quotannis, ut pestilentiam
depellerent, que, cum Melanippus, & Cometho
in Deæ templo cōcubuissent, in urbem inciderat.
Martii hominem immolant Melanchleni, Lace-
dæmonij, & Scritifini in Thule Insula: Agra-
nala Cecropis filia, Diomedi, Palladi Cyprj, &
Ioui qui Salamine in ea Insula sunt, Teucri exē-
pto, sacrificium sublatum Adriano Principe:
Palladi uirginem Laodicæi homines, Ioui Cre-
tenses, & Latini, quod prohibuit Hercules: u
etiam Apollini, & Saturno, Apollini qui ad
Actium sunt in Leucadia, Saturno Rhodij, Phœ-
nices, Curetes, & Carthaginenses, Sardi ho-
rū coloni septuagenarios ridentes, unde & pro-
uerbio οὐρδώνος γέλως, dictus: Carthaginenses
ipſi filios Saturno in peste, quare eis uictis non
antè pacem dedit Gelo, qudm fœderibus ascri-
psissent se id non facturos: uicti uero ab Aga-
thocle,

thocle, ut diligentius piaculum soluerent, quod
scribit Pescenius, ducentos nobilium filios immo-
larunt Saturno itera Seythæ, & Pelasgi Princi-
pes, Tenedij pueros Palmoni, Romani super-
bo Rege Manie Larium matri, Brutus iussit sup-
plicari non pueris, sed capitibus allij, & papa-
ueris, cum Apollinis oraculum frusset capitibus
pro capitibus supplicandum. Pani hominem
quoque mattant Arcades, Baccho Chij, Lesbij,
Tenedij: Soli Blemyes, qui non multum à Per-
sico sinu absunt: Alexandrini in Aegypto Me-
thra Dex: Iunoni Heliopolitæ, Aegyptij alij
hominem rufum, quod colore Typhoni similis
effet, Ioui hospites Aegyptius Busiris Thrasij
hospitis consilio, cum nouem annis Nilus non ir-
rigasset Aegyptum, & Throsius ipse primus in-
terfectus: homines etiā Dijs Arabes, gētes Liby-
ce, & Græci antequam ad bellū exirent, Erech-
theus Proserpina, in pella Thessali. Peleo, &
Chirom: Sardi ex capitibz pulcherrimos Saturno:
centesimū quenque Scythæ Marti, eiq; quos ca-
piunt Lusitani, Gothi, Scordisci, Bellona etiam:
Tauri Scythæ naufragos Iphigeniæ, homines
Tyrrheni usque ad Hieronis tempora. Dijs cœ-
lestibus fæminis fæmina, maribus mares hostiæ
candidæ mattantur in foris, quæ dicta sunt alta-
ria, ad Orientem, Persæ, & Indi edito monte,
loci: Dijs terrestribus, & Heroibus ad Occi-
dentem

dentem conuersi in aris, foueisq; marinis nigre
in littore: nigra, & steriles uaccæ inferis in scro-
be mulso, uino, & aqua sinistra manu infusis: in
scrobe terrestribus Indi, Ara, sacrificantibus ui-
tuum coronatis sacrificat, maioribus etiā hostijs
inaurabant cornua, quibus faciunt Romani, quā
do non deferri aliquid perunt, si extrahi uelint,
minoribus, pro infantibus item: agricola boue,
opiliones, agno, caprarij capro, alijs abure, & pla-
centa, pauperes dextram osculantur. Cælestibus
Dijs sacra facturi aqua lauabantur, ut apud Ho-
merum Penelopei Inferis, aspergebantur tātum:
Romani ex aqua Tiberis, et fonte Iuturnæ, Athe-
nienses ex Gallirrhoe, Træzenij ex Hippocrene,
Græci alijs ex Eleuthero, Nili aqua Aegyptij.
Venere abstinebant pristina nocte, inchoabantq;
preces Romani ab Iano, & Vesta, infipientes
Cælum, summis pedum digitis insistentes, capite
operto, præter quā in sacris Saturni, & Herculis
ad aram maximam quæ ante Aeneæ aduentum,
qui illud, ut refert C. Bassus, instituit, in Ita-
lia celebrabantur: Lacones, & Indei nudis pe-
dibus, ut Aethiopes nunc. Græci à Cerere inci-
piunt, quæ terra est, ex qua omnia sunt, illoq;
redeunt, Peloponnesii à Melissa Nympha.
Oriente Sole ad subsolanum respicere, Occiden-
te ad austrum precantes iussit Trismegistus: an-
tiqui ad Orientem conuertebant sejè, Bomani ad
dextram.

dextram. Preco clamat Hoc age, ut animo intento essent, & apud Grecos Sacerdos ad sacra accedens interrogat, τις τὸν δὲ; respondent alij ominis causa, πολλοὶ τε, ἀγαθοὶ τε: canistrum afferebat, κανιζόπας, cum corona, hordeo, cultro, igne, apud Romanos faces ex teda ligno. Hostias aut Sacerdotes immolabant, qui in Pontificum libris dicuntur Agones, aut cultrum teneentes Victimarius infigit gutturi tibia concinente, & fidibus, quoniam cælum motu suo hormoniam reddere existimabatur. In Cereris tamen templo in Arcadiæ Acacesio non guttur, sed hostiae membrum, quod primo comprehendebant, gladio petunt: Scythæ strangulando necant, Persæ, & Cappadoces stipite, Romani malleo, quandoq; uictime casæ, & cadenti inter cornua infunditur uinum, & ante quam interficiatur lottis manibus libatio fit scitilibus uassis uino, sanguine etiam, & lacte quibus uita constat: apud Hornerum in libatione linguis tostas degustant, & a Diis aliquid petunt, Baccho uinum nouum libatur, & capri sanguis, Cereris frugū primitæ, Nymici aqua Vesta, aqua etiam Athenis Miremofynæ, Aurora, Soli, Lune, Vranie, & Musis. Aris hostie uiscera imponuntur, assanturq; arietis tamen exta aqua coquuntur, & litant ora manibus apprehensa. Adiunt Aruspices, qui fumi mortui, & thuris crepita litatum pronuntiant, aut non litatum,

litatum, quod in libro de Thuri signis scripsit Tiresias, non uates ille Thebanus, sed alius quis, quoniam nulla apud Homerum thuris mentio, quare creditu posteriori tempore institutum thura tribus digitis comprehensa ante signa Deorum iniici altaribus in foco, incendie supersuso uino uerbis priscis Mactus hoc uino inferio esto, quae interpretatur Trebatius tanto uino amplificatus sis, quantum spargo. Ex reliqua hostia cena patratur in templo ijs, qui sacrificio interfuerint, nisi sacrificasset Dijs inferis: stantes edunt (sedent in Herculis cena) & panes rotundos, quos Romani super lignas mensas cum hordeacea pulte, aut canistris uetustis ponunt. Panes omnibus Dijs nullo discrimine communes dixerunt Greci πέλανς, qui Baccho tantum afferuntur δελιοφόρος, Apollini & Diana afferuntur placenta cum cornibus, quae & dicitur, quod nascens Luna sic uideatur Solis causa. Tot pocula bibunt, quot uiuere exoptat amnis, edentes celebrant Deos, & hymnos canunt, quandoq; ad citharam, quare adhuc estant Orphei hymni, liceat hi potius uideatur Magorum disciplinam, & scientiam dare, hymni etiam Homeri, & Callimachi aliquot, et apud nos Catulli, & Horati. Chorea ducunt circa aram a dextra in sinistram, & a leua dextrorum, propter celi motus, & planetarum. Delij saltant, & Indi, qui tamen coronati non sunt: coronas Persae habent,

N. & ex

Ex fiscis recentibus Cyrenæ in Saturni sacris,
tanquam ille primus arborum fructus hominibus
ostendisset. Indi caput hostia in fluuium projici-
unt execrati. Lusitani lapidibus incidunt hosti-
as, Scythæ ossibus ossa Thysetæ relinquunt Diis,
carnibus ipsi uestiuntur, quas Aeoles quinq; uesti-
rubus torrent, Græci tribus. Apud Persas uicti-
mæ seclæ partem Magus singulis dat, laniant etiæ
Aegypti. Hecati sacrificium faciunt ditiiores
Græci prima mensis die, in triuis posita noctu cæ-
na, quam distractabunt pauperes. Athenienses octa-
uo die Neptuno, Romani Cal. Iunoni, Id. Ioui,
postridie Id. rebus diuinis supersederi iussum, quod
postridie Id. Quin. non litasset Sulpitius Tribu-
nus militum, & post diem tertium, tertio scilicet
die ad xv. Cal. Sex. hosti Gallo obiectus Romanus
exercitus; inde ut postridie Cal. & Non. eadē re-
ligio quoq; esset traditum est. Græci Hecatombæ
cohorta pestilentia faciunt, uno loco ex cespite
centum aris erectis, totidem ouibus, suibusq; ma-
estatis; si princeps faceret, leonibus, aquilis, ani-
mantibusq; maioribus. Orpheus cū inferis sacra
faceret, cum inuocaret Furias, triplici scrobe fa-
cta, pyram circum eam erigit iuniperi ramis, ce-
dri, rhamni, & alni: catulos treis mactat nigros,
eorum sanguini calcantum miscet, radiculam, cne-
cum (cnicos est apud Plinium) Psyllion, anchu-
sam, & thalcum; his replet catulorum corpo-
ra.

ra, quæ imponit pyre, pullaq; ueste induitus, &
hostium æneis armis inuocat Furias. Faciūt Cap-
padoces Reges sacra in monte excelsō Ioni Stra-
tietico, pyra ingenti extructa, ligna afferente Re-
ge cum aliis, mox breuior alia fit, quam latte, &
melle spargit Rex, et prandio ijs, qui cōuenenterint,
parato, incendit: prandio quoq; excipit qui sacris
interfuerint Rex Persarum in Posargades.

TEMPLA, SIMVLACHRA, ANTRA SACRA,
uaticinia, & auguria. Cap. XVI.

NVLLA ponunt Diūs tēpla Persæ ipsi, quod
Soli, quem colunt, uix mundus sufficiat, qua-
re & in Gracia sacras ædes eos excidisse creditū,
uel id fecere, quod Iones, qui Dareo Rege cum
Aristagora inuasere Persas Atheniensem au-
xilio, igne consumpsere Sardis, & Cybeles fanum
indigenæ Deæ Delubra nec Seres habent: Soli
Marii consacrant Scytha: olim in sublimi conde-
bantur, quæ gradibus uno aditu adirentur, men-
sis argenteis, & Deorū simulachris (quæ nec Per-
sæ, nec Brachmanes Indi colunt) positis, heliocry-
so herba, cuius folia nunquam marcescunt, coro-
natis: Romæ diebus festis minio tingitur Iupiter,
& Dei in Aethiopia. Quæ contemnuntur simu-
lachra, lotio confersa abiiciuntur. Meridie Grie-
ci uela in templis tendunt, quod in austrum uer-
gente Sole nefas sit adire Deos, semper uero ne-

N 2 fas

fas loqui in ianuis, quare eas prætereūtes Aegyptii tacebant, quod & instituit Pythagoras, quomodo Romanos templa prætergredientes orimanum adposuisse crediderim, simulachra item uidentes: nam & in triuis Mercurii ponebatur imago, ad quam prætereuntis lapidem apponebant: & ante ianuam Apollinis, columna etiam Deo sacra, quæ dicitur *ayuieūs*, depellent mala. Athenienses. Hermas habuere in ædium, templo rumq; uestibulo, quæ ad Alcibiadis pulcherrimi adolescentis oris imaginem fuere: erat enim quadratæ ex lapide, capite prominente in honorem Mercurij. Sed olim Gracis omnibus patrium fuit rudes lapides pro Dijs, atq; simulachra colere. Ante uero, quam condi templa ceptum sit, antra consecrabantur Dijs, ut in Creta Ioui dicarunt Curetes. Arcades Luna, & Pani Lyceo, Naxij Baccho, Germani lucus, & nemora, ubi sacros equos alunt, quorum hinnitu obseruant quæ futura sunt, ut Scythæ fasce uirgarum salignarum soluto, iterum deinde composito: qui uates falsum dixisset, hunc curru impositum per ignem transire cogebant, Indi uero in omni uita tacere. Solent enim in anni principio Philosophi frugum copiam, aut inopiam nuntiare Regi. Olim talis uaticiabantur in mensis sacris, templorum positis, quorum iactu si quod quisq; petiisset signum euenisset, futurum quod uellet credebatur, sin secesse aliud.

alium. In auguriis uultures obseruariunt primum, auem innoxiam, qua & delectatus dicitur Hercules. Augures, qui ulcerosi non essent (hi enim non capiebant auguria) Romæ Tarpeiam rupem ascen debant, eoq; cuius causa agebant augurium, capite uelato, ad orientem conuerso, de extra imposita precabantur Deos, si recte res cessura esset certum signum darent, quod & apud Homerum sit aues puta à leua, aut tonitruu: sicut male, non illud quidem, sed aliud darēt: acieq; longè prospecta, aues, quas uidissent primum, earumq; uoces obseruabant. Solebant etiam in auguriis, pullis offam dare, uidentes quomodo absumerent, aut rostro dispergerent, aut ex ore pulli excideret, quod tripudium solistimum à Cicerone dicitur, & à Liuio. Quandoq; literarum elementis notabant hordei grana, quibus gallo projectis uidebāt cuius litera granum primum sumpsiisset, augurantes eū in bello uictorem futurum, cuius nomen eo elemento inchoaretur.

A V G V R E S, S A C E R D O T E S, P O N T I F I C E S,
Aedis consecratio, Pontifex Maximus, annales
maximi, Vestaliu[m] poena, Vestales, ignis
sacer, Flamines, Salii, Flamen Dialis,
Flaminica, Rex Sacrorum, ini-
tiati. Cap. x v i i.

A V G V R E S ipsos instituit Romulus singu-
los ex singulis Tribubus: coaptari non lice-
bat,

N 3 bat,

bat, qui cuiquam ex collegio inimicus esset, & ut
quisq; atate antecelluisset, ita sententiae principa-
tum tenebat. Sacerdotes etiam instituit, sed hōs
sexaginta, duobus ex unaquaq; curia delectis, an-
nis quinquaginta superatis, genere, uirtuteq; prae-
stantibus, qui uacationem habent, Deorū, & tem-
plorum, quæ inter curias diuiserat, curam, ad sa-
cra sumptu ex publico instituto, & triclinio, quo
diebus festis cū Sacerdote epularentur curiales.
Decernebantur Sacerdotes ex parte dimidia pa-
tricium genere Curiatis comitiis, & in principio
anni solebant ipsi nominare, quos suo dignos exi-
stimarent Sacerdotio, nominabant etiam lege
Cn. Domitij Tribuni pl. qui à minore parte popu-
li, nouem scilicet Tribus, essent facti: nam populus
per religionem sacerdotio mandare non poterat,
nunquam uero is eligebatur, cuius mater prosti-
tuta fuisset. Sacerdotes damnati Sacerdotio abdi-
cabantur, non ita augures: et C. Galba Servij Gal-
bae filius primus post Romam conditā, cum in col-
legio Sacerdotum esset, iudicio publico est condē-
natus, Ingeruthinae coniurationis inuidia. Nō Ma-
gistratum petebant Sacerdotes, lictore tamen, &
sella curuli utebantur. Creauit & Romulus eorū
uxores Sacerdotes, quæ ea sacra facerent, que ui-
ris non licebat. Ministrabant liberi, si patres non
essent, pueri curia delecti, qui dicebantur Camilli
& puella donec nubiles essent, Græcorum more,

apud

upud quos sunt xavngópoi, Sacerdotū ministri. Ad
dedit Numa Pontifices, qui pontes, qui ex ligno
erant, facerent, sacra, religiones & publicas, &
priuatas curarent, ædem, & aram consecrarent.
Ædem pontife x consecratus postes tenebat,
enuntiabatq; solēne carmen: sed lege ueteri Tri
bunitia à Q. Papyrio rogata prohibitum iniussa
populi ædes, terram, aram consecrare. Quid uero
tres Pōtifices statuissent de religione, Dijs Imm.
ædibus sacris, id satis sanctum, augustum, religio
sum populo Ro. & Senatui uisum est. Pontificum
scribæ dīlli sunt Pontifices minores. Pontifex ue
ro Maximus sacrificantes obseruabat, Deorū cul
tum docebat, res omnes singulorum annorū man
dabat literis, efferebatq; in album, & propone
bat tabulam domi, potestas ut esset populo cognō
scendi ijs, qui etiam nunc annales maximi nomi
nantur. Vestales capiebat, earum curam gerebat,
peccantes uerberabat, corruptas defodiebat ad
Collinam portam in cauea cum igne, pane, aqua,
lacte, & oleo: agras mandabat matronis, & licto
rem apparere ex sacrario Vestae egredientibus in
bebat, qui summucret occurrentes meretrices,
solueretq; qui ad necem duceretur. Vestales Nu
ma ipse quatuor, instituit, duas adiunxit Seruius
Rex, quæ ignem sacrum custodirent, ut faciunt
Delphis, & Athenis fæmina matrimonio solute,
in Perside Magi. Ignis si quando forte extingui

N. 4 tur

etur, quod Athenis factum est Aristote Archon te, Delphis templo à Persis incēso, Rome Mithridatici, & ciuilis belli temporibus: elicitur ex Sole flamma accusa in uasis cauatis ex latere aquilibus lateribus (sic apud Plutarchum in Latinis codicibus legēdū est) siue tabula ex felici ligno percussa, quem ignem exceptum cribro aneo uirgo in templū afferti lege Papia Pontificis Max. arbitratu uiginti uirgines è populo eliguntur, sortitoq; in concione sit, que Vestalis esset, quam cū caperet non proprio, sed Amata nomine appellabat, quæ feliciter olim fuerat consecrata: nā & hoc nomen habent, & propriū Vestales, quasi duplēcē uitam hominibus, & Deo uiuant. Capi nō poterat, ut auctor est Labeo. Antistius, sex annis minor, nec decem maior, non parentibus orba, aut parente altero seruo, in sordidissē negotijs uersato, & qui in Italia domicilium non haberet, nec qua lingua debili esset, alio sensu, membroite, nec emancipata. Erant & Flamines ex patricijs, ut etiam Salij. Nam quibusdam Dijs Sacerdotes erant, omnibus Pontifices, singulis Flamines, quin deni, maxima inter eos dignitatis Dialis, quæ Flaminem sacerorum Plinius uocat. Pileum hic, qui dicitur Albegalerus hostia alba Ioni cæsa factus cum uirga oleagina apicis loco semper sub dio gestabat, alijs duntaxat inter sacra. Hunc salma religione nec exercitus armatos uidere posse scripsit

Fabius

Fabius Pictor, nec annulo uti casso (solidū apud Festum legi) nec nodum in ueste habere, non int̄am tunicam sub dio exuere, nec ungi, non capream, carnem crudam, hederam, fabam tāgere, aut nominare, nec nominare canem, aut capellā, nec equum contingere, eoū uti, nec farinam fermento confusam, mortuumū, nec funestam domū ingredi, non uitium propagines succindere nec iurare, aut ab urbe tribus diebus abesse: capillos hic non detonderebat seruus eorum, & unguium segmina sub arborem siliquā terra operiuntur, iunctus eius ades ingressus liberatur, & demittitur per impluuium, liberatur etiam eius pedibus prouolutus, & eo die à pœna tutus est, mortem non licet obire cum pileo, nec Flamen esse uxore defuncta, quæ ultra treis gradus non ascendit climes scalas, mense Maio nullo cultu utitur, quæ tonitrua audisset, seriata erat donec placasset Iouem; pulsis Regibus creatus est Mammius Papyrius Rex Sacrorum, qui sacra, quæ conficiebant Reges Græcorum exemplo, perageret. legebatur ipse Rex Sacrificulus ex Senatoribus Patricijs a Pontificum, & Augurum collegio. Flamen, Augur, Pontifex quando cooptabatur in collegium, collegis cœnam dabat, quæ Pontificalis dicitur, augurale uero pluribus diebus, ad quæ Augures omnes cogebantur ire, qui recusasset à tribus ex collegio excusabatur. Qui initiari uelent,

lent, decem ante dies Venere abstinet, in coniza, noctu cubant, herba, qua libido cohibetur, immolant etiam porcum. Athenis initiati lauro, surfis req; purgatur, abstersiq; dicunt ἔφυγον κακὸν, ἀπὸ παράκεντον. In sacris, que λεόντια Porphyrius vocat, filiarum, ni fallor, eius, qui dictus est λεων, Orphei filij, quarum facillum in Ceramico Leocorion nominiā, manibus pro aqua infunditur mel ut munera esse significantur a noxiis omnibus rebus, & immundis, cum purget linguam mel, vulnera, corporisq; cōseruet, quare & pura sacra siebat melle, quod mortis nota, σύμβολον γ; sit, ut fel uite, quod & Diis sacrificatur, præter quam Iunoni in nuptijs.

HIEROPHANTAE, GALLI CYBELES,
Aegypti, aliiq; Sacerdotes, Christologus. Cap. xviii.

Iepofāntai sacrorum Antistites Athenis cicutæ poculo se castrant, sic Galli Cybeles, hitamen ut significant, qui numen matris uiolarint, et ingrati inuenti sunt genitoribus, indignos esse, qui filios edant, quod declarat Lucretius, significat Festus. Venere abstinent Aegypti Sacerdotes, uino, & ut credidit Cheræmon Stoicus, carne: anseribus tamen eos uesci Herodotus, & in plenilunio sue testatur Plutarchus, quod tunc Typhon suem persecutus in arcā incidit, ubi erat Osridis

Osiridis cadauer. Pisces certe non edunt, quos
nec Iunonis Argolicae Sacerdotes tangunt, cum
haud quaquam necessarium obsonium uideatur,
quos nunquam apud Homerum edunt Phœaces,
non Ithacenses, non Ulyssis sōciū in tanta rerum
egestate. Aegyptiū alij nona die primi mensis,
qui Θώο dicitur Mercurio cōsecratus pro foribus
pisces edunt. Sacerdotes ouo abstinent, laete, &
oleo, præter quam in oleribus, cepis etiam, ut Pe-
lusiote, quæ Luna, quam Isidis nomine maxime
colunt, deficiente augentur: fabas nec aspiciunt,
nec cognatos, nec liberos, non salutant homines
nauticos, quod ex mare, quem Typhonem uocat,
uitam sustineant, quare nec salem in mensa ha-
bent. Omnes pilos radunt, præterquam superci-
lia, & palpebras, quæ cum homine simul nasciū
tur, lauantur ter die, bis nocte, pedes nunquam
lauant Dodonai Iouis Sacerdotes, qui & nuda
bumo cubant, Aegyptiū super folia palmarum,
quas Baias dicunt obliquo scabello capite deposi-
to, in templo semper sunt, rerum naturas, cau-
fas, & rationes Syderum contemplantur, famem
per biduum, aut triduum ferentes, calceos induūt
papyraceos, ut ex arborum codice Pythagorai,
albos Athenienses, & Alexandrini Sacerdotes,
quibus tantum ubique fas est in remotis templis
adire, adūta Graci uocant. Syracusani singulis
annis Iouis Sacerdotem, quod apud illos amplissi-
mum

num Sacerdotium putatur, sortito capiunt. Nā suffragijs tres ex tribus generibus creati sunt, & res renocatur ad sortem. Apud Opuntios duo Sacerdotes erant, Deorum alter, alter Dæmonum, & ἡρῷος Magistratus, qui primitias, quæ Dijs mittantur, colligeret, Fugitiui seruū apud Ariciam simul pugnant, nictor Sacerdos Diana est, quæ eo loco colitur. Apud Aegienses in Achaia Iouis Sacerdotium pueris datur, qui pulchriores essent, puberes facti, deliguntur alij. Dicunt Iudei olim apud Priscos, qui Principem Deum rerum parentem, mundiq; fabricatorem colerent, Sacerdotes fuisse ex genere No& filios, qui primi nati essent, & hunc primatum uendi disse Esau Iacobo fratri minori natu: postea Sacerdotium Mosem mandasse Aaroni, & ijs, qui genus à Leui ducerent.

DOMVS, HOMINVM, VRBIS EXPIATIO,
uer sacrum. Cap. xix.

APVD Romanos Sacerdotes lana, & arborum ramis redimiti, quæ Februa dicuntur, expiabant domos: Ulysses uero procis interfecitis igne, & sulphure: pollutos homines Sacerdotes ipsi sulphure, aqua, igne, & lauro, cane etiam Proserpinæ allato, quæ expiatio περισκυλακι-
ης dicitur, unde & Luperci, cum Urbem lustrant

Strant, canem immolant, lustrant & Tibicines
Id. Quint, muliebri ueste. Aes uero semper pu-
rificationibus adhibetur, quod eo, ut scribit
Apollodorus, Lemures abigantur, & Manes,
quare & in Lune deliquijs solent aenea uasa faci-
bus erectis pulsare, ea etiam, qui excantant, ha-
bere, nam & apud Sophoclem Medea succos in-
fundit in aeneos cados: auertendi uero mali cau-
sa & tangebant terram, & Grecri lapillos iaeta-
bant, quod uidetur ex Hypati Macedonis carmi-
ne. Aduersus pestilentiam Romani platanam olea-
ginam uelleribus, & corollis inuolutam foribus
(quod & in latitia faciunt ramis arborum lau-
ri maxime appositis) imponebant, Grecri item,
qui hanc eperiosvnr, & kopubania appellant, que
tamen ex lauri ramis fieri alijs putant ad eundem
usum quoniam Pythone imperfecto, expiatus.
Apollo in Tempe, amoenissimo Thessaliae loco in-
ter Ossam, & Olympum, ad aram quandam, in-
de lauro coronatus Delphos rediit, quare ad eam
aram mittunt Delphi nobiles quoque anno filios,
ex quibus unus dicitur ἀρχιθέωπος, qui sacrificio
prestit, & redeat cum alijs lauro coronatus. Ae-
gyptij grani calamitate imminente, obscuro lo-
co cædem minantur animantibus, que colunt, in-
feruntq; non desinente malo, ita opinantes se
malorum auctorem placare. Fame, lue, aliaue
calamitate urbe laborate, fædissimum hominem
eligunt.

elidunt, quem ad certum deductum locum, casei
manu tenentem, placentam, & ficos aridos se-
pties caprifiso, & scilla agresti pudendis uerber-
atum, alijsq; uirgultibus sylvestribus, eisdem li-
gnis in scrobe comburunt, cineremq; projiciunt
in mare his uerbis περιφυα ημαν γερε. quare &
hunc hominem aliqui περιφυα uocant, καθαρα
alijs, Lycophron, & ante eū Hippoanax φαρμακον,
Philostratus ἀπογόπαον, nam hoc modo auertif-
se ab Epheso pestem Apollonium scribit: a nobis
dici posset Deuotus, nam sic Romanos lustrari
Graci aliquot poetarum interpretes tradunt,
more, quod uidetur, ab Aegyptijs sumpto, qui
Idithiam urbem incolunt. Solent hi in astu cani-
cula hoēs, quos, quēadmodū auctōr est Manethō
Typhonios uocant, cremare, cineremq; disperge-
re. Massilienses ubi peste laborabant, pauperem
quendam, qui sponte sē obtulisset, purioribus ci-
bis per annum alebant, uerbenis deinde, & uestili-
bus sacris ornatum circunducebāt per urbem im-
precati, quæ urbi mala imminerent, in illum ca-
derent, & extra pomaria eductum saxis occide-
bant. Occidebant & olim Principes in metuen-
dis periculis filium, quem maximē dilexisserent,
quod Saturnum acri imminentē periculo fecisse
testatur Sachoniathus Berytius, & filium, quem
Saturnus interfecisset, uocatum Ieud, quod sic
unicum gnatum, ut ille erat, dicant Thænices:

Itali

Itali uouebant quacunque proximo uere nata es-
sent, quod Sisenna, & Liuius in historijs uer sa-
crum appellant: nec tantum animalia maestabat,
sed & filios, quod cum crudele uisum esset, ser-
uatos extra fines mittebant: sic & apud Græcos.
Iphigeniam (Iphianassa certum eius nomen
erat) à Thoante abductam in Scythiam creditu-
cum immolanda esset in Aulide. Lencadij nocen-
tem quotannis monte deturbant ad auertendam
Deorum iram, pennis applicatis ut uolare uide-
retur, nauibus circumstantibus, quæ seruatum
extra fines auferent. In prodigijs, quæ malum.
Urbi portendissent, uirgines carmine lustrabant
urbem, ut fastum est L. Cæilio Metello, L. Au-
relio Cotta Coss. androgyno nato, uirgines enim
ternouenæ in Urbe cantarunt.

ROMANORVM LVDE, COLLEGIA, FA-
bulæ quando dantur. Cap. xx.

FIEBANT etiam Letiſternia, pompa, &
ludi, qui apud Romanos celebres quatuor ma-
xime erant, Votiu xvi. Cal. Sept. per quin
decim dies, quos uouerat Pompeius contra Serto-
rium, hos sequebantur Romani per decem dies
a Regibus instituti, & Romulo ipso, his enim lu-
dis raptae creduntur Sabinæ, quare & à Poeta
maximo dictum.

Et

Et raptas sine more Sabinas
 Confessu cauea, Magnis Circensibus actis.
 Dicti nanque Magni ludi, quod uel in honorem
 fierent Magnorum Deorum, qui sunt Lares Ur-
 bis, Neptuni etiam, & Iouis: uel quod C. C. M.
 numum primum acti sint, qui Priscis illis tempo-
 ribus magnus sumptus uidebatur, & nostro aere
 essent quinquaginta aurei. Circenses quoque di-
 Eli à Circo ipso, in quo quadrigae currebant septe-
 no circuitu: hos posteriori tempore dedere Prä-
 tores. Post x. l. dies, uel x. l. v. ut significat Ci-
 cero, conseguebantur ludi uictoria in diē viii
 Cal. Nouemb. à Sylla editi uicto Pontio Tele-
 sino (Telo sino est apud Plutarchum) Samnitū
 Duce prima hora noctis ad portam Collinam cū
 x. l. m. fortissimè pugnante maximo Urbis discri-
 mine: quos ludos Circenses uidetur appellasse
 Velleius grauis auctor, & elegans. His coniun-
 ctu erant Plebei dierum octo pro libertate plebis
 instituti uel exactis Regibus, uel post secessionē
 in montem sacrum. Erant & Compitalij ludi,
 quos faciebant Magistri uicorum, prætextatos
 Magistri collegiorum: collegia sunt ex eiusdem
 artis hominibus: sed M. Aemylia Lepido (C.
 Mario corruptè omnino legitur apud Asconiu)
 & L. Iulio Tullo Co. (quomodo & scripsisse
 Ciceronem existimarem Oratione in Pisoneum,
 qui & ab his Co. Cöpitalitios prohibitos signi-
 ficare

ficare uidetur, licet Asconius à Q. Cæcilio Metello Celere Cos. dicat collega L. uel, ut est apud Plinium, C. Afranij, sublata collegia ipsa, quod aduersus Remp. uiderentur esse, restituta deinde nouem annis post à P. Clodio T. R. P. L. Pifone, & A. Gabinio Coß. cum antea tamen Prætextatos ludos egisset. Sex. Clodius operarum Clodianarum Dux. Erant & Latina feria, quibus certabant in foro quadrigæ, uictore absinthium bibente. In Circo etiam dabantur spectacula ferarum, & sexageni iuuenes armati pugnæ simu lachrum edentes, decurrebant, clypeis deinde testudine facta, super eam duo armati depugnabant. In Floralijs meretrices nuda in conspectu populi usque ad satietatem in pudicorum lumen detinebantur, celebrabaturq; ludi cum omni lascivia, uerborum licentia, & obscenitate. Dabantur & ludi Scenici libero attributi, ut ait Sisinius Capito, & Apollinares in honorem Apollinis, & tunc fabulæ, propterea scripsit Ci cero ad Atticum ludis Apollinaribus Diphilum Tragœdum in Pompeium petulanter inuestitum. Populus accepta pro cuiusque copia stipe, lau reatus, albis induitus stans spectabat antequam theatrum mansurum fecisset Pompeius, theatro signis, tabulisq; pœnulis ornato, croco, & floribus conperso.

POETARVM, ET SYMPHONIACORVM
certamen, Musica, Saltatioq; non dam-
natur. Cap. xxi.

LATINI uero Poetæ certabant carminibus in sacris Iouis Capitolini singulis lustris, uictor corona donabatur, & donatum legi L. Valerium puerum XIII annorum ex Hisconio opido Italie, ut est in marmore antiquo, Histonii legitur in libris, apud Gracos absque dæxæ. Lugduni ad aram in templo Augusti, quod comuni Gallorum sumptu fabricatum fuerat, poetarum siebat certamen, qui succubuisset aut carmina sua spongia delebat, aut in confluentem Araris, & Rhodani demergebat. Athenis quoque in Dionysis poetæ Tragici, & Comici fabulas contentione quadam docebant; recitabantq; ipsi, ut olim Homerum, & Hesiodum carmina à se facta consueuerant: mox adhibiti histriones, personæ à Susarione, quas Romæ attulit Roscius: nomine reprehendebant ciues, & eorum habitu prodibant in scenam histriones, ut Socratem introduxere Aristophanes, & Eupolis. Ad cœsydram dabant fabulas, nam plures agebantur eodem die: quinque Iudices, teste Epicharmo, iudicabant, uictorem manibus extensis pronuntiabant, ut Itali, & Siculi, hircumq; Tragico dabant. Sed & in Dionysis Symphoniaci certabant, choris singulis ab unaquaque Tribu institutis,

tis sumptum faciente chorago . In choreis Dux hymno præcinit, concinuentium Chorus virorum, & fœminarum acuta cum graibus temperans concentum efficit, quem morem & in Aethuria seruatum ex Milesiis Aethrusci eloquentissimi hominis fabulis uidemus. Citharædi, qui alias canendo uicissent, coronantur, detraetam ipsi coram citharæ imponunt . Tragædia agebantur Athenis in uico , qui Acharnitas dicitur, musicum certamen in Odeo , quod fuit ex euentibus è theatro sinistra parte a Pericle fabricatum ad Regij tabernaculi formam ex spolijs Persarum: incensumq; Mithridatico bello restituit Ariobarzanes Rex . Rome autem quondam Musica, & saltatio, quas laudant Graci, damnabantur, postea saltare honestum creditum, docebanturq; Senatorum filij, & saltarunt Gabinius Consularis, M. Cælius, & Crassus Duitis filius, matrone etiam, nec damnat Sallustius Semproniam, quod saltaret, sed quod elegantius, quam necesse esset probæ fœminæ; optimè autem cantasse legitur L. Sylla . In Aegypto uero prohibitum erat alijs modulis uti, quam antiquis, que Isidis poemata dicuntur . Decimo quoque anno apud Iuliopolitas agebantur ludi, & citharædi certabant, ut & in Olympiaco certamine ipsi, & poetae .

OLYMPIA, PANCRATION, PANEGYRIS,
 Hellanodicæ, cursus, Aesymnetæ, Olympio-
 nicæ, formæ certamen, Olympia
 alia. Cap. XXII.

Hoc certamen instituit Hercules Elide ca-
 pta in honorem Iouis Olympij, certaruntq;
 qui iuuere auxilio Herculem, stadio uicit Oeo-
 nus Argolicus Princeps, biga Alcmeon, à quo
 fuere Alcmaonida, & eo genere Alcibiadis ma-
 ter, quadriga Halirrhoitus Mantinaus, lucta
 Ecbemus Tegeates, iaculo Phrastor, disci iactu
 Eniceus. Pancratio quoque & pugilatu in Olym-
 pijs certabatur, in Pancratio cædebant calcibus,
 cubitis, & pugnis. Castor, & Pollux, quibus Her-
 cules, cum ipse Deus futurus pyram confederet,
 mandauit ut ludos absoluuerent, addidere παντα
 πρ in instituta ab Aegyptijs. Conuenientes enim
 plurimi, artes exercebantur, agebantur oratio-
 nes, & certamina, hanc in Olympijs παντα πρ
 appellauit Philostratus. Diodorus, & Elei ipse
 institutos ludos dicunt ab Hercule, non hoc qui-
 dem, sed eo, qui fuerit ex Ideis Daetyleis unus,
 alij ab Oenomao, & Telope, Latini quidam ab
 Atreo; cum inferias Pelopi patri daret, & Her-
 culem uicisse, quos ludos postea Iphytus Eleus
 Praxonidis, uel Hæmonis filius Cyrrhaës deuicit
 qui maritimi erant in Phocide, & prædones, in-
 staurasse dicitur, uel, ut creditit Strabo, insi-
 tuisse,

tuisse, quod horum nulla sit facta mentis ab Homero: & ab Augea certamen in Elide factum aliud ab hoc fuerit, quod in Olympia prope Pisum celebrabatur, ubi qui uicisset, coronabatur olea, at in Elide accipiebat tripodem. Sed Pausa nias ludos restitutos dixit à Clymeno Cardis filio Herculis Idaei progenie, qui uenerat in ea loca ex Creta. Agebatur certamen quarto quoque anno circa plenilunium ab undecimo ad decimum sextum mensis diem, quo die qui uicisset pronuntiabatur. Ludorum curam habuere Elei ex Oxyli posterioris, mox Duuumiri sorte ducti, inde noue Iudices instituti, qui appellabantur ἐλλανοδίκαιοι: corum tres de equorum cursu, tres de quinquerlio, reliqui de ceteris certaminibus cognoscetabantur. mox decimus additus, duo deinde cum Elei in duodecim tribus partiti essent. Sed Tribus quatuor bello Arcadum amissis, octo fuere Iudices, decem postea c v i i i Olympiade, & sortiebantur. Hi piaculari sue, & aqua lustrati ex fonte piera, in urna argentea calculos tot collocabant, quot descendissent athletæ pugnaturi, geminos, eadem litera signatos, duo enim inscriptum habebant A, duo B, & hoc modo reliqui. Singuli athletæ Ioni supplicantes ex urna calculum extrahebant, quibus inspectis, qui eadem litera signatos haberent, eos Iudices committebant. Si impar fuisset athletarum numerus, impares & calculi

o 3 erant:

erant: atque cui is contigisset, qui solus inscriptus erat, ultimo loco cum iam defessis pugnabat nec barbarus inter athletas recipiebatur, non scelere conuictus, aut qui non esset legitimo matrimonio natus. Quicunque certaturi conuenerant, eorum quoque parentes, & fratres ad Iouis ^{epxix} simulacrum, quod eo loco erat, ubi cogebatur Eleorū Senatus, super suis exta, nihil se fraudis attulisse iurabant, atque decem continuos menses se exerceuisse, Elei uero mensē tantum: Iudices quoque se iustè iudicatueros pollicebantur, dicturosq; nemini qua ratione moti victores pronuntiassent. prodibant athleta cum subligaculis: primus corpus nudauit Hacantus Lacedemonius, quod Orfito & ipsi Lacedemonio certanti soluta fibula dolorem incussisset, quare non ludos spectabant mulieres, præterquam Cereris Sacerdotes: alij qui spectabant nudo capite erant, ut & ipsi aliquo modo certare uiderentur. Maclatis Deo uictimis quinqueratio primum, & cursu ludunt: deinde equorum certamina committuntur quatuor simul carceribus demittuntur, sic alij: qui ex singulis ordinibus uicerit, cursus cum aliorum ordinum uictoribus decertat, quare duplē palam uictor accipit: nam victores omnibus locis præter primum, palam etiam accipiunt, more à Theseo instituto, qui Creta rediens in Delo ludis Deo factis palma victores donauit. Qui curru

curru decertabant, duodecies contingebant metam, cursumq; flectebant, hinc Alpheo amne, hinc gladijs inclusis, ne errarent, qui quidem cursus τέργαρος est dictus, cum enim rectus est, nulla flexione appellatur σάδιος, semel flexus δίωλος, hisq; duobus armati currebant. δόλιχος uero est cum ter & semis metas adeunt, sed inermes, ut etiam in τέργαρῳ. Currus in Olympijs uel erat κέλη uno equo tractus, uel biga hoc est σωματίς, siue κάλπη equa actus, mulisue carrucarijs iunctis pri-
mum ab Asandrasto, & απύνι dicitur, quod iterum tantum factum est. Victores, eorumq; pa-
triam, quam se coronare dicebant, pronuntiabat
ελλαγοδίαι, & αὐτομηται, qui Iudicum ministri
sunt, oleastroq; coronabant sumpto ex surculis,
quos rediens ex Istro Hercules allatos, illic plan-
tanit, celebrabantur uictores encomijs, terq; hoc
Archilochi carmine.

χαιρε καλλίνετε τηνέλλα, ἔνδεξ Ηράκλεις.
Τηνέλλα est uox confusa ad sonus Lyre imitationem: eorumq; statua eo loco ponebantur, nisi operam aliquando arti fabrili dedissent. In Eli-
de etiam de forma præstantia contendebant mu-
lieres, quæ alias pulchritudine præcessisset, armis
& uittis donata, ad Minerue templum deducta,
Deæ armis consecratis, coronabatur myrto. Au-
reum malum pulchrior quandoque accipiebat,
propter iudicium Alexandri Dardanijs, uel quod

O 4 amoris,

amoris, qui pulchritudine excitatur, nota pomū
est, quæ propterea donant Chārites Veneris comi-
tes. Syracusis etiam, & Athenis alia agebantur
Olympia, alia Herculī in agro Leontino, quæ si
quando intermissa fuissent, loqui non poterant
antè Sacerdotes lingua impediti, quam ludos re-
petissent. Augustus etiam post Aetiacam uicto-
riā in Amoracio sinu Olympia instituit, iussitq;
Lacedaemonijs curarent.

PYTHIA, AMPHICTYONES, PYLAEA, PY-
LAGORÆ, Hieramnemones, alia Pythia, En-
neateris. Cap. x x i i i.

PYTHIA uero Delphis nono primum quo-
que anno, mox singulo quinquennio à Del-
phis ipsis instituta post bellum Crissæum, uel à
Diomede euenso Ilio, unde & in Pythijs obiisse
Orcstem Clytemnestra dicitur à paedagogo apud
Sophoclem, agebantur à Symphoniacis cithara,
tibijsq; in Pythijs Apollinis honorem, qui Pytho-
na sagittis interfecisset uel hominem sceleratissi-
mum, uel serpentem, quare Dei pugnam cū Py-
thone referebant Musici rhythmo Pythio, cuius
quinque partes erant, & à Græcis, Timosthene
præsertim, dicitur ἀνάποροι, quod præludiū erat,
ἀπτερα cū pugnam tentant, κατακελδουσ ipsa
dimicatio, δάκτυλος, aut lápēs pœan, qui huiusc
modi pedibus adstringitur, σύριγγεs extrema pars
est, &

est, & belue pereuntis sibila imitatur. Quas
partes aliter recenset Pollux, uocat enim ipse
πειρα, in qua pugna locum, modumq; Deus
prospicit, κατακελδομὸν cum iam prouocat ser-
pentē, ιδεύσιν, quo certant, & in Iambico adbi-
bentur tuba, & ad tibiam ὁδοντικοὶ canebant.
modum horrenda draconis sibila sagittis ab A-
polline conjecti reſerentem. Serpentum namq; uo-
cem tibias reddere certum est, quod & Minerua
ad eorum uocis imitationem, qui in capite Medu-
ſa erant, quod Perſeus abſciderat, tibias primum
confixisse dicitur. Quarta pars uocatur a Pollu-
ce πολυδεῖον, in qua uictoria Dei significatur, quā
ipſe celebrat extremo loco, & καταχόεται. Obſo-
letos ludos in uſum reſlituit Eurylochus Thessa-
lus Amphielyonum Dux, et ipſi Amphielyones
uictis Cyrrhais, quo tempore Delphis regnabat
Gylida. Amphielyones ab Amphielyone Deuca-
lionis, uel Heleni filio institutos scripti Theopom-
pus, alijs ab Acryſio. Delphorum populi finitimi
erant, qui ad concilium quod dicebatur πυλαία,
ad Thermopyas legatos. Qui dicebatur πυλαγό-
pae, & ἱερομηνίουes, Cereriq; sacrificabant, bis sin-
gulis annis, ueris, & autumni initio mittebant, de
communib; rebus consulentes: qui quidem popu-
li duodecim primū fuere Iones, Dores, Perrhæ-
bi, Bæotij, Magnetes, Achæi, Phthiotæ, Melien-
ses, uel Maleenses, Dolopes, Aeneanæ, Delphi,

c.

Et Phocenses. Aeschines eloquentissimus orator non Achaeos, nec Dolopes, nec Aeneanæ recentes, sed eorum loco Theffalos, Oetaeos, & Locros: mox fuere plures: scribitq; Aeschines ipse singulis populis duo suffragia habuisse, Strabo singulas urbes suffragium, et quandoq; cum altera, aut pluribus. Erant & Amphitryones in Træzena ad Neptuni fanum ex Athenis, Prasia, Epidauro, Aegina, Nauplio, Orchomeno, & Minyisue, uribus. præter musicam currū quoq; & cursu contendebant in Pithijs, scutis æreis sumptis, & duo stadia currentes. Qui uicissent eis Amphitryones, qui Delphici templi curam habebant, & certaminis Iudices erant, primo pecuniam, mox ex æculo arbore Ioui sacra coronam, tādem lantum, uel mala ex Apollinis fano accepta dabant. Megara agebantur alia Pythia, qua & Alcaethoia dicebantur ab Alcathoo Pelopis filio, ubi uictori dabatur ex myrto corona, alia in Peloponneso Sicyone à Clisbene instituta, cum in Phocide Crissæos debellasset, præmium erant argenteæ Phiale: Delphis etiam nono quoq; anno Enneateris, qua Rex farinam, & legumina impartitur omnibus oraculi iussu, cum in penuria Charila puella farinam petens calceo petita se suspendisset, famæsq; secura.

Nemæa,

S I N G V L O triennio in Nemea sylua agri Argiui, uel Elidis, quē Dyropes incolunt, circa brumā dies ad Largium fontem, qui Archemorus post modum dictus est in honorem Archemori (sic puerū vocauit Amphiaraus, cū Proanax, uel Opheltes diceretur) Licurgi Iouis Nemei Sacerdotis filij, quem serpens interfecerat, cū Argiuis Ducibus, qui certamē ordinarūt aduersus Thebanos, ipsius nutrix Hypsipyle fontē demōstratū accessiſſet, ludi agebātur Nemea diētī à loco, qui sic appellabatur uel à Luna, & Ioue, uel ab armentis Iunoni sacris, quæ ilī pascerētur, quod est uerū uel quod regionem sortiti essent Danai filij id dicitur à Gracis, κατανεμαδαι, Post modum Hercules cāſo Leone Nemeo qui è Luna cecidisse dicitur, ludos dicauit Ioui, qui eque streſſerant, gymniſi, disco, caſtuq; & primū admittebātur tantū milites, mox qui uoluissent. Praſides fuere Deceletonai, Corinthiſ deinde, qui propter Archemori mortē pullati pronuntiabāt uictores, atq; ex apio herba funebri corona donabāt, propterea & qui præparabant ad hoc certamen infantes, ſlatim natos in apio, quo extremus hortorū ambitus coſſeritur, collocaabant. Eorū, qui uiciffent, maiorum imagines, ut fieri in funere ſōlet, proferebantur. Fuere qui crederent non ab.

Argiuis

Arginiis ludos institutos, sed à Molorcho, qui hospitio Herculem suscepit cuiusq; filium interfecrat Leo. Syracusis etiā agebantur Nemaea, quae alij uocant Isthmia. Sed Isthmia sacrum Gracie certamen in Isthmo Corinthiaco ad Neptuni delubrum quinto quoq; anno, uel, ut est apud Pindarum, tertio in Inus, & Melicertae honore, quos Deos marinos fecit Neptunus, leucotheam, Pale monemq; uocauit, ubi Athamantem furentē fugientes ex Moluride in pelagus se dedissent ludos instituit Sisyphus Athamantis frater Corinthiorum Rex, postquam bac causa chorum ducentes uidisset Nereidas, primoq; agebātur nocte, mox die, & qui uicisset, apio arido coronabatur, aucto re Diphilo. Omissos uero Theseus interfecto Pro cruce restituit, & sacrauit patri Neptuno, qui fistula celebrabatur, eiq; immolabant taurum: quadriga, cursuq; certabant, & pino coronabatur uictor arbore in star maris infructuosa, prae- rant Corinthij, eorum urbe à L. Mummio deleta Sicyonij, Corinthij deinde urbe restituta à Cæsare. Qui horum quatuor certaminum aliquo uicissent, uocabantur ieprikai, qui omnibus, dicebantur periodo uicisse, & cātu, lyraq; pronuntiabantur, ad patriam redibant triumphantes, mænibus eversis, tanquam uirtute sua ipse satis urbes tuerentur: uacatio illis dabatur, & ex publico uictus, eorum statuae in foro statuebantur, si ter Olympijs

Olympijs uicissent eiuēs, ex membris ipsorum si-
militudine expressa: si Atheniensis fuisset Olym-
pionices, quingētas accipiebat drachmas lege So-
lonis, centum si Isthmijs uicisset.

L V D I A L I I I N G R A E C I A , E T A S I A ,
Germanorum Ludi, & Lydorum, fames
ut tolleretur, & pellatur. Cap. x x v .

E R A N T & alij præter hos celebres ludi. Nō
eno nanq; ab Isthmijs die Asclepia agebātur
Aesculapij in Epiro pugilatu, & Pancratio, alia
in Epidauro prope Argos: Rhodi Tlepolemi Tle-
polemia ab eius uxore Philozoe instituta, quorū
erat præmium ex populo alba corona. Argis, &
Aeginæ celebrabantur ἵπατα, que erat Iunonis
πανίγυρις, uel Hecatombæa, ob centum boues,
que immolabantur Deæ, præsides Tyndaridæ di-
cuntur, Hercules, et Mercurius, uictor accipiebat
clypeum æneum, & ex myrto coronam. In Elide
uirgines quinto quoq; anno stadium currebant,
dempto sextante, tunica collecta usq; ad genua,
solutis comis, & dextro exerto humero, primūq;
impuberes puellæ, mox grandiores, postremo ma-
xime natu: quæ alias præcessisset, huic corona ex
olea, & pars bouis Deæ immolatæ dabatur. Ludi
dicebantur ἵπατα, instituti ab Hippodamia pro-
pter connubium pelopis. Praerant sexdecim ma-
trona singulæ ex singulis urbibus Elidis, sed cum

octo

octo Tribus Eleorum fuissent, duæ ex singulis matronæ deleæ, quæ ludis præfessent, sue, & aqua ex piera lustrata, quæ etiam singulis annis Iuno ni peplum texunt. Committebantur præterea in Aegina Aeacea Aeaci, & Apollinis Delphinia quinquertio, in Arcadia ad Parrhasiam lyca Iouis areis armis propositis, Thebis Iolaia, illic enim fuerat sepultus Iolaus, & uictori donabant tripodas æneos, quos Graci dabant forti uero. Herculi hoc loco faciebant Heraclea, eiusq; liberis ex Megera, quos ipse furēs interfecerat, sue req; Polydorus, Anicetus, Mecistophonus, Patrocles, Toxoclitus, Menebrontes, & Chersibius: alijs uero Therimacum uocatos dicunt, Creontiadem, Aristodemum, Decoontem, Deionem, Antimachum, Clymenum, & Glenum, quos Lysimachus, non ab Hercule, sed ab hostibus tradidit dolo interemptos. Certaminis precium erat myrtlea corona, ut argentea phialæ Heracleorum quæ agebantur in Attica ad Marathona ob taurū à Theseo peremptum, quæ & Marathonia uocabātur. Thesepis in Bœotia in Eratus Musa honorem agebantur Eratidia, Plateis Ioui Eleutheria gymnicō certamine, quod illic Mardonium Graci, Persasq; superassent, præmium erat corona aurea. Celebrabantur Lebadeæ Trophonia Apollinis, uel Ergiui filio Trophonio, Amphiaræa oropi Amphiaro, Pellene in Achaia Dija, Theoxenia,

G

& Hermea Ioui, Apollini, & Mercurio, dabanturq; chlana uestis hyberno tempore commoda, & Theoxenijs argentum. Eleusina in Attica Cereris, & Proserpina faciebant ludos Demetria, Anacalypeteriaq; uel Eleusinia, hordeum qui uicisset, accipiebat. Athenis Panathenea Minerue in conuentu totius Gracie, maiora quinto quoque anno, singulis annis minora, precium uictoria erat olei κεράπιον, uel amphora octo & quadraginta sextarios continens. In maioribus Panatheneis consecrabant Mineruam peplum, Deorum uictoria intexta, quam retulere de Gigantibus, Typhonis cade, Enceladiq; imagine, quos Dea ipsa interfecerat, & eorum, qui aliquid fortiter fecissent. Post Panathenais fontes armati inter se in theatro pugnabant. Hydrophoria quoque agebant Athenenses in eorum memoriam, qui aquis perierant, & Dionysia octauo anni mense, qui οἰδηπόλιον dicitur: tunc canunt in theatro ad tibiam, saltant, & matronarum, Nymphaeum Baccharumq; amittu, & habitu incedunt. Aguntur etiam Bacchanalia alternis annis in Parnaso cymbalorum crepitu. Oilea faciunt Locri Opuntij Aiaci oileo, Megarenses Ioui Dioclea usque ad ueris initium, in Orchomene Minyia, & Protesila Protesilia, ut etiam Thilaca urbe in Thesalia, quo loco ipsi dicebatur regnasse, in Delo Deliaca boue proposito, Gerastia in Eubaea Ne-

ptuno

ptuno à Geræsti promontorij incolis propter tem
peſtatem cohortam inſtituta, ut etiam Basilia:
Iones quoque in agro Epheso Panionia Neptu-
no faciebant, & Chalcide Alexandria Alexan-
dro Philippi F. In fine ludorum Grecri statuunt
cratera, quo libat Dijs, mox laudant uincentem,
conuiuiumq; celebrant, ludos nemo ſpectat uerſi-
colori ueste. Athenis, & Pergami quotannis pu-
gnabant galli gallinacei, certamine à Themisto-
cle inſtituto, qui cum aduersus Persas proficiſce-
retur, uifa pugna gallorum, eo exemplo ad liber-
tatem adhortatus eſt milites, & ad fortiter agen-
dum: In Peloponneso ephebi ad monumenta pe-
lopis propè Alphæum flagris decertant ad effu-
ſionem uisque ſanguinis, quæ dicuntur αιματηριæ
à Pindaro. Spartani pueri quot annis ſe flagris
magna doloris patientia in ara orthic Diana cæ-
dere solebant, certamine, quod διακαστιγον di-
cunt, uel à Pausania inſtituto loris cæſis Lydis,
qui ſacrificium dirupuerunt, uel à Lycurgo ne hu-
mana uictima, ut fiebat, Dea placaretur ob cæde
ad eius aram hominum factam, cum inter ſe pu-
gnaffent Limnates, Cynosurenſes, Mefoam, & Ti-
tanenses. Apud Tritonem in Apricæ uirgines
fustibus, & ſaxis ſe petunt, quæ occubuerit non
existimatur uirgo. Aliud uero neſciunt ſpecta-
culum Germani, præter quam inuenum, qui nu-
di inter gladios saltat: alea delectantur maximè,
qua

qua eſt ammittūt quādoque libertatem, ut C^o Hūni. Lydi ſi quando penuria earum rerum, que ad uictum neceſſarie ſunt, inciderit, alternis tantum diebus edunt, alīud tempus ludis consumunt, ne famem ſentiant, quam cum tolerare Scythæ uolunt uentrem fascijs circumligare ſolitos ſcripsit in primo διουρέτεων Erasistratus, eam uero expel lebant dono Græci dicentes οὐ βέλιμον, οὐ πλεῖον, καὶ οὐ γείαν.

POMPA, LECTISTERNIA, SVPPPLICATIO,
Hospites, Xenia, Affyriorum, Persarum,
Romanorum ſupplicatio.
Cap. XXVI.

IN pompa (nam de ludis ſatis dictum uideatur) uelabunt Romani loca ne ſacra deſpicerentur, & imagines Deorum ferebant Victorię Neptuni, Martis, Apollinis, Mineruę, Cereris, Bacchi, Caſtoris, Pollucis, & Veneris: apud Gracos primum ferebatur uini amphora, & clematis herba Itali cētunculum uocamus: hircus deinde, & nucum ſporta, tandem phallus obſcenum membrum. Athenis in pompa uirgines incolarum filiae Atticis uirginibus umbracula ferebant, matrona matronis, uiri Scaphas. In lectiſternijs ſteruebantur nanque leſti in tempulis ad pernoctandum more ſumpto ab Atticis mulieribus in Theſmophorijs, quibus ligni folijs cubitus ſibi ſter-

T nunt

nunt castitatem custodientes, cibisq; abstinentes) non exercebant iurgia, nec lites, nec in supplicatione, quam & decernebat Senatus ad omnia puluinaria Deorum propter uitioriam relata: Imperatori, cuius nomine decreta esses, redeunti dabatur triumphus, ante triumphum trabea induitus erat. Qui uero suppliciter aliquid postularet apud Gracos, mentum contingebat, dextram, & genua, ramos etiam olea porrigere solebat, quod Locrenses Roma fecisse constat, cum nimis impie à Q. Pleminio uxarentur: infulis etiam uelati, ut latinorū legati postquam uicti sunt à Posthumiō. Aegyptij iratos Regum animos deprecari consueuerant sacris omnibus prolati. Qui ad ali quem opis gratia confugerent, ad focum sedebat, quemadmodum Coriolanus apud Aetium Tullium Volscum, Themistocles apud Admetū Molossorum Regem, eius liberis manu sumptis. Ulises uero auxilium petens ab Arete Alcinoi uxore manibus elatis ad eius genua stat, mox sedet humi inter cineres, quem sublatum Alcinous ad mensam cum Laodamante filio collocat, hic dicebantur hospites, quod hospititalitas contrahetur ad mensam. Hospitibus his primum apponebant sal, quo gustato nefas erat eos uiolare, ut & apud Germanos. Barbarorum tamen omnium consuetudinem fuisse testatur Eratosthenes, hospites pellere, Tauri Scythæ Diana immolatos edunt,

edunt, Carthaginenses demergunt qui in Sardiniam, aut Gadis navigant: Indi non patiuntur ultra triduum peregrinos in urbe morari: aliqui tamen hospitibus accendentibus etiam domo abeunt, ut uxoribus, quod & Babylonij permittunt, abuti, rebusq; omnibus possint liberius. Graci primo die eos coniuiio accipiunt, mittunt extremo pullos, oua, olera, poma, ceteraque que dicuntur xenia. Assyrii uero supplices equo desiliunt curuatis membris, facie terram ferre tangunt, manibus post tergum relatis, retroque gradientes: Persae igne sumpto in amnem descendunt, sequuntur, nisi exorent ignem, quem colunt, demersuros: exorant propterea, sed propter minas multantur. Scythe immolati bouis carnes coctas, concissasque proprie se ponere, ipsis super corium sedere, qui auxiliaturus est carnis parte accepta, corium descendere solet. Romae, qui ope indiget, cōfugit ad asyliu Cereris, huic datur panis, unde pandere dictu arbitratur Varro in libris de Vita populi Ro.

CHRISTIANI PRISCI QVOMODO
uixer. Cap. XXII.

NON equidem Christianorum mores referre his libris, ne nostris hominibus & ipse leges perscribere uelle uiderer, nisi desidiae hoc magis aliquos ad scripturos arbitrarer, quam cuius aliae potius cause, si, quando nimius fortasse fuerim

P 2 nonnum-

nonnunquam in ea perquirenda, quæ parum ad nos, nihilne conferant, nostra prorsus omissem: quare mores antiquos eorum hominum, qui hanc religionem coluere primum, proponam, ut si qui uelit, posset facile, qui magis probādi sint, eorum, aut nostri, uidere: & ita proponam, ut constitutum habeam, & profitear Pontificis Rō. doctorū hominum, atque optimorum, qui cum eo de religione consentiunt, decreta, & iussa semper apud me rata, firma, & sancta fuisse, futuraq;. Corde igitur Deum recipi oportere putabant, eius simulachrum hominem esse, propitiareq; qui innocen- tiam coluisse, institiam, abstinuisse dolo, hominem periculo eripuisse: hominem solo crimine corrumpi, & maleficiorum conscientia. Cibū non sumebant cum ijs, qui nondum hanc religionem suscepissent. Qui credere uellet, cum ieiunasset adducebatur a patre lustrico ad Pontificem, qui hominem quadriginta diebus de ijs rebus docebat, quæ Christiani hominis essent: sic enim Antiochia primum uocati in Syria, qui Christi Soteris doctrina instituti essent, eorum conuentu (explanatio Graci dicitur) in ea urbe a Petro, & Paulo instituto. Die mox, quo reuixerat Christus, & Pascha Indiaica uoce appellatur, eum discinctū, uestibus etiam detratīs Pontifex ad Occidentē conuersum iubet malum genium (Satan uocant Indai) sufflatione emittere, & ad Orientem profit erit

fiteri Christum: corpusq; oleo ungit uerbis solen-
nibus consecrato, & ter mersum aquis pereuni-
bus fontis, aut fluminis, marisue expiabat nomi-
ne trinæ Beatitudinis inuocato. Qui expiaretur
a patre lustrico, & ministris Pontificis albis in-
dutus, Iudeorum duabus uocibus Hallelu ia da-
bat laudem Deo, melq; simul cum alijs, qui expia-
rentur, ac lac gustabat, & illis omnibus adhibe-
bat manus Pontifex, ut Dei spiritum exciperet.
Nam & Pontifex per oppida discurrebat ijs ma-
nus adhibens, qui expiati a presbyteris, aut Dia-
conis essent: in templo deinde εὐχαρισταν̄ sume-
bant: nam ιτεργία consecrationem habebat εὐ-
χαριστας hoc modo: Pontifex altaria thure
adolet, & templum Davidis carmina cum mini-
stris canens: leguntur postea aliqua ex libris ua-
tum, literisue τῶν Απόστολων, eorum scilicet, qui
a Christo ad homines aduenere nuntiū, loco edi-
tiori εὐαγγέλιον. Ante, & post pontificem ad
aram erant Diaconi septem (totidem enim esse
in unaquaque urbe uoluere Apostoli) aliq; mi-
nistri uestibus sacrificis, a dextra, & sinistra pre-
sbyteri tanquam custodes, ne quis in Pontificem
impetum faceret: egrediuntur mox templo να-
τηχούμενοι, qui de Christo quidem Pontifici cre-
dunt, nundum uero aqua expiati sunt: egrediun-
tur & qui polluti pænitentiam agunt, & εγγα-
ρεῖουθοι, quos lemures agitant: in templo rema-

net Pontifex, ministri, plebs sancta, & innocens. Concinnunt deinde quid de Deo persuasum sibi sit, rerum scilicet parente, Rege, & Sancto: ministri panem, & calicem altaribus imponunt: ubi Pontifex dixisset ut omnibus pax esset, cuncti iungunt oscula, osculum hoc Paulus ^{2 Cor. 10} vocat: Pontifex, & ministri abluunt manus, Deum laudibus celebrant, Pontifex uerbis arcanis (iam non ita) *eu*^χ*ριστιαν* consecrat, quam demonstrat, sumit ipse, imparitur ceteris ante cibum, Deo gratias agit, mox omnes simul edunt. Christianorum enim communia omnia erant, opibus uenundatis Pontifici pecunia tradita: utilius postea nisi sum opes, & praedia Pontifici tradere, qui ceu procurator fructus inter pauperes partiretur, aleretq; qui simul uiuere uoluissent: hæc enim Pontificis (Sacerdotem antiqui, *επισκοπον* dixre Græci) cura erat, sed prima legem Christi populum doceare, Seniores (*πρεσβύτερι* dicuntur) & Diaconos instituere. Sacerdotes ipsos, uel Pontifices crearunt primum Apostoli, ut Petrus Roma Linum, & Cletum, moriensq; Clementem, Cesarea Zacheum, Paulus in Creta Titum, Ephesi Timotheum: sic à se plures missos testatur Clemens in Hispaniam, Galliam, & Germaniam: postea id fecere *πρεσβύτεροι*, qui Sacerdotium uni ex eorum ordine mandabant, quod Alexandriae à Marco ad Heracleam usque & Dionysium Pontifices factum

factum est; unde credidit Hieronymus Pontificē
à Paulo, & Ioanne uocari πρεσβύτερον. Manda-
bat & Sacerdotium populus, eius quem designa-
ret, nomine publicē posito, ut si qui uellet, homi-
ni, quæ nosset crimina, obijceret. Inde id fecere
quicunque in Provincia Pontifices essent, uel eo
rum omnium uoluntate tres tantum. Pontifices
quoque primarij, qui Patriarchæ, & Archiepi-
scopi dicuntur, eorum, quibus præsunt, Pontifi-
cum concilio designantur: illi in urbibus institu-
ti, ubi maiores Flamines fuerant, isti ubi Flami-
num Principes, Episcopi in singulis ciuitatibus.
Primarij ipsi aliorum Pontificum iudicia age-
bant, & inter populum in aliorum Pontificum
concilio, quod bis, terq; singulis annis cogebatur:
iudicia inquam inter populum rerum, quæ maio-
res uiderentur, quam quæ decerni à Pontifice ip-
so possent, qui reddebat in urbe inter Christianos
iudicium. Si controuersie, quas Pontifices in
concilio diremissent perdifficiles essent, Presby-
teri, & ex populo ijs, aduersus quos pronuntiatum
fuisse, Pontificem Romanum, utpote qui Maxi-
mus est, appellare poterant, Seniores ipsi, Pres-
byteriue pauperum, uiduarum, eorum, qui quod
Christiani essent, in custodia tenerentur, aut ma-
la sustinerent, curam gerebant, excipiebant ho-
spites, & ut aliena pudicitie parceretur matri-
monio iuuenibus uirgines collocabant, & ijs qui

P 4 salatiores

salatiōres uiderentur, uidiuas etiā iuuenes. uxor
petebatur ab eis, in quorum potestate puella es-
set: sponsa dabatur, sacerdos precibus à Deo
petebat, ut matrimonium bene uerteret, pacata
sanctissime, & honestissime uitam coniuges simul
degerent, ducebatur inde sponsa marito à prou-
bis, & cognatis: maritus cum ea biduo, aut tri-
duo preces casto corpore fundebat, dona paupe-
ribus mittens, qui in templo alerentur. Diaconi
tanquam Pontificis oculi, perlustrabant quae
Christiani agerent, si quem errantem uidissent,
deferebant ad Pontificem, qui eum hortabatur
ad studium bene uiuendi: segniores invitabant
ut audiūs Pontificem docentem audirent, qui
pauperes essent, aut mala ualitudine laboraret,
nuntiabant omnibus, fratres (hoc nomine Chri-
stiani se uocabant, fratrem etiam Cyprianus No-
uatiānum Hæreticum, et Cornelium Pontificem
Ro. ut Augustinus Innocentium) uisebant il-
los, ijs, qui egerent. administrabant cibum, san-
ctorum pedes lauabant, hospitio & ipsi peregre
aduenientes suscipiebant, Deum precabantur
pro defunctis, & Martyribus: sic eum dicebant,
qui ne Christum abnegarent, supplicia perfere-
bant: quorum etiam dies natales celebrabant:
se ad omnem actionem, aditum, progressum cru-
cis signo munibant: non uias obsidebant armati,
non maria prædabantur, non miscebant uenena,

non

non exponebant filios, non stupra inferebant, non
fæmine, nec mares quæcum corpore faciebant,
non aderant parricidae, non sacrilegi, non capta-
tores, non testamentarij, nec innoxios plectebant,
si quis peccasset aliorum consortio illi interdice-
batur, donec criminis paeniteret, & Deum illi
Presbyteri exorarent, sed Presbyteri, qui pec-
cassent, post paenitentiam munus ipsum amitte-
batur. Vita sanctum Pontifex alijs conuocatis de-
ponebat, si Sacerdos fuisset, aut minister, ante al-
taria, si ex populo, ante sacrarium, Deum uenera-
batur, gratias agebat, cum alijs Davidis carmina
concinebat, ministri legebant quæ scripta essent
de æterna uita, quam qui mortui sunt reuiuiscen-
tes iterum agent; κατηχεον inde templo egre-
diebantur, laudabantur sancti, innocentesq; ho-
mines, qui obierant, defunctus ipse: super cada-
uer Pontifex concipiebat preces à Deo petens
ut mortuo peccata condonaret, & ualere iusso ca-
dauere simulq; alijs, oleo consecrato infuso cum
alijs cadaueribus sepeliebat. Quæ quidem omnia
de Christianis ex Theologis.

Paulo	Urbano
Dionysio	Tertulliano
Ignatio	Arnobio
Clemente	Laetantio
Euaristo	Cypriano
Anacleto	Hieronymo

alijsq;

alijsq; huiuscemodi excepta sunt, reliqua uero
que in his libris tradidi & ex illis, & ex alijs
quos uel ipse legerim, uel ij unde sumpserim,
qui sunt.

Grammatici latini

Acron	Porphyrius
Altamerus	Probus
Asconius	Robortellus
Aulus Gellius	Seruius
Cataneus	Theophilus
Claudius Aruntius	Verrius
Conradus Lycosthenes	Poetae
Diomedes	Aetius
Domitius	Cæcilius
Fulgentius	Catullus
Glareanus	Ennius
Lactantius	Helius Cimæ
Laurentius Valla	Iuuenalis
Manutius	Lucanus
Moscellanus	Lucretius
Nonius	Martialis
Opsopæius	Neuius
Parrhasius	Ouidius
Paulus Marcius	Plautus
Philander	Propertius
Philippus Beroaldus	Statius
Pius	Terentius
Pompeius	Tibullus

T. Quin.

T. Quintius	M. Paulus Venetus
Val. Flaccus	Marlianus
Vergilius.	Matthias Sarmata
Historiarum scri-
ptores.	Mustius
Aemilius Probus	Paulus Diaconus
Ammianus Marcel-
linus	Petrus Mediolanensis
Bonfinius	Pescennius Festus
Cæsar	Pollio
Capitolinus	Pomponius Mella
Cassius Hemina	Quadratus
Cassiodorus	Q. Curtius
Cornelius Nepos	Sallustius
Cornelius Tacitus	Saxo Danus
Crantius	Serenus
Eutropius	Sisenna
Fabius Pictor	Suetonius
Iornandes	T. Liuius
Iosepus Indus	Valerius Antius
Irenicus	Valerius Maximus
Iulius obsequens	Vartomanus
Iustinus, uel Trogus	Velleius
Lepidus	Vopiscus
Licinius	Oratores
L. Florus	Cicero
M. Antonius Sabel-
licus	Cornificius
	Plinius Cæcilius
	Quintilianus

Aflro-

<i>Astrologi</i>	Paulinus
<i>Hyginus</i>	Rufinus
<i>Philosophi</i>	Sidonius
<i>Apuleius</i>	<i>Ambigui tituli</i>
<i>Bessarion</i>	Agrippa
<i>Galeottus</i>	<i>Ateius Capito</i>
<i>Marsilius</i>	<i>Aurelianu</i> s
<i>Seneca</i>	Budeus
<i>Iureconsulti</i>	<i>C. Bassus</i>
<i>Alciatus</i>	Calcagninus
<i>Aurelius</i>	Cincius
<i>Cælius Sabinus</i>	<i>Claudius Saturninus</i>
<i>Caius</i>	Columella
<i>Iulianus</i>	Crinitus
<i>Labeo</i>	Erasmus
<i>Modestinus</i>	Hermolaus
<i>Papinianus</i>	<i>Iulianus Aurelius</i>
<i>Paulus</i>	<i>Iulius Frontinus</i>
<i>Pomponius</i>	<i>Iunius Gratianus</i>
<i>Trebatus</i>	Leo
<i>Trophonius</i>	Leonicenus
<i>Venuleius</i>	Macrobius
<i>Ulpianus</i>	<i>M. Cato</i>
<i>Theologi</i>	<i>M. Messalla</i>
<i>Ambrosius</i>	<i>M. Iunius Nypsus</i>
<i>Augustinus</i>	Merula
<i>Capnion</i>	Philelphus
<i>Hesychius</i>	Plinius

Poly-

Polydorus	Varinus Camers
Pontanus	Zenodotus
Raphael	Poeta
Robertus	Aenicus
Sisinius	Aeschylus
Tileius	Agamestor
Tiresias	Alcmaon
Varro	Apollonius
Vitruvius	Achæus
Zieglerus	Aristophanes
Græci Grammatici	
Diogenianus	Callimachus
Eustathius	Crinagoras
Interpres Apollonij	Dionysius
Aristophanis	Diphilus
Demosthenis	Epicharmus
Euripidis	Eratosthenes
Nicandri	Eubulus
Interpres Pindari	Eumelus
Sophoclis	Euripides
Theocriti	Geminus
Iohannes Tzetzes	Hermippus
Isaacius	Hesiodus
Iulius Pollux	Hipponax
Pamphilus	Homerus
Seleucus	Ibicus
Suidas	Lycophron
Theodorus	Mimnermus Colopho- nius

Nau-

<i>Naucrates</i>	<i>Dinon</i>
<i>Nicander</i>	<i>Diodorus Siculus</i>
<i>Nicostratus</i>	<i>Diogenes Laertius</i>
<i>Orpheus</i>	<i>Dion</i>
<i>Philodemus</i>	<i>Dionysius</i>
<i>Pindarus</i>	<i>Diophantes</i>
<i>Rhianus</i>	<i>Dioscorides</i>
<i>Sophocles</i>	<i>Dorotheus</i>
<i>Theocritus</i>	<i>Dosiades</i>
<i>Theophrinus</i>	<i>Duris Samius</i>
<i>Historiarum scriptores</i>	
<i>Agatarchides</i>	<i>Egesippus</i>
<i>Agathias</i>	<i>Ephorus</i>
<i>Alcimus</i>	<i>Eudoxus</i>
<i>Androton</i>	<i>Euhemerus</i>
<i>Apollodorus</i>	<i>Gemistus Plethon</i>
<i>Appianus</i>	<i>Hecatæus</i>
<i>Aristides Milesius</i>	<i>Hellunicus</i>
<i>Arrianus</i>	<i>Heraclides Ponticus</i>
<i>Asclepiades Cyprius</i>	<i>Hereas</i>
<i>Bardesanes</i>	<i>Herodianus</i>
<i>Callisthenes</i>	<i>Herodotus</i>
<i>Carminius</i>	<i>Hieronymus Rhodius</i>
<i>Chrysermus</i>	<i>Iosepus Iudaus</i>
<i>Clidemus</i>	<i>Iuba</i>
<i>Ctesias</i>	<i>Nicanor</i>
<i>Dicearchus</i>	<i>Nicolaus Damascenus</i>
	<i>Nymphis</i>
	<i>Nymphodorus</i>
	<i>Ones-</i>

Onesicritus	Antisthenes
Pausanias	Aristoteles
Phanodemus	Artemidorus
Philochorus	Cheramon
Philostratus	Demetrius
Polemon	Hermes
Polybius	Hierocles
Polystephanus	Manethon
Posidonius	Maximus Tyrius
Procopius	Olympiodorus
Sachoniathus	Palaphatus
Stephanus	Pharnutus
Strabo	Thilon Iudeus
Theopompus	Plato
Theseus	Porphyrius
Thucydides	Proclus
Timaeus	Pyrrho
Uranius	Theophrastus
Xanthus Lydus	Xenophon
Rhetores	Medici
Aeschynes	Galenus
Demosthenes	Theologi
Dinarchus	Basilius
Iseus	Eusebius
Isocrates	Gregorius Nazian-
Libanius	zenus
Philosophi	Moses Iudeus
Alexander	Origenes

Theodoreetus	Stobæus
Theophylactus	
Ambigui tituli	Auctoritatis inco-
Aelianus	gnite.
Aphricanus	Aglaosthenes
Athenaeus	Batus
Constantinus	Diogenetus
Didymus	Diotimus
Erasistratus	Hypatus
Lucianus	Lysimachus
Nicanor	Philarchus
Plutarchus	Pisander
Ptolemaeus	Timosthenes.

Gentium, & urbium, quarum nomina in his
libris habentur, explicatio.

A Bydus in Asia ad Helleponsum Milesiorum
Colonia, Gyge Rege deducta. Acacesium
in Arcadia Opp. ab Acaco Lycaonis filio conditum.
Achæi Græci sunt ab Achæo Xuthi filio,
Ionis fratre, à quo Athenienses dicuntur Iones.
Achæi etiam in Peloponneso, sicq; vocantur La-
cedæmonij, & Argiui ab Archandro, & Archi-
tele Achæi filijs Acilesina, uel Acilisena, quod
est apud Ptolemaeum est in Armenia regio.
Actium Colonia Augusti in Epiro, iam dicitur
Caput figi. Adyrmachide in Marmarica prope
Ionium

Solis fontem. Adriam urbem in Venetia posuit
Adrius pater Ionij Illyrici Regis, à quo nomen
Ionum mare accepit: uel Dionysius Tyrannus;
Aethruscorum Colonia, quæ Adriatico mari no
men dedit. Alij mare ab Atria dici credunt ur
be in Aethuria à Diomede condita, quæ Ae
thria prius uocabatur, unde Aethruscos appel
latos credimus qui erant Tyrrheni à Tyrseño Te
lephi, Aebatarnæ Scythæ. Aegina Sporadum
una ab Asopi filia Aegina, Aeaci uxore, nunc
Lesina, antea Oenone ab Oenone Boydionis filia.
Hanc incolebant Myrmidones formicis homines
ab Ioue facti, quod cum soli in antris degerent,
uitam colere, belliq; artem eos docuit Aeacus.
Aegium Vrbs Achaia in Peloponneso. Aeneas
urbs, quam in Thracia ad Atho cōdidit Aeneas
Ilio euerso, ubi pater eius Anchises sepultus est,
uel certe in Pytane propinquo loco, cum in Ca
lauro obiisset prope Anthemum. Aequi in Ae
thuria ubi Uiterbum. Aequicoli in Latio ubi
Taliaicotium. Aestyi Germani in Liuonia.
Aethiopes, Nigritæ, Pageng idem sunt, qui olim
primi coluere Deos, legibusq; usi sunt, iam uero
rudes alijs Christum, alijs Maometha seellantur.
Aetolia in Achaia ad Coruum monte ab Aeto
lo Endymionis filio, antea Hyantis dicta, nunc
Despotatus, ut quidam putant. Agathyrsi in
Liuonia ab Agathyrsō Herculis filio, uel à thyr
sis

Q

sis

sis Liberi patris hi etiam dicuntur Gelones, & Geloni à Gelone Herculis filio. Agaui prope Cyrenem in Aphrica. Agrigentum Doriensium oppidum in Sicilia, nunc Gergentum. Alani, Alauni Ptolemæo ex Sarmatia accessere in Galliam, & Hispaniam cum Vandilis. Alatemnij in Aphrica. Albani in Latio ex Alba urbe condita ab Ascanio. Arij in Scythia prope mare Caspium, qui iam Mengrellij dicuntur: Italorum progenies, Herculem Geryone extincto, secuti. Hos alij dicunt à Theffalis ortos cum Iason. Acceta mortuo Colchos repetisset: inter Mengrellios etiam sunt Colchi, Lazi etiam dicti Aegyptiorū coloni. Allobroges in ea Gallia parte, quæ Delphinatus dicitur. Amazones fuere ad Thermo dontem, inde in Caria, & Lydia, Phrygiam mox inuasere, repulsaq; à Mygdone, Otreo, & Priamo: postea Atticam, sed nictæ à Theseo, inde ab Achille, & tempestate aëta uenere in Italiam, Cleten urbem adiicarunt, quam tandem, & Amazones simul Crotoniatae delerunt nomen, quod dextram mammam abscinderent, babuere, ortum uero à Marte, & Venere. Ambracia sinus Arta Gulfsanus. Amphrones Galli Cimbris se iunxere Italiam petentibus, uiectiq; simul, & casi sunt. Amorrhæi in Libano monte Syriae. Ansibarij Germani in Frisia, deleti inter Cattos, & Cheruscos. Antiochia in Syria nunc Aleppū condita

condita à Seleuco Antiochi filio. Ariam in Mariana Bactris finitimam erexit Antiochus So-
ter, tertiam in Mesopotamia Nicanor, quartam
in Phrygia Antiochus Epiphanes, & hæc Ro-
manorum Colonia. Antropophagi in Aethio-
pia circa sinum Barbaricum, ubi est Quilæ
Regnum, & Mombacæ. Anxur Terracina in La-
tio. Apollonia inter Taulantios in Epiro, Corin-
thiorum, uel Corcyrensum Colonia, nunc Velo-
na. Aulon autem est in Peloponneso, Aulo-
nia, quæ & Caulonia dicitur, in Italia Crotonia
tarum Vrbs. Aquitani in Gallia, Vascones nuc.
Arabes in Asia. Arachosia Ariane pars us-
que ad Indum. Arbi in Carmania. Arcadia in
Peloponneso ab Arcade Iouis filio, uel Apollis-
& Callistus. Genuit & Elatum, & Aphidanta
Arcadum parentes. Argos Phoronicum
condidit in Peloponneso Thoroneus, aliud Am-
philochium in Acarnania, Amphilochus Am-
phiarai filius, uel Alcæon, tertium Orestium
in Epiro Orestes cum occisa matre erraret. Aria
Prouincia Asia prope Parthiam, nunc Regnum
Turqueste, quomodo etiam dicitur Carmania in-
ter Persidem, & Gedrosiam. Arij Lygiorum
pars, Lygij Sueuorū gētes Danubij accolæ iuxta
Morauiam, & Slesiam. Arimphæi dicuntur fuis-
se ubi Rhiphæorum mötium iuga reficiunt, haud
dissimilem Hyperboræis gentem ex locorum pos-

Q 2 tione

tione mihi uidentur fuisse in Mosconia in Colmogoro Regno. Aritia urbs in Latio cōdita ab Hippolyto Thesei filio, uel ab Archilocho Siculo, Rizza nunc dicitur. Armenia à Cappadocia ad mare Caspium ab Armeno Rhodio, uno ex ijs, qui Iasonem secuti sunt in Colchos. Eudoxus Phrygium genere Armenios ait esse: hodie Carmania. Aspendos urbs Pamphylia condita ab Aspendo, aut Argiuis. Assus in Troade colonia Mitylenæorum, Methymnaeorum, aut Aetolorum. Assyria Asiae prouincia, nūc Azimia. Atlantes in Aphrica ad Atlantem montē, qui Aphricam ipsam secat ab Oceano ad Aegyptū. Atrij apud Celtas. Angylæ in Aphrica, quorū regio adhuc etiam dicitur Augela Aulis Bæotia urbs dicta quod ibi manserint aliquādiu Greici, uel ab Aulide Phoronei filia, aut Cephisi, aut Euonymi Cephiso geniti. Ausæs in Aphrica circa Tritonem paludem.

Babylonem Chaldaeorum Vrbem ædificasse dicuntur Ninus, qui apud Mosem est Nimrod: uel certe Semiramis, Belus, aut Babylon quidam Medus, qui ante Semiramis fuit mille annis. Babeliam est. Babytace oppidum Persidis. Bacchitijs Insulas incolunt in sinu Arabico iuxta Aethiopiam, quæ dicuntur Bacchi, & Antibacchi, à Plinio Bacchias, & Antibacchias. Bætriana in Asia prouincia ubi sunt Tartari Zagataj

ay ibi etiā sunt Sogdiani Baleares in Mediterra-
neo, Maiorica, & Minorica à forma dictæ, olim
Gymnesia, quòd Bæoti ex naufragio eò nudi euæ
serint. Chœradas eas uocat Timæus. Barce, uel
Barcea Vrbs Aphrica, quæ & Ptolomais, &
nunc Tolometa dicitur, à Perseo, Zacintho,
Aristomedonte, & Lyco condita. Basilide in
Sarmatia ad Gerrhum amnum, regio nunc dici-
tur Cumania, ubi etiam erant Budini, quos Bode
nos uocat Ptolemaeus, et Hamaxobij, quos Abios
Homerus nuncupat, ad Bugem amnum, quem
Bycum appellat Ptolemaeus. Hi Nomades sunt
nunc Tartari, alij etiam in Aethiopia, ubi Nu-
bia deserta. Baslarna & ipsi in Sarmatia, Pro-
uincia, aut Potchuze est. Baslitani in Hispania
ubi Murtia. Bithynia in ea Asia, quæ Natolia
dicitur, populi ipsi Thracum coloni sunt, uel Ar-
cadum, & Mantinensium à Bithy Iouis filio, &
Thraces. Blemyes, uel Blemmies in Insu a Nili
Meroe, quæ Gueguere nunc dicitur, ab uno ex
Deriadis Imperatoribus, qui cum Libero patre
pugnarunt: fuere uero tres Orontes, Orobandas,
& Blemes Bæotia à Bæoto Neptuni filio, &
Arnes, uel à boue, quam sequutus dicitur Cad-
mus, prius Aonia, ab incolis Aonibus. Borsippe
in Aßyria urbs Diana, & Apollini sacra, qua-
re Apolloniatis dicitur à Ptolemaeo, nunc Sal-
tamar. Britania Anglia Insula est. Burgundio-

nes ex Vandilis in Galliam uenere in Sequano-
rum, & Heduorum prouinciam.

Callatiæ Indi, Calatiæ apud Hecataeum. Can-
na uicus ubi ab Annibale uicti Romani, nunc Ba-
rolum in Apulia. Cantabri Visceini sunt in Hi-
spania. Caria in Asia, quæ Natolia dicitur.
Carmina Insula in Oceano Indico, Carmina apud
Stephanum. Carnutæ in Gallia, eorum Vrbs est
Antricum, quæ Chartres dicitur. Carrhæ Urbs
Arabiæ in Sinu Persico, Gerrham uocat Anti-
sthenes, Geram Ptolemaeus, Stephanus, ut solet
duas facit. Berou iam dicitur. Caspij in Media,
inter Cambysem, & Cyrum fluuios. Cassiteri-
des in Oceano Cantabrico Insula decem, quæ
Bayonæ dicuntur ab urbe Galitiæ inter Callai-
cos, quæ quidem Oruium dicitur à Ptolemaeo.
At Fortunatæ sunt Canariae in Oceano Atlan-
tico Insulae. Cathei Indi inter Hydasphem, &
Acesinem fluuios. Catti in ea Germania prouin-
cia quæ Pessia dicitur. Caunij in Caria à Cauno
Biblis fratre, Caucones ab Pomero dicuntur.
Chælonophagi in Carmania, ubi populi nunc pi-
scibus maxime uiuunt. Chæronea Bœotia urbs
condita à Chærone Apollinis, & Therus filio:
prius tamen uocabatur Arne, à Bœoti matre,
similis quoque ut scripsit Theseus. Chalcedone
urbem Ponti condidit, decem & septem annis
ante Byzantium Argias Megarensium Prin-
ceps,

ceps, Doriensiur: Colonia, nunc Scutari. Chal-
cis urbs Aetoliae. Chaldei inter Arabiam, Susia-
nam, Assyriam, & sinum Persicum à Chaldeo,
qui quartodecimo loco post Ninum regnauit,
prius Cephenes ab Andromedis patre Cepheo.
Persarum Regi Sopho parent. Chalybon Urbs in
ea Syriae parte, qua Chalybonitis dicitur. Cha-
tramotita in felici Arabia, quos Ptolemaeus Cha-
tramitas uocat, Chatrametas Uranius, ibi nunc
est Carna oppidum. Chius à Chio Oceani filio,
uel Chione Nympha. Oppidum condidit Ion Xu-
thi filius, uel Oenopion frater Staphyli Theseo,
& Ariadna genitus. Nunc Sio. Chorasmij in
Bactriana ex Massagetarum, Sacarumq; geni-
te. Tartaris parent, Cia in Gracia Insula, zia
est. Cicones in Thracia, ad Nesum amnem, quæ
Perodotus Lissum uocat, quorum urbs fuit Isma-
rus, postea non Marathonia quidem, sed Maro-
nea dicta, ut & apud interpretem Pomeri legen-
dum est, & apud Stephanum, quanquam is Ma-
rathoniam, Maroneam, & Ismarum tres urbes
esse facit. Inde Cicones uenere in auxiliu Pria-
mo Mente Duce. Urbs iam est Marogna. Cim-
bri fuere in Cimbrica Cherhoneo, que Dania
est, postea uenere in Galliam, sed aquis pulsi no-
ua domicilia petentes, à C. Mario uicti, censiq;
sunt. Qui superfuere, accesserunt ubi nunc est
Cambray. Cissii in Susiana, Persis parent, ibi

Q 4 est

est Gies oppidū. Cnidus urbs Cariæ Lacedæmoniorum Colonia, nunc Caput Chij. Co. Insula in Carpathio mari, nunc Longenum, quam tenuere Cares, postea Argiui ab ouibus dicta: onem enim nō Cares ipsi uocant. Coi ipsi dicuntur Mero pes à Merope Triopæ filio. Colophon Asia Vrb. eorum colonia est, qui Thelis à Thersandro captis secuti Tiresiam, Mantoq; sunt. Arij conditam dicunt urbem ab Ione, Xuthi filio, Mimmernus Colophonius poeta. Elegus ab Andremone Pylio, iam uero Altoboschus est. Corinthum in Isthmo posuit Syriphus urbem Ephyrem dictam ab Ephyro filio Myrmecis Epimethei uxor. Aletem Hippotis filium uolunt alij urbem condidisse ab Hercule sextum, sed Eumelus scribit Aeeta antea datam à Sole patre. nunc Corantho. Cereopagi circa sinum Arabicum prope Berenicem, quæ Cosir urbs est. Creston urbs Thracie à Crestone Martis, & Cyrenes filio. Creta Insula à Crete Ioni, & Idae Nymphæ filio dicta, uel à Creta Hesperidum una, nunc Candia, olim Core à Corete. Crissa urbs Phocidis à Crisso condita Parropei, uel Phoci filio. Crotonem urbem in Iapygia fabricarunt Achini. Myscello, Mysterione, ut apud Dionysium est, Duce, & Archie auxilio, unde Crotoniatis genere Achæos esse scriptit Herodotus: uocarunt à Crotone filio Lau & Lacinio geniti, Lacedæmoniorum inde colornia,

nia, deducta cum Spartæ regnaret Polydorus Alcamenis. Nunc Cotrone. Cumæ urbs Campaniæ Cumæorum, Chalcidensium, & Eritriensium ex Eubœa colonia, Hippoclis Cumæi, & Megasthenis chalcidensis ductu. Curetes Apollinis filii, & Danaides Nymphæ Cretensis, in Creta Iouem aluere. Curetes etiam dicuntur Acarnes, quod intonsam comam habeant. Cynamolgi Aethiopes, qui & Agrij dicuntur in Nubia. Cynosuræ in Arcadia à Cynosuro Mercurij filio. Cyrenem in Aphrica ædificasse Apollinem aut Pindarus, quod Aristæus, uel Aristoteles, cognomine Battus filius Cyrenis Theræ Insula Regis, uel Polytmnesti Therai ex Insula propter seditionem iussu Apollinis recedens, in Aphrica urbem condidit, à Cyreneq; uocavit Hypsei filia. Cyrrha urbs Phocidis, nunc Aspropiti.

Damascus. urbs Syrie ab Asco Gigante, qui Bacchum uinctum in flumium demersit: uel à Damasco Mercurij, & Alimedes filio, qui urbem condidit, uel certe Abraxæ serui. Dardani in Mysia propè Macedoniam, quæ pars nunc dicitur Serbia. Dardice, uel Dardæ Indi, qui contra Bacchum pugnarūt, in Regno eos fuisse puto Narsingæ. Dauni in Apulia, quo uenit Diomedes. Deba erant in Mesopotamia non longe ab amne Tigri. Decelea Castellum, quod Agis munivit contra Athenienses. Delos Cycladum una, quod Latona

ibi

ibi pariente ἡδηνος fulcimento fulta fuerit, cum
antea erraret, & Asteria diceretur, Cynthusq; à
Cintho Oceani filio, unde Apollo Cynthius. Orty-
gia appellatur ab Homero, Scythias à Nicano-
re, nunc Siles. Derbica in Margiana, Delbicæ
dicuntur ab Apollonio, à Ctesia Derbij, uel Ter-
bissi. Dodone regio, & urbs Thesprotie Ioui sa-
cra, quam Deucalion incoluit, à Dodone Oceani
filia, uel Iouis filio ex Europa. Dolopes in Epiro
prope Thessalos à Dolope. Fuere etiam in Scyro
Insula Cycladum una, quam præter Dolopes, in-
coluere Pelasgi, & Cares. Dores fuere iuxta Pin-
dum, inde inter Oeten, & Parnasum, ubi fuisse di-
cunt sex urbes Cytinum (si perperam legitur
apud interpretem Lycophronis Catinum) Boeū,
Lileum, Carphæum, Dryopem, & Erineum. Po-
stea cum Heraclidis uenere Lacedæmonia.

Ecbatana urbs in Media à Seleuco cōdita, uel
à Deioce Rege Medorum primo, nunc Tauris. Eli-
enses in Peloponneso inter Peneum, & Alpheū,
dicuntur ab Homero Epei ab Epeo Rege Neptu-
ni filio, & Eurypytes. Aristoteles tamen Epeum,
& Alexim Elidis filios esse scripsit. Enderum op-
pidum in Illyrico. Ephesum urbem uel Amazo-
nes in Ionia condidere, uel Athenienses, qui Ione
Duce in Ioniam uenere, uel Androclus Codri fi-
lius, qui in bello obiit, cum Prienensibus opem fer-
ret. Epidaurus in Peloponneso colonia Epidaurio
rum,

rum, qui inter Argiuos sunt, nunc Maluasia: in Dalmatia uero Epidamus ab Epidamno Rege urbs condita: huius filia genitus est Dyrrhachius, quo nomine urbem, eorumque coloniam uocarunt Romani. Assedones Melæ, & Plinio, Issedones Herodoto, & Hecataeo, Alcmani Assedones, sunt in Scythia, horum regio nunc dicitur Iubra, inde pri-
mum uenere Ungari. Ptolemaeus Issedones collo-
cat in Serica, quam tenent Tartari, Cambaluque
uocant. Eubœa Insula prope Atticam ab Aso-
pi filia, olim Macris à Macride Iunonis nutrice,
nunc Negroponto. Incolas Abantes Homerus
uocat uel ab Abante eorum Rege Neptuni filio,
uel quod eò uenerint ex Aba Phocidis oppido.
Atheniensium Colonia à Tolmide nauarcho de-
ducta. Eurytanæ Aetoli sunt in Illirico ab Eury-
to, quem Hercules interfecit. apud hos fuerat
Vlyssis oraculum.

Falisci in Aethurria Argiuorum Coloni, uel
chalcidensium, postea Romanorum, oppido condi-
to ab Aleso Agamemnonis auriga, nunc Mons
Flasconus. Fenni, Phinni Ptolemaeo inter Vistu-
lam, & Chronum, ubi Pruteni sunt: uenere ex
Phinnoia (sic enim legendum apud Plinium ui-
detur uero doctissimo Zieglero) quæ Finlandia est
in Scandia.

Gabij Volscorum oppidum in Latio à Gala-
tio, & Bio fratribus Siculis conditum, nunc Galli
canum.

canum. Gades Insulam in Oceano Hispanico incole
luere Tyrij illo classe aduecti, prius Cotinusa. Galatia in ea Asia parte, quæ Natolia dicitur, quo
Celtæ adueniere. Gamphasantes in Aphrica in-
ter Nigritas. Gandarij in India intra Indum, &
Suastum fluuios. Garamantes in Aphrica à Ba-
garda fluuiio, ad paludem Nubam, quæ loca tenet
Arabes in Nubia solitudine deserta. Gedrosia
provincia in Asia, nunc Regnum Tarse, aut Gu-
zaraz. Geræstus portus apud Ptolemaum in Eu-
bœa, alijs promontorium dicunt esse à Geræsto fi-
lio Louis. Getulia provincia in Aphrica ultra
montem Atlantem. Gindanes prope Macas, aut
Macacos in Aphrica. Gichthis eorum urbs dicitur
à Ptolemao. Sunt Lotophagi. At qui credunt
Vlyssem errasse circa Italiam, & Siciliam, Lo-
tophagos dicunt esse Agrigentinos, & Camari-
nenses, Cyclopes uero Leontinos. Gordij prope Ti-
grim a Gordie Triptolemi filio, olim Carduchi,
Persis parent. Cortyna ubrs Cretæ à Gortyeo He-
roe, nuc Cortina. Gotthi, qui & Getae, sunt adhuc
in Scandia unde uenere ad paludem Maeotidem,
mox in Thraciam, Italiam, & Hispaniam. Ha-
liartus in Bœotia oppidum conditum ab Haliar-
to Thersandri filio, quem sibi post infaniam Atha-
mas adoptauerat. Ariartum aliqui vocant Ham-
manientes in Cyrenaice solitudine, quam tenent
Arabes. Heliopolin in Aegypto condidisse Ara-
bes

bes scribit Iuba, alij Aethem, Origenes Tharaonē Aegyptium Regem, esse enim eam ait, quam Mo-
ses On appellat, sic enī apud Origenem legen-
dum est, quamvis in Iudeorū libris nomen hoc nō
sic, urbs iam dicitur Bethseme. Heniochi, qui &
Cæsia in Sarmatia, quæ est in Asia, ibi nunc urbs
Zichia ad pontum. Hermione Arginorum urbs
in Peloponneso Proserpinæ sacra ab Hermione
Europis filio cōdita: quam incoluere Dryopes ex
Doride ab Hercule, Meliensibusq; abducti. Ma-
ria iam dicitur, Hernici in Latio, ubi Anagnia
oppidum. Heruli ex Gotthia Scandie uenere in
Germaniam, & Dalmatiam, pars in patriam re-
dijt, alij in Saxoniam sunt ad Mechelburg. Homo-
lium oppidum Magnesia. Hunni cum Valia uene-
re ex Scythia in Pannoniam, quam tenent. Hy-
perborei dicebantur esse in Asia trans Hyperbo-
reos montes, quo loco nunc est Duina regio in Mo-
scouia. Hyrcania prope mare Caspium, nunc
Cassam.

Iapyges su nt in Apulia. Iaxamathas esse pu-
tarim Circassos, nam & Ephorus esse ait in Sar-
matia, Iaxabatas Stephanus uocat. Iberia in Pō
to, quam Georgiani Christiani tenent. Iberes pu-
tantur coloni Hispanorum, sē tamen ipsi dicunt
a Thessalī ortos cum Iason repetijsset Colchos
Aeeta mortuo. Ibernia Irlanda est in Oceano.
Ichthyophagi in sinu Persico, eorum urbs Stobe-

ra.

ra. Erembi ab Homero dicuntur, quos esse ait Hellanicus ad fontes Nili, ubi est Regnum Mani congi. Igilliones in Lituania, nunc dicitur eorum regio Scimogithia. Illyricum ab Illyrio Cadmo filio, nunc Sclauonia. Iones Attici sunt ab Ione Creusa, Xuthiq; filio, uel Apollonis: Horum coloni in Asia & ipsi dicuntur Iones, & prouincia ubi sunt, Ionia, quam Turca Quiscon appellant. Ithacam Insulam, quæ Acarnania adiacet, tenuerunt Ithacus & Neritus Perelai filii Cephalenia relicta, nunc dicitur Compare. Iulis urbs in Insulam Cia (sic legendum apud Stephanum) ab Iulide fonte, Simonidis Lyrici, eiusq; fratri Bacchylidis patria.

Lacedæmon urbem condidit Lacedæmon Iouis, et Taygetæ, uel Semeles filius, nomine à Sparta ex ore imposito, uel à Sparto Amyclante genito: alij à Sparto Thoronei filio conditam dicunt, & Patrocle alij, à quo sextus fuerit Lycurgus legum lator. Nunc Misitra Lampsacus Milesiorum, Phocensiūmne Colonia in Hellepono, à Diomedis Thracum Regis sorore dicta, olim propter Pinus pithyea, & priapus, quod à priapo Veneris, Dionysijq; filio condita credatur, quoniam optimum uinum fert, nunc Lapsicus. Lanuuum oppidum in Latio ad uiam Appiam à Diomede conditum. Laodicea altera in Perside Antiochi opus, altera in Syria à Laodice matre Seleuci, hanc Iuliam dæi

dei Rhamata, Barbari Lichem dicūt. Latini Ita-
liae populi quibus imperauit Latinus Herculis fi-
lius Fauni uxore natus, nunc Campania. Leba-
dia Bœotia urbs, nūc Badia. Lemnus Insula Thra-
ciae Sacra Vulcano, quod ibi Olympo deiectus ce-
ciderit, à Magna Dea dicta, quam lemnium uo-
cant, Insulam tenuere Pelasgi, nūc Stalimene.
Leontini Siciliae populi Chalcidensium coloni. Le-
pta, uel Leptis urbs Aphricæ à Sydonijs Tyrijs
condita, seditione patria pulsis, nūc Aphrica di-
citur. Leucas Corinthiorum, Corcyrensumq; co-
lonia in Epiro, nūc Sancta Maura. Limnæ oppi-
dum circa Hellestontum in Cherrhoneo prope
Sestum, quod Milesij habitarunt. Limyra oppi-
dum Lycia à Limyra fluuio. Lindus urbs in Insu-
la Rhodo à Triopate Phorbantis filio cōdita, uel
à filijs Cidippes, & Cercaphi, Apollodorus Lin-
diam uocat, & eam Danaum Beli filium aedificas-
se scribit, ea forma, qua erat urbs Athenarum.
Lipara una ex septem Insulis Aeoli, maiorq; à
Liparo Aesonij filio, olim Meligunis. Liparæ ip-
si Cnidiorum coloni, qui cum Pentathlo Cnidio
Duce in Siciliam uenissent ad Pachynum inde
pulsi ab Elymais, & Phœnicibus in Liparā trai-
citur. Locri Epicnemidi, qui & Opuntij, sunt cō-
tra Eubœam in Achaia: Locri Ozola circa Ae-
toliam in Crissæ uico: horum Coloni sunt Locri
in magna Gracia, qui Epizephyrij dicuntur ab
Italiæ

Italia promontorio Zephyrio, quod Spartinium est. Eorum oppidum est Locris uel ab ipsis conditum, uel a Naritijs. Pausanias Lacedemoniorum coloniam esse ait deductam cum Sparte regnaret Polydorus Alcamenis filius. Lögobardi Gepidarum genere sunt, fuere, suntq; in Italia. Lucani in Italia ubi nunc Basilicata. Lycij à Lyco Pandionis filio, in Asiam uenere cum Sarpedone Creteni prope Ciliciam, prius Termilla, nunc Briquij. Lydia in ea parte Asia est, quæ Natolia dicitur. Macæ in Aphrica non procul à Syrti, ubi nunc est Taga urbs, à Ptolemao Macæ Syrtitæ dicuntur. Machlyes in Aphrica circa Tritonem paludem, Macryes Stephano, Macries Rhiano, Machryes Ptolemao. Macrobius in Aethiopia prope Meroen. Macrones in Cappadocia prope Tibarenos, et Armeniam. Magnesia altera ad pelium inter pelasgos, quæ nunc Verlichi: altera huius Colonia, & Cretensi in Ionia. Mantinea Eliensis urbs, a Mantineo Lycaonis fratre condita Mundi iam est. Marathon in Attica. Mardi in Perside, uel Hyrcania, ut est apud Apollodorum. Mares prope Moysynacos. Margiana in Asia, ubi nunc Coralani. Massæsyli in Aphrica, Numide erant, regio adhuc Numidia uocatur. Massagetae in Asia trans Araxem flumium, ubi Cyrus interfectus est. Mauri, qui et Maurusij, quomodo apud Stephanum legendum est, in Aphrica, ubi nunc est

est Regnum Fes, & eius maxime pars, quæ Habat dicitur. Maxyes in Apbrica prope Tritonē. Media à Medo Medea, Aegeiꝝ; filio prouincia in Asia, nunc Seruam. Megara urbs ad Isthmū inter Peloponnesum, Atticam, & Bæotiam a Doriensibus, Coræboꝝ; Argiuo condita, dicta quod ibi in prelio cecidisset, sepultusꝝ; Megareus esset Neptuni, aut Apollinis, Aegeine filius, qui cum Bæotis in auxilium uenerat Nisi contra Minuēm, urbs antea Nisa appellata. Melanchlani in Sarmatia, quæ est in Asia, regio nunc Mordua dicitur. Melienses, uel Maleenſes iam Caput Malio Memphim Aegypti urbem prope Nilum condidit Epaphus Iouis, & Inus filius, uel Apis Rex Argiuorum. Herodotus Menem fuisse ait Aegyptiorum Regem primum, quem Mineum uocat Iosephus. Nunc urbs est Cofer. Messoa, uel Mesoa locus, & Tribus Laconica. Miletus in Caria condita à Sarpedone Cretensi, dictaꝝ; à Mileto item Cretensi. Credunt alij urbē multum antea fuisse, Anacloriā dicta ab Anaclæ Rege Celi, Terraꝝ; filio: Pithyussam quoque quod nata ibi primum pinus esset: Coloniam deinde Atheniensium à Neleo Pylio Codri filio deduc̄tam, nūc Melaxo. Milyæ, uel Milyes à Milye Solyni uxore inter Galatiā, & Pamphyliam: Homerus hos Solymos uocat, à Solymo Iouis, & Chaldenes filio, postea Pisidæ dieti. Mæotici sunt circa paludem Mæot-

R. tim,

tim, quæ nunc Zabache dicitur. Circa eam sunt in Asia Circassi, in Europa Gazari, Cumani, & Tauri. Molossi in Epiro. Mosynaci in Moschicis montibus inter Armeniam, & Cappadociam. Musicani, Plinius Mutanos appellat, sunt nō longe à Pandanis ad Indum. Mynæ Plati nunc. My si ad Euxinum Lydorū coloni, Olympieni diēti à mōte Olympo, nunc Bulgari. Myus in Caria Ionū Colonia à Cydrello, Cyaratone, ut est apud Pan- saniā, Codri filio deducta, a quis postea submersa.

Nabatai a Nabate quodam in ea Arabia, quæ Petraa dicitur ab urbe Petra, quæ nunc Arach dicitur, & pronicia ipsa Barach. Nasamones a Nasamone in ea parte Aphrica, quæ Marmarica dicitur, ubi Arabes sunt in solitudi- ne. Nauplium in Pelopōneso Nauplius condidit Neptuni, & Amymonis filius. Nauplii ipsi Aegyptiū sunt, qui cum Danao uenere nunc Neapo- lis Romanie. Nauria in Asia regio. Naxus Cy- cladum una Baccho Sacra a Naxo eorum Du- ce, uel Endymionis filio, Atheniensium colonia, ab Homero Dia dicitur, iam uero Nicias. Ner- uij Belgæ nūc Tornacenses. Numidæ in Aphrica, ubi nunc Constantina urbs, & Regnum. Nyseï ex Nysa urbe Indiæ a Baccho condita, Nysa etiam in Aethiopia Insula in Nilo.

Odrysæ Thracæ ad Artiscum fluuiū, ubi nunc Bergas oppidū. Oetei in Achaia, alijs in Scythia. Ophio-

Ophiophagi in Arabia, Candei etiam dicti, ubi nunc Panchaia regio. Orchomenum in Bœotia ædificauit Minyas, unde Minyæcum appellatur ab Homero: dicitur ab Orchomeno Iouis, & Hermip pes filio. Oropus in Bœotia ab Oropo filio Macedonis, nunc Sucamino.

Tadæ Indi, Aseni Plinio, Pandani Ptolemaeo, Panda Stephano, qui cum Deriade contra Bacchum pugnarunt. Palestini, quos Philistinos Iudæi vocant, erant in Syria, ubi fuere postea Iudei. Pallene Pagus in Attica. Palma in Oceano Atlantico una ex fortunatis. Paphlagones in Asia circa Pontum a Paphlagonie Phinei filio. Parrhasiam in Arcadia condidit Parrhasius Lycaonis filius, uel Pelasgus Archesætoris eò Argis profectus. Nicanor hanc Parnasiam dicit fuisse uocatam ob Lycaonis παρανομίον in Iouem. Parthenium in Taurica cherrhoneso promontorium. Parthi in Asia Persis parent. Pasagarda, Passargada Ptolemaeo, Passargada Diotimo, Persagadum Curtio oppidum à Cyro conditum ubi prælio uicit Astyagem: hæc enim uox apud Persas Castra significat, in hoc oppido etiam Cyrus ipse conditus. Ibi nunc est Apasia. Patra urbs Achæa in Peloponneso Lacedæmoniorum colonia deducta à Patreō Preugenis filio, antea Aro as dicta, quod eam ædificasset Eumelus, ad quem ex Attica uenit Triptolemus, eiq; fruges dedit.

R 2 Nunc

Nunc etiam Patras. Pellene, uel Pelline urbs
Achaiae in Peloponneso. Pelusium Aegypti op-
pidum ab Iside conditum in honorem Pelusii pue-
ri mortui, nunc Damiata. Pergamus urbs Asiae
Perrhaebi sunt in Epiro, ubi primum fuere Dores
iuxta Pindum. Persepolis in Perside urbs condi-
ta a Perseo Louis, Danaesq; filio, ab Alexandro
euersa, ibi nunc est Cuerchaz. Tessinus urbs Pa-
phlagonia prope Dydimū a Mithridate, et Ario
barzane condita, quo loco cecidit Palladium, nūc
Tribanta. Phœacum Insulam Homerus Scheria
appellat, olim a Phœace Neptuni, Corcyraq; fi-
lio, unde et Insula postea Corcyra dicta, olim Dre-
pane, nūc Corfu. Phœstij in Thessalia, eoru urbs
Oisla iam dicitur. Pharusii in Aphrica sunt inter
Nigritas, Asenagi dicuntur. Phaselim in Lycia
uel Pamphilia condidit Lacius Arginus Mopsi
socius, solo salsamentis empto a Cylabram pastore,
unde phœstite Cylabram Heroem vocant, & illi
piscibus faciunt. Mela uult Mopsum ipsum oppi-
dum condidisse. Philaca urbs Thessaliae. Phileno-
rum ara in Syrti magna, ubi nunc Hernich urbs.
Thocēses in Achaia a Phoce Aeaci filio ex Psā
mathe, quē Peleus frater interfecit. Phœnices in
Assyria a Phœnico Agenoris, Neptuni filio,
ibi nūc Tripolis est, alicq; urbes. Phreatis uicus
Atticæ. Phryges Macedonum coloni sunt, & in
Macedonia Phryges vocantur. Pthiothæ in sinu
Pelasgico

Pelasgico a Thithia Neptuni, & Larisses filia. Pisæ urbs Elidis condita a Piso Perieris filio, ab Eleis delecta, quibus Pisæ bellum intulerant Pyrrhum Pantaleontis filium Regem secuti. Pitane urbs in Troade prope Caicum, nunc Sanctus Geor-
gius. Placiades nucus Atticæ. Plateæ Bæotie urbs à latitudine Onchesii nemoris Neptuno Sa-
cri. Pæonia Macedonia pars. Polla urbs Thes-
salia. Pontus Natolia. Præneste oppidum in
Latium, Prænestum Ptolemaeo, Prænestus Stephano conditum à Cæculo Vulcani filio, uel à The-
legono Ulyssis, & Circes eo loco, quo saltantes
homines ramis ilignis πρύνοις scilicet coronatos
uidisset, inde nomine oppido lato, uel à Præneste
Latini filio. Praisia oppidū in Peloponneso, nunc
Ciparissi. Ptoemphane Aethiopes inter Nilū,
& montes Nubia, Ptoemphanes Ptolemaeo.

Quadi fuere in Germania ad Danubium in
Slesia, & Austria parte.

Rhegium oppidum Brutiorum in Italia condi-
dere Chalcidenses, Messeniorumq; exules à Zan-
cleis uocati. Αργυρα dicitur, quod ibi terræmo-
tu Sicilia australis ab Italia fuerit. Callimachus
Iocastri urbem uocat, ac si eam Iocastus Aeoli uē-
torum Regis filius posuisset. Rhenea Insula, Rhei-
ne Ptolemaeo, nunc Fermene Rheni Insula, nunc
est Hollandia. Rhizophagi sunt ad Astaboram,
& Astapam fluuios in Aethiopia, ubi est Rex

R 3 Aethio-

*Æthiopum David. Rboxolani in Sarmatia, ibi
Gazaria prope Tanaim.*

*Sabæi in Arabia felici. Sabini Italiae populi
Lacedæmoniorum genere, ubi nunc Abrutium,
ibi etiam erant Samnites. Sacæ in Asia sunt.
Scythæ inter Tartaros, Sagarij in Media, Ptole-
mæo Sagartij. Samus Insula in mari Icario à Sa-
mo Ancæi, Samieq; filio, quam Iones incoluere
huc profecti cum Procle Pityrei filio & Epidau-
ris. At Proclis filium Leogorum, Samiosq; ui-
ctor Insula expulere Ephesii: eoru pars in Thra-
cie Insulam Leucasiam accessit, quæ Samothra-
cia dicta, iamq; Sammandrachi. Saraceni in
Arabia, Hos Strabo, & Plinius uocasse uiden-
tur Scenitas, ubi nunc est Mecha urbs. Sarange
prope Baætrianam, & Oxum amnem. Sardis
urbs Lydiæ Cræsi, & antea Omphales regia, ab
Homero dicitur Tarne, & Hyde, ut apud Stephanum
legendum est. Nam Hyle est in Baætia.
Sarmatæ poloni. Scordisci in Pannonia, ubi nunc
Belgradum oppidum. Scythæ Tartari sunt. Sego
regij in Liguria Semnones Germani Suevorum
pars, ubi nunc Lusatia, & Marchia Brandenburgensis.
Sestum in Thracia condidere Lesbij contra
Abydum, Turres iam sunt, quæ à Turcis Bo-
gazosssar uocantur, ea enim uoce appellant ipsi
oppida in maris fauibus. Sibæsi Indi, Sibæ Dio-
niæ. Hi etiam contra Bacchum pugnarunt. Si-*

cyon

eyon oppidum Peloponnesi, Mecon olim, & Telchinia. Siginni in Asia circa Caucasmotem. Sindi in India extra Gangem, Dausia iam est eorum regio. Sitones in Scandiae parte, quæ Suecia est, ibi etiam sunt Suiones. Sobij Indi. Spermophagi in Aethiopia prope Rhizophagos. Sphaeria Insula Trazeniorum à Sphaero Pelopis auriga ibi sepulto. Stymphalus urbs Arcadia a Stymphelo Lycaonis filio. Sueui Germani fuere ad Albin, mox uenere ubi est Augusta, Ulma, aliæq; urbes. Susiana persidis regio à Susa urbe condita à Dario Histapis filio, uel à Memnone, Memnonia propterea dicta ab Herodoto, & a lilijs uocata, quod Susam Barbari appellant liliū, eorumq; copia ibi sit: iam uero Susay. Sybaris urbs Italie à Trazenijs condita. Iseliceo Duce, Thurijs postea dicta, Atheniensium Colonia à Dionysio Chalceo deducta Periclis iussu.

Talchées in Aphrica. Taprobane Insula in mari Indico, olim Simunde, postea Salice, nūc Samotra. Tapyri, Tapyrrhi Stephano, Taporri Quadrato in Media, ubi nunc Ars urbs. Tarquinij oppidum Aethruria à Thessalis conditum, ubi nunc forte est Massa Senensium oppidum Tauri Scythæ in Taurica Cherrhoneo, quæ Tarteria minor dicitur. Taxili sunt inter Indum, & Hydasphem. Tegea Arcadia, uel Elidis urbs à Tegeo Lycaonis filio condita. Tenedus Insula in Helle-

Hellefonto à Tene Cycni filio, antea Leucophrie, uel Leucophrys, & Stene. Thasum Insulam in Aegeo incoluere phœnices, qui Europam quærebat Thasio Duce, Pariorum inde Colonia, Thalassia dicitur à Ptolemeo, nunc Thaso. Thebe Bœotia urbs ab Amphione, & Zetho condita, uel à Cadmo, uel à Boue dicta, quam Assyrii Theben appellant, uel à Thebe Assopi, Prometheiue filia, nunc Stibes. Thera Sporadum una Lacedemoniorum colonia à Thera deducta: Calliste etiam dicta. Thessiae Bœotia urbs à Thessiade, Thespione condita Teuthrantis filio. Thessalia in Macedonia ab Antipho Thessali filio, qui Ilio euerso occupauit Pelasgiā. Thracia in Europa prouincia à Thracia Oceani filia ex Parthenone, nunc Romania. Thule Insula, quæ Tile adhuc dicitur prope Orcades, ubi Orcadum ipsarum Rex est. At Scritini, qui dicuntur esse in Insula Thule, sunt in Scandia, quam Procopius quandoque appellat Thulem. Thyssageta in Sarmatia, ubi nunc Sylua Lepiphanouliies est in Mosconia. Thyssus oppidum Macedonia ad Atho montem. Tibareni prope Trapezuntem. Tingim oppidum in Mauritania condidit Antæus, D. Claudi⁹ colonia, dicitur Traducta Iulia. Plutarchus Tingenā uocat, eamq; edificasse ac Syphax Herculis filius ex Tingenna Antæi uxore, nūc Tāger Tiryas urbs in

in Peloponneso à Tirynthe Argi filio, uel Aloei filia, olim Halieis: hanc delere Argini. Thraus in Thracia sunt. Tribaldi in Mysia, Valachi iā. Træzenem urbem uocauit Pittheus ex nomine fratri, duobus oppidis Hyperea, & Anthea in unius formam redactis. Tybur in Latio conditū à Telegono, uel ab Arginiis fratribus Tora, Castillo, & Tyburte filiis Catilli Amphiarao geniti, nunc Tiuoli. Tyrus urbs Syriae à Tyro phœnicis filio. Eam condidisse dicunt anno ante Troiam captam phœnices Sidonij Ascaloniorum Regem fugientes, unde colonia Sidoniorum dicitur ab Hieronymo. Curtius edificasse eam scribit Agenorem.

Vandili Germani, qui in Hispaniam profecti, Vandalitiam tenuere, quæ Andalutia est. Uei oppidum Aethrurie, Sardianorum colonia, nūc Martinianum. Venedi in Saxonia ad Vistulam sunt inter Prutenos. Umbri in Italia, ubi Ducatus Spoleti. Volsci ubi nunc Suesa. Volscium oppidum Aethrurie, Bolsena est. Vxij non longe à Susa, ubi Choæpes oritur: hinc esse Zingalos aliqui uolunt, ego uero ex Pannonia.

Xanthus urbs Lyciae à Xantho Aegyptio, uel Creteni.

Zygentes in Aphrica non longe à Maxyis.

FINIS LIBRI TERTII

E T V L T I M I .

Series literarum.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q
Quaterniones, R. Ternio.

VENETIIS,
Apud Iordanum Ziletum.

1557.

[Recueil de la diversité
des habits...]

ALVENSLEBEN

Bb

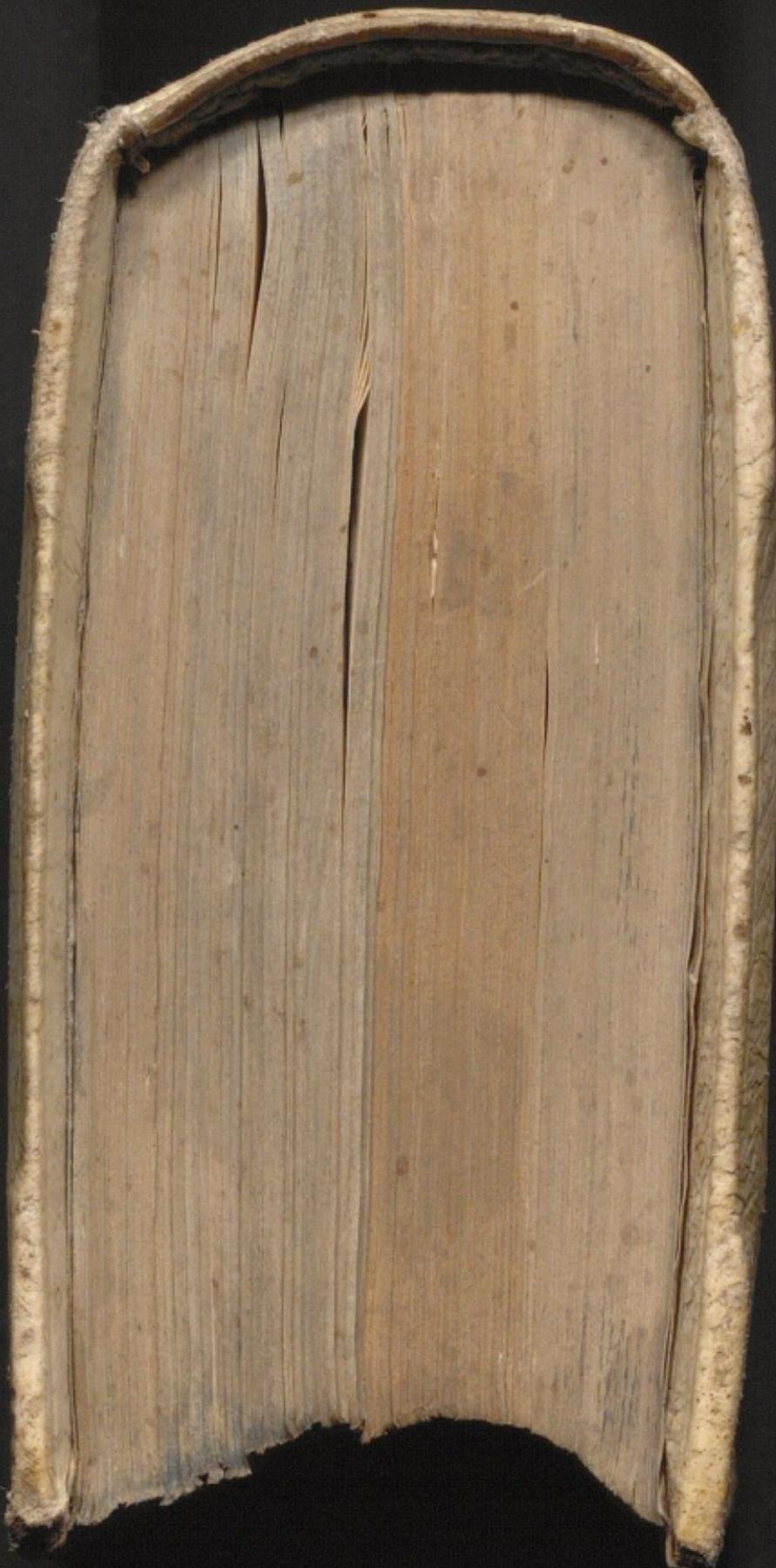
275

Et collectio
Oris rerum

He.
l. 1. 2. 3.
l. 1. 2. 3. 4. 5.
l. 1. 2. 3. 4. 5.

omnium stirpium
litterarum
litteris epigrammati
poenitentia super
et Tetrasyllabis

Gallicus
stomachis in suorum
nigri et viridem

2
ALEXANDRI SARDI
FERRARIENSIS,
DE MORIBVS AC RITIBVS
GENTIVM

Nur
Quod opus
quamq
sit, seq
indicab

